

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa, laiksi lentoliikenteen matkustajatietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia koskevan direktiivin täytäntöönpanosta, sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Sisällys

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	5
YLEISPERUSTELUT	5
1 Johdanto	5
2 Nykytila	7
2.1 Lainsäädäntö	7
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	15
2.3 Nykytilan arviointi	22
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	28
3.1 Tavoitteet	28
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot	29
3.3 Keskeiset ehdotukset	32
4 Esityksen vaikutukset	36
4.1 Taloudelliset vaikutukset	36
4.2 Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudelliset vaikutukset	44
4.3 Vaikutukset viranomaisiin	44
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	57
5 Asian valmistelu	64
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	64
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	64
6 Riippuvuus muista esityksistä	65
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	66
1 Lakiehdotusten perustelut	66
1.1 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnassa	66
1.2 Laki matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetun direktiivin täytäntöönpanosta	104

1.3 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä	119
1.4 Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta	119
1.5 Laki lähestymiskiellosta	119
1.6 Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta	120
1.7 Laki yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta	120
1.8 Laki rikostorjunnasta Tullissa	120
1.9 Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista	120
1.10 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa	120
1.11 Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa.....	121
1.12 Pakkokeinolaki.....	121
1.13 Ampuma-aselaki	121
1.14 Arpajaislaki.....	121
1.15 Laki hätäkeskustoiminnasta	121
1.16 Laki ulkomaalaisrekisteristä	122
1.17 Ulkomaalaislaki.....	122
1.18 Rahankeräyslaki	122
1.19 Passilaki.....	123
1.20 Henkilökorttilaki	123
1.21 Laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta	123
1.22 Laki Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta	124
1.23 Laki sakon täytäntöönpanosta	124
1.24 Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista	124
1.25 Poliisilaki	124
1.26 Laki Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta.....	125
1.27 Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta.....	125
1.28 Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta	126
1.29 Turvallisuusselvityslaki	126
1.30 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta	127
1.31 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä	127
1.32 Laki Poliisiammattikorkeakoulusta	128
1.33 Laki todistajansuojeluohjelmasta	128
2 Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	128

3 Voimaantulo	128
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	128
4.1 Yksityiselämän suoja	128
4.2 Yhdenvertaisuus	142
4.3 Hallinnolliset seuraamukset ja muutoksenhaku	145
LAKIEHDOTUKSET	147
henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa	148
matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetun direktiivin täytäntöönpanosta	166
harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 12 §:n muuttamisesta	172
joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	173
lähestymiskiellosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta	174
eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta	175
yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta	176
rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 15 §:n muuttamisesta	177
yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 86 §:n muuttamisesta	178
sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 42 §:n muuttamisesta	179
henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 17 §:n muuttamisesta	180
pakkokeinolain 9 luvun 4 §:n ja 10 luvun 62 §:n muuttamisesta	181
ampuma-aselain 113 §:n muuttamisesta	182
arpajaislain 42 b §:n muuttamisesta	183
häätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n ja 19 §:n muuttamisesta	184
ulkomaalaisrekisterilain muuttamisesta	185
ulkomaalaislain 131 §:n muuttamisesta	186
rahankeräyslain 27 §:n muuttamisesta	187
passilain 29 §:n muuttamisesta	188
henkilökorttilain 17 ja 31 §:n muuttamisesta	189
Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta	190
Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta	191

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 19 §:n muuttamisesta	192
vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain 7 b §:n muuttamisesta.....	193
poliisilain 5 luvun 41 ja 60 §:n muuttamisesta	194
Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta	195
poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain muuttamisesta	196
poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta	198
turvallisuusselvityslain muuttamisesta	199
rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta.....	201
rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta	202
Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 49 §:n muuttamisesta	204
todistajansuojeluohjelmasta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	205

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tavoitteena on saattaa henkilötietojen käsittelyä poliisitoimessa koskeva lainsäädäntö ajan tasalle sekä vastaamaan poliisin kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia. Esityksessä huomioidaan Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin aiheuttamat muutostarpeet. Lisäksi huomioidaan eräät kansalliset erityisesti poliisin rikostorjuntaa koskevat tietojen käsittelytarpeet.

Esityksellä pantaisiin myös täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi matkustajarekisteritietojen (PNR) käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjuntaan.

Yksityisyyden suojan varmistamiseksi olisi säädettävä henkilötietojen käsittelytarkoituksista ja niiden luovuttamista koskevista edellytyksistä.

Niin ikään esityksen tavoitteena on selkeyttää ja yksinkertaistaa rakenteeltaan varsin vaikeaselkoiseksi muodostunut laki sekä ottaa näin huomioon eduskunnan hallintovaliokunnan lakiin aiemmin kohdistamat huomiot mukaan lukien poliisin henkilörekistereiden valvonnan kehittäminen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003 vp, jäljempänä poliisin henkilötietolaki) uudistettiin kokonaisuudessaan vuonna 2003. Lailla korvattiin vuonna 1995 annettu laki poliisin henkilörekistereistä (509/1995 vp) kuitenkin niin, että se vastaa niin rakenteeltaan kuin sisällöltään varsin pitkälle vuonna 1995 säädettyä lakia.

Toukokuussa 2006 asetettiin lainsäädäntöhanke poliisin henkilötietolain tarkistamiseksi. Työryhmän tehtävänä oli tarkistaa lakia ottaen huomioon kansallisessa soveltamisessa ilmitulleet epäkohdat, lain voimaantumisen jälkeen tapahtuneet lainsäädäntömuutokset sekä kansainvälinen kehitys. Työryhmän luonnos hallituksen esitykseksi valmistui joulukuussa 2009, jonka jälkeen esitystä valmisteltiin virkatyönä sisäministeriön poliisiosastolla. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2010 (HE 98/2010 vp). Esitys raukesi eduskunnan vaihduttua keväällä 2011.

Sisäministeriön poliisiosasto asetti lokakuussa 2011 lainsäädäntöhankkeen valmistelemaan rauenneen esityksen pohjalta poliisin henkilötietolain muuttamista ottaen huomioon poliisiasiain tietojärjestelmän uudistamisen edellyttämät muutostarpeet sekä muut tarpeelliset tekniset ja rakenteelliset muutostarpeet. Hallituksen esitys (HE 66/2012 vp) laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa sekä eräiden niihin liittyvien

lakien muuttamisesta annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2012. Säädosmuutokset tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Jo hallituksen esitystä (66/2012 vp) valmisteltaessa oli tiedossa lain kokonaisuudistuksen tarve. Hallituksen esityksessä perusteluissa (s.11) todetaan, että lain kokonaisuudistus edellyttäisi laajempaa viranomaisten välistä tietojenvaihdon välistä tietojen luovuttamista ja tietojen vastaanottamista koskevaa tarkastelua ja sääntelytekniikan arviointia, jota ei hallituksen esitystä valmisteltaessa ollut mahdollista toteuttaa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 18/2012 vp valiokunta totesi, että laki on muun muassa siihen tehtyjen lukuisten muutosten johdosta muodostunut rakenteeltaan ja sisällöltään varsin monimutkaiseksi. Siihen sisältyy myös tarpeettomia päällekkäisyyksiä henkilötietolain ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain kanssa. Valiokunnan mielestä valtioneuvoston piirissä on syytä harkita poliisin henkilötietolain kokonaisuudistusta viimeistään siinä vaiheessa, kun Euroopan unionin valmisteilla olevan uuden tietosuojasääntelyn lopullinen sisältö on selvillä. Tässä yhteydessä tulee esille esimerkiksi erityisen etnisen profiloinnin kiellon sisällyttäminen lainsäädäntöön.

Eduskunnan vastauksessa (EV 216/2013 vp) hallituksen esitykseen laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta eduskunta edellytti, että hallitus käynnistää mahdollisimman pian poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen ja että sen yhteydessä huomioidaan muiden seikkojen ohella Euroopan unionissa valmisteilla olevan uuden tietosuojalainsäädännön lopullinen sisältö ja vaatimukset kansalliselle lainsäädännölle sekä hallintovaliokunnan mietinnöstä (HaVM 26/2013 vp) ilmenevät lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset, mukaan lukien poliisin henkilötietolaissa tarkoitettujen rekisterien valvonnan kehittäminen. Samassa yhteydessä eduskunta edellytti myös rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännösten tarkistamista. Hallintovaliokunnan lausunnossa todetaan, että poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen tarve on ilmeinen.

Sisäministeriö asetti lainsäädäntöhankkeen poliisin henkilötietolain uudistamiseksi tammikuun 28 päivänä 2016. Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus hallituksen esitykseksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnassa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksellä uudistettaisiin voimassa oleva henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki poliisitoiminnan tarpeet huomioiden. Säännöksissä huomioitaisiin Euroopan unionin tietosuojalainsäädännön vaatimukset. Työryhmän toimikausi päättyy helmikuun 28 päivänä 2018. Työryhmässä on edustettuina jäsenet sisäministeriön poliisiosastolta, sisäministeriön rajavartio-osastolta, Poliisihallituksesta, suojelupoliisista, oikeusministeriöstä, Rikosseuraamuslaitoksesta, puolustusministeriöstä, pääesikunnasta, valtiovarainministeriöstä sekä Tullista. Lisäksi tietosuojavaltuutetun toimisto, Keskusrikospoliisi ja oikeusrekisterikeskus nimesivät työryhmään pysyvät asiantuntijansa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (jäljempänä *tietosuoja-asetus*), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (jäljempänä *tietosuojadirektiivi*), sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/681 matkustajarekisteritietojen (*Passenger Name Record*, PNR) käytöstä terrorismirikosten ja vakavan

rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten (jäljempänä *matkustajarekisteridirektiivi*) annettiin 27 päivänä huhtikuuta 2016.

Tietosuoja-asetusta sovelletaan 25 päivästä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava tietosuojadirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 6 päivänä toukokuuta 2018. Niiden on viipymättä ilmoitettava komissiolle kirjallisina nämä säännökset. Jäsenvaltioiden on sovellettava näitä säännöksiä 6 päivästä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on saatettava matkustajarekisteridirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 25 päivänä toukokuuta 2018. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

Koska poliisin henkilötietojen käsittelyä koskeva laki ehdotetaan uudistettavaksi kokonaisuudessaan niin sisällöllisesti kuin rakenteellisesti, tässä jaksossa kuvataan voimassaolevat säädökset ainoastaan yleisellä tasolla. Nykyinen laki sisältää muun muassa yksityiskohtaisia rekisterikohtaisia tietosisältöluetteloita, poikkeuksia tietojen pääasiallisesta käyttötarkoituksesta ja tietojen poistamista koskevia määräaikoja, joita ei ole tarkoituksenmukaista selostaa tässä yhteydessä tarkemmin. Lisäksi tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä sekä oikeudesta tietojen saantiin on säädetty varsin yksityiskohtaisesti. Nykytilan arviointia koskeva jakso sisältää voimassa olevan lain pykälien osalta havaitut epäkohdat, niiden syyt ja perusteet sille, miksi laki tulee uudistaa kokonaisuudessaan.

Yleistä

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kannalta kokonaisuudessaan. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännön mukaan nämä näkökohdat soveltuvat henkilötietojen käytön sääntelyyn laajemminkin.

Poliisin henkilötietolaki on erityislaki suhteessa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999) ja henkilötietolakiin (523/1999). Laissa säädetään poliisin tietojärjestelmiin sisältyvien henkilötietojen sisällöstä ja tietojen käsittelyn periaatteista.

1 luku

Soveltamisala

Luvussa säädetään lain soveltamisalasta. Lain soveltamisala kattaa poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen automaattisen käsittelyn ja

muun henkilötietojen käsittelyn silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetty tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi. Poliisilain 1 luvun 1 §:n 3 momentti sisältää viittaukset esitutkintalakiin (805/2011), jossa säädetään rikosten esitutkinnasta, sekä pakkokeinolakiin (806/2011), jossa säädetään rikosten esitutkinnassa käytettävistä pakkokeinoista.

Poliisin henkilörekistereihin ja henkilötietojen käsittelyyn poliisissa sovelletaan toissijaisesti yleistä henkilötietolakia (523/1999). Viranomaisten henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yleislakina myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999, *julkisuuslaki*). Henkilötietojen käsittelyssä merkityksellisiä ovat julkisuuslaissa olevat tietojen salassapitoa koskevat säännökset. Julkisuuslain nojalla määräytyy myös asianosaisen oikeus tiedonsaantiin. Poliisin henkilötietolain 1 § sisältää informatiivisen viittauksen molempien yleislakien toissijaiseen soveltamiseen. Pykälässä viitataan informatiivisuuden vuoksi myös Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin. Tällaisia sopimuksia ovat muun muassa yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehty yleissopimus ja Schengenin yleissopimus.

2 luku

Yleistä

Poliisin tietojärjestelmäkokonaisuus muodostuu poliisin omista valtakunnallisista ja yksikkökohtaisista tietojärjestelmistä sekä poliisin käyttämistä valtionhallinnon yhteisistä sekä muiden viranomaisten kansallisista ja kansainvälisistä tietojärjestelmistä. Lisäksi poliisilla on käytössä muita sidosryhmien tuottamia tietojärjestelmiä. (Poliisihallituksen ohje POL-2016-10558, Tietojärjestelmien käyttöönotto ja elinkaaren hallinta poliisissa).

Lain 2 luvussa säädetään poliisin valtakunnallisista tietojärjestelmistä, rekisterinpitäjästä sekä valtakunnallisten ja yksikkökohtaisten henkilörekisterien perustamisesta. Luvun 9 § sisältää lisäksi viittaussäännöksen poliisin käyttämästä hätäkeskustietojärjestelmästä hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin (692/2010) sekä ulkomaalaisrekisterin osalta ulkomaalaisrekisteristä annettuun lakiin (1270/1997).

Poliisin käytössä on lukuisia henkilörekistereitä, joissa säilytetään arkaluonteisia tai salassa pidettäviä tietoja ja joiden turvaaminen on poliisin toiminnan ja kansalaisten oikeusturvan kannalta tärkeää. Poliisin käyttämät tietojärjestelmät ovat eri aikakausilta ja eri teknisillä ratkaisuilla toteutettu. Tietojärjestelmiä suojataan eri turvamekanismein, joita hallitaan kokonaisuutena tietoturvallisuuden eri osa-alueiden kautta. Turvaaminen on jatkuva prosessi, jonka hallinnan perustana toimii yhtenäinen politiikka, tietoturvaperiaatteet sekä niihin pohjautuvat ohjeet.

Voimassa olevassa poliisin henkilötietolaissa säädetään poliisin kansainväliseen yhteistyöhön liittyvistä tietojärjestelmistä. Lisäksi monissa poliisin toimialan erityislaeissa säädetään poliisin

yksittäisistä henkilörekistereistä, tai velvollisuudesta ylläpitää henkilötietoja sisältäviä tiedostoja. Tällaisia rekisterikohtaisia säännöksiä ovat esimerkiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa (445/2017) tarkoitettu rahanpesurekisteri, laissa todistajansuojeluohjelmasta (88/2015) tarkoitettu todistajansuojelurekisteri, passilain (671/2006) passirekisteri sekä ampuma-aselain (1/1998) mukainen poliisin velvollisuus pitää tarpeellisia tiedostoja lupa- ja valvontatehtävien suorittamiseksi. Lisäksi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009, jäljempänä PTR-laki) säädetään tietojen käsittelystä niin sanotussa tilapäisessä rikosanalyysirekisterissä, jonka kukin näistä yhteistoimintaviranomaisista voi perustaa oman henkilötietojen käsittelyä koskevan erityisalainsäädäntönsä nojalla.

Poliisiasian tietojärjestelmä

Poliisiasian tietojärjestelmä on poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa poliisille säädettyjen tehtävien suorittamista varten perustettu valtakunnallinen tietojärjestelmä. Poliisiasian tietojärjestelmästä säädetään poliisin henkilötietolain 2 §:ssä. Poliisiasian tietojärjestelmään kuuluvaan tutkinnan ja virka-avun tietoihin kirjataan muun muassa poliisille tehty ilmoitukset ja ilmoituksen johdosta suoritettut toimenpiteet. Ilmoituksen vastaanottokynnys on matala. Kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, ilmoitus on viipymättä kirjattava. Jos ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen, ilmoituksen tekijää on tarvittaessa kehotettava täsmentämään tai täydentämään sitä (esitutkintalaki, 3 luku 1 §). Rikosilmoitusten lisäksi järjestelmään kirjataan muun muassa virka-apu-, poliisitutkinta- ja ulkomaalaisasioita. Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitettavaksi säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa.

Poliisiasian tietojärjestelmä muodostuu tietoryhmistä, joiden käyttöä varten on luotu useita erilaisia ryhmiä käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Käyttöoikeudet muodostuvat useammasta käyttäjäroolista ja käyttöoikeudet ovat sitä laajemmat, mitä useampi rooli käyttäjällä on. Käyttäjille haetaan ja myönnetään oikeuksia työtehtävien perusteella, tarpeiden mukaisesti ja eri hakemuksesta. Lakiteknisesti järjestelmään talletettavat tietosisältöluettelot ovat laadittu eduskunnan valiokuntalausunnon ja mietinnön edellyttämällä tavalla tyhjentävästi (PeVL 18/2012 vp ja HaVM 26/2013 vp).

Vuonna 2014 voimaantulleessa lainmuutoksessa tietojärjestelmään talletettavat tietosisällöt tarkistettiin eräiltä osin vastaamaan toiminnallisia tarpeita. Lisäksi merkittävänä muutoksena lakiin säädettiin uusi havaintotietojen tallettamista koskeva 2 §:n 11 kohta. Kohdan nojalla poliisiasian tietojärjestelmään voidaan tallettaa poliisimiesten havaitsemia tai poliisille ilmoitettuja tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten tai henkilön muun käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Näiden havaintotietojen tietojärjestelmään tallettamisedellytys on matalampi, kuin jäljempänä nykytilan ongelmia -kohdassa selostetun epäiltyjen tietojärjestelmän tallettavien tietojen. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan (PeVL 22/2012 vp), että tällä tavoin tietosisältöjen, käyttötarkoituksen ja säilytysajan osalta rajoitettuna sääntely ei valiokunnan mielestä muodostu henkilötietojen suojan kannalta ongelmalliseksi. Havaintotietojen luonteen vuoksi on kuitenkin tärkeää, että tietojen tallettamisen edellytyksiä tulkitaan suppeasti ja etenkin niin, että havaintotieto voidaan tallettaa vain, jos on olemassa epäily rikollisesta toiminnasta. Lisäksi talletettavat tiedot on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan tarkastamaan ja tietoihin on liitettävä arvio niiden luotettavuudesta ja oikeudellisuudesta aina, kun se on mahdollista.

Poliisin toiminnanohjausjärjestelmän kokonaisuudistus, eli niin sanottu Vitja-hanke, yhtenäistää ja tehostaa poliisin ja muiden turvallisuus- ja oikeusviranomaisten operatiivisen

tietojärjestelmäkokonaisuuden. Järjestelmän tavoitteena on yhdenmukaistaa esitutkintaviranomaisten työprosessit sekä uudistaa ja yhdistää poliisin nykyiset operatiiviset järjestelmät käyttäjän näkökulmasta yhtenäiseksi, tietoturvalliseksi järjestelmäkokonaisuudeksi. Myös rekisteröidyn oikeusturva tulee huomioiduksi yhtenäisen tallennusalan myötä. Poliisin lisäksi uuden tietojärjestelmän käyttäjiä ovat muut Suomen esitutkintaviranomaiset: Tulli, Rajavartiolaitos ja Puolustusvoimat. Näiden lisäksi on useita viranomaisia, jotka käyttävät järjestelmää kyselykäytössä. Tammikuussa 2014 otettiin käyttöön Vitja-järjestelmän ensimmäinen vaihe. Toisesta käyttöönottovaiheesta päätetään erikseen.

Nykyisen poliisiasian tietojärjestelmän käyttäjät, jotka siirtyvät Vitjan käyttäjiksi, käyttäjäorganisaation mukaan järjestettyinä (tilanne lokakuu 2015).

Poliisi	11568
Tulli	1293
Raja	2142
Puolustusvoimat - rikosasiat	69
Puolustusvoimat - sotilaskurinpito (uusi)	2500
Oikeusrekisterikeskus (kyselyt)	1
Vankeinhoito (kyselyt)	158
Rikosseuraamusvirasto (kyselyt)	3
Ulkomaalaisvirasto (kyselyt)	146
Hätäkeskuslaitos (kyselyt)	533
Syyttäjälaitos (poliisirikostutkinta, kyselyt)	559
Yhteensä	18 971

Hallintoasiain tietojärjestelmä

Hallintoasiain tietojärjestelmä on poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 2 momentissa poliisille säädettyjen tehtävien suorittamista varten perustettu valtakunnallinen henkilörekisteri, johon tallettavista tiedoista säädetään nykyisen poliisin henkilötietolain 3 §:ssä. Kuten poliisiasian tietojärjestelmän, myös hallintoasiain tietojärjestelmän tietosisältö muodostuu eri tietoryhmistä. Järjestelmään tallettavat tiedot on lueteltu 3 §:ssä tyhjentävästi eduskunnan valiokuntalausunnon ja mietinnön (PeVL 18/2012 vp ja HaVM 26/2013 vp) edellyttämällä tavalla. Hallintoasiain tietojärjestelmän tietoja tallennetaan useisiin eri rekisterisovelluksiin, joihin myönnetään käyttöoikeuksia hakemuksesta työtehtävien perusteella. Useita hallintoasiain tietojärjestelmään kuuluvia rekisterisovelluksia on viime vuosina uudistettu ja uuden asetietojärjestelmän hankinta on parhaillaan meneillään. Tavoitteena on, että järjestelmän ensimmäinen vaihe tulisi käyttöön vuonna 2018.

Hallintoasiain tietojärjestelmään talletettavien tietosisältöjen luetteloa on useaan otteeseen tarkistettu vastaamaan poliisin lupahallinnollisissa tehtävissä tapahtuneita muutoksia. Vuoden 2014 alussa voimaantulleessa lainmuutoksessa järjestelmään talletettavien henkilöllisyyttä koskevien perustietojen luettelo päivitettiin ja 3 §:n 3 momentin 1 kohdan aselupatietojen luetteloon lisättiin uutena tallettavana tietona aseluvan soveltavuustestin suorittamisajankohta. Lisäksi 3 momenttiin säädettiin uusi rahankeräysten valvontatietojen tallettamista koskeva 8 kohta sekä arpajaislupatietojen tallettamista koskeva 9 kohta. Muina merkittävinä muutoksina voidaan mainita passin sormenjälkitietoja koskevan 4 kohdan lisääminen vuonna 2014, ampuma-asetlain (1/1998) 114 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseilmoituksen tietojen lisääminen aselupatietoihin vuonna 2015

sekä paikallispoliisin turvallisuusselvitystietojen tallettamista koskevan 5 kohdan kumoaminen vuonna 2015 uuden turvallisuusselvityslain (726/2014) säätämisen yhteydessä.

Turvallisuusselvitysten lisäksi myös ajolupa-asiat ja ulkomaalaislupa-asiat ovat siirtyneet muiden viranomaisten tehtäväksi poliisin keskittyessä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta merkittävimpiin lupa-asioihin. Näillä muutoksilla ei kuitenkaan ole ollut vaikutusta poliisin henkilötietolakiin, koska kyseisiä lupia koskevia henkilötietoja ei ole talletettu poliisin hallintoasiain tietojärjestelmään. Poliisin tehtäväksi säädettyjen lupa-asioiden vähenemisestä johtuen poliisin käsittelemien lupa-asioiden kokonaismäärä laski vuonna 2016 noin 20 % verrattuna edelliseen vuoteen. Matkustusasiakirjojen osalta käsiteltyjen lupa-asioiden määrä on kuitenkin kasvanut.

Poliisin käsittelemät lupa-asiat luparyhmittäin			
	2014	2015	2016
Matkustusasiakirjat yht.	857 267	915 795	1 004 866
Passit	721 794	774 570	847 972
Henkilökortit	135 473	141 225	156 894
Aseluvat	55 432	57 939	56 698
Turvallisuusalan luvat	56 841	60 771	26 738
Muut asiat	12 021	11 868	16 283
<i>Ulkomaalaisluvut (1.1.2017 alk. Migri)</i>	<i>55 043</i>	<i>54 900</i>	<i>54 129</i>
<i>Ajoluvat (1.1.2016 alk. Trafi)</i>	<i>355 524</i>	<i>350 977</i>	<i>1 442</i>
Poliisin kaikki luvat	1 392 128	1 452 250	1 160 156

Epäiltyjen tietojärjestelmä

Epäiltyjen tietojärjestelmästä säädetään voimassa olevan lain 4 §:ssä. Tietojärjestelmään voidaan tallettaa poliisilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta tai myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikokseen.

Tietojärjestelmää saavat käyttää teknisen käyttöyhteyden avulla vain rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrätyt poliisin henkilöstöön kuuluvat sekä poliisin ulkomaille lähettämät yhdyshenkilöt. Lain 45 §:n 1 momentin nojalla rekisteröidyillä ei ole tarkastusoikeutta epäiltyjen tietojärjestelmän tietoihin.

Tällä hetkellä epäiltyjen tietojärjestelmään on kirjattu noin 50 000 henkilön tiedot, joista suurin osa on kirjattu rikoksesta epäiltynä ja loput myötävaikuttajina. Poliisihallitus on antanut poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 4 §:n ja poliisin henkilötietolain nojalla ohjeen epäiltyjen tietojärjestelmää koskevien tietojen käsittelystä (POL-2016-18786). Ohje on julkinen ja se on voimassa 1.4.2017–31.3.2021. Epäiltyjen tietojärjestelmää käsitellään yksityiskohtaisesti henkilörekistereiden valvontaa sekä nykytilan arviointia koskevassa jaksossa.

Rajavartiolaitoksen käytössä ovat epäiltyjen tietojärjestelmää vastaava toiminnallisen tietojärjestelmän tutkinta- ja virka-apurekisteri sekä Tullissa vastaavasti tiedustelurekisteri. Suojelupoliisin toiminnallinen tietojärjestelmä

Suojelupoliisin tehtävänä on poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 10 §:n mukaan torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta valtakunnan turvallisuutta vaarantavan toiminnan estämiseksi.

Suojelupoliisin toiminnallisesta tietojärjestelmästä säädetään poliisin henkilötietolain 5 §:ssä. Suojelupoliisi tallentaa käsittelemänsä henkilötiedot tietojärjestelmään, mikäli tietojen tallentaminen täyttää säädetyt edellytykset. Tietojen on 5 §:n mukaan oltava tarpeen oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta vaarantavien hankkeiden tai rikosten estämiseksi tai selvittämiseksi. Henkilön henkilöllisyyttä koskevat tiedot on lueteltu pykälässä tyhjentävästi eduskunnan valiokuntalausunnon ja mietinnön (PeVL 18/2012 vp ja HaVM 26/2013 vp) edellyttämällä tavalla.

Suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän rekisterinpitäjä on suojelupoliisi. Suojelupoliisi toimii myös turvallisuusselvitysrekisterin rekisterinpitäjänä. Turvallisuusselvitysrekisteristä säädetään erikseen turvallisuusselvityslaisissa (726/2014).

Suojelupoliisi voi lain 10 §:n nojalla käsitellä tehtävänsä suorittamiseksi välttämättömiä arkaluonteisia tietoja. Tehtävien luonteen ja niiden hoitamisen kannalta merkityksellisiä tietoja saattavat olla tiedot henkilön yhteiskunnallisesta, poliittisesta tai uskonnollisesta vakaumuksesta.

Poliisin muut henkilörekisterit

Poliisin henkilötietolain 6 §:ssä säädetään poliisin muista henkilörekistereistä. Pykälän 1 momentin nojalla pysyvien automaattisten tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävien valtakunnallisten tietojärjestelmien lisäksi poliisin käytössä voi olla tilapäisiä tai manuaalisesti ylläpidettäviä henkilörekistereitä.

Pykälän 2 momentin nojalla voidaan myös yhden tai useamman poliisiyksikön käyttöön perustaa muitakin henkilörekistereitä. Pykälän 2 momentin 2 kohdan nojalla on muun muassa mahdollista perustaa sellaisen rikoksen tai sellaisten rikosten muodostaman rikoskokonaisuuden, josta saattaa seurata vankeutta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tarpeellista rikosanalyysia varten tilapäinen rekisteri, jossa saa yhdistää, tallettaa ja muuten käsitellä lain 2–4 §:ssä tarkoitettujen tietojärjestelmien tietoja, poliisin yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä saatuja rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoja sekä 14 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Lainkohtaa muutettiin 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaantulleella lailla siten, että siihen lisättiin mahdollisuus perustaa rikosanalyysia varten tilapäinen rekisteri yksittäisen rikoksen lisäksi myös rikosten muodostaman rikoskokonaisuuden estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tämä lisäys on parantanut paikallisten vakavien rikosten ja erityisesti laajojen rikossarjojen selvittämistä.

Nykytilan arviointia koskevassa jaksossa käsitellään yksityiskohtaisesti poliisin toiminnallisia tarpeita liittyen rikosanalyysia koskevaan tietojenkäsittelyyn.

3 luku

Luku sisältää henkilötietojen käsittelyn erityissäännökset. Luvun 10 §:ssä säädetään poikkeuksesta henkilötietolain 11 §:n mukaiseen arkaluonteisten tietojen käsittelykieltoon. Henkilön fyysisiin ominaisuuksiin perustuvien tunnistetietojen tietoturvasta säädetään luvun 10 a §:ssä. Pykälä lisättiin lakiin passilain muutoksen yhteydessä, koska tällöin katsottiin, että biometristen tunnistetietojen

(sormenjäljet) tallettaminen rekisteriin edellytti korostetusti tietoturva vaatimusten huomioimista sääntelyssä.

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittelystä säädetään lain 11 §:ssä. Vuonna 2014 voimaantulleella lain muutoksella täsmennettiin tietojen tallettamisen perusteita sekä säädettiin yksityiskohtaisesti, mihin rekistereihin tietoja voidaan tallettaa. Ylimääräisen tiedon käyttämisen osalta viitataan 11 §:n 2 momentissa poliisilain ja pakkokeinolain asianomaisiin pykäliin. Lakia soveltavan viranomaisen näkökulmasta on tärkeää, että tietojen tallettamisen perusteet ovat yhdenmukaiset riippumatta siitä, onko tiedot hankittu poliisi- vai pakkokeinolaissa säädettyin perustein tai mitä salaista tiedonhankintakeinoa soveltaen tieto on käytännössä hankittu. Ylimääräisen tiedon käsittelyä koskevia havaittuja epäkohtia käsitellään tarkemmin kohdassa nykytilan arviointi.

Yksittäiseen tehtävään liittymättömien tietojen käsittelystä säädetään luvun 12 §:ssä ja poliisin oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä luvun 13 §:ssä. Lainmuutosten vuoksi 13 §:n systematiikka on toteutettu osin lakiviittauksilla ja osin säätämällä siitä, mihin käyttötarkoituksiin poliisilla on oikeus saada tietoja. Koska poliisin tietojärjestelmiä käyttävät myös monet muut viranomaiset, luvun 14 §:ssä on ollut tarpeen säätää muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten. Tiedonsaantioikeutta ja tietojen luovuttamista koskevassa sääntelyssä havaittuja epäkohtia käsitellään tarkemmin jäljempänä nykytilan arvioinnin yhteydessä.

4 luku

Luvussa säädetään poliisin henkilörekisterien tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta. Tietojen käyttäminen on 15 §:n perusteella mahdollista tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen. Valtakunnalliset henkilörekisterit ovat kaikkien poliisiyksiköiden käytössä lukuun ottamatta Poliisiammattikorkeakoulua. Yksikkökohtainen rekisteri on vain niiden yksiköiden käytössä, joiden käyttöön se on perustettu. Tietoja voidaan tietyin 16 §:ssä säädettyin edellytyksin käyttää myös muuhun kuin niiden keräämis- ja tallettamistarkoitukseen. Tietojen käyttämistä koskevassa sääntelyssä noudatetaan yleisen henkilötietolain 2 luvun 7 §:ssä säädettyä velvoittavaa henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta.

Passilain uudistamisen yhteydessä vuonna 2009 lakiin lisättiin erillissäännös passin sormenjälkitietojen käyttämisestä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen (lain 16 a §). Sormenjälkitietoja saa käyttää muuhun kuin niiden keräämis- ja tallettamistarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Vuonna 2014 voimaan tulleella lain muutoksella 16 a § laajennettiin koskemaan myös ulkomaalaisten tunnistamistietoihin kuuluvia sormenjälkitietoja. Ulkomaalaisten tunnistamistietojen alkuperäisestä keräämis- ja tallettamistarkoituksesta säädetään ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt lausunnossaan (PeVL 47/2010 vp) ulkomaalaislain 131 §:n nojalla otettavien sormenjälkitietojen käyttämisen rajoittamista vain niiden keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen. Tällainen tarkoitus voi valiokunnan mielestä sinänsä liittyä myös tarkasti määriteltyjen rikosten estämiseen ja selvittämiseen, mutta ainoastaan siinä laajuudessa kuin tällä toiminnalla on yhteys alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen.

Luvun 17 §:ssä säädetään yksikkökohtaisten henkilörekisterien tietojen luovuttamisesta toiselle poliisiyksikölle keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen ja seuraavassa 18 §:ssä

tietojen luovuttamisesta toiselle poliisiyksikölle muuhun kuin tietojen keräämistallemistarkoitukseen. Luvun 19 § sisältää säännökset tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille. Kuten tietojen saamista koskeva 13 § myös tietojen luovuttamista koskeva 19 § on toteutettu osittain lakiviittauksilla ja osittain säätämällä käyttötarkoituksista, joihin tietoja voidaan luovuttaa. Kyseinen pykälä on muodostunut lukuisten muutosten vuoksi varsin vaikeaselkoiseksi. Nykytilan arviointia koskevassa jaksossa arvioidaan tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä samassa yhteydessä kuin arvioidaan lain 13 §:ssä säädettyä poliisin oikeutta saada tietoja muilta viranomaisilta.

5 luku

Luvun 22–26 §:issä säädetään poliisin henkilörekistereiden tietojen poistamisesta ja arkistoinnista tietojärjestelmäkohtaisesti. Poistosäännökset vastaavat systematiikaltaan tietojen tallettamista koskevaa sääntelyä. Poistosäännöksistä voidaan mainita poliisiasian tietojärjestelmän havaintotietojen lyhyt 6 kuukauden säilyttämisaika sekä nykyisen epäiltyjen tietojärjestelmän poistosäännös. Epäiltyjen tietojärjestelmästä tiedot poistetaan lain 24 §:n nojalla kymmenen vuoden kuluttua viimeisen epäiltyä rikosta koskevan merkinnän tekemisestä.

Lain 27 §:ssä säädetään virheelliseksi todetusta tiedosta. Henkilötietolain sääntelystä poiketen virheellisen tiedon säilyttäminen on mahdollista korjatun tiedon yhteydessä, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saadaan käyttää vain mainitussa tarkoituksessa. Lain 28 §:ssä säädetään tietojen arkistoinnista ja viitataan tältä osin arkistolakiin (831/1994).

6 luku

Lain 6 luku sisältää erityissäännökset kansainväliseen poliisiyhteistyöhön liittyvästä tietojen käsittelystä. Tietojen luovuttaminen on 29 §:n nojalla mahdollista EU:n jäsenvaltioiden alueella ja tietyillä 30 §:ssä säädettyillä edellytyksillä myös EU:n ulkopuolisille valtioille. Lain 31 §:ssä säädetään toiselta valtiolta tai kansainväliseltä elimeltä saadun tiedon käsittelystä. Schengenin tietojärjestelmästä on erilliset säännökset lain 32–37 §:issä. Lisäksi luku sisältää viittaussäännökset Europol-täytäntöönpanolakiin (38 §), Eurodac-asetukseen (39 §), Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen perustuvaan tietojen käsittelyyn (40 §), Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annettuun lakiin (26/2009) (41 §) sekä Euroopan unionin viisumitietojärjestelmää koskevaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (42 §).

7 luku

Lain 7 luku sisältää säännökset rekisteröidyn oikeuksista. Lain 43 §:ssä säädetään poliisin yleisestä velvollisuudesta informoida tietojen käsittelystä. Poliisin velvollisuus henkilötietolain 24 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonantovelvollisuuden toteuttamiseen on 43 §:ssä rajattu koskemaan tilanteita, joissa henkilötiedot on kerätty poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi. Vastaavaa tiedonantovelvollisuutta ei ole käsiteltäessä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien kannalta tarpeellisia tietoja.

Lain 44 ja 47 §:ssä säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta. Tarkastusoikeuden toteuttamiseen sovelletaan 44 §:n mukaan henkilötietolain 26 ja 28 §:ää. Henkilötietolain vaatimuksista poiketen rekisteröidyn on kuitenkin esitettävä tarkastusoikeuden käyttöä esitettävä pyyntö henkilökohtaisesti

rekisterinpitäjälle tai muulle tämän määräämälle poliisiyksikölle ja todistettava henkilöllisyytensä. Schengenin tietojärjestelmää koskeva tarkastuspyyntö voidaan esittää 47 §:n mukaisesti joko poliisilaitokselle tai tietosuojavaltuutetulle.

Tarkastusoikeuden rajoituksista säädetään 45 §:ssä. Tarkastusoikeuden rajoituksiin sovelletaan henkilötietolain 27 §:n mukaisia tarkastusoikeuden rajoitusperusteita. Lisäksi pykälän 1 momentissa luetellaan rekisterit ja tietoryhmät, joihin rekisteröidyllä ei ole lainkaan suoraa tarkastusoikeutta. Näihin tietoihin sovelletaan kuitenkin välillistä tarkastusoikeutta; tietosuojavaltuutettu voi tarkistaa tietojen lainmukaisuuden rekisteröidyn pyynnöstä.

Poliisihallitus on 23.1.2012 antanut ohjeen rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta poliisissa (Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen poliisissa: tarkastusoikeus, tiedon korjaaminen ja informointi, 2020/2012/66). Ohjeen mukaan rekisteröity voi esittää oikeuksiensa toteuttamista koskevan pyynnön joko rekisterinpitäjän luona tai millä tahansa poliisilaitoksella.

8 luku

Lain 8 luvussa on erinäiset säännökset. Lain 47 a § koskee yksityisoikeuden alalla määrättyjä suojelutoimenpiteitä. Lain 48 §:ssä säädetään tarkempien säännösten ja ohjeiden antamisesta. Lain 49 § on voimaantulosäännös.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

EU:n tietosuojalainsäädäntö

Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24 päivänä lokakuuta 1995 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 95/46/EY (*henkilötietodirektiivi*) on ollut kaksi pääasiallista tavoitetta, turvata henkilötietojen suoja perusoikeutena ja varmistaa henkilötietojen vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla.

Henkilötietodirektiiviä sovelletaan sekä viranomaisten että yritysten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Direktiiviä on täydennetty useilla erityissäädöksillä, mukaan lukien ns. sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, teletunnistetietojen säilyttämistä koskeva direktiivi ja neuvoston puitepäätos 2008/977/YOS, jota sovelletaan poliisiyhteistyössä ja rikosoikeudellisessa yhteistyössä (*tietosuojapuitepäätos*). Tietosuojapuitepäätosta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn poliisiyhteistyössä ja rikosoikeudellisessa yhteistyössä, jotka perustuvat Euroopan unionista annetun sopimuksen VI osastoon. Tietosuojapuitepäätoksen soveltamisala ei siten ulotu kansalliseen henkilötietojen käsittelyyn, vaan pelkästään EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisiin henkilötietojen luovutuksiin. Puitepäätos sisältää myös artiklan henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille sekä henkilötietojen luovuttamisesta jäsenvaltioissa sijaitseville yksityisille, ja sen 26 artiklassa säädetään puitepäätoksen suhteesta kolmansien maiden kanssa tehtyihin sopimuksiin.

Henkilötietodirektiivi ja tietosuojapuitepäätos korvataan uudella EU:n tietosuojalainsäädännöllä. Euroopan komissio antoi 29 päivänä tammikuuta 2012 ehdotuksen tietosuojadirektiiviksi KOM (2012) 10 lopullinen ja tietosuoja-asetukseksi KOM (2012) 11 lopullinen. Uudistusehdotus sisältää ehdotuksen direktiiviksi, jolla vahvistettaisiin säännöksiä henkilötietojen suojaamiseksi tilanteissa, joissa niitä käsitellään rikosten torjumista, tutkimista, selvittämistä ja syytteen esittämistä tai

rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten (*tietosuojadirektiivi*) ja ehdotuksen asetukseksi, jolla vahvistettaisiin EU:n yleinen tietosuojakehys (*tietosuoja-asetus*). Säädökset annettiin 27.4.2016. Uusi EU:n tietosuojalainsäädäntö perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan 2 kohtaan, joka on Lissabonin sopimuksella käyttöön otettu uusi oikeusperusta henkilötietojen käsittelyä koskevalle lainsäädännölle. Sen mukaan unioni voi antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvilla aloilla. Lainsäädäntöuudistuksen tavoitteena on luoda Euroopan unionille ajanmukainen, vahva, yhtenäinen ja kattava tietosuojakehys, vahvistaa yksilön oikeuksia ja sisämarkkinaulottuvuutta, tarkistaa rikosasioissa tehtävää poliisi- ja oikeudellista yhteistyötä koskevia tietosuojasäännöksiä, huomioida tietosuojan globaali ulottuvuus erityisesti digitaalisissa palveluissa sekä tehostaa tietosujasääntöjen täytäntöönpanon valvontaa.

Oikeus henkilötietojen suojaan on perusoikeus, joka vahvistetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan 1 kohdassa ja EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklassa. Artikla liittyy läheisesti myös yksityiselämän suojan takaavaan perusoikeuskirjan 7 artiklaan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaan. EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan oikeus henkilötietojen suojaan ei ole kuitenkaan luonteeltaan absoluuttinen, vaan sitä on tarkasteltava suhteessa sen tehtävään yhteiskunnassa. Oikeuteen voidaan kohdistaa rajoituksia, jotka ovat oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Henkilötietojen suojalla on liittymäkohtia myös muihin EU:n perusoikeuskirjassa vahvistettuihin perusoikeuksiin.

Yleisesti sovellettava tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, joka ei edellytä erityistä täytäntöönpanoa lukuun ottamatta täydentävää sääntelyä. Tarvittava täydentävä lainsäädäntö sisältäisi esimerkiksi tietosuojaviranomaisia, oikeusturvaa ja seuraamuksia koskevat säännökset ja säännöksiä käsittelyn oikeusperusteista eräissä asetuksen mahdollistamisessa tilanteissa. Kansallinen täydentävä lainsäädäntö on lisäksi tarpeellista esimerkiksi silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen tai silloin, kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Asetuksen ja direktiivin säännökset, jotka koskevat yleisiä henkilötietojen käsittelyyn liittyviä periaatteita, rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelyä sekä tietosuojaviranomaisia, ovat pääosin toisiaan vastaavia. Tällä on tarkoitus varmistaa, että yleiset henkilötietojen käsittelyä koskevat vaatimukset ovat mahdollisimman yhdenmukaiset jäsenvaltiosta tai rekisterinpitäjästä riippumatta. Oleelliset säästöerot liittyvät direktiivin soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten suorittaman henkilötietojen käsittelyn erityisluonteeseen rikosasioina, erityisesti siltä osin kuin kyse on mahdollisuuksista rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa. Asetuksen soveltamisalaan kuuluu lähtökohtaisesti kaikki viranomaisten suorittama henkilötietojen käsittely, jollei se kuulu direktiivin soveltamisalaan.

Euroopan neuvoston yleissopimukset

Tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin nojalla Euroopan komissio voi antaa kolmansien maiden riittävän tietosuojan tasoa koskevia päätöksiä, joilla on merkitystä siirrettäessä henkilötietoja kolmansiin maihin. Komission tulisi näitä päätöksiä tehdessään arvioida kyseessä olevan maan kansainväliset velvoitteet, mukaan lukien erityisesti tietosuojaa koskevat sopimusvelvoitteet. Euroopan neuvoston puitteissa on vuonna 1981 tehty yleissopimus No 108 henkilötietojen suojasta, johon viitataan tietosuojadirektiivin johdanto-osan 68 kappaleessa. Euroopan neuvoston yleissopimus ja laki eräiden sen määräysten hyväksymisestä (269/1992) on saatettu Suomessa voimaan asetuksella (36/1992). Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisissä tilanteissa sovelletaan ensisijaisesti EU:n tietosuojalainsäädäntöä, mutta kaikki EU:n jäsenvaltiot

ovat ratifioineet yleissopimuksen No 108. Yhteensä yleissopimuksen on ratifioinut tähän mennessä 50 valtiota. Yleissopimukseen liittyy lisäpöytäkirja (No 181) rajat ylittävistä henkilötietojen siirroista.

Yleissopimuksen määräykset tarjoavat minimisuojan henkilötietojen käsittelyssä kaikille sen ratifioineiden valtioiden alueilla oleskeleville henkilöille sekä rajat ylittävissä henkilötietojen siirroissa. Henkilötietojen siirtojen tapauksessa Euroopan neuvoston yleissopimusta sovellettaisiin asetuksen ja direktiivin kolmansia maita koskevien säännösten lisäksi esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa EU:n jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen siirtää henkilötietoja kolmanteen maahan. Sovellettavaksi voisi tulla kuitenkin myös kyseessä olevan maan kanssa tehty kahdenvälinen sopimus, joka sisältää määräykset tietosuojasta tai määräykset, joissa viitataan kansalliseen lainsäädäntöön. Euroopan neuvoston yleissopimus on parhaillaan uudistettavana ja uusi yleissopimus korvaa sopimuksen No. 108, kun riittävä määrä Euroopan neuvoston jäsenvaltioita on ratifioinut sen. Yleissopimuksen määräysten soveltamisen rajoittaminen on mahdollista merkittävän yleisen edun vuoksi, esimerkiksi kansallisen turvallisuuden ja puolustuksen perusteella.

Euroopan neuvostolla on myös eräitä muita yleissopimuksia, jotka sisältävät henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä. Poliisin toiminnan näkökulmasta merkitystä on erityisesti tietoverkkorikollisuuden torjuntaa koskevalla yleissopimuksella No 185 sekä sen lisäpöytäkirjalla No 189. Tietoverkkorikollisuutta koskevaa yleissopimusta sovellettaisiin muun muassa henkilötietojen jäädyttämiseen ennen oikeusapumenettelyä.

Euroopan neuvoston on lisäksi antanut suosituksen R(87)15 henkilötietojen käsittelystä poliisisektorilla. Euroopan neuvoston on viimeksi vuonna 2013 teettänyt selvityksen suosituksen täytäntöönpanosta Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa. Selvityksen mukaan suositus on kokonaisuutena pantu melko laajalti täytäntöön eikä poliisisektorin osalta arvion mukaan ole tarvetta kiireellisiin lisätoimiin. Selvityksessä kuitenkin huomioidaan, että Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden lainsäädäntö ei kaikilta osin ole sillä tasolla, mitä Euroopan komission ehdottama direktiivi EU:n osalta edellyttäisi. Selvityksessä suositetaan harkittavaksi oikeudellisesti sitovaa instrumenttia lainvalvontaviranomaisten henkilötietojen käsittelyä varten, kiinnittäen huomiota myös tiedusteluviranomaisten toimintaan ja kansalliseen turvallisuuteen. Selvityksen mukaan vaihtoehdot voisivat olla joko kattava yleissopimus, jonka soveltamisalaan kuuluisi myös poliisin henkilötietojen käsittely, tai erillinen lisäpöytäkirja joko tietosuojayleissopimukseen tai tietoverkkorikollisuutta koskevaan yleissopimukseen.

Matkustajarekisteritietoja koskeva sääntely

Matkustajatiedoilla ja niiden analysoinnilla on kasvava rooli rikollisuuden torjunnassa. Erityisesti lentomatkustajia koskevien tietojen hyödyllisyyden havaitseminen rikollisuuden torjunnassa on johtanut siihen, että kasvava määrä valtioita pyrkii tehostamaan näiden tietojen hyödyntämismahdollisuuksia myös kansainvälisesti, asettamalla lentoliikenteen harjoittajille velvoitteita lentoliikenteen matkustajarekisterin tietojen (passenger name record, jäljempänä PNR-tiedot) toimittamiseksi oman maansa lainvalvontaviranomaisille.

Eräät EU:n ulkopuoliset maat ovat viime vuosia esittäneet EU:n jäsenvaltioille vaatimuksia lentomatkustajia koskevien PNR- tietojen toimittamisesta. EU on neuvotellut ja neuvottelee parhaillaan tietojen luovuttamista koskevista sopimuksista oikeudellisen perustan ja riittävän tietosuojan tason luomiseksi siirrettäville tiedoille. Tällä hetkellä EU:lla on voimassa kahdenväliset sopimukset PNR- tietojen luovuttamisesta Australian (VL L 186/14 14.7.2012) ja Amerikan

Yhdysvaltojen (VL L 215/5 11.8.2012) kanssa. Sopimukset tulivat voimaan kesällä 2012. Neuvottelut tietojen toimittamisesta ovat parhaillaan käynnissä Kanadan kanssa (U 67/2013 vp).

Valtioneuvosto on kesäkuussa 2013 antanut selvityksen Venäjän määräyksestä lentoliikenteen matkustajatietojen luovuttamisesta (E 87/2013 vp). Myös useat muut EU:n ulkopuoliset maat ovat komission mukaan esittäneet tai aikovat esittää EU:n jäsenvaltioille vaatimuksia lentomatkustajia koskevien PNR- tietojen luovuttamisesta, esimerkkeinä Etelä-Korea, Japani, Qatar, Meksiko, Brasilia ja Yhdistyneet arabiemiirikunnat.

EU:n komissio julkaisi vuonna 2007 ehdotuksen neuvoston puitepäätökseksi lentomatkustajien rekisteritietojen käytöstä lainvalvontatarkoituksiin (U 3/2008 vp). Ehdotuksen tavoitteena oli lentoliikenteen PNR- tietojen saaminen EU:n omien lainvalvontaviranomaisten hyödynnettäväksi terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa. Ehdotusta ei kuitenkaan ehditty hyväksyä ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, joten ehdotus raukesi siirryttäessä uuteen oikeusperustaan. Tämän vuoksi komissio julkaisi aiheesta direktiiviehdotuksen helmikuussa 2011 (U 66/2010 vp), ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/681 matkustajarekisteritietojen (PNR) käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annettiin 27.4.2016. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivi voimaan viimeistään 25.5.2018.

[Täydennetään jatkovalmistelun aikana direktiivin sisältö.]

Muu henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä sisältävä EU-lainsäädäntö

Poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä sisältyy myös eräisiin EU-säädöksiin ja niiden täytäntöönpanolakeihin, joita sovelletaan tietosuojadirektiivin soveltamisalasäännöksessä tarkoitettuihin tehtäviin liittyvään EU:n jäsenvaltioiden väliseen poliisiyhteistyöhön. Näitä säädöksiä ovat erityisesti Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1987/2006, toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä tehty neuvoston päätös 2007/533/YOS sekä ajoneuvojen rekisteröintitodistusten myöntämisestä vastaavien jäsenvaltioiden yksiköiden pääsyn sallimisesta toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmään (SIS II) annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1986/2006; Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/794 (Europol-asetus; ja laki Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta, 214/2017); Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 603/2013 Eurodac-järjestelmän perustamisesta sormenjälkien vertailua varten kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön johonkin jäsenvaltioon jättämän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta annetun asetuksen (EU) N:o 604/2013 tehokkaaksi soveltamiseksi sekä jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten ja Europolin esittämistä, Eurodac-tietoihin lainvalvontatarkoituksessa tehtäviä vertailuja koskevista pyynnöistä (Eurodac-asetus); rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehty neuvoston päätös 2008/615/YOS ja sen täytäntöönpanopäätös 2008/616/YOS; sekä tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehty neuvoston puitepäätös 2006/960/YOS (ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annettu laki (26/2009).

Ulkomainen lainsäädäntö

Uutta EU:n tietosuojalainsäädäntöä on poliisin osalta pantu täytäntöön vasta Saksassa [ja Tanskassa]. Ruotsissa on valmistunut mietintö, jonka liitteenä on ehdotus täytäntöönpanolainsäädännöksi ja joka sisältää myös huomioita voimassa olevan poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön osalta, mukaan lukien pohdinta Ruotsin turvallisuuspoliisia (Säkerhetspolisens) koskevan sääntelyratkaisun osalta. Ottaen huomioon, että esityksellä pantaisiin täytäntöön yleistä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä täydentävin osin EU:n tietosuojalainsäädäntö ja PNR-direktiivi, Laajamittaista kansainvälistä vertailua EU:n tietosuojalainsäädännön ja PNR-direktiivin täytäntöönpanon osalta ei ole arvioitu tarkoituksenmukaiseksi, ottaen huomioon täytäntöönpanon keskeneräisyyden EU:n jäsenvaltioissa. Vertailua on kuitenkin suoritettu eräiden EU:n jäsenvaltioiden osalta, joissa lainsäädäntö on joko pantu täytäntöön tai asiasta on saatavilla kattava selvitys. Näiden valtioiden voimassa olevaa lainsäädäntöä on tarkasteltu muiden näkökohtien tukena sen arvioimiseksi, tulisiko esityksessä ehdottaa henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn osalta rekisteriperusteista vai käsittelytarkoituksiin perustuvaa sääntelyratkaisua.

Ruotsi

Ruotsi on tietosuojadirektiivin täytäntöönpanoa koskevassa mietinnössään (SOU 2017:74, *Brottsdagalag - kompletterande lagstiftning, Slutbetänkande av Utredningen om 2016 års dataskyddsdirektiv*) ehdottanut täytäntöönpanolaille vastaavaa soveltamisalaa kuin Suomessa, ja laki sisältäisi vastaavan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen käsitteen kuin Suomen poliisilaki. Lakiehdotuksessa tehdään toisaalta ero rikostorjuntaan, lainvalvontaan, rangaistusten täytäntöönpanoon ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuteen liittyvän henkilötietojen käsittelyn välillä, sekä toisaalta rikosasioita koskevan lakiehdotuksen soveltamisalaan ja yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalaan liittyvän henkilötietojen käsittelyn välillä. Lakiehdotuksen sisältö vastaisi pitkälti tietosuojadirektiivin sisältöä. Lakiehdotuksessa säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä, joka on sallittua siinä säädettäviin käsittelytarkoituksiin. Sen lisäksi ehdotetaan voimassa olevan sääntelyn tavoin erillistä henkilörekisterisääntelyä yksittäisten lakiehdotuksen soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten osalta. Erillissäädökset olisivat kuitenkin vähemmän yksityiskohtaisempia kuin voimassa olevat lait, koska suuren osan niiden säännöksistä korvaisi uusi *brottsdatalogen*. Lakiehdotusta soveltaisivat useat viranomaiset, mutta ainoastaan siltä osin kuin niiden henkilötietojen käsittelyn tarkoitus vastaisi lakiehdotuksen soveltamisalaan kuuluvia käsittelytarkoituksia.

Turvallisuuspoliisin osalta Ruotsi joutuu tekemään Suomen tavoin kansallisen ratkaisun, ottaen huomioon, että kansalliseen turvallisuuteen liittyvä henkilötietojen käsittely ei kuulu EU-oikeuden soveltamisalaan, mutta turvallisuuspoliisin henkilötietojen käsittely kuuluu voimassa olevan poliisin henkilötietolain soveltamisalaan. Mietinnössä ehdotetaan turvallisuuspoliisin henkilötietojen käsittelyn osalta erillistä kansallista lakia (*förslag till Säkerhetspolisens datalog*). Rikosasioita koskevaan lakiehdotukseen on kuitenkin sisällytetty säännöksiä turvallisuuspoliisin henkilötietojen käsittelystä siltä osin kuin käsittely ei liity kansalliseen turvallisuuteen. Lakiehdotuksen 9 lukua sisältävät yksityiskohtaiset säännökset muun muassa käsittelytarkoituksista, jotka tarkentavat kansalliseen turvallisuuteen liittyvää henkilötietojen käsittelyä, henkilötietojen säilytysajoista, rekisteröidyn oikeuksista, tietosuojaviranomaisesta ja henkilötietojen luovuttamisesta. Turvallisuuspoliisin osalta ehdotetaan lisäksi täydentävää asetusta, joka sisältäisi tarkemmat säännökset muun muassa turvallisuuspoliisin henkilörekisteristä.

Ruotsissa on voimassa olevan lainsäädännön osalta omaksuttu samantyyppinen sääntelyratkaisu kuin Suomessa siten, että poliisin (*Polismyndigheten*) henkilötietojen käsittelystä säädetään erityislaissa (*polisdatalagen*, 2010:361), joka koskee henkilötietojen käsittelyä rikosasioissa sekä turvallisuuspoliisin (*Säkerhetspolis*) suorittamaa henkilötietojen käsittelyä. Laki koskee automatisoitua henkilötietojen käsittelyä tai rekisterin muodossa tapahtuvaa käsittelyä. Muuhun henkilötietojen käsittelyyn poliisi soveltaa yleistä henkilötietolakia, jollei asiasta ole erityissäännöksiä kuten ulkomaalaisasioissa. Ruotsissa poliisin henkilötietojen käsittelyyn sisältyy myös rahanpesun selvittelyyn liittyvä henkilötietojen käsittely. Laki sisältää viittauksia niihin henkilötietolain säännöksiin, joita sovelletaan myös poliisin rikosentorjuntaan liittyvään henkilötietojen käsittelyyn, kuten henkilötietojen käsittelyn yleiset perusteet, määritelmät, rekisteröidyn oikeudet ja valvonta ja vahingonkorvaukset.

Poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevassa laissa säädetään, mihin tarkoituksiin henkilötietoja saa käsitellä (2 luku). Luettelot ovat tyhjentyviä, mutta säännökset ovat melko yleisluontoisia. Nämä käsittelytarkoitukset jakaantuvat pääasiallisiin käsittelytarkoituksiin ja toissijaisiin käsittelytarkoituksiin. Ensisijaiset käsittelytarkoitukset liittyvät henkilötietoihin, joita tarvitaan rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi taikka kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi. Toissijaiset käsittelytarkoitukset liittyvät henkilötietojen luovuttamiseen muille viranomaisille joko näiden tarpeisiin tai muuta poliisin toimintaa varten. Toissijaiseen käsittelytarkoitukseen henkilötietoja saa luovuttaa, kun tiedot ovat tarpeen kyseessä olevan toisen viranomaisen rikosentorjuntaa varten. Näitä viranomaisia ovat *Säkerhetspolis*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Åklagarmyndigheten*, *Tullverket*, *Kustbevakningen* ja *Skatteverket*, sekä toimivaltaiset ulkomaiset viranomaiset ja kansainväliset järjestöt. Poliisille voidaan luovuttaa henkilötietoja myös muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen, kun uusi käsittelytarkoitus on yhteensopiva alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa.

Henkilötietoja saa käsitellä myös, jos se on tarpeen diaarin ylläpitämiseksi, poliisille tehdyn ilmoituksen käsittelemiseksi tai muutoin asian käsittelemiseksi. Laissa säädetään myös tilanteista, joissa henkilötietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muun muassa Interpolille ja Europolille, ulkomaiselle tiedusteluviranomaiselle tai muulle ulkomaiselle viranomaiselle taikka kansainväliselle järjestölle, sekä edellä mainituille Ruotsin viranomaisille.

Poliisin henkilötietolaissa säädetään lisäksi arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä, rikoslaboratorion henkilötietojen käsittelystä sekä eräistä rekistereistä (4 luku), joita ovat DNA-rekisteri, tutkintarekisteri, vihjerekisteri, sormenjälkirekisteri, tuntomerkkirekisteri, rahanpesurekisteri ja kansainvälisten asioiden rekisteri. Rekisterisäännökset ovat melko yksinkertaisia ja myös näiden rekisterien osalta säädetään henkilötietojen käsittelytarkoituksista. Rekisterisääntelyä täydentää kuitenkin poliisin henkilötietoasetus (*polisdataförordningen*, 2010:1155), jossa tarkennetaan, mitä henkilötietoja poliisin rekistereihin saa tallettaa ja mihin henkilötietoihin voidaan antaa pääsy hakujen avulla muille viranomaisille.

Ruotsin voimassa oleva poliisin henkilötietolaki on yhdistelmä käsittelytarkoituksiin perustuvaa ja rekisterikohtaista sääntelyä, mutta pääpaino on käsittelytarkoituksiin perustuvalla sääntelyllä. Laissa säädetään myös turvallisuuspoliisin rikosentorjuntaan liittyvästä henkilötietojen käsittelystä (6 luku). Samassa luvussa säädetään käsittelytarkoituksista, jotka osin poikkeavat poliisin henkilötietojen käsittelytarkoituksista, sekä säilytys- ja poistoajoista. Henkilötietojen luovuttamista koskevat pääosin samat säännökset kuin poliisia. Poliisin henkilötietolaki sisältää lisäksi säännökset lain suhteesta poliisiyhteistyöhön sovellettavaan EU-lainsäädäntöön, johon sisältyy henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä.

Tietosuojadirektiivin täytäntöönpanoa koskevassa mietinnössä poliisin henkilötietolaki ja siihen liittyvä asetus ehdotetaan nimettäväksi uudelleen (*förslag till lag om ändring i polisdatalagen, förslag till förordning om ändring i polisdataförordningen - polisens brottsdatalag, polisens brottsdataförordning*). Poliisin henkilörekisterisäädöksiä ehdotetaan myös tiivistettäväksi huomattavasti ja niiden sisältöä sopeutettaisiin uuteen sääntelykehykseen. Laissa säädettäisiin edelleen käsittelytarkoituksista, jotka kuitenkin vastaisivat tietosuojadirektiivin mukaisia henkilötietojen käsittelytarkoituksia, minkä lisäksi laki sisältäisi voimassa olevan lain tavoin säännökset eräistä henkilörekistereistä sekä henkilötietojen luovuttamisesta. Rekisterisäännösten sisältöä ehdotetaan eräiltä osin tarkennettavaksi. Laissa säädettäisiin myös yksityiskohtaisesti siitä, millä viranomaisilla olisi suorapääsy rekistereihin, ja mitä henkilötietoja voitaisiin muuten luovuttaa. Voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti lakiehdotusta täydentäisi asetus, jonka sisältö vastaisi pääosin voimassa olevaa poliisin henkilötietoasetusta.

Ruotsissa on valmisteltu erillinen mietintö matkustajarekisteridirektiivin täytäntöönpanon osalta (*Betänkande av PNR-utredningen*, SOU 2017:57). Mietintö sisältää ehdotuksen uudeksi laiksi matkustajarekisteritietojen käsittelystä rikosentorjunnassa (*förslag till lag om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen*).

Saksa

Saksa on jo pannut täytäntöön liittovaltion tasolla uuden EU:n tietosuojadirektiivin ja matkustajarekisteridirektiivin. Matkustajarekisteridirektiivin täytäntöönpanosäännökset sisältyvät Saksassa erilliseen lakiin. Tietosuojadirektiivin täytäntöönpanosäännökset sisältyvät liittovaltion tietosuojalain (BDSG) 45–84 §:ään sekä 1 osaan, joka koskee kaikkia henkilötietojen käsittelytarkoituksia. Säännöksiä sovelletaan direktiivin soveltamisalasäännöksen mukaisesti henkilötietojen käsittelyyn, joka liittyy rikosten ennalta estämiseen, tutkimiseen, paljastamiseen tai rikoksiin liittyviin syytetoimiin tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoon, sekä yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojeluun ja tällaisten uhkien ehkäisyyn. Säännökset koskevat Saksan viranomaisia siltä osin kuin ne suorittavat edellä mainittuja tehtäviä. Rikokseksi katsottaisiin teot, jotka Saksan rikoslain mukaan määritellään sellaiseksi.

Yleisesti sovellettavia säännöksiä täydentävät Saksassa ensinnäkin liittovaltion rikospoliisia koskevan lain säännökset ja toiseksi alueellisia poliisiviranomaisia koskeva lainsäädäntö. Liittovaltion rikospoliisia (*Bundeskriminalamt*, BKA) koskeva laki sisältää eräitä säännöksiä, joilla tarkennetaan tietosuojalain säännöksiä BKA:n käsittelytarkoituksiin. Näitä ovat ensinnäkin 2 osan säännökset tietojen hankinnasta sekä kansainvälisiä henkilötietojen luovutuksia koskevat säännökset (25–28 §), joissa säädetään erikseen kansallisista tiedonluovutuksista, EU:n jäsenvaltioihin tapahtuvista tiedonluovutuksista ja kansainvälisistä tiedonluovutuksista. Lisäksi henkilötietojen käsittelystä säädetään erityisesti lain 9 osassa, joka sisältää muun muassa säännökset siitä, mihin tarkoituksiin BKA saa käsitellä henkilötietoja.

Liittovaltion poliisista annetun lain säännökset tiedonhankinnasta ja siitä, mihin jälleenkäsittelytarkoituksiin hankittuja tietoja voi käsitellä, ovat yksityiskohtaiset. Liittovaltion poliisista annettuun lakiin sisältyvät säännökset liittovaltion poliisin tietojärjestelmästä (13 §), jonka tietosisältö perustuu liittovaltion poliisin tehtäviin. Säännös on melko yleisluontoinen, mutta linkittyy muuhun poliisin tehtäviä koskevaan EU- ja kansalliseen sääntelyyn sekä tiedonhankintaa koskeviin säännöksiin. Liittovaltion poliisia koskeva sääntely on siten yhdistelmä tietojärjestelmäkohtaista ja käsittelytarkoituksiin perustuvaa sääntelyä. Käsittelytarkoituksista ei säädetä muutoin yksityiskohtaisesti, lukuun ottamatta eräitä henkilötietojen

jälleenkäsittelytarkoituksia kuten tutkimus. Laissa säädetään yksityiskohtaisesti DNA-tietojen käsittelystä, mutta ei muiden arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä. Muiden arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevat vaatimukset perustuvat suoraan tietosuojalakiin. Henkilöryhmät, joihin liittyviä henkilötietoja (kuten perustietoja) saa käsitellä, luetellaan yksityiskohtaisesti.

Saksan henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö jakaantuu poliisin osalta liittovaltion lainsäädäntöön ja alueelliseen (*Länder*) lainsäädäntöön. Edellä mainittu liittovaltion poliisin tietojärjestelmä on yksinomaan BKA:n hallinnoima järjestelmä, joka on kuitenkin yhteydessä laajempaan tietoverkkokokonaisuuteen (29 §), jota käyttävät lisäksi alueelliset poliisiviranomaiset sen mukaisesti kuin alueellisessa poliisilainsäädännössä säädetään. Valtakunnalliseen tietoverkkoon ei kuitenkaan talleteta kaikkia BKA:n tai alueellisten poliisiviranomaisten käsittelemiä henkilötietoja.

2.3 Nykytilan arviointi

Lain rakenne

Lain rakenne ja sisältö ehdotetaan uudistettavaksi kokonaisuudessaan. Kuten perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 18/2012 vp sekä hallintovaliokunnan mietinnössä HaVM 26/2013 vp on todettu, laki on muodostunut vaikeaselkoiseksi sekä rakenteeltaan monimutkaiseksi. Laissa on lisäksi säännöksiä, joista säädetään jo henkilötietojen käsittelystä annetuissa yleislaeissa. Nykyisessä laissa on jossain määrin ylisääntelyn piirteitä myös siten, että se sisältää säännöksiä poliisin tiedonsaantioikeuksista ja tietojen luovuttamisesta silloinkin, kun niistä on jo säädetty muussa laissa. Tietojen luovuttamisesta ja oikeudesta tietojen saantiin säädellään sekä luovuttavan että vastaanottavan viranomaisen lainsäädännössä. Säättämistapa on lain soveltajan kannalta ongelmallinen, koska tiedonvaihdon lainmukaisuus on tarkistettava vähintään kahdesta eri viranomaisesta koskevasta erityislaista. Lakiteknisesti tällainen kaksinkertainen sääntelytapa on kuitenkin omaksuttu yleisesti suomalaiseseen oikeusjärjestelmään.

Voimassa olevassa poliisin henkilötietolaissa näyttäisi tarpeettoman tai liian yksityiskohtaisen sääntelyn lisäksi olevan myös säännöksiä, jotka on kirjoitettu hyvin abstraktilla tavalla. Tämä on ongelmallista etenkin sen vuoksi, että sääntely koskee henkilötietojen suojaa. Esimerkkinä voidaan mainita henkilötietojen käyttötarkoituksen yleiset määrittelyt sekä niitä koskevien poikkeuksien sääntely. Esityksessä ehdotetaan tietojen käsittelystä säädettävän nykyistä täsmällisemmin siten, että käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate toteutuisi johdonmukaisesti poliisin eri tietojärjestelmien osalta.

Poliisin henkilötietolain yksityiskohtaisuus on osaltaan luonut tarpeen lain usein toistuviin muutoksiin. Lain rakennetta on tarpeellista selkiinnyttää lakiteknisesti. Samalla laista esitetään poistettavaksi päällekkäinen ja tarpeeton sääntely suhteessa yleiseen henkilötietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn sekä säännösten jatkuvia muutostarpeita aiheuttava yksityiskohtaisuus.

Soveltamisala ja lain tavoite

Poliisin tehtävistä säädetään poliisilain 1 luvun 1 §:ssä. Poliisin toimivaltuuksista hankkia rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi tarvittavaa tietoa säädetään poliisilaissa ja toimivaltuuksista hankkia rikosten selvittämiseksi tarvittavaa tietoa säädetään pakkokeino- ja esitutkintalaeissa. Esityksen 1. lakiehdotuksessa säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä, jonka perustuisi näiden voimassa olevien säännösten mukaisesti tehtäviin ja toimivaltuuksiin. Esityksen 1. lakiehdotus ei sisältäisi

toimivaltuussäännöksiä, vaan laissa säädettäisiin niistä tarkoituksista, joihin poliisi saisi käsitellä henkilötietoja tehtäviensä suorittamiseksi. Poliisin perustehtävät ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset eivät ole muuttuneet voimassa olevan poliisin henkilötietolain säätämisen jälkeen, eikä myöskään poliisin henkilötietolain soveltamisala muuttuisi.

Sen sijaan poliisin toimintaympäristössä ja poliisin toiminnan strategisissa painopisteissä on tapahtunut paljonkin muutoksia. Esimerkkeinä voidaan mainita terrorismin uhkan kasvaminen Euroopan laajuisesti, rajat ylittävän järjestäytyneen rikollisuuden ja pienempien liikkuvien rikollisryhmien lisääntyminen sekä tietoverkkorikollisuuden lisääntyminen. Myös Eurooppaan hakeutuvien turvapaikanhakijoiden määrän merkittävä kasvu on lisännyt poliisitehtäviä määrällisesti. Toimiva tiedonkulku on verkostoituneen ja riskienhallintaan pyrkivän yhteiskunnan keskeinen toimintaedellytys. Turvallisuusympäristön muutoksiin reagointi vaatii viranomaisilta yhä parempaa tilannetietoisuutta, ennakointikykyä ja tiiviimpää yhteistyötä. Yhteiskunnan lisääntyvän häiriöherkkyyden vuoksi on tärkeää, että muutoksiin kyetään reagoimaan nopeasti ja vaikuttavasti. Poliisin osalta turvallisuusympäristön muutokset koskevat yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä niihin liittyvinä rikollisuutta, rikosten ennalta estämistä, niiden selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista. Oikein kohdistetun viranomaistoiminnan perustana on oikea ja mahdollisimman reaaliaikainen tieto. Voimassa olevan lain säännöksiä henkilötietojen luovuttamisesta ehdotetaan selkiytettäväksi, huomioiden poliisin tarpeet kattavaan yhteistyöhön muiden viranomaisten kanssa. Tiedonluovutusta koskevissa säännöksissä huomioitaisiin myös EU:n tietosuojalainsäädännön asettamat vaatimukset. Lisäksi 1. lakiehdotuksen säännöksissä henkilötietojen käsittelytarkoituksista pyrittäisiin huomioimaan poliisin tarve vertailla eri rekistereihin talletettuja samaa henkilöä koskevia tietoja tietyin edellytyksin esimerkiksi uhka-arvion muodostamiseksi. Näistä edellytyksistä säädettäisiin yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevassa säännöksessä. Kyseistä säännöstä esitetään tarkistettavaksi verrattuna voimassa olevaan lakiin.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lain edellisestä kokonaisuudistusta arvioidessaan todennut lausunnossaan PeVL 51/2002, että rekisteröinnin tavoitteesta tulee säätää laissa. Perustuslakivaliokunta totesi, että välillisesti tätä merkitsivät 1 §:ssä ilmaistu sidonnaisuus poliisilain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen sekä poliisiasian tietojärjestelmää (2 §), hallintoasian tietojärjestelmää (3 §) ja epäiltyjen tietojärjestelmää (4 §) koskevat samaa tarkoittavat viittaukset. Perustuslakivaliokunta kuitenkin katsoi, että tämän tyyppinen sääntely jää helposti yleisluonteiseksi ja ylimalkaiseksi, mikä vastaavasti mahdollistaa rekisteröitävien henkilötietojen sisällön ja laajuuden määrittelyn paljolti viranomaisen omin toimin. Perustuslakivaliokunta kuitenkin totesi tällöin, että käsiteltävänä olevassa esityksessä tätä vaaraa ei ollut, koska tietojärjestelmiin talletettavat tiedot on yleensä yksilöity riittävän tarkasti lain 2 luvun säännöksissä.

Poliisiasian tietojärjestelmä

Perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta eivät ole pitäneet poliisiasian tietojärjestelmää sisällöltään ongelmallisena. Tietojärjestelmää koskevan säännös on kuitenkin lukuisten muutosten seurauksena muodostunut ehkä liiankin yksityiskohtaiseksi ja vaikealukaiseksi, minkä lisäksi osa pykälän sisältämistä tietoryhmistä aiheuttaa epäselvyyttä suhteessa muihin lain säännöksiin. Esimerkiksi vuonna 2013 lisätty havaintotietojen ryhmä on herättänyt epäselvyyttä suhteessa epäiltyjen tietojärjestelmää koskevassa pykälässä tarkoitettuihin havaintotietoihin. Vaikka poliisiasian tietojärjestelmää koskevat säännökset täyttävätkin perustuslain edellyttämän henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn yksityiskohtaisuutta ja tarkkarajaisuutta koskevat vaatimukset, sääntelyä ehdotetaan tältä osin yksinkertaistettavaksi. Lisäksi eri tutkintatarkoituksiin, kuten esitutkintaan ja poliisitutkintaan, liittyvä henkilötietojen käsittely ja yleisen järjestyksen ja

turvallisuuden ylläpitoon liittyvä henkilötietojen käsittely ehdotetaan erotettavaksi kahteen erilliseen säännökseen.

Hallintoasiain tietojärjestelmä

Kuten poliisiasiain tietojärjestelmän, myös hallintoasiain tietojärjestelmän ongelmana on pidetty henkilön perustietojen lisäksi järjestelmään talletettavien, asian käsittelyn kannalta tarpeellisten tietojen liian yksityiskohtaista sääntelyä. Hallintoasiain tietojärjestelmää koskevan 3 §:n 3 momentin yksityiskohtaiset tietoryhmäkohtaiset luettelot ovat aiheuttaneet tarpeen usein toistuviin lainmuutoksiin. Lupa-asioita koskevien tietoryhmien sisällön sääntely on lisäksi toistuvien muutosten seurauksena muodostunut epäyhtenäiseksi. Sääntelyn rakennetta ehdotetaan selkeytettäväksi poistamalla voimassa olevan lain tietoryhmäkohtaiset luettelot. Samalla ehdotettuun 2 luvun 9 §:ään lisättäisiin voimassa olevasta 3 §:stä puuttuva luettelo niistä rekisteröityjen ryhmistä, joiden tietoja pykälässä säädettyihin tarkoituksiin saisi käsitellä.

Voimassa olevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että ehdotetussa 2 luvun 9 §:ssä ei viitattaisi poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädettyihin tehtäviin. Viittaus on hallintoasiain tietojärjestelmän osalta ongelmallinen, koska poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentti sisältää lupahallinnollisten tehtävien lisäksi myös muut poliisille laissa erikseen säädetyt tehtävät, joiden suorittamiseksi tapahtuva henkilötietojen käsittely kuuluisi joissakin tapauksissa tietosuojadirektiivin soveltamisalaan. Henkilötietojen käyttötarkoitus ehdotetaan sidottavaksi poliisilain sijaan suoraan niihin lakeihin, joissa säädetään poliisin lupahallinnollisista ja niihin liittyvistä valvonnallisista tehtävistä. Näiden lakien joukkoon lisättäisiin uusina myös löytötavaralaki (778/1988), ampumaratalaki (763/2015) sekä laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017, *rahanpesulaki*). Voimassa oleva 3 § ei sisällä säännöksiä henkilötietojen käsittelystä poliisille löytötavaralaisissa ja ampumaratalaisissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Hallintoasiain tietojärjestelmään ei nykyisen lain mukaan talleteta myöskään tietoja lupahallintoon kiinteästi liittyvistä rahanpesulaissa ja arpajaislaissa (1047/2001) poliisin tehtäväksi säädettyistä rahapelitoiminnan valvontatehtävistä.

Epäiltyjen tietojärjestelmä

Hallintovaliokunta on lausunnossaan (HaVL 40/2014 vp) kiinnittänyt huomiota puutteisiin, joita kyseessä olevan tietojärjestelmän osalta henkilötietojen käsittelyyn liittyy. Henkilöitä voidaan rekisteröidä vain epäiltyinä ja myötävaikuttajina. Hallintovaliokunta on todennut mietinnössään (HaVM 16/2014 vp), että kun henkilöstä syötetään tietoja epäiltyjen rekisteriin, tulee hänen osaltaan täyttyä perusteet, joiden nojalla henkilön voidaan epäillä syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen taikka myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rikokseen. Kynnys "syytä epäillä" on sama kuin esitutkintalaissa (805/2011) säädetyn rikoksen johdosta esitutkinnan toimittamisen kynnys.

Epäiltyjen tietojärjestelmän sääntelyn soveltamisen vaativuutta kuvaa hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan se, että kysymys ei ole pelkästään epäilystä henkilön jo tapahtuneesta syyllistymisestä tai myötävaikuttamisesta, vaan epäilystä tulevaisuudessa tapahtuvasta syyllistymisestä tai myötävaikuttamisesta lainkohdassa tarkoitettuun rikokseen. Valiokunta on pitänyt selvänä, että epäilyn tulee tällöinkin perustua konkreettisiin havaintoihin, joista voidaan päätellä henkilön tuleva käyttäytyminen niin, että "syytä epäillä" -edellytys täyttyy hyväksyttävästi. Arvion tekeminen henkilön tulevasta käyttäytymisestä on sellaisen epävarman päättelyketjun varassa, että virhearvioinnin riski on varsin suuri.

Hallintovaliokunta on kiinnittänyt huomiota (HaVL 40/2014) myös siihen, että täydentävään "selostusosaan" on lisäksi saattanut olla merkittynä esimerkiksi henkilö, johon epäillyn väkivallan uhka kohdistuu tai voi kohdistua. Perusteluna menettelylle on esitetty, ettei poliisi muutoin kykene antamaan tarvittaessa suojaa kyseiselle asianomistajaksi katsottavalle henkilölle. Tältä osin ei ole ollut kysymys rekisteröidystä henkilöstä. Myös perustuslakivaliokunta on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota siihen, että epäiltyjen tietojärjestelmään saadaan perustelujen mukaan tallettaa tekoon liittyvinä tietoina myös tietoja rikosten potentiaalisista tai todellisista uhreista. Lakiehdotuksen 4 §:n sisältö ei kuitenkaan ulotu tähän tarkoitukseen asti. (PeVL 51/2002 vp) Sitä, että uhrien nimien tallettaminen rekisteriin ilmenee vain säännöksen perusteluista, ei voida pitää perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä edellytettynä tarkkarajaisena sääntelynä.

Epäiltyjen tietojärjestelmää koskevaa sääntelyä on pidetty myös poliisin toiminnan kannalta epätarkoituksenmukaisena ja puutteellisenä. Pykälän sanamuodon perustana vaikuttaisi olevan henkilölähtöinen rikostiedustelu siten, että poliisilla olisi oltava tiedossa konkreettinen yksittäiseen henkilöön kohdistuva rikosepäily, eikä sääntelyllä kateta laajemmin esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai rikollisryhmiin kohdistuvaa rikosanalyysiä. Säännöstä koskevien hallituksen esityksen (HE 93/2002 vp) perusteluiden mukaan epäiltyjen rekisterin käyttötarkoituksesta johtuen rikoksen yksilöinnillä ei kuitenkaan voitaisi edellyttää kovin suurta täsmällisyyttä. Tämä koskisi esimerkiksi tunnetun rikollisryhmän jäsenten toimintaa. Poliisi on kokenut ongelmaksi myös sen, ettei säännös ole sanamuotonsa perusteella kattanut suoraan esimerkiksi rikosten todellisten tai potentiaalisten uhrien tallentamista rekisteriin, vaikka se on edellä mainitun hallituksen esityksen perusteluissa todettu.

Suojelupoliisi

Sisäministeriö on 1 päivänä lokakuuta 2015 asettanut hankkeen valmistelemaan ehdotukset siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Asettamispäätöksen mukaan hankkeen keskeisin tavoite on kansallisen turvallisuuden parantaminen. Tavoitteena on valmistella siviilitiedustelua koskevat keskeiset säännökset ja näin parantaa suojelupoliisin tiedonhankintaa poliisin tehtäviin liittyvistä vakavista kansainvälisistä uhista siten, että suojelupoliisilla olisi toimivaltuudet ulkomaan henkilötiedusteluun ja tietojärjestelmätiedusteluun sekä tietoliikennetiedusteluun. Hankkeessa valmisteltavat säännökset tullaan asettamispäätöksen mukaan sovittamaan yhteen samaan aikaan käynnissä olevan sotilastiedustelua koskevan hankkeen kanssa. Siviilitiedustelua koskevan hankkeen toimikausi päättyy 28.2.2017.

Mikäli suojelupoliisi tulee saamaan uusia toimivaltuuksia, on uusilla toimivaltuuksilla hankittuihin tietoihin liittyvät henkilötiedot tallennettava suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään samalla tavoin kuin jo käytettävissä olevilla toimivaltuuksilla hankittuihin tietoihin liittyvät henkilötiedot. Näin ollen uusia toimivaltuuksia koskevasta henkilötietojen tallentamisesta ja niiden käsittelystä tulisi säätää samassa laissa kuin muistakin suojelupoliisin henkilötietojen käsittelystä ja tallettamisesta.

Lisäksi on syytä huomioda, että suojelupoliisissa on käynnissä hanke, jonka tarkoituksena on ensisijaisesti kehittää ja tehostaa suojelupoliisin toimintaa ja sen yksi keskeisimmistä tavoitteista on uudistaa suojelupoliisin toiminnallinen tietojärjestelmä. Hankkeen toimikausi päättyy vuoden 2019 lopussa.

Oikeus saada tietoja (erityisesti voimassa olevan lain 13 §)

Lain 13 § sisältää säännökset poliisin oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Kyseinen pykälä on muodostunut useiden lainmuutosten vuoksi varsin

vaikeaselkoiseksi ja yksityiskohtaiseksi. Säännös sisältää viittauksia erityislakeihin, josta seuraa jatkuvia lain muutostarpeita. Lukuisten lainmuutosten vuoksi sääntely on myös muodostunut eri vastaanottajatahojen osalta epäyhdenmukaiseksi. Tiedonsaantioikeuksia koskevasta sääntelystä luopuminen on kuitenkin arvioitu vaikeaksi muun muassa siitä syystä, että laissa olisi joka tapauksessa säilytettävä 13 §:n 3 momentissa poliisille säädetty oikeus saada pykälässä tarkoitetut tiedot maksutta. Lisäksi 13 §:n 2 momentissa säädetään poliisin oikeudesta saada tietyt tiedot kohtuullisessa määräajassa ja oikeudesta asettaa uhkasakko velvoitteen noudattamisen tehosteeksi.

Tietojen luovuttaminen (erityisesti voimassa olevan lain 19 §)

Lain 19 § sisältää säännökset tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille. Myös 19 § on muodostunut useiden lainmuutosten vuoksi varsin vaikeaselkoiseksi ja yksityiskohtaiseksi. Säännös sisältää pykäläkohtaisia viittauksia erityislakeihin, mistä seuraa toistuvia lainmuutostarpeita, kun tietoja vastaanottavan tahon lainsäädäntöä muutetaan. Tietojen käyttötarkoitus on lisäksi määritelty eri vastaanottajien osalta epäyhtenäisesti.

Toisaalta henkilötietojen käsittelyä kansainvälisessä poliisiyhteistyössä koskevien säännösten rakenne uudistettiin kokonaisuudessaan vuonna 2013 (HE 66/2012 vp). Säännöksiä muutettiin kansainvälisten säädösten edellyttämällä tavalla. Lakiin lisättiin myös uudet säännökset ulkomailta saatavien tietojen käsittelystä. Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annettua lakia täsmennettiin vastaamaan poliisin henkilötietolain muutoksia. Näihin säännöksiin ei tässä esityksessä ehdoteta merkittäviä muutoksia.

Sisäinen laillisuusvalvonta

Poliisihallitus tarkastaa rekistereiden käytön asianmukaisuuden selvittämiseksi lokitietoja pistokoeluonteisesti vähintään kaksi kertaa vuodessa. Poliisihallituksessa ja muissa poliisin yksiköissä lokitietoja tarkastetaan vuosittain useaan kertaan myös yksittäisten esille nousseiden asioiden selvittelyn yhteydessä.

Poliisihallitus tarkastaa kaikki operatiiviset poliisiyksiköt vuosittain. Poliisin salaiseen tiedonhankintaan liittyvät ja erityisesti salaisten pakkokeinojen järjestelmään kohdistuvat laillisuustarkastukset ovat pysyvästi vuosittaisina laillisuustarkastuskohteina. Lisäksi muita poliisin käyttämiä rekistereitä tarkastetaan vuosittain Poliisihallituksen laillisuustarkastussuunnitelman mukaisesti. Osa tarkastuksista suoritetaan poliisiyksikölle etukäteen ilmoittamalla ja osa ilmoittamatta.

Poliisihallituksen vuosittaisissa laillisuustarkastuksissa tarkastetaan myös poliisiyksiköiden omaa laillisuusvalvontaa. Poliisiyksiköiden laillisuusvalvonta perustuu vuosittaiseen suunnitelmaan, johon kuuluu osana rekistereiden tarkastus.

Ulkoinen laillisuusvalvonta

Poliisihallituksen ja poliisin yksiköiden suorittaman sisäisen laillisuusvalvonnan lisäksi tietosuojavaltuutettu valvoo henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta henkilötietolain tavoitteiden toteuttamiseksi. Tietosuojavaltuutetulla on henkilötietolain perusteella oikeus tarkastaa henkilörekistereitä ja käyttää tarkastuksessa asiantuntijoita.

Säännönmukaisten eduskunnan oikeusasiamiehen toimiston ja valtioneuvoston oikeuskanslerinviraston tarkastusten lisäksi myös sisäministeriö tarkastaa Poliisihallituksen toiminnan laillisuutta ja henkilötietojen käsittelyä. Poliisihallinto tekee yhteistyötä tietosuojaviranomaisten ja laillisuusvalvontaviranomaisten kanssa tietojenkäsittelyn kehittämiseksi.

Myös rekisteröidyillä on mahdollisuus tarkastaa itseään koskevat tiedot ja vaatia tietoja korjattavaksi laissa säädetyin rajoituksin. Tarkastusoikeuden käytön mahdollistamiseksi poliisi informoi rekisteröidyn oikeuksista. Poliisin keräämät henkilötiedot, niiden käsittelyn tarkoitus, käsittely- ja suojaustavat, sekä rekisteröidyn oikeudet kuvataan rekisterikohtaisissa tietosuojaselosteissa. Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti poliisin luona ja todistettava henkilöllisyytensä. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden niiden tietojen osalta, joihin rekisteröidyllä ei ole henkilökohtaista tarkastusoikeutta (niin sanottu välillinen tarkastusoikeus). Tarkastusoikeuden käyttämisestä säädettäisiin myös poliisin henkilötietojen käsittelyyn yleislakina sovellettavassa tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolaissa sekä tietosuojasetusta täydentävässä tietosuojalaissa.

Rekisterien valvonnan kehittäminen

Hallintovaliokunta on hallituksen esitystä 66/2012 vp koskevassa mietinnössään (HaVM 26/2013 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että henkilötietolain (523/1999) mukaan rekisterinpitäjän on muun muassa huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä. Tietosuojavaltuutetulla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tiedot käsiteltävistä henkilötiedoista sekä kaikki tiedot, jotka ovat tarpeen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvonnassa. Hallintovaliokunta on arvioinut sitä, tulisiko valvonnan tehokkuuden varmistamiseksi säätää esimerkiksi erillisestä veloitteesta raportoida vuosittain havaintotietojen käsittelystä tietosuojavaltuutetulle. Ottaen huomioon havaintotietojen lyhyt talletusaika, rekisterinpitäjälle henkilötietolaissa säädetyt veloitteet, tietosuojaviranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus sekä muu laillisuusvalvonta valiokunta katsoi, että havaintotietojen käsittelyn valvonta voidaan toteuttaa asianmukaisesti ilman erillistä raportointivelvoitetta.

Valiokunta kuitenkin totesi mietinnössään yleisesti, että lakiin ehdotetut uudet tietoryhmät, kuten myös tietojen sisällön tarkempi määrittelyminen tarpeellisuusharkinnan perusteella, edellyttävät lisäpanostusta henkilötietojen käsittelyn valvontaan. Henkilötietojen käsittelyn valvonta sekä tietojen sisällön että tietojen käytön osalta on välttämätöntä. Myös valvonnan tulosten raportointia tulisi tehostaa. Esityksen 1. lakiehdotus ja 2. lakiehdotus tarkoittaisivat edelleen uusia tietoryhmiä, joita voitaisiin käsitellä rikoksen ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja paljastamiseksi. Näitä olisivat erityisesti tietyt rikostiedusteluun liittyvät henkilötiedot ja matkustajarekisteritiedot. Käsittelytarkoitukset ilmenisivät laista yksityiskohtaisesti, mutta tietosisältö jäisi rekisteriperusteisesta sääntelystä luopumisen myötä melko avoimeksi henkilöryhmiä lukuun ottamatta. Tämä yhdistettynä rekisterinpitäjää koskevan vastuun korostumiseen uudessa EU:n tietosuojalainsäädännössä asettaa erityisiä vaatimuksia sille, että rekisterinpitäjät kiinnittävät erityistä huomiota rekisterien valvontaan. EU:n yleinen tietosuojasetus ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettava laki sisältävät yksityiskohtaiset säännökset rekisterinpitäjän velvollisuuksista, tietoturvallisuudesta ja henkilötietojen käsittelyn valvonnasta, mukaan lukien velvollisuus nimetä tietosuojavastaava. Uuden sääntelyn arvioidaan vastaavan riittävästi eduskunnan esiin nostamiin kehittämistarpeisiin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen 1. lakiehdotus täydentäisi tietosuojadirektiivin yleisesti sovellettavaa täytäntöönpanolainsäädäntöä sekä EU:n tietosuoja-asetusta ja sitä täydentävää tietosuojalakia siltä osin kuin tarvittavat täytäntöönpanosäännökset eivät sisälly mainittuihin säädöksiin. Esityksen keskeisin tavoite on, että uusi poliisin henkilötietolaki täyttäisi EU:n tietosuojalainsäädännön vaatimukset, ottaen huomioon rikostorjunnan tarpeet ja perus- ja ihmisoikeuksien suojaa koskevat vaatimukset. Esityksen 2. lakiehdotuksella pantaisiin täytäntöön tarvittavin osin matkustajarekisteridirektiivin sisältämät henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset.

EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Toisen kohdan mukaan tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on oikeuskäytännössään katsonut yksityiselämään liittyvien henkilötietojen rekisteröinnin kuuluvan Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan soveltamisalaan. Tuomioistuin on todennut sopimusrikkomuksen muun muassa silloin, kun kansallinen lainsäädäntö ei ole sisältänyt säännöksiä tietosisällöistä, tietojen säilytysajoista ja niistä henkilöryhmistä, joista tietoja on saanut kerätä.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvattu yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kannalta kokonaisuudessaan. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännön mukaan nämä näkökohdat soveltuvat henkilötietojen käytön sääntelyyn laajemminkin.

Esityksen tavoitteena on toisaalta selkiyttää ja yksinkertaistaa poliisin henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely, ottaen huomioon hallintovaliokunnan mietinnöstä (HaVM 26/2013) ilmenevät, voimassa olevan lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset. Voimassa olevan lain rakenteelliset ongelmat ovat aiheutuneet pitkälti siitä, että lakia on muutettu useaan otteeseen ilman, että muutosten säädösteknisiä vaikutuksia on pystytty arvioimaan kokonaisuuden kannalta perusteellisesti. Lakia on myös pidetty sitä soveltavien poliisin yksiköiden kannalta osin monimutkaisena ja vaikeasti tulkittavana. Esityksessä ehdotettu suurin muutos koskee sääntelytekniikan muutosta, jonka tarkoituksena on tehdä laista helpommin sovellettava. Toisaalta esityksen tavoitteena on noudattaa perustuslain ja ihmisoikeussopimusten tulkintakäytännössä esitettyjä vaatimuksia lainsäädännön yksityiskohtaisuudesta ja tarkkarajaisuudesta.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa otettaisiin edellä mainitut vaatimukset huomioon ja samalla saatettaisiin lainsäädäntö vastaamaan toimintaympäristön ja poliisilainsäädännön muutoksista johtuvia keskeisiä ja tärkeitä henkilötietojen käsittelyn ja tietosuojan tarpeita. Muutosten

seurauksena on lisääntynyt tarve varmistaa tiedonvaihdon, rikostiedustelun ja avoimiin lähteisiin perustuvan tiedonhankinnan perusteella saatavien henkilötietojen asianmukainen käsittely. Tarkoituksena olisi huomioida mainitut vaatimukset myös esityksen 2. lakiehdotuksen sisällössä siltä osin kuin matkustajarekisteridirektiivin täytäntöönpanolainsäädäntö on tarpeen sovittaa yhteen tietosuojasääntelyn ja perusoikeuksien suojaa koskevien vaatimusten kanssa.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Rekisteriperusteinen sääntely ja käsittelytarkoituksiin perustuva sääntely

Rekisteriperusteisen sääntelyn etuna voidaan pitää sitä, että henkilötietojen käsittelyä koskevana sääntelynä se on perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla selkeää, tarkkarajaista ja yksityiskohtaista. Voimassa olevan lain tietojärjestelmiä koskevista säännöksistä ilmenee yksityiskohtaisesti, mitä tietoja kuhunkin tietojärjestelmään saa tallettaa. Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut huomautettavaa siitä, että voimassa olevan lain 2 §:n 2 momentin kattamaa henkilöryhmää ja tietosisältöjä ehdotettiin edellisten lainmuutosten yhteydessä eräiltä osin täydennettäväksi (PeVL 18/2012 vp). Sen sijaan valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että voimassa olleesta säännöksestä poiketen esitetyn säännöksen muotoilu olisi jättänyt rekisteröitävien henkilötietojen sisällön viime kädessä paljolti viranomaisen omin toimin määriteltäväksi. Perustuslakivaliokunta on aiemmassa lausunnossaan nimenomaisesti todennut, että tällaista vaaraa ei ole, koska tietojärjestelmiin talletettavat tiedot on yksilöity riittävän tarkasti (PeVL 51/2002 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on voimassa olevien pykälien käsittelyn yhteydessä kiinnittänyt huomiota mm. henkilön oman turvallisuuden tai viranomaisen työturvallisuuden kannalta välttämättömien tietojen tallettamiseen (turvallisuustiedot). Perustuslakivaliokunta lausunnossaan huomauttaa, että säännöksessä on ainakin osittain kysymys ns. arkaluonteisista tiedoista, minkä vuoksi on erityisen tärkeää, että sallitut tietosisällöt ilmenevät säännöksestä tyhjentävästi. Perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että rekisteröitävien henkilöllisyyttä koskevien tietojen sisällöstä säädetään yksityiskohtaisesti. (PeVL 18/2012 vp)

Henkilötietoja käsittelevän poliisin näkökulmasta on myös selkeää, mihin käsiteltävät henkilötiedot on talletettava, kun kyse on rekisteriperusteisesta sääntelystä. Tarkkarajaisuutta koskevat ongelmat voimassa olevassa laissa liittyvät enemmän tietojen luovuttamista ja yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn, joka on myös osittain päällekkäistä uuden EU:n tietosuojalainsäädännön kanssa. Voimassa olevassa laissa säädetään siitä, mihin muuhun tarkoitukseen henkilötietoja voi luovuttaa, mutta näiden säännösten on valmistelun aikana arvioitu olevan jossain määrin puutteellisia. Toisaalta laissa ei täsmällisesti säädetä siitä, mistä tietojärjestelmistä tai mihin käsittelytarkoituksiin talletettuja henkilötietoja saa luovuttaa.

Täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden osalta rekisteriperusteinen ja käyttötarkoituserusteinen sääntely eivät tosiasiallisesti eroa merkittävästi toisistaan. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä ilmenevä henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin liittyvä yksityiskohtaisuuden ja tarkkarajaisuuden vaatimus arvioidaan mahdolliseksi toteuttaa sekä rekisteriperusteisella että käsittelytarkoituksiin perustuvalla sääntelyllä. Käsittelytarkoituksiin perustuva sääntely olisi kuitenkin luonteeltaan yksinkertaisempaa. Lainvalmistelun yhteydessä on arvioitu sitä, missä määrin lain säännöksiä olisi mahdollista yksinkertaistaa varmistuen kuitenkin samalla, että sääntely on riittävän tarkkarajaista ja yksityiskohtaista. Käsittelytarkoituksiin perustuvan sääntelyn etuna on pidetty sitä, että sillä vältettäisiin tarvetta muuttaa lainsäädäntöä aina, kun tietojärjestelmiin on tarpeen tehdä muutoksia. Myös EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö ja

Europol-asetuksen henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset perustuvat käsittelytarkoituksiin. Lisäksi olisi huomioitava, että EU:n tietosuojalainsäädäntö edellyttää, että sen vaatimusten on koskettava kaikkea henkilötietojen käsittelyä käytetystä käsittelytekniikasta ja teknologiasta riippumatta.

Käsittelytarkoitussidonnaiseen henkilötietojen käsittelyyn perustuvan sääntelyn arvioidaan selkiyttävän tietosuoja-asetukseen ja tietosuojadirektiiviin perustuvaa henkilötietojen käsittelytarkoitusten jakamista alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin ja niiden kanssa yhteensopivaan henkilötietojen käsittelyyn. Se myös tarkentaisi sääntelyn suhdetta toisaalta tietosuoja-asetukseen ja toisaalta tietosuojadirektiiviin, ottaen huomioon niiden toisistaan poikkeavat soveltamisalat, jotka kuitenkin kummankin säädöksen osalta perustuvat käsittelytarkoituksiin. EU:n tietosuojalainsäädännössä ei myöskään säädetä vaatimuksesta antaa kansallista lainsäädäntöä henkilörekistereistä, vaan siitä, että henkilötietojen käsittelyn on oltava lainmukaista ja sillä on oltava hyväksyttävä oikeusperusta.

Käsittelytarkoituksiin perustuvissa säännöksissä olisi kuitenkin huomioitava edellä mainittu perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä ilmenevä yksityiskohtaisuuden ja tarkkarajaisuuden vaatimus. Yksinkertaistettu sääntely lisäisi rekisterinpitäjän ohjeistuksen tarvetta. Sääntelyn tarkkarajaisuutta koskevan vaatimuksen näkökulmasta on syytä kiinnittää huomiota siihen, että ohjeistuksella ei saisi kuitenkaan täydentää rekisterien tietosisältöä, vaan tarkentaa, millä tavalla säännöksiä olisi tulkittava. EU:n tietosuojalainsäädännössä määritellyt käsittelytarkoitukset edellyttävät myös jossain määrin sen tarkentamista, mitkä käsiteltävistä asioista liittyvät tietosuojadirektiivin soveltamisalaan ja mitkä jäisivät suoraan sovellettavan tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Tämän olisi ilmentävä lain tasolla. Tietosuojadirektiivin osalta sääntelyssä olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että direktiivissä säädettyä minimitasoa tietosuojalle ei saisi heikentää. Tietosuojan tasoa saisi pelkästään tiukentaa. Myös tietosuoja-asetuksen soveltamisalan osalta säännöksissä olisi varmistettava, että siihen liittyvällä henkilötietojen käsittelyllä on hyväksyttävä oikeusperusta ja rekisteröidyn oikeuksien rajoitukset ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia.

Käsittelytarkoituksiin perustuvan sääntelyn mahdollisena haittana voidaan pitää sitä, että lain säännökset jättäisivät loppukäyttäjän kannalta epäselväksi sen, mihin tietojärjestelmän osiin tai rekistereihin henkilötiedot olisi talletettava, mikä voisi lisätä virheiden riskiä. Uusi sääntely edellyttäisi rekisterinpitäjän antamaa ohjeistusta ja koulutusta, jota toisaalta tarvittaisiin lainsäädännön uudistuksen yhteydessä valitusta sääntelyratkaisusta riippumatta. Henkilötietojen yhteensopivan käsittelyn kannalta on esimerkiksi välttämätöntä tietää, mihin tietojärjestelmän osiin tai rekistereihin hakuja saa kohdistaa. Perusoikeussääntelyn ja tietosuojalainsäädännön vaatimukset huomioiden on huomattava, että myöskään ns. massahaut eivät ole sallittuja, jolloin rekisterien käyttäjiä jouduttaisiin ohjeistamaan muun muassa siitä, millä tavalla hakuja olisi rajattava. Käsittelytarkoituksiin perustuvaan sääntelyyn siirtyminen liittyy kiinteästi myös henkilötietojen luovuttamista, henkilötietojen poistoaikoja ja rekisteröidyn oikeuksia koskevien säännösten uudelleen arvioimiseen, jonka yhteydessä säännökset on linkitettävä käsittelytarkoituksiin riittävällä tarkkuudella.

Matkustajarekisteritietojen käsittelyä koskeva sääntely

Matkustajarekisteridirektiivin täytäntöönpanon osalta on lainvalmistelun aikana arvioitu kahta sääntelyratkaisua. Ensinnäkin on arvioitu voimassa olevan lain mukaista ratkaisua panna 1. lakiehdotuksessa täytäntöön pelkästään matkustajarekisteridirektiivin henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset joko osana muita käsittelytarkoituksia tai erillisenä lukuna. Säännösten

sisällyttämistä 1. lakiehdotukseen puoltaisi se, että kaikki poliisin henkilötietojen käsittelytarkoitukset olisivat kattavammin samassa luvussa tai laissa. Tämä olisi myös selkeää, ottaen huomioon, että matkustajatietojen vertailu olisi direktiivin mukaan sallittua rikosasioiden yhteydessä. Sääntelyratkaisun haittana olisi se, että direktiivin edellyttämän matkustajatietoyksikön perustaminen ja sille säädetyt toimivaltuudet sekä eräät muut direktiivin vaatimukset edellyttäisivät niiden huomioimista erikseen muussa lainsäädännössä. Lisäksi säännökset olisi sisällytettävä henkilötietojen käsittelyn osalta kattavammin erikseen myös Tullia ja Rajavartiolaitosta koskevaan lainsäädäntöön.

Toisena sääntelyvaihtoehtona on tarkasteltu erillistä täytäntöönpanolakia. Direktiivin henkilötietojen täytäntöönpanosäännösten sisällyttäminen 1. lakiehdotukseen tarkoittaisi edellä mainitulla tavalla hajanaista sääntelyä. Erillisen direktiivin täytäntöönpanolain etuna olisi yhtenäisempi sääntely poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen suorittaman matkustajatietojen käsittelyn osalta. Lisäksi lainsäädännön soveltamista matkustajatietoyksikön toimesta selkiyttäisi kaikkien täytäntöönpanosäännösten sisällyttäminen kattavasti yhteen lakiin. Myös direktiivin edellyttämien matkustajatietoyksikön perustamista koskevien säännösten ja toimivaltuussäännösten sekä oikeusturvanäkökohtien huomioiminen olisi täytäntöönpanolaissa mahdollista kaikilta osin. Sääntelyratkaisu edellyttäisi täytäntöönpanolain lisäksi ainoastaan yksittäisiä lainmuutoksia liitelakeina.

Suojelupoliisia koskeva sääntely

Suojelupoliisin osalta on tarkasteltu toisaalta voimassa olevan lain mukaisen sääntelyratkaisun säilyttämistä 1. lakiehdotukseen, jolloin säännökset olisivat osana muita poliisin henkilötietojen käsittelytarkoituksia, ja toisaalta säännösten sisällyttämistä erilliseen lukuun. Voimassa olevan lain mukaisen sääntelyratkaisun säilyttäminen olisi mahdollista siinä tapauksessa, että 1. lakiehdotuksessa pitäydettäisiin tietojärjestelmäpohjaisessa sääntelyssä, jolloin ero muuhun henkilötietojen käsittelyyn säilyisi selkeänä. Ottaen huomioon yhden esityksen keskeisistä ehdotuksista tältä osin, Suojelupoliisin osalta olisi perusteltua siirtää kaikki henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset selkeyden vuoksi erilliseen lukuun.

Lisäksi on arvioitu suojelupoliisin osalta sääntelyratkaisua yleisten henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten osalta. Lainvalmistelussa on arvioitu toisaalta mahdollisuuksia valmistella erillinen suojelupoliisia koskeva laki ja toisaalta sitä, mitä kansallista lakia voitaisiin vaihtoehtoisesti soveltaa suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn. Erillistä lakiehdotusta puoltaisi se, että suojelupoliisin käsitellessä henkilötietoja tehtävänsä suorittamiseksi eli kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, sen henkilötietojen käsittely ei kuulu EU:n oikeuden alaan, jolloin myös kansallisen täytäntöönpanolainsäädännön ulottaminen suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn liittyy haasteita. Kansallinen turvallisuus on Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa suljettu EU:n toimivallan ulkopuolelle. Tästä syystä kansallisen turvallisuuden perusteella käsiteltävistä henkilötiedoista olisi joka tapauksessa säädettävä kansallisella lainsäädännöllä. EU:n tietosuojadirektiivi ja tietosuoja-asetus nimenomaisesti sulkevat kansalliseen turvallisuuteen liittyvän henkilötietojen käsittelyn niiden soveltamisalan ulkopuolelle. EU:n tietosuojadirektiivi ei kuitenkaan estä sen täytäntöönpanolainsäädännön ulottamista koskemaan sellaista henkilötietojen käsittelyä, joka liittyy kokonaan EU-oikeuden ulkopuolelle jäävään toimintaan. Voimassa oleva henkilötietolaki, jolla on pantu täytäntöön kumottava henkilötietodirektiivi, on ulotettu koskemaan kaikkea kansallista henkilötietojen käsittelyä, mukaan lukien suojelupoliisin suorittama käsittely voimassa olevasta poliisin henkilötietolaista ilmenevin rajoituksin. Tietosuojasääntelyn yhtenäisyyden varmistaminen puoltaisi tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolain soveltamisalan laajentamista koskemaan myös suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyä.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Käsittelytarkoituksiin perustuva henkilötietojen käsittely

EU:n tietosuojadirektiivi edellyttää, että jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säännellään tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa käsittelyä, on täsmennettävä ainakin käsittelyn tavoitteet, käsiteltävät henkilötiedot ja käsittelyn tarkoitukset. Myös tietosuoja-asetus edellyttää täydentävää kansallista lainsäädäntöä silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen tai käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. EU:n tietosuojalainsäädännöstä ei seuraa rajoitteita sen suhteen, valitaanko kansalliseen lainsäädäntöön rekisteripohjainen vai käyttötarkoituksiin perustuva sääntelyratkaisu. Voimassa olevan lain 2 luvun valtakunnallisia tietojärjestelmiä koskevat 2, 3 ja 4 § sekä 6 §:n muita poliisin henkilörekistereitä koskeva sääntely ehdotetaan korvattavaksi henkilötietojen käsittelytarkoituksia koskevilla säännöksillä. Esityksessä ehdotetaan tietojen käsittelystä säädettyjen käsittelytarkoitusten osalta nykyistä täsmällisemmin siten, että käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate toteutuisi johdonmukaisesti poliisin eri tietojärjestelmien osalta.

Tietojärjestelmiin talletettavien tietojen osalta on lain rakenteen, selkeyden ja jatkuvien muutostarpeiden välttämiseksi tarkasteltu mahdollisuutta luopua yksityiskohtaisista tietosisältöluetteloista. Yksityiskohtaisista luetteloista luopuminen edellyttää, että henkilötietojen rekisteröinnin tavoite ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ilmenevät riittävän täsmällisesti käsittelytarkoituksia koskevista säännöksistä. Henkilöryhmistä ehdotetaan kuitenkin edelleen säädettyväksi alkuperäisiä henkilötietojen käsittelytarkoituksia koskevissa säännöksissä. Erityisesti hallituksen esityksessä kiinnitetään huomiota tietosuojadirektiivin vaatimukseen siitä, että tiettyjä henkilöryhmiä koskevat tiedot olisi tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan erotettava toisistaan.

Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan voimassa olevia säännöksiä koskevat huomiot, rekisteröitävien henkilöryhmien lisäksi myös käsiteltävien henkilöllisyyttä koskevien perustietojen sekä muiden käsiteltävien henkilötietojen olisi ilmentävä myös käyttötarkoitussidonnaisesta sääntelystä riittävän yksityiskohtaisesti. Voimassa olevasta laista poiketen käsiteltävistä henkilön perustiedoista ehdotetaan säädettyväksi yhdessä pykälässä (2 luvun 1 §), joka koskisi kaikkia 2 luvun mukaisia alkuperäisiä käsittelytarkoituksia. Ehdotetussa 2 luvun 2 §:ssä säädettyisiin vastaavasti käsiteltävään asiaan liittyvistä henkilötiedoista, joita saisi käsitellä tarvittavin osin kuhunkin 2 luvun mukaiseen alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen.

Ehdotetuissa säännöksissä on pyritty välttämään tarpeetonta päällekkäisyyttä yleisesti sovellettavan tietosuojalainsäädännön kanssa sekä tarpeetonta yksityiskohtaisuutta. Esityksen 1. lakiehdotuksesta poistettaisiin sellaiset säännökset, jotka sisällytettäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaan lakiin. Eräiltä osin on kuitenkin arvioitu, että poliisin henkilötietolaissa on tarpeen tarkentaa yleiseen henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä, ottaen huomioon niiden merkityksen yksityisyyden suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi siihen, että arkaluonteisten tietojen käsitteleminen koskettaa yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä, minkä vuoksi tällaisten tietojen käsittelyn sallivien säännösten on oltava täsmällisiä (PeVL 25/1998 vp, s. 3, PeVL 51/2002 vp). Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, että arkaluonteisten tietojen käsittelyä tarkoittavasta toimivallasta on säädetty poliisin henkilötietojen käsittelyn osalta lailla täsmällisesti, sillä henkilötietolaki yleislakina ei luo tällaista toimivaltaa. (PeVL 51/2002 vp). Myös

EU:n tietosuojalainsäädäntö edellyttää arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyltä tarkentavaa lainsäädäntöä ja erityisiä suojatoimia. Esityksen 1. lakiehdotus sisältäisi 2 luvun käsiteltävien henkilötietojen sisältöä koskevien säännösten lisäksi erityiset säännökset arkaluonteisten henkilötietojen suojaamisesta (9 luvun 1 §). Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin myös niiden käsittelyä koskevia yleisiä edellytyksiä, joista säädetään tietosuojasetuksessa ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavassa laissa.

Rikostiedusteluun liittyvien henkilötietojen käsittely

Voimassa olevan lain 4 §, joka koskee epäiltyjen tietojärjestelmää, ehdotetaan korvattavaksi rikostiedusteluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä koskevalla käyttötarkoitussidonnaisella säännöksellä. Epäiltyjen tietojärjestelmä on voimassa olevan 4 §:n mukaan poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu automaattisen tietojen käsittelyn avulla ylläpidettävä rekisteri. Tietojärjestelmä voi sisältää poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoja henkilöistä, joiden on syytä 1) epäillä syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, josta voi seurata vankeutta, tai 2) epäillä myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikokseen. Lain 4 §:stä ilmenevät myös rekisteriin merkittävät tiedot. Epäiltyjen tietojärjestelmää saavat 4 §:n nojalla käyttää teknisen käyttöyhteyden avulla vain rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrätty poliisin henkilöstöön kuuluvat sekä poliisin ulkomaille lähettämät yhteyshenkilöt. Lainsäädännöstä ilmenee, että teknisen käyttöyhteyden avulla epäiltyjen tietojärjestelmästä voidaan luovuttaa tietoja myös Rajavartiolaitokselle ja Tullille. Käyttöoikeus on myönnetty epäiltyjen tietojärjestelmään noin 1 400 henkilölle, joista poliisimiehiä on noin 1 100.

Ehdotetun rikostiedusteluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä koskevan pykälän muotoilussa on kiinnitetty huomiota edellä selostettuihin hallintovaliokunnan epäiltyjen tietojärjestelmää koskeviin huomautuksiin. Henkilöryhmät, joita tietojärjestelmään saisi tallettaa, luetellaan pykälässä tyhjentävästi. Rekisteriin tallettamiselle ja muulle näihin henkilöryhmiin liittyvälle henkilötietojen käsittelylle asetettaisiin erityiset käsittelykriteerit. Rikolliseen toimintaan syyllistyvän tai syyllistyneen henkilön osalta tietojen käsitteleminen edellyttäisi, että kyseisen henkilön voitaisiin arvioida liittyvän rikokseen tai rikolliseen toimintaan. Kun kyse olisi muista kuin varsinaisesta rikollisesta toiminnasta epäillyistä henkilöistä, käsittely olisi mahdollista, mutta sille asetettaisiin korkeampi kynnys.

Voimassa olevan lain tavoin 2 luvun 6 §:ssä ehdotetaan myös säädettäväksi, että poliisilla olisi oikeus tallettaa poliisimiesten havaitsemia tai poliisille ilmoitettuja tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten tai henkilön muun käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan (havaintotiedot).

Rikostiedusteluun liittyen voitaisiin käsitellä myös voimassa olevan lain 6 §:ssä tarkoitetuissa tilapäisissä rikosanalyysirekistereissä käsiteltäviä henkilötietoja ehdotetussa rikostiedusteluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä koskevassa pykälässä säädetyin edellytyksin. Voimassa olevan havaintotietoja koskevan sääntelyn tavoin rikostiedusteluun liittyviä henkilötietoja koskevan pykäläehdotuksen tavoitteena olisi tarve pääsääntöisesti välttää sitä, että rikostiedusteluun liittyviä henkilötietoja talletettaisiin poliisiyksikkökohtaisiin rekistereihin tai poliisimiesten muille käytössä oleville tallennusvälineille. Tietojen hajanainen tallentaminen on valvonnan kannalta ongelmallista.

Ehdotetulla sääntelyllä parannettaisiin myös mahdollisuuksia poliisin toiminnan suuntaamiseen ja rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen. Kun rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotiedot talletetaan yhdelle tallennuslustalle, henkilötietojen käsittelyn ohjaus, valvonta ja tietojen suojaaminen helpottuu, minkä arvioidaan parantavan myös rekisteröidyn oikeusturvaa.

Rekisteröidyllä ei ole nykyisen lain mukaan tarkastusoikeutta epäiltyjen tietojärjestelmän tietoihin ja havaintotietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi kuitenkin rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Myöskään rikostiedusteluun liittyviin henkilötietoihin ei rekisteröidyllä olisi muuta kuin välillinen tarkastusoikeus.

Hallintovaliokunta on aiemmin arvioinut sitä, tulisiko valvonnan tehokkuuden varmistamiseksi säätää esimerkiksi erillisestä veloitteesta raportoida vuosittain havaintotietojen käsittelystä tietosuojavaltuutetulle. Ottaen huomioon havaintotietojen lyhyt talletusaika, rekisterinpitäjälle henkilötietolaissa säädetyt veloitteet, tietosuojaviranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus sekä muu laillisuusvalvonta valiokunta on katsonut, että havaintotietojen käsittelyn valvonta voidaan toteuttaa asianmukaisesti (HaVM 26/2013 vp). Esityksiin sisältyvillä rekisterinpittoa ja rekisterien valvontaa koskevilla tarkentavilla säännöksillä sekä valvontaan yleisesti sovellettavilla henkilötietojen käsittelyä koskevilla säännöksillä, jotka perustuvat EU:n tietosuojadirektiiviin, arvioidaan vastattavan käsittelyn valvontaa koskeviin tarpeisiin.

Rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietojen sisältöä on säännöksessä aiemmat perustuslakivaliokunnan huomautukset huomioden rajoitettu siten, että tietojärjestelmään saisi tallettaa vain tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten vuoksi arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Tietoja tallettaessa niihin olisi liitettävä arvio tietojen antajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista. Havaintotietoja ei myöskään yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevan pykäläehdotuksen mukaan saisi käyttää päättäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta. Lisäksi havaintotietojen säilytysaika olisi lyhyt. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt voimassa olevaa havaintotietoja koskevaa sääntelyä tällä tavoin tietosisältöjen, käyttötarkoituksen ja säilytysajan osalta rajoitettuna henkilötietojen suojan kannalta ongelmallisena. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut havaintotietojen luonteen vuoksi olevan tärkeää, että tietojen tallettamisen edellytyksiä tulkitaan suppeasti ja etenkin niin, että havaintotieto voidaan tallettaa vain, jos on olemassa epäily rikollisesta toiminnasta (PeVL 18/2012 vp).

Yhteensopiva henkilötietojen käsittely

EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö edellyttää, että henkilötietoja käsitellään pääsääntöisesti vain siihen laissa säädettyyn tarkoitukseen, jota varten ne on kerätty. Tietosuojalainsäädäntö mahdollistaa kuitenkin henkilötietojen käsittelyn myös muuhun tarkoitukseen, jos siitä säädetään laissa, ja käsittely on tarpeellista ja oikeasuhteista. Yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa periaatetta on tietosuojadirektiivissä kuitenkin jossain määrin tiukennettu suhteessa aiempaan EU-sääntelyyn, ja myös yhteensopiva henkilötietojen käsittely sidotaan melko tiukasti direktiivin soveltamisalaan. Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön, sääntelyn olisi myös oltava riittävän yksityiskohtaista ja tarkkarajaista.

Yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskeva pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 16 ja 16 a §:n säännöksiä, mutta säännöksiä laajennettaisiin ja tarkennettaisiin eräiltä osin. Keskeisin laajennus olisi ehdotettu 2 luvun 11 §:n 5 momentti, joka koskisi ulkomaalaislain 131 §:n nojalla

talletettujen sormenjälkitietojen käyttöä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Nykyisin poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla talletettuja sormenjälkitietoja saa käyttää muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen samoin edellytyksin kuin passisormenjälkiä. Ulkomaalaislain 131 §:n nojalla perusteella rekisteröityjen sormenjälkien käyttöä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että sormenjälkien käyttö olisi mahdollista passin sormenjälkiä koskevien yhteensopivien käsittelytarkoitusten lisäksi Eurodac-asetuksessa (EU) N:o 603/2013 tarkoitettujen terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tietojen käyttämisen edellytyksenä olisi, että sormenjälkitietojen käyttäminen on välttämätöntä henkilön tunnistamiseksi. Tällä varmistettaisiin henkilötietojen käsittelyn oikeasuhtaisuus.

Suojelupoliisin henkilötietojen käsittely

Voimassa olevasta laista poiketen suojelupoliisin henkitietojen käsittelemisestä säädettäisiin omassa luvussaan. Suojelupoliisin käsitellessä henkilötietoja tehtävänsä suorittamiseksi eli kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, sen henkilötietojen käsittely ei kuulu EU:n oikeuden alaan. Kansallinen turvallisuus on Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa suljettu EU:n toimivallan ulkopuolelle. Tästä syystä kansallisen turvallisuuden perusteella käsiteltävistä henkilötiedoista olisi säädettävä kansallisella lainsäädännöllä. Lukuun ottamatta erillistä lukua suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn ei ehdotettaisi suuria periaatteellisia muutoksia voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna. Henkilötietoja voitaisiin käsitellä tehtävän edellyttämällä tavalla kuten nykyisinkin. Lisäksi tietojen luovuttamisesta säädettäisiin erillisessä pykälässä. Tietojen säilytysaikaan ja rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamiseen ei ehdoteta muutoksia suhteessa voimassa olevaan lakiin.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 7 luvun 9 §:ään sisältyisi kuitenkin uusi säännös, jossa säädettäisiin henkilötietojen päivittämisestä korkean tietoturvallisuuden tason järjestelmässä, joka sisältää kansallisen turvallisuuden suojaamista varten käsiteltäviä tietoja ja johon siten kohdistuu erityisiä tietoturva- ja tietosuojariskejä. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena olisi antaa suojelupoliisille oikeus päivittää tietojärjestelmänsä siten, ettei alemman tietosuojan järjestelmään siirry kyselyn yhteydessä korkeamman tietosuojatason järjestelmästä tietoa. Säännös on arvioitu tarpeelliseksi, jotta suojelupoliisi ei vaaranna tiedonhankintansa kohteiden turvallisuutta.

Matkustajatietorekisterin tietojen hyödyntäminen lainvalvonnassa

Matkustajarekisteridirektiivi velvoittaa lentoliikenteen harjoittajat siirtämään määritellyt matkustajatiedot jäsenvaltioiden perustamille tai nimeämille matkustajatietoyksiköille direktiivissä määritellyn terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Matkustajatiedoilla tarkoitetaan kunkin matkustajan matkustajatiedot sisältävää rekisteriä joka sisältää matkustajan varausten käsittelyä ja valvontaa koskevat tiedot, esimerkiksi henkilön nimi, osoite ja yhteystiedot sekä maksutapaa koskevat tiedot.

Suomessa direktiivin tarkoittamana matkustajatietoyksikkönä toimisi poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:n mukaisessa PTR - rikostiedustelurakenteessa muodostettu yksikkö. Matkustajatietoyksiköt analysoivat tietoja ennalta määriteltujen kriteereiden mukaan sekä vertaavat tietoja terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnan kannalta olennaisiin kansallisiin ja kansainvälisiin tietokantoihin. Tavoitteena on tunnistaa henkilöt, joiden osalta kansallisten lainvalvontaviranomaisten tai Europolin on tehtävä lisätutkimuksia, koska he saattavat olla osallisina matkustajarekisteridirektiivissä määritellyissä terrorismirikoksissa tai vakavassa rikollisuudessa. Mikäli aihetta lisätutkimuksille ilmenee,

matkustajatietoyksikkö toimittaa tiedot oman jäsenvaltionsa toimivaltaisille viranomaisille tai toisen EU:n jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle. Suomen toimivaltaisista viranomaisista ovat poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos. Myös Europolilla on oikeus pyytää yksittäisiä tietoja tehtäviensä ja toimivaltansa rajoissa. Matkustajatietoja voidaan toimittaa kolmansille valtioille vain yksittäistapauksessa ja tietosuojadirektiivin asettamien yleisten edellytysten lisäksi matkustajarekisteridirektiivi asettaa erityisiä edellytyksiä tietojen luovutukselle.

Matkustajatietoja on säilytettävä matkustajatietoyksikössä viisi vuotta. Kuuden kuukauden kuluttua tietojen matkustajatietoyksikölle toimittamisesta tiedoista on erotettava häivyttämällä sellaiset tiedonosat, joiden avulla voisi olla mahdollista tunnistaa välittömästi matkustaja, johon tiedot liittyvät. Tämän kuuden kuukauden jälkeen kaikki matkustajatiedot saisi luovuttaa vain poliisilta, Tullilta, Rajavartiolaitokselta tai Europolilta tulleen perustellun pyynnön johdosta ja päällystöön kuuluvan poliisimiehen suostumuksella.

Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivi voimaan viimeistään 25.5.2018. Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi direktiivin täytäntöönpanon edellyttämät säännökset matkustajatietojen toimittamisesta, käsittelystä, säilyttämisestä ja luovuttamisesta sekä poistamisesta.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksen 1. lakiehdotuksen vaikutukset kohdistuvat pääosin yksityishenkilöihin, ottaen huomioon, että henkilötietojen käsittely liittyy oleellisesti perusoikeussääntelyyn ja erityisesti yksityisyyden suojaan. Lakiehdotuksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat kuitenkin pääosin viranomaisiin, joita ovat rekisterinpitäjän lisäksi kaikki henkilötietoja käsittelevät poliisin yksiköt. Euroopan komission alkuperäinen vaikutusten arviointi ja tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanoa valmistelevien työryhmien arviot poikkeavat toisistaan. Esimerkiksi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoa valmistelevan TATTI-työryhmän mietinnössä (s. 133) on todettu, että yleisen tietosuoja-asetuksen säännökset aiheuttavat moninaisia kustannuksia sekä valvontaviranomaisille että rekisterinpitäjille ja henkilötietojen käsittelijöille niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Sen sijaan Euroopan komission laatimassa EU:n tietosuojalainsäädännön vaikutustenarvioinnissa on alun perin arvioitu, että uudella aiempaa yhtenäisemmällä sääntelyllä ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, eikä ole viitteitä siitä, että uusi sääntely vaatisi lisäresursseja.

Tietosuojavastaavien nimeämistä koskevan velvoitteen suoria taloudellisia vaikutuksia alentaisi se, että useammalla rekisterinpitäjällä on mahdollisuus nimetä yhteinen tietosuojavastaava, eikä vaatimus koskisi esimerkiksi poliisilaitoksia. Toisaalta eduskunta on erityisesti kehottanut kehittämään poliisin henkilötietojen käsittelyn valvontaa, joten rekisterinpitäjät voivat halutessaan nimetä myös yksikkökohtaisia tietosuojavastaavia. Tällä olisi välillisiä taloudellisia vaikutuksia. EU-sääntelyllä ja 1. lakiehdotuksella on kuitenkin myös muita suoria ja välillisiä taloudellisia vaikutuksia. Lakiehdotuksella täydennettäisiin EU:n tietosuojalainsäädäntöä ja sen yleisesti sovellettavaa täytäntöönpanolainsäädäntöä, joiden taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset konkretisoituisivat suurelta osin lakiehdotuksen säännöksiä sovellettaessa. Suorat taloudelliset vaikutukset aiheutuisivat niistä tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin vaatimuksista, jotka on

pakko toteuttaa, sekä eräistä 1. lakiehdotuksen sisältämistä uusista käsittelytarkoituksista, jotka käytännössä merkitsisivät uuden henkilörekisterin perustamista tai olemassa olevan rekisterin tietosisällön laajentamista. Välillisinä taloudellisina vaikutuksina voidaan pitää tarpeita kehittää valvontaa ja tietojärjestelmiä muiltakin osin siten, että tietosuoja- ja tietoturvallisuuden taso parane. Uudet henkilötietojen käsittelyyn liittyvät velvoitteet hoidettaisiin pääsääntöisesti olemassa olevilla resursseilla, lukuun ottamatta EU:n tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon edellyttämiä, jotka eräiltä osin edellyttäisivät lisärahoitusta.

Esityksen taloudellisten vaikutusten euromääräinen arvioiminen on mahdollista ainoastaan valtiontaloudellisten vaikutusten osalta sekä tietojärjestelmävaikutusten osalta. Muilta osin riittävää tilastollista pohjaa ei ole saatavilla tarkkojen kustannusvaikutusten arvioimiseksi, joten taloudellisten vaikutusten arviointi on toteutettu laadullisena arviointina hyödyntäen erityisesti asiantuntija-arvioita, joita on saatu rekisterinpitäjiltä, järjestelmäasiantuntijoilta ja tietosuoja-asiantuntijoilta. Yritysvaikutusten osalta arvioinnissa on hyödynnetty matkustajarekisteritietojen käsittelyn osalta Euroopan komission laatimaa vaikutustenarviointia, joka liittyy matkustajarekisteridirektiiviä koskevaan komission ehdotukseen, sekä vastaavaa vaikutustenarviointia EU:n tietosuojalainsäädännön osalta. Ottaen huomioon säädöksiä koskevien neuvottelujen aikana tehdyt muutokset säännöksiin, yritysvaikutuksia on täydentävin osin pyritty arvioimaan nykytilan valossa sekä hyödyntämällä lausuntokierrosta. EU:n jäsenvaltioissa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta 1. lakiehdotuksesta ei seuraisi merkittäviä sisällöllisiä sääntelyn muutoksia yritysten osalta suhteessa nykytilaan.

Vaikutukset yrityksiin

Yritysten osalta 1. lakiehdotuksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat lähinnä yksittäisiin yritysryhmiin, joiden osalta eräiden ehdotettujen nimenomaisten säännösten voidaan arvioida jossain määrin lisäävän toisaalta henkilötietojen suoria luovutuksia ja toisaalta henkilötietojen luovutuspyyntöjä näille yrityksille.

Rikosten ennalta estämiseen, selvittämiseen ja paljastamiseen liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta yritysvaikutukset liittyvät yksittäisiin 1. lakiehdotuksen nimenomaisiin säännöksiin, joilla mahdollistetaan henkilötietojen luovuttaminen tietyin kriteerein yksityiselle yritykselle tai yhteisölle. Ehdotettu kiireellisiä suoria tiedonluovutuksia yksittäistapauksissa koskeva säännös perustuisi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitoon liittyen annettavan lain vastaavaan säännökseen, joka koskisi henkilötietojen luovuttamista kolmansissa maissa sijaitseville vastaanottajille. Tällainen nimenomainen säännös puuttuu voimassa olevasta laista, mutta suorat tietojen luovutukset ovat voimassa olevan tietosuojapuitepäätöksen nojalla mahdollisia EU:n jäsenvaltioiden välillä. Tällaisia suoria henkilötietojen luovutuksia on myös tehty.

Euroopan komissio on omassa EU-tason vaikutustenarvioinnissaan kiinnittänyt huomiota siihen, että aiempaa yhtenäisempi ja yksityiskohtaisempi rikosasioihin liittyvää henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely EU:n laajuisesti selkiyttää oikeustilaa ja parantaa yritysten luottamusta poliisin henkilötietojen käsittelyyn. Tällä komissio on arvioinut olevan merkitystä erityisesti niissä tilanteissa, joissa lainvalvontaviranomainen on suoraa yhteydessä EU:n alueella toimiviin yrityksiin saadakseen tai luovuttaakseen henkilötietoja rajat ylittävien palvelujen tarjonnan tilanteisiin liittyen. Vastaavasti yleisesti sovellettava tietosuoja-asetus lisää viranomaisten luottamusta yritysten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Vaikka poliisin suorat henkilötietojen luovutukset ovat mahdollisia EU:n alueella toimivaan yritykseen jo voimassa olevan EU-sääntelyn nojalla, aiempaa yksityiskohtaisemmilla ja yhtenäisemmilla säännöksillä voidaan arvioida olevan myönteistä vaikutusta siten, että poliisi käyttää aiempaa useammin oikeuksiaan luovuttaen henkilötietoja

yritykselle kiireellisessä tilanteessa silloin, kun se on välttämätöntä rikoksen ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai paljastamiseksi. Siltä osin kuin on kyse tiedonhankinnasta kotimaisilta yrityksiltä, 1. lakiehdotuksen säännökset vastaavat pääosin voimassa olevaa sääntelyä, eikä lakiehdotuksella arvioida olevan siltä osin merkittäviä vaikutuksia yritysten toimintaan. Taloudellisia vaikutuksia ja henkilöstövaikutuksia voidaan kuitenkin arvioida aiheutuvan kotimaisille yrityksille välillisesti EU-sääntelyn yhtenäistymisen myötä niissä tilanteissa, joissa toisen EU:n jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiset käyttäisivät aiempaa useammin hyväksi suoria tiedonluovutus- ja tiedonhankintamahdollisuuksiaan.

Voimassa oleva EU:n tietosuojalainsäädäntö ei nimenomaisesti mahdollista henkilötietojen luovutuksia kolmannessa maassa toimivalla yksityiselle yritykselle tai yhteisölle, vaan henkilötietojen siirtojen olisi tapahduttava toimivaltaisten viranomaisten välillä. Toimivaltaisten viranomaisten väliset henkilötietojen luovutukset olisivat pääsääntö myös uuden tietosuojalainsäädännön mukaan. Silloin, kun henkilötietoja olisi tarpeen hankkia kolmannessa maassa toimivalta yritykseltä, poliisin olisi pääsääntöisesti edelleen käytettävä oikeusapu- tai virka-apupyynnöä. Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansalliseen turvallisuuteen liittyen annettavaan lakiin ehdotetaan kuitenkin voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen säännöstä, jonka mukaan poliisi tai muu tietosuojadirektiivissä tarkoitettu toimivaltainen viranomainen voisi tietyin kriteerein, erityisesti kiireellisessä tilanteessa, luovuttaa henkilötietoja suoraan kolmannessa maassa sijaitsevalle rekisterinpitäjälle. Koska säännös on lisätty direktiiviehdotukseen sen työryhmäkäsittelyn aikana, komission vaikutustenarviointi ei kata sen taloudellisia tai muita vaikutuksia. Säännös tulisi käytännössä sovellettavaksi yhdessä poliisin henkilötietolain säännösten kanssa. Kyse olisi esimerkiksi poliisin pyynnöstä jäädyttää yrityksen hallussa olevat henkilötiedot tai viestisisältö, millä olisi vaikutusta yrityksen toimintaan rekisterinpitäjänä. Vaikka luovutettavat henkilötiedot rajattaisiin siihen, mikä on välttämätöntä rikoksen ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai paljastamiseksi, uusilla säännöksillä voisi olla suoria taloudellisia vaikutuksia ulkomaisiin yrityksiin siltä osin kuin poliisin suorat yhteydenotot lisääntyisivät nimenomaisen säännöksen myötä. Nämä vaikutukset voisivat kohdistua myös tietojärjestelmiin. Osalla yrityksistä on jo kuitenkin olemassa vakiintuneita käytäntöjä henkilötietojen säilyttämiseksi, jolloin taloudelliset vaikutukset jäisivät vähäisiksi tai kohtuullisiksi.

Esityksen merkittävimmät yritysvaikutukset liittyvät 2. lakiehdotukseen.

Matkustajarekisteridirektiivin taloudellisia vaikutuksia lentoliikenteen harjoittajille on arvioitu direktiivin valmistelun yhteydessä valtioneuvoston eduskunnalle lähettämässä U- kirjeessä (U 66/2010 vp.) sekä tämän jatkokirjelmissä. Tämän esityksen vaikutustenarvioinnissa on lisäksi hyödynnetty erityisesti Euroopan komission suorittamaa koko EU:ta koskevaan vaikutustenarviointia (SEC(2011) 132 final). Komissio on kuullut asiaan liittyviä sidosryhmiä, mukaan lukien jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaiset, Euroopan tietosuojavaltuutettu sekä lentoliikenteen harjoittajien katto-organisaatiot (AEA, ATA, IACA, ERA ja IATA). Näistä IATA ja EAA ovat kritisoineet lähinnä komission ehdotuksen hajautettua tietojärjestelmäratkaisua sekä siihen liittyvän teknisen käyttöyhteyden mallia (push), ja toivoivat tiedontoimitustavan tai -menetelmän jättämistä lentoliikenteen harjoittajien valittavaksi. Valinnaisella menetelmällä voisikin arviolta olla vähemmän taloudellisia vaikutuksia yrityksiin siinä tapauksessa, että se mahdollistaisi paremmin näiden olemassa olevien tietojärjestelmien mukauttamisen tietojen toimittamiseen. Toisaalta sillä voisi olla viranomaisten tietojärjestelmiin enemmän suoria taloudellisia vaikutuksia.

Kritiikin valossa komissio on tarkistanut vaikutusten arviointia muun muassa yritysvaikutusten osalta. Komission vaikutusten arvioinnissa on kiinnitetty huomiota siihen, että ainoastaan lentoliikenteen harjoittajat keräävät kattavasti matkustajatietoja. Ainoastaan osa rautatieliikenteen ja meriliikenteen harjoittajista kerää järjestelmällisesti näitä tietoja, ja ne on jätetty

direktiiviehdotuksen ulkopuolelle. Ottaen huomioon, että lentoliikenteen harjoittajat jo keräävät matkustajatietoja, siltä osin 2. lakiehdotuksen vaikutuksia ei voida komission arvion mukaan pitää kovin merkittävinä. Toisaalta lentoliikenteen matkustajamäärät ovat olleet viime vuosina kasvussa ja 2. lakiehdotus tarkoittaisi voimassa olevasta laista poiketen järjestelmällistä matkustajatietojen toimittamista poliisille. Tällä on lainvalmistelun yhteydessä arvioitu olevan vaikutusta lentoliikenteenharjoittajien tietojärjestelmäratkaisuihin sekä hallinnolliseen taakkaan.

Direktiiviin ja 2. lakiehdotukseen liittyvien velvoitteiden hoitamisesta aiheutuisi lentoliikenteenharjoittajille suoria taloudellisia vaikutuksia, mukaan lukien tietojärjestelmävaikutukset ja henkilöstökustannukset. Vuonna 2009 komission tarjouspyynnön perusteella julkaistussa tutkimuksessa on esitetty arvio hankkeeseen liittyvistä kustannuksista koko EU:ssa:

Kaikille liikenteenharjoittajille aiheutuvat kustannukset (yhteensä euroa)

Perustamiskustannukset - tarjontamenetelmä (kertaluonteiset):

- 100 000 euroa x 120 EU:n liikenteenharjoittajaa: 12 000 000

- 100 000 euroa x 80 EU:n ulkopuolista liikenteenharjoittajaa: 8 000 000

Viiden vuoden kuoletusaika: 4 000 000

Siirtokustannukset - tarjontamenetelmä x 2/matkustaja (toistuvat):

- 33 500 euroa/lentoyhtiö vuodessa x 120 liikenteenharjoittajaa x 3 yhteyttä x 2 siirtoa (push): 24 120 000

Henkilöstö- ja ylläpitokustannukset (toistuvat): 6 240 000

Komissio on arvioinut, että vuoden 2009 lukujen perusteella viranomaisille EU:n PNR-järjestelmän perustamisesta aiheutuvat kustannukset ovat vähentyneet, kun taas liikenteenharjoittajille aiheutuvat kustannukset ovat lisääntyneet vuoden 2007 laskelmiin verrattuna. Todellisten kustannusten komissio on arvioinut olevan jossakin näiden lukujen välimaastossa ja ainakin liikenteenharjoittajien kustannusten lähempänä vuoden 2007 arvioita, jotka perustuvat suoraan liikenteenharjoittajien ilmoittamiin markkinahintoihin. Komissio on arvioinut edelleen, että vaikka vuoden 2009 erittäin korkeat laskelmat osoittautuisivat todenmukaisiksi ja liikenteenharjoittajat päättäisivät siirtää kustannuksensa matkustajille, tästä aiheutuisi matkalippua kohden alle 0,10 euron lisäkulut. Lentoliikenteen harjoittajille aiheutuvien kustannusten arvioitiin direktiivin valmistelun yhteydessä olevan 0,10–0,20 euroa/lippu, jolloin arvio on hieman noussut vuodesta 2009 (U- jatkokirje 17.11.2015, muistio SM2015-00271). Kustannuksiin vaikuttavien teknisten ratkaisujen ollessa tuolloin osin vielä auki, tarkempi analyysi ei ollut mahdollista. Arviota ei ole myöskään saatavilla siitä, vaikuttaisiko ja millä tavalla sääntely vaikuttaisi EU:n sisämarkkinoilla toimivien yritysten asemaan suhteessa kansainvälisillä markkinoilla toimiviin yrityksiin (EU:n ulkorajat ylittävä lentoliikenne).

Matkustajarekisteridirektiivin ja tietosuojalainsäädännön velvoitteiden huomioimiseksi henkilötietojen käsittelyn osalta lentoliikenteenharjoittajille aiheutuisi myös jossain määrin ylimääräistä hallinnollista taakkaa. Verrattuna voimassa olevan poliisin henkilötietolain mukaiseen poliisin oikeuteen saada tietoja liikenteenharjoittajilta, merkitsisi 2. lakiehdotus lentoliikenteen harjoittajien osalta systemaattisempaa ja laajamittaisempaa henkilötietojen käsittelyä ja näiltä edellytettäisiin tietynlaisen teknisen ratkaisun käyttämistä tietojen toimittamiseen. Ottaen huomioon uuden EU:n tietosuoja-asetuksen asettamat vaatimukset rekisterinpitäjille henkilötietojen käsittelyssä, laajoista tietojenluovutuksista ja näihin liittyvästä henkilötietojen suojaamisesta voisi aiheutua lentoliikenteen harjoittajille merkittäväkin hallinnollinen taakka. Toisaalta yhtenäisillä teknisillä ratkaisuilla pyrittäisiin keventämään sekä yritysten että viranomaisten hallinnollista taakkaa.

Komissio on arvioinut myös erilaisten teknisten tietojenluovutusratkaisujen kustannusvaikutuksia, verraten toisiinsa niin sanottua push-menetelmää ja pull-menetelmää. Komission selvityksen mukaan matkustajatietojen luovuttamisesta aiheutuisi lentoliikenteen harjoittajille merkittävät kustannusvaikutukset ja push-menetelmässä kustannusvaikutukset olisivat huomattavasti suuremmat, koska lentoliikenteen harjoittajat joutuisivat maksamaan luovutuskustannukset jokaisesta tiedonluovutuksesta. Lentoliikenteen harjoittajalle aiheutuvat kustannukset riippuisivat myös siitä, mikä yrityksen koko on, ja sen operoimien lentojen määrästä. Toisaalta komissio on arvioinut tämän tietojenluovutusmenetelmän osalta, että sen avulla lentoliikenteen harjoittajat pystyvät paremmin valvomaan henkilötietojen luovutuksia ja varmistamaan henkilötietojen asianmukaisen suojaamisen, ja on tästä syystä päätenyt ehdottamaan push-menetelmää teknisenä ratkaisuna. Lentoliikenteen harjoittajille aiheutuisi myös kustannuksia siitä, että tietojärjestelmämuutoksia ollaan tekemässä ja järjestelmien toimintakuntoon saattaminen vie jonkin aikaa. Jotta lentoliikenteen harjoittajat voisivat luovuttaa matkustajatietoja direktiivin mukaisen teknisen ratkaisun avulla, ne joutuvat toteuttamaan tarvittavat tietoformaatit ja kryptausmenetelmät sekä rakentamaan tiedonluovutusyhteydet kaikkiin jäsenvaltioihin, joihin niillä on lentoliikennettä. Näiden teknisten muutosten tarkat vaikutukset vaihtelevat yrityksittäin.

Lupa-asioihin liittyvää henkilötietojen käsittelyn osalta lakiehdotuksessa on huomioitu poliisin tarve käsitellä lakisääteisen tehtävänsä hoitamiseksi henkilötietoja, jotka ovat peräisin yksityisyrittäjiltä, erityisesti valokuvien käsittely poliisin lupahallinnollisiin tarkoituksiin. Ehdotuksessa huomioidaan myös poliisin käsittelemien henkilötietojen luovuttaminen yksityisyrityksille tietyissä tilanteissa. Nämä käsittelytilanteet liittyvät erityisesti lupa-asiakirjojen toimitukseen yksityishenkilölle yksityisyrittäjän välityksellä, aselupatietojen tarkistamiseen aseita myyvissä yrityksissä sekä lupa-asiakirjojen voimassaolon tarkistamisen esimerkiksi pankeissa ja muissa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) mukaisissa tunnistuspalvelua tarjoavissa organisaatioissa. Lakiehdotuksen tavoitteena on varmistaa, että henkilötietoja käsitellään näissä tilanteissa asianmukaisesti sekä poliisissa että tietoja käsittelevässä yksityisyrittäjässä. Lisäksi lakiehdotuksessa on huomioitu ns. yhteensopivan henkilötietojen käsittelyn tarve silloin, kun henkilötietoja voidaan joutua käsittelemään kahden EU:n tietosuojasäädöksen soveltamisalalla.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 4 luvun 4 § tarkoittaisi poliisin lupahallinnolle nykyistä laajempia mahdollisuuksia luovuttaa henkilötietoja yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille sähköisen asioinnin välityksellä. Säännöksen yritysvaikutusten osalta on huomattava, että ehdotetun pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan luovutuksensaajana toimivia yksityisiä yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia ei yksilöitäisi pykälässä, vaan luovutuksensaajat rajautuisivat muualla lainsäädännössä säädettyjen tehtävien perusteella. Näin ollen myös yritysvaikutukset tarkentuisivat muun yksityisten yhteisöjen ja elinkeinonharjoittajien tehtäviä koskevan lainsäädännön myötä, eivätkä seuraisi suoraan 1. lakiehdotuksesta.

Lainsäädäntöön sopeutumisesta ja sen noudattamisesta aiheutuu yrityksille toisaalta liiketoiminnallisia kustannuksia, mutta toisaalta myös myönteisiä vaikutuksia liiketoimintaan. Suurin osa näistä taloudellista vaikutuksista sekä kilpailuvaikutuksista kuitenkin aiheutuu muusta lainsäädännöstä kuin tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanosäännöksistä tai 1. lakiehdotuksesta, kuten passilaista ja henkilökorttilaista tai ampuma-aselaista. Ne voivat olla kertaluonteisia, kuten erityisesti poliisin tarpeisiin tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn aiheuttamat tietojärjestelmien muutuskustannukset, joita tarvitaan henkilötietojen luovutuksen järjestämiseksi yrityksen tietojärjestelmästä. Esityksen 1. lakiehdotuksessa huomioitu palvelun tuottamiseen liittyvä henkilötietojen asianmukainen käsittely viranomaistarkoitukseen siten, että uuden tietosuojasäädöksen

asetuksen vaatimukset huomioidaan poliisin rekisterinpitäjän osalta täysimääräisesti, aiheuttaa kuitenkin jossain määrin kustannusvaikutuksia myös yrityksille. Näiden osalta olisi huomioitava erityisesti kasvokuvien ja sormenjälkien luonne arkaluonteisina henkilötietoina, mikä asettaa tietojärjestelmien tietoturvallisuudelle korkeampia vaatimuksia. Toisaalta uusi tietosuoja-asetus koskee kaikkia yrityksiä joka tapauksessa, jolloin sen asettamat vaatimukset henkilötietojen käsittelylle olisi huomioitava myös muiden palvelujen tuottamiseksi. Näin ollen 1. lakiehdotuksen itsenäiset vaikutukset arvioidaan välillisinä vaikutuksina kohtuullisiksi, kun suorat vaikutukset aiheutuvat EU:n tietosuoja-asetuksen noudattamisesta. Toisaalta 1. lakiehdotuksen arvioidaan vaikuttavan yhdessä yleisesti sovellettavan uuden tietosuojalainsäädännön soveltamisen kanssa myönteisesti yrityksen toimintaan. Luotettavalla henkilötietojen käsittelyllä on potentiaalisesti luottamusta ja palvelujen käyttöä lisäävää vaikutusta. Ottaen huomioon, että taloudelliset vaikutukset yrityksille aiheutuvat enemmän muusta palvelun tuottamiseen liittyvästä lainsäädännöstä, poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevalla lakiehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä henkilöstövaikutuksia.

Valtiontaloudelliset vaikutukset

[Jatkovalmistelussa täydennetään esityksen suhde vuoden 2018 talousarviota täydentävään lisätalousarvioesitykseen, jolla katettaisiin tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon aiheuttamat pakolliset kustannusvaikutukset siltä osin kuin olemassa oleva rahoitus ei riittäisi niiden kattamiseen.]

Henkilöresurssivaikutukset. EU:n tietosuojalainsäädäntö edellyttää, että kullakin rekisterinpitäjällä on tietosuojavastaava. Poliisilla olisi 1. lakiehdotuksen mukaan kolme rekisterinpitäjää, jotka olisivat suojelupoliisi (suojelupoliisin toiminnallinen henkilörekisteri), keskusrikospoliisi (rahanpesurekisteri) ja Poliisihallitus (muut poliisin valtakunnalliset henkilörekisterit). Lisäksi Poliisihallitus olisi rekisterinpitäjä 2. lakiehdotuksessa tarkoitettujen matkustajarekisteritietojen käsittelyn osalta. Matkustajarekisteridirektiivi edellyttää tietosuojavastaavan nimeämistä matkustajatietoyksikölle. Tämän tehtävä olisi jonkin verran laajempi kuin tietosuojadirektiivin perusteella nimettävien tietosuojavastaavien tehtävät. Matkustajatietoyksikön tietosuojavastaava on jo nimetty. Tietosuojavastaava voisi EU:n tietosuojalainsäädännön perusteella olla myös useamman rekisterinpitäjän yhteinen henkilö, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Suojelupoliisilla ja Poliisihallituksella on jo aiemmin nimetyt tietosuojavastaavat, mutta keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselta puuttuu tällä hetkellä tietosuojavastaavan tehtävä, joten välillinen 1. lakiehdotuksen suora henkilöresurssivaikutus olisi enintään 1 henkilötyövuosi. Arvioitavaksi jäisi, olisiko keskusrikospoliisille rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämän rekisterin rekisterinpitäjänä nimettävä oma tietosuojavastaava, vai voisiko tämä olla yhteinen keskusrikospoliisin muun henkilötietojen käsittelyn kanssa. Esityksen 1. lakiehdotuksella ei ole muita henkilöresurssivaikutuksia, eikä esitys tältä osin edellytä lisärahoitusta.

Esityksen 2. lakiehdotuksella olisi suoria henkilöresurssivaikutuksia, jotka on eritelty jäljempänä viranomaisittain. Vaikutuksia aiheutuisi poliisille ja tietosuojavaikuttetun toimistolle (myöhemmin tietosuojavirastolle).

Tietojärjestelmähankkeet ja tietojärjestelmien muutostyöt. Esityksen 1. ja 2. lakiehdotus liittyvät oleellisesti poliisin tietojärjestelmähankkeisiin. Suoria tietojärjestelmävaikutuksia olisi muun muassa nykyiseen henkilötietojen käsittelyyn ensimmäisen lakiehdotuksen 2 luvussa esitetyillä laajennuksilla, kuten ehdotetulla säännöksellä henkilötietojen käsittelystä rikostiedustelutarkoituksiin, joka tarkoittaisi käytännössä uuden rikostiedustelurekisterin

perustamista. Myös 3 ja 4 luvun tiedonluovutussäännöksillä, 5 luvun poistosäännöksillä ja rekisteröidyn oikeuksia koskevan 6 luvun säännöksillä olisi suoria tietojärjestelmävaikutuksia. Osa tietojärjestelmävaikutuksista kuitenkin toteutuu jo olemassa olevissa tietojärjestelmissä tai on mahdollista toteuttaa hankerahoituksella. Ehdotetuilla 1. lakiehdotuksen säännöksillä olisi myös välillisiä vaikutuksia muiden viranomaisten tietojärjestelmiin, joihin rakennettaisiin liittymärajapintoja.

Poliisin tietojärjestelmä uudistusta varten on asetettu Vitja-hanke ajalle 1.10.2017–31.12.2020. Vitja-toiminnanohjausjärjestelmällä korvattaisiin nykyinen poliisiasiain tietojärjestelmä (Patja) soveltuvien osin voimassa olevan poliisin henkilötietolain 2 luvun 2 §:n tarkoittamassa laajuudessa sekä epäiltyjen tietojärjestelmä (Epri). Poliisihallitus vahvistaa vuosittain Vitja-hankkeen rahoituskehyksen. Lakiehdotuksen sääntelyratkaisut kytkeytyisivät suoraan Vitja-hankkeeseen. Jäljempänä eritellään tarkemmin tietojärjestelmämuutokset, jotka toteutettaisiin kaikilta osin Vitja-hankkeen yhteydessä ja jotka eivät siten edellyttäisi lisärahoitusta valtion talousarviosta. Myös rikostiedustelurekisterin osalta on arvioitu, että rekisterin perustamiskustannukset pystytään kattamaan kaikilta osin Vitja-hankkeen rahoituksella.

Esityksen 2. lakiehdotukseen liittyy tietojärjestelmähanke, jolla toteutetaan matkustajarekisteridirektiivin edellyttämä kansallinen tietojärjestelmä sekä siihen liittyvät tekniset ratkaisut henkilötietojen vastaanottamiseksi lentoliikenteen harjoittajilta. Tietojärjestelmän kehittämistyö on rahoitettu suureksi osaksi sisäisen turvallisuuden rahastosta myönnetyllä rahoituksella, ja jäljelle jäävät kustannukset on tarkoitus kattaa hankerahoituksella. Kehittämistyö ja tietosuojadirektiivin vaatimusten toteuttaminen matkustajarekisteritietojen käsittelyyn kehitettävissä järjestelmissä ei edellytä lisärahoitusta valtion talousarviosta.

Matkustajatietojen käsittelyyn tarkoitettujen järjestelmien arvioidaan kuitenkin aiheuttavan vuositasolla yhteensä noin 3 – 4 000 000 euron kustannukset, jotka aiheutuvat tietojärjestelmän ylläpidosta ja muista palvelukustannuksista sekä pienkehityskustannuksista. Toteutuneen rahoituksen lisäksi on arvioitu, että vuoteen 2020 saakka hankkeen toteutus edellyttäisi noin 2,1 miljoonan euron lisärahoitusta. Lisärahoitusta haettaisiin erikseen sisäisen turvallisuuden rahastosta. *[Lisäksi hankkeen toteutuksen arvioidaan edellyttävän poliisin toimintamenojen lisäystä - täydennetään jatkovalmistelussa]*

Tietosuojadirektiivin ja tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoon liittyy eräiltä osin suoria ja välillisiä tietojärjestelmämuutoksia, jotka ilmenevät tarkemmin jäljempänä. Näistä osa ei toteutuisi olemassa olevissa järjestelmissä, eikä olemassa oleva rahoitus riittäisi kattamaan kaikkia pakollisia muutoksia. Osa vaikutuksista pystytään kattamaan edellä mainitulla Vitja-hankkeen rahoituksella, joka kuitenkin koskisi pelkästään Poliisihallitusta rekisterinpitäjänä. Siltä osin kuin tietosuojalainsäädännön edellyttämiä pakollisia tietojärjestelmämuutoksia ei pystytä kattamaan olemassa olevalla rahoituksella, sisäministeriöllä on tarkoitus valmistella vuoden 2018 talousarviota täydentävä lisätalousarvioesitys, joka annettaisiin samanaikaisesti tämän esityksen kanssa. Lisätalousarviota edellyttäisivät ainakin rahanpesun selvittelykeskuksen tietojärjestelmämuutokset. *[Lisätalousarviota edellyttävät kustannukset arvioidaan tarkemmin jatkovalmistelun aikana.]*

Vahingonkorvaukset ja hallinnolliset seuraamukset. Seuraamukset henkilötietojen käsittelyä koskevista rikkomuksista määräytyisivät tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annettavan lain mukaisesti. Tämän esityksen 1. ja 2. lakiehdotuksella ei olisi itsenäisiä valtiontaloudellisia vaikutuksia tältä osin. Mahdollisesta lainsäädännön rikkomisesta määrättävät vahingonkorvaukset maksettaisiin vahingonkorvauslain mukaisesti. Sääntelyllä olisi suoria

vaikutuksia valtion menoihin. Menojen vuosittaista suuruutta on kuitenkin mahdotonta ennakoida ja arvioida yksityiskohtaisesti.

Lisäksi 2. lakiehdotuksen perusteella lentoliikenteen harjoittajalle voitaisiin määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu siinä tapauksessa, että tämä laiminlyö velvollisuutensa toimittaa poliisille lain edellyttämät matkustajarekisteritiedot. Seuraamusmaksujen määräämisellä uuden lain nojalla olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia, joiden ei kuitenkaan arvioida olevan merkittäviä. Toisaalta Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuisi maksujen perimisestä hallinnollista taakkaa ja kohtuullisia kustannuksia. Muiden liikenteenharjoittajien osalta poliisi voisi voimassa olevaa lakia vastaavasti asettaa yksittäisen tiedonluovutuspyynnön tehosteeksi uhkasakon. Koska säännöstä ei esitetä muutettavaksi, tältä osin esityksellä ei olisi välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia.

Esityksen 2. lakiehdotuksen perusteella perittävät seuraamusmaksut tuloutetaan valtion talousarviossa [*momentille 12.39.01 (Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista)*]. Hallinnollinen seuraamusmaksu olisi uusi eikä sen soveltamisesta ole aiempaa kokemusta, joten tulojen vuosittaisesta määrästä voidaan esittää vain epävarmoja arvioita. Rajavartiolaitoksella on kuitenkin jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla oikeus määrätä seuraamusmaksu liikenteenharjoittajalle, joka rikkoo ulkomaalaislain 173 §:ssä säädetyn tarkastusvelvollisuuden tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksesta annetun lain 20 §:ssä säädetyn lentoliikenteenharjoittajan tietojenantovelvollisuuden (lentoliikenteen matkustajatiedot). Maksun suuruus ulkomaalaislain 173 §:n rikkomisesta on 3 000 euroa kuljetettua henkilöä kohden ja rajavartiolaitoksesta annetun lain 20 §:n rikkomisesta 3 000 euroa kutakin sellaista matkaa kohden, jolta ei ole ilmoitettu matkustajatietoja tai ne on ilmoitettu puutteellisesti tai virheellisesti. Seuraamusmaksuja on myös määrätty vuosittain yhteensä seuraavasti: 112 seuraamusmaksua vuonna 2013, 163 seuraamusmaksua vuonna 2014, 167 seuraamusmaksua vuonna 2015, 133 seuraamusmaksua vuonna 2016 ja 55 seuraamusmaksua vuonna 2017 (Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanoa varten saapuneiden seuraamusmaksujen määrä 18.10.2017 mennessä). Valtiolle tuloutettavien seuraamusmaksujen määrä on siten ollut hieman alle tai yli 500 000 euroa vuosittain. Esityksen 2. lakiehdotuksen 14 §:n mukaan määrättävän lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksun enimmäismäärä olisi 3 000 euroa kutakin sellaista lentoa kohden, jolta ei ole toimitettu matkustajarekisteritietoja tai ne on toimitettu ilmeisen puutteellisesti. Määrä vastaisi siten rajavartiolaitoksesta annetun lain mukaista enimmäismäärää. Rajavartiolaitoksen määräämien seuraamusmaksujen perusteella voidaan karkeasti arvioida sitä, missä määrin seuraamusmaksuja olisi odotettavissa. Esityksen 2. lakiehdotuksen perusteella määrättävien seuraamusmaksujen lukumäärä voisi vaihdella huomattavastikin, ja vastaavasti valtiolle tuloutettavat euromäärät voisivat vastaavasti vaihdella. Lentoliikenteen harjoittajien osalta 2. lakiehdotuksen mukainen velvoitteen sisältö ja tietojen toimitustapa olisi erilainen suhteessa voimassa olevaan rajavartiolaitosta koskevaan lainsäädäntöön, joten varmoja arvioita on mahdotonta esittää.

Muut vaikutukset valtion tuloihin ja menoihin. Esityksellä ei olisi muita suoria vaikutuksia valtion tuloihin. Esimerkiksi lupa-asioihin liittyvät maksut perustuvat muuhun lainsäädäntöön. Aiempaa yksityiskohtaisella ja korkeatasoisemmalla EU:n laajuisella tietosuojasäätelyllä voidaan kuitenkin arvioida olevan välillisiä vaikutuksia valtion tuloihin. Esityksen 1. lakiehdotuksen 2 luvun säännösten tavoitteena on teknologianeutraali henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely siten, että aiempaa laajempi digitaalisten tietoverkkopalveluiden kehittäminen ja hyödyntäminen esim. lupahallinnollisissa asioissa mahdollistuu. Jo nykyisin lupa-asioissa osa henkilötietojen käsittelystä tapahtuu hyödyntämällä yleisen tietoverkon kautta käytettäviä asiointipalveluita, joihin liitetään esimerkiksi hakemuksen tekijän digitaalinen allekirjoitus ja valokuvausyrityksen käsittelemä digitaalinen kasvokuva. Verkkopalvelujen lisääntyvällä hyödyntämisellä henkilötietojen käsittelystä voidaan arvioida olevan pitkällä aikavälillä henkilöresurssien tarvetta vähentävää vaikutusta. Vastaavasti sääntelyn tavoitteena on mahdollistaa myös rikosasioihin liittyvässä

henkilötietojen käsittelyssä teknologianeutraali sääntely. Näin tietojärjestelmiä voidaan kehittää siten, että sillä on poliisin manuaalista työtä vähentävää vaikutusta. Pitkällä aikavälillä sääntelyllä voisi olla myönteisiä vaikutuksia valtion menoihin alentavasti.

4.2 Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudelliset vaikutukset

EU:n tietosuojalainsäädännöllä on siihen liittyvien velvoitteiden täytäntöönpanon osalta mittavia taloudellisia vaikutuksia, jotka kohdistuvat kaikkiin viranomaisiin ja yrityksiin. Nämä vaikutukset aiheutuvat suoraan tietosuoja-asetuksesta ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annettavasta laista. Viranomaisten osalta velvoitteiden täytäntöönpano aiheuttaa useiden tietojärjestelmien muutostarpeita, joiden yhteenlasketut kustannukset ovat merkittäviä myös kokonaistaloudellisesti. Lisäksi jokaisen rekisterinpitäjän olisi nimettävä tietosuojavastaava. Toisaalta pitkällä aikavälillä uusi tietosuojasääntely kuitenkin kannustaa kehittämään tietojärjestelmiä varmemmiksi ja tietoturvallisemmiksi. Lisäksi rekisterinpitoa ja rekisterien valvontaa koskevalla aiempaa yksityiskohtaisemmalla sääntelyllä ja uusilla hallinnollisilla seuraamuksilla voidaan arvioida olevan tietosuojarikkomusten ja tietoturvallisuusloukkausten riskejä vähentävää vaikutusta. Tällä voidaan arvioida olevan pitkällä aikavälillä myönteisiä kokonaistaloudellisia vaikutuksia. Toisaalta henkilötietojen käsittelyyn liittyvien taloudellisten riskien arvioimiseen ja toteutumiseen liittyy runsaasti epävarmuustekijöitä eikä niiden kohdentumista ole mahdollista arvioida tarkasti. Lisäksi sääntelyn vaikutukset perustuvat EU:n tietosuojalainsäädännön ja sen täytäntöönpanosäännösten sekä poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn soveltamiseen kokonaisuutena, mikä vaikeuttaa kokonaistaloudellisten vaikutusten arviointia. Esityksen 1. lakiehdotuksella ei olisi EU-sääntelystä riippumattomia itsenäisiä kansantaloudellisia tai kokonaistaloudellisia vaikutuksia.

4.3 Vaikutukset viranomaisiin

Esityksen 1. lakiehdotuksen voimassa olevasta laista poikkeavilla säännöksillä olisi eri viranomaisiin kohdistuvia vaikutuksia, jotka perustuvat osittain välillisesti EU:n tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin vaatimuksiin ja osittain kansallisiin sääntelyratkaisuihin. Esityksen 2. lakiehdotuksen vaikutukset aiheutuvat suoraan matkustajarekisteridirektiivin täytäntöönpanosta.

EU:n tietosuojalainsäädännön osalta Euroopan komissio on suorittanut EU:n tason vaikutusten arvioinnin (SEC(2012) 72 final). Euroopan komission vaikutusten arviointi kattaa sekä vuoden 1995 henkilötietodirektiivin että tietosuojuitepäättöksen täytäntöönpanon arvioinnin. Sekä vuoden 1995 direktiivin täytäntöönpaneva henkilötietolaki että tietosuojuitepäättöksen täytäntöönpanosäännökset koskevat Suomessa poliisia. Jäsenvaltioiden väliset erot vuoden 1995 direktiivin täytäntöönpanossa, tulkinnassa ja soveltamisessa ovat vaikeuttaneet myös viranomaisten välistä yhteistyötä. Ongelmaa korostaa myös teknologian nopea kehitys ja viranomaispalveluiden siirtyminen yhä enenevässä määrin yleiseen tietoverkkoon. Euroopan komissio on kuitenkin arvioinut viranomaisten toiminnan luonteesta johtuen, että täytäntöönpanon fragmentaatiolla on ollut näihin vähäisempiä vaikutuksia kuin yrityksiin, koska viranomaispalveluja tarjotaan enimmäkseen jäsenvaltion alueella asuville henkilöille. Tietosuoja-asetuksen säännökset sisältävät viranomaisten osalta enemmän liikkumavaraa. Korkealla tietosuojan tasolla sekä yksityissektorin että viranomaisten osalta on merkitystä siltä osin kuin on kyse lainvalvontaviranomaisten tarpeesta

luovuttaa eräissä tilanteissa henkilötietoja yksityisille lainvalvontaviranomaisten tehtävän suorittamiseksi.

Tietosuojapuitepäätöksen osalta pääasialliset komission esiin nostamat ongelmat liittyvät säädöksen rajalliseen soveltamisalaan ja muihin aukkoihin sääntelyssä. Nämä konkretisoituvat komission arvion mukaan, kun EU:n sisäinen ja EU:n rajat ylittävä kansainvälinen yhteistyö lisääntyy, mistä on osoituksena myös tilastotietoja. Sääntelyä on myös pidetty hajanaisena, ottaen huomioon erot tietosuojapuitepäätöksen täytäntöönpanossa. Puitepäätöksen korvaavassa tietosuojadirektiivissä on pyritty poistamaan sääntelyn hajanaisuutta siten, että soveltamisala laajenee koskemaan kaikkea rikosasioihin liittyvää henkilötietojen käsittelyä riippumatta siitä onko kyse rajat ylittävistä henkilötietojen siirroista vai kansallisesta käsittelystä. Komission tavoitteena on ollut varmistaa, että yksilön oikeudet taataan täysimääräisesti, sekä samalla parantaa luottamusta poliisiyhteistyöhön ja helpottaa sitä. Uudella direktiivillä on myös pyritty varmistamaan yhtenäisten ja johdonmukaisten periaatteiden soveltaminen kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Samat vaatimukset on huomioitava myös kansainvälisissä henkilötietojen siirroissa. EU:n tietosuojalainsäädännön tavoitteet on pääosin tarkoitus huomioida lakiehdotuksessa, joka koskee henkilötietojen käsittelyä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Esityksen 1. lakiehdotuksessa, joka täydentää direktiivin täytäntöönpanolakia ja yleistä tietosuojasetusta, uusi sääntely on huomioitu sekä tietosuojasetuksen että tietosuojadirektiivin osalta.

Rikosasioihin liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta suurin muutos suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn on EU:n poliisiviranomaisten rekisterinpitäjien rinnastuminen suomalaisiin poliisin rekisterinpitäjiin. EU:n sisäistä yhteistyötä olisi myös uuden lainsäädännön nojalla lähinnä rikosten ennalta estämisen, selvittämisen ja paljastamisen osalta. Toisaalta lakiehdotuksen tavoitteena on kansallisesti mahdollisimman yhdenmukainen sääntely riippumatta siitä, kuuluuko henkilötietojen käsittely poliisin tehtävissä tietosuojasetuksen vai tietosuojadirektiivin soveltamisalaan. Ottaen kuitenkin huomioon kaksi eri säädöstä ja sen, että jäsenvaltiot määrittelevät rikosasian osittain eri tavoin, uudenkin sääntelyn vaarana on, että epäyhtenäisyyttä jää edelleen joiltakin osin jäsenvaltioiden täytäntöönpanolainsäädäntöön. Esityksen 1. lakiehdotuksen tavoitteena on kuitenkin, että tämä ei haittaa poliisiyhteistyötä jäsenvaltioiden välillä siltä osin kuin on kyse henkilötietojen luovuttamisesta. Sääntelyä ei myöskään ehdoteta muutettavaksi tältä osin merkittävästi. Lakiehdotuksessa on huomioitu täydentävin osin aiempaa yhtenäisemmät EU-tason säännökset henkilötietojen siirroista kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille. Myös tältä osin sääntely on tiukentunut suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn. Aiempaa voimakkaammin korostuu erityisesti se, että kolmannen maan tietosuojan tasoa ei voida automaattisesti pitää riittävänä, vaan tietosuojan tasoa arvioidaan erikseen ja se voi myös muuttua. Riittävästä tietosuojan tasosta tulee olla juridiset takeet. Uuden tiukemman sääntelyn tavoitteena on varmistaa rekisteröidyn oikeuksien suoja myös silloin, kun kyse on rajat ylittävistä henkilötietojen siirroista.

Esityksen 1. lakiehdotuksen säännöksillä yhteensopivasta henkilötietojen käsittelystä, joka laajentaisi jossain määrin yhteensopiviksi henkilötietojen käsittelyksi katsottavia käsittelytarkoituksia, on pyritty varmistamaan poliisin toimintaedellytykset sellaisissa tilanteissa, joissa direktiivin perustelujen mukaan on vaikeaa määrittää etukäteen, onko kyse yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamisesta vai rikoksen ennalta estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä, sekä tilanteissa, joissa tehokas rikoksen ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen edellyttää henkilötietojen tarkistamista useammasta henkilörekisteristä. Yhteensopivana henkilötietojen käsittelynä on huomioitu myös tietosuojadirektiivin mukaisiin käsittelytarkoituksiin alun perin kerättyjen ja talletettujen tietojen käyttäminen luvan myöntämisen tai voimassaolon edellytysten selvittämisessä. Säännöksillä rajoitettaisiin rekisteröidyn henkilön yksityisyyden suojaa. Kyseisissä lakiehdotuksen säännöksissä on kuitenkin pyritty huomioimaan

tietosuojadirektiivin aiempaa tiukemmat ja yhtenäisemmät vaatimukset siitä, että henkilötietojen käsittelyn tarkoituksidonnaisuudesta tehtävien poikkeusten on rajoituttava tiukasti sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka on yhteensopivaa tietojen alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa. Lakiehdotuksen arvioidaan myös varmistavan, että rekisteröidyn oikeudet varmistetaan poliisin työssä aiempaa paremmin. Tähän vaikuttavat EU:n laajuisesti yhtenäisen henkilötietojen käyttötarkoituksidonnaisuutta, rekisteröidyn informointivelvollisuutta ja suoraa tai välillistä tarkastusoikeutta koskevan sääntelyn lisäksi erityisesti rekisterinpidon valvontaa koskevat säännökset. Rekisteröidyn oikeuksia turvaavat myös tietosuojaviranomaisten yhtenäiset ja laajat toimivaltuudet, jotka ovat osittain rajat ylittäviä valtuuksia, sekä EU:n tuomioistuimen toimivallan ulottuminen henkilötietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön.

Suurin osa 1. lakiehdotuksen vaikutuksista kohdistuu henkilötietojen käsittelyyn poliisin yksiköissä. Muiden viranomaisten osalta lakiehdotuksen vaikutukset liittyvät lähinnä säännöksiin, jotka koskevat henkilötietojen luovuttamista muille viranomaisille. Suurimmat vaikutukset viranomaisten osalta liittyvät rekisterinpitoon. Poliisin suorittaman henkilötietojen käsittelyn osalta 1. lakiehdotuksen merkittävimmät muutokset suhteessa nykytilaan sisältyvät ehdotettuun 2 lukuun, 4 lukuun ja 5 lukuun sekä 2. lakiehdotukseen.

Ehdotuksella rekisteriperusteisen sääntelyn korvaamista käsittelytarkoituksiin perustuvalla sääntelyllä olisi hallinnollista taakkaa aiheuttavaa vaikutusta sekä rekisterinpitäjälle että poliisin yksiköille, jotka soveltaisivat lakia. Taakka aiheutuisi erityisesti ohjeistuksen ja koulutuksen tarpeesta. Esityksen 1. lakiehdotuksen 4 luvussa säädettäisiin henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille ja EU:n laajuisiin tietojärjestelmiin. Näiden säännösten osalta esityksessä ehdotetaan muutoksia voimassa olevaan sääntelytekniikkaan sekä eräiltä osin laajennuksia tiedonluovutusoikeuksiin. Näillä muutoksilla ja 2 luvun sääntelytekniikalla olisi yhdessä merkitystä myös henkilötietojen luovuttamiselle EU:n jäsenvaltioiden välillä. Muutokset aiheuttaisivat jossain määrin hallinnollista taakkaa erityisesti ohjeistuksen ja koulutuksen muodossa. Lakiehdotuksen 4 luku sisältäisi myös henkilötietojen luovuttamista kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille koskevat säännökset, joilla täydennettäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annettavaa lakia. Näihin säännöksiin ei esitetä merkittäviä sisällöllisiä muutoksia suhteessa voimassa olevaan lakiin.

Ehdotetun 4 luvun säännöksillä, jotka ovat täysin uusia, olisi jossain määrin hallinnollista taakkaa lisäävää vaikutusta poliisiin. Näiden säännösten arvioidaan jossain määrin lisäävän henkilötietojen luovuttamista siitä huolimatta, että henkilötietojen luovutukset olisivat aina yksittäisiä tapauksia, joissa henkilötietoja on tarpeen luovuttaa toiselle viranomaiselle rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, ja riippuisivat kussakin tapauksessa selvittettävänä olevan asian luonteesta. Voimassa olevaan lakiin verrattuna täysin uusia henkilötietojen luovutustilanteita ei kuitenkaan olisi kuin yksi, luvan voimassaolotietojen luovuttaminen yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille sähköisen asioinnin välityksellä, jolloin kokonaisvaikutusten voidaan arvioida jäävän melko vähäisiksi. Toisaalta ehdotettujen säännösten arvioidaan tehostavan viranomaisten välistä yhteistyötä.

Henkilötietojen poistamista koskevaan sääntelyyn ehdotetaan merkittäviä muutoksia. Muutokset aiheuttaisivat ohjeistuksen tarvetta tietojärjestelmistä vastaavien asiantuntijoiden osalta, joten uusista 5 luvun poistosäännöksistä aiheutuisi jossain määrin hallinnollista taakkaa rekisterinpitäjälle.

Poliisihallitus. EU:n tietosuojalainsäädännön ja sen täytäntöönpanosäännösten sekä esityksen 1. lakiehdotuksen huomattavimmat vaikutukset kohdistuisivat Poliisihallitukseen, joka vastaa Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen ja suojelupoliisin rekistereitä lukuun ottamatta poliisin valtakunnallisiin tietojärjestelmiin liittyvästä rekisterinpidosta. Siirtyminen

rekisteriperusteisesta sääntelystä henkilötietojen käsittelytarkoituksiin perustuvaan sääntelyyn ei pääsääntöisesti vaikuttaisi vastuunjakoon olemassa olevien tietojärjestelmien osalta. Poliisihallitus vastaisi myös epäiltyjen rekisterin korvaavan rikostiedustelurekisterin osalta rekisterinpidosta. Rekisterinpitoon liittyvät voimassa olevat säännökset sisältävät jo pääosin uutta tietosuoja-sääntelyä vastaavat vaatimukset. Uudet säännökset ovat kuitenkin aiempaa yksityiskohtaisemmat ja tiukemmat.

EU:n tietosuojalainsäädännön uudistaminen merkitsee huomattavaa hallinnollisen taakan kasvua rekisterinpitäjälle. Hallinnollista taakkaa aiheutuisi potentiaalisesti siitä, että tietosuoja-sääntelyä koskevan tietoisuuden lisääntymisen ja aiempaa vahvempien valvontaviranomaisten toimivaltuuksien myötä rekisteröidyt henkilöt käyttäisivät oikeuksiaan aiempaa aktiivisemmin. Sitä, missä määrin rekisteröidyt käyttäisivät oikeuksiaan, on kuitenkin mahdotonta arvioida yksityiskohtaisesti. Kustannusvaikutukset liittyisivät pääosin tietosujavastaavien tehtävien hoitoon, mutta mahdollisesti myös rekisterinpitäjän edustamiseen hallinto-oikeudellisissa ja rikosoikeudellisissa menettelyissä. Ottaen huomioon, että rekisteröidyn oikeuksia on tehostettu myös EU:n laajuisesti huomioimalla sääntelyssä nimenomaisesti oikeussuojakeinojen käyttö rajat ylittävässä tilanteissa ja laajentamalla tietosujaviranomaisten toimivaltuuksia EU:n laajuisesti, rekisterinpitäjät joutuvat varautumaan näiden oikeuksien käyttöön mahdollisesti resurssoinnilla. Rekisterinpitäjä joutuu varautumaan myös mahdollisesti tehostettuun vahingonkorvausvastuun kohdentamiseen. Toisaalta resurssointi voidaan ottaa huomioon muiden tehtävien hoitoon linkittämällä, mikä vaikuttaisi alentavasti hallinnolliseen taakkaan. Toisaalta hallinnollista taakkaa aiheutuisi jossain määrin velvollisuudesta informoida rekisteröityjä henkilötietojen käsittelystä uudella tavalla sekä velvollisuudesta informoida rekisteröityjä tietoturvaloukkauksista. Osa velvollisuuksista sisältyy kuitenkin jo voimassa olevaan sääntelyyn, joten kokonaisvaikutusta voidaan tältä osin pitää kohtuullisena.

Huomattavampia vaikutuksia arvioidaan aiheutuvan yksityiskohtaisemmista rekisterinpitoa ja rekisterien valvontaa koskevista vaatimuksista. Rekisterinpitäjän olisi uusien EU:n tietosuoja-säännösten mukaisesti nimenomaisesti osoitettava, että se noudattaa poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä. Rekisterinpitäjällä olisi uuden sääntelyn mukaan myös aiempaa yksityiskohtaisemmat kirjaamisvelvoitteet henkilötietojen käsittelystä, mukaan lukien tiedot siitä, minkä tyyppisiä henkilötietoja on luovutettu ja mille tahoille. Rekisterinpitäjän olisi laadittava tietosujavaikutusten arviointi uusista henkilötietojen käsittelytoimenpiteistä, mitä ei nimenomaisena velvollisuutena sisälly voimassa olevaan sääntelyyn. Uudet säännökset asettavat lisäksi voimassa olevan sääntelyn tavoin velvollisuuden kuulla tietosujaviranomaista eräissä tilanteissa, mutta myös nämä säännökset ovat aiempaa yksityiskohtaisemmat. Sen lisäksi, että tietoturvaloukkauksesta olisi informoitava rekisteröityä, rekisterinpitäjällä olisi myös näistä tilanteista ilmoittamisvelvollisuus valvontaviranomaiselle. Näistä velvollisuuksista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa voidaan pitää merkittävänä.

Rekisterinpitäjälle aiheutuisi hallinnollista taakkaa myös henkilötietojen käsittelijöiden sitouttamisesta uusiin vaatimuksiin sopimuksia uusimalla. EU:n tietosuojalainsäädännössä huomioidaan aiempaa yksityiskohtaisemmin rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijöiden suhde ja keskinäiset velvollisuudet. Tämän lisäksi rekisterinpitäjän olisi käytettävä resursseja henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Aiempaa yksityiskohtaisemmat ja tiukemmat henkilötietojen käsittelyä koskevat yleiset vaatimukset, EU:n tietosuoja-asetuksen ja tietosujadirektiivin soveltamisalojen erot ja muutokset kansallisessa poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevassa sääntelyssä, kuten siirtyminen käsittelytarkoituksiin perustuvaan sääntelyyn, aiheuttaisivat väistämättä uudenlaista ohjeistusta ja koulutustarpeita. Kansalliset sääntelyratkaisut ja tietosuoja-sääntelyn kokonaisvaltainen uudistus tarkoittaisivat käytännössä koko henkilöstön perehdyttämistä uuteen sääntelyyn. Rekisterinpitäjän ja poliisin sisäistä laillisuusvalvontaa

harjoittavien olisi myös seurattava vaatimusten noudattamista, mistä aiheutuisi hallinnollista taakkaa.

Osaan uuden tietosuojasääntelyn vaatimuksista on varauduttu jo ennakoivasti. Uusista vaatimuksista aiheutuva hallinnollinen taakka kevenee sen myötä, että toteutus jakautuu pidemmälle ajanjaksolle. Poliisihallituksella on myös jo aiemmin nimetty tietosuojavastaava. Tietosuojavastaavan tehtävien sisältöä on jo ennakoivasti tarkennettu siten, että ne käytännössä vastaavat tietosuojalainsäädännön vaikutuksia. Poliisihallitus vastaa ainoana poliisin rekisterinpitäjänä tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvan, poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaisia tehtäviä varten ylläpidettävän tietojärjestelmän rekisterinpidosta, mikä tarkoittaa tietosuojavastaavalle asetettavia korkeampia vaatimuksia. Samat henkilöt toimisivat tietosuojavastaavina myös tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyn osalta.

Keskusrikospoliisi. Keskusrikospoliisi olisi rekisterinpitäjä rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämän rahanpesurekisterin osalta. Sille aiheutuisi vastaavat vaikutukset siltä osin kuin kyse on rekisterinpitäjän vastuusta aiheutuvasta hallinnollisesta taakasta. Yksittäisen rekisterin osalta hallinnollinen taakka ja kustannusvaikutukset olisivat kuitenkin huomattavasti alhaisemmat. Rahanpesun selvittelykeskuksella ei kuitenkaan ole toistaiseksi nimettyä tietosuojavastaavaa, joten sille aiheutuisi arviolta yhden henkilötyövuoden resurssilisäystarve tietosuojalainsäädäntöön perustuvasta tehtävästä siinä tapauksessa, että selvittelykeskukselle nimettäisiin oma tietosuojavastaava. Tietosuojavastaavalle asetettavat vaatimukset perustuisivat tietosuojadirektiivin mukaiseen tasoon, ja tietosuojavastaavan tehtävien hoitamisesta ja yhteydenpidosta tietosuojavirastoon aiheutuisi hallinnollista taakkaa rahanpesun selvittelykeskukselle.

Keskusrikospoliisi poliisin valtakunnallisena yksikkönä ja sen sekä rahanpesun selvittelykeskuksen henkilökunta vastaisivat omalta osaltaan uusien henkilötietojen käsittelyyn liittyvien vaatimusten noudattamisesta. Henkilötietojen käsittelyn osalta 1. lakiehdotuksen vaikutukset kohdistuisivat henkilöstöön sen mukaisesti kuin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annettavassa laissa säädetään, riippuen henkilötietojen käsittelytarkoituksesta. Verrattuna poliisilaitoksiin, Keskusrikospoliisin ja rahanpesun selvittelykeskuksen oma henkilötietojen käsittely kuuluisi pääsääntöisesti EU:n tietosuojadirektiivin ja sen täytäntöönpanolainsäädännön soveltamisalaan, mikä keventää jossain määrin henkilöstölle aiheutuvaa taakkaa verrattuna poliisilaitoksiin. Uusien aiempaa yksityiskohtaisempien ja tiukempien vaatimusten omaksuminen vaatisi kuitenkin aikaa ja perehtymistä mm. koulutuksen ja ohjeistuksen kautta. Lisäksi näidenkin poliisin yksiköiden olisi huomioitava mahdolliset tilanteet henkilötietojen käsittelystä, joka kuuluu tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan, sekä tarvittaessa tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvaan tarkoitukseen kerättyjen henkilötietojen käsittelytarkoituksen muuttuminen. Henkilöstön osalta myös lähiesimiesten vastuu tietojärjestelmien käytön valvonnasta ja siihen perehdyttämisestä korostuisi.

Suojelupoliisi. Suojelupoliisi vastaisi tulevaisuudessa nykyiseen tapaan suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän rekisterinpidosta. Tämän lisäksi suojelupoliisi olisi rekisterinpitäjänä turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaisessa turvallisuusselvitysrekisterissä, jonka tulisi olla toiminnassa syksyllä 2017. Suojelupoliisin henkilötietojen käsittely ei kuulu EU:n tietosuojalainsäädännön soveltamisalaan, mutta esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että sen henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin lakiehdotuksesta ilmenevin rajoituksin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaa lakia. Uudistuksella ei kuitenkaan olisi tarkoitus merkittävästi muuttaa henkilötietojen käsittelyä suojelupoliisissa.

Suojelupoliisille aiheutuisi vastaavat vaikutukset siltä osin kuin kyse on rekisterinpitäjän vastuusta aiheutuvasta hallinnollisesta taakasta. Suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän osalta

suojelupoliisilla on nimetty tietosuojavastaava, eikä uusi tietosuojalainsäädäntö aiheuttaisi siltä osin resurssilisäystarpeita. Tietosuojavastaavan tehtävät kuitenkin olisivat muiden poliisin yksiköiden vastaavien henkilöiden tehtävien tapaan aiempaa yksityiskohtaisemmat ja riippumattomuus suhteessa operatiiviseen toimintaan myös korostuisi aiempaa voimakkaammin.

Turvallisuusselvitysrekisterin osalta tulisi erikseen nimettäväksi tietosuojavastaava. Tästä ja uuteen rekisteriin kohdistuvasta hallinnollisesta taakasta aiheutuisi noin yhden henkilötyövuoden resurssilisäystarve. Tietosuojavastaavan asetettavat vaatimukset vastaisivat tietosuojadirektiivissä määritettyjä vaatimuksia. Suojelupoliisille aiheutuisi myös vastaavanlaisia vaikutukset kuin muulle poliisille uusien säännösten ja vaatimusten kouluttamisesta ja valvomisesta.

Poliisilaitokset. Esityksen 1. lakiehdotuksen vaikutukset kohdistuisivat poliisilaitoksiin ja niiden henkilökuntaan sen mukaisesti kuin tietosuoja-asetuksessa ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annettavassa laissa säädetään, riippuen henkilötietojen käsittelytarkoituksesta. EU:n tietosuojalainsäädännön vaikutukset poliisilaitoksiin olisivat vähäisempiä kuin rekisterinpitäjiin kohdistuvat vaikutukset. EU:n tietosuojalainsäädäntö merkitsee kuitenkin myös aiempaa yksityiskohtaisempaa sääntelyä ja suurempaa vastuuta henkilötietojen käsittelystä jokapäiväisessä poliisin työssä, mikä korostaa rekisterien käytön valvonnan ja koulutuksen merkitystä, mukaan lukien lähiesimiesten valvontavastuu. Henkilötietoja käsitteleville poliiseille haasteita aiheutuisi myös siitä, että voimassa olevan yleisesti sovellettavan henkilötietolain sijasta poliisin henkilötietolakia täydentäisi kolme yleisesti sovellettavaa säädöstä, lupa-asioihin ja niihin liittyviin valvonta-asioihin sovellettava EU:n tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki sekä erillinen henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettava laki. Se tarkoittaa aiemmasta poikkeavaa sääntelykehystä, minkä lisäksi näiden säädösten soveltamisaloihin liittyisi rajanvetotilanteita. Nämä eri säädösten soveltamistilanteet konkretisoituisivat voimakkaimmin poliisilaitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä.

Tietosuojavaltuutetun toimisto/tietosuojavirasto. Tietosuojavaltuutetun toimisto korvattaisiin oikeusministeriön valmisteleman tietosuojalakiehdotuksen mukaisesti uudella tietosuojavirastolla. Esityksen lakiehdotusten taloudelliset vaikutukset tietosuojaviraston toimintaan kohdistuisivat henkilöresurssien tarpeeseen. Kansallisen valvontaviranomaisen olisi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain ja tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain perusteella muun muassa tarkastettava käsittelyn lainmukaisuus, kun rekisteröidyn tarkastusoikeutta on rajoitettu, sekä tehtävä tutkimuksia, todentamisia ja tarkastuksia. Nämä velvollisuudet konkretisoituisivat esityksen 1. lakiehdotuksen soveltamisen myötä. Esitetyt 1. lakiehdotuksen sääntelytekniikan muutokset kuten käsittelytarkoituksiin perustuva henkilötietojen käsittely ja muutokset rikostiedusteluun liittyvien henkilötietojen käsittelyssä tulisivat lain voimaantulon jälkeen edellyttämään edellä mainittuja valvontatoimenpiteitä. Ehdotetun 2 luvun 7 §:n 2 momentissa esitetty henkilötietojen käsittely niiden tarpeellisuuden arvioimiseksi tarkoittaisi laajennusta yksityisyyden suojan rajoittamiseen ja näin ollen lisäisi valvonnan ja ohjauksen tarvetta. Esityksen 2. lakiehdotuksella olisi myös suoria vaikutuksia tietosuojaviraston tehtäviin. Esityksen 2. lakiehdotus tarkoittaisi kokonaan uutta valvontatehtävää välillisen tarkastusoikeuden toteuttamisen osalta siltä osin kuin on kyse matkustajarekisteritietojen käsittelystä. Henkilöresurssien lisätarve tulisi olemaan 1,5 henkilötyövuotta painottuen erityisesti lain voimaantulon jälkeiseen aikaan. Henkilöresurssien tarve on tässä vaiheessa kuitenkin arvioitavissa vain suuntaa-antavasti.

Muut viranomaiset. Ehdotetun 4 luvun säännöksillä, joissa muutettaisiin sääntelytekniikkaa suhteessa voimassa olevaan lakiin, olisi jossain määrin hallinnollista taakkaa lisäävää vaikutusta poliisin lisäksi myös muihin viranomaisiin. Tarkkoja hallinnollista taakkaa aiheuttavia vaikutuksia ja kustannusvaikutuksia on kuitenkin mahdotonta arvioida. Siltä osin kuin on kyse henkilötietojen luovuttamisesta lainvalvontaviranomaisille ja muille tietosuojadirektiivissä tarkoitetuille viranomaisille, tietojen luovutustilanteet säilyisivät sääntelytekniikan muutoksesta huolimatta

kuitenkin pääosin ennallaan. Tietoja voisi myös luovuttaa nykyiseen tapaan tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Arviolta ehdotettujen uusien säännösten, kuten myös voimassa olevien henkilötietojen luovuttamista koskevien säännösten soveltamisen aiheuttama hallinnollinen taakka jää siten melko vähäiseksi. Myöskään EU:n tietosuojalainsäädäntö ei toisi tältä osin merkittäviä muutoksia henkilötietojen luovuttamiseen kun on kyse rikosasioista. Siltä osin kuin on kyse henkilötietojen luovuttamisesta yhteensopivaan tarkoitukseen, tietojen luovuttaminen olisi sallittua ainoastaan välttämättömissä tapauksissa silloin, kun uusi henkilötietojen käsittelytarkoitus on tiukoin kriteerein yhteensopivaa alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa. Koska henkilötietoja ei luovutettaisi automaattisesti kaikissa tilanteissa, soveltamistilanteet olisivat käytännössä melko vähäisiä.

Ehdotetun 4 luvun säännökset eivät myöskään poikkea sisällöltään merkittävästi voimassa olevasta laista siltä osin kuin on kyse henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille kuin tietosuojadirektiivissä tarkoitetuille viranomaisille. Ehdotettu 4 luku mahdollistaisi nykyiseen tapaan myös näissä tilanteissa sen, että henkilötietojen luovuttaminen voisi tietyin edellytyksin tapahtua tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden kautta. Tietojen luovutustilanteisiin ehdotetaan kuitenkin useilta osin laajennuksia suhteessa voimassa olevaan lakiin. Näistä aiheutuisi kustannusvaikutuksia lähinnä henkilötietoja vastaanottavalle viranomaiselle erityisesti siinä tapauksessa, että luovuttaminen edellyttäisi uusien käyttöyhteyksien tai avaamista tai kyselyrajapintojen rakentamista. Ehdotettujen laajennusten tarkkoja vaikutuksia ei ole ollut mahdollista arvioida valmistelun aikana. Lisäksi kustannusvaikutuksia ja hallinnollista taakkaa aiheutuisi näissä tilanteissa tietosuojalainsäädännön vaatimusten huomioimisesta erityisesti henkilötietojen suojaamisen osalta. Näistä vaikutuksista osa kohdistuisi myös poliisiin edellä selostetulla tavalla.

Ehdotetulla 7 luvun 9 §:llä, jolla annettaisiin suojelupoliisille oikeus päivittää oman tietojärjestelmänsä vertaamalla niitä muiden viranomaisten henkilörekistereihin, olisi vaikutusta niihin viranomaisiin, joiden järjestelmistä suojelupoliisi päivittäisi oman tietojärjestelmänsä henkilötiedot. Ensinnäkin suojelupoliisilla olisi oikeus saada tiedot maksutta. Tietojen poimiminen tietojärjestelmistä tarkastettavaksi ja siihen liittyvä mahdollinen yhdistelytyö voivat aiheuttaa kustannuksia ja lisätyötä rekisterinpitäjälle. Tämä pyrittäisiin kuitenkin ottamaan huomioon aineistoa koskevissa tietopyynnöissä ja niiden rajauksissa. Käytännössä tietopyynnöstä aiheutuisi jossain määrin hallinnollista taakkaa pyynnön vastaanottajalle. Lisäksi suojelupoliisin olisi noudatettava henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä ehdotetun lain 20 §:ssä säädettyä vaikutustenarviointia. Vertailutietotarkastuksesta olisi laadittava kirjallinen vaikutustenarviointi tietosuojavirastolle, joka voisi harkintansa mukaan ryhtyä toimenpiteisiin. Näitä olisivat ehdotetun lain mukaan esimerkiksi oikeus kieltää tai keskeyttää henkilötietojen käsittely. Mikäli menettely olisi suunniteltu toistuvaksi samansisältöisenä, tulisi kirjallinen vaikutustenarviointi tehdä ainoastaan kerran. Siten tietosuojavaltuutetun toimistolle (myöhemmin tietosuojavirastolle) aiheutuvan hallinnollisen taakan arvioidaan tältä osin pysyvän kohtuullisena.

EU:n jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaiset. Lakiehdotukseen on sisällytetty nimenomaiset säännökset henkilötietojen luovuttamisesta EU:n laajuisiin tietojärjestelmiin. Säännöksissä on huomioitu vaatimukset, joita aiheutuu näihin tietojärjestelmiin sovellettavasta EU:n lainsäädännöstä, mukaan lukien henkilötietojen luovuttamiseen käytettävä tekniikka. Esityksen 1. lakiehdotuksella pantaisiin voimassa olevan lain tavoin täytäntöön myös Prümin sopimus ja Prüm-päätös. Siltä osin kuin EU:n lainsäädäntö on muuttunut, tarkistetuilla säännöksillä arvioidaan olevan kohtuullisia kustannusvaikutuksia poliisin henkilötietojen käsittelyyn. Tämä koskee erityisesti Europol-asetuksen täytäntöönpanoa, jonka vaikutukset kuitenkin tulevat suurimmaksi osaksi erillisen täytäntöönpanolain kautta. EU-lainsäädännön täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä

ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi teknisin osin. Koska EU-sääntely on pantu täytäntöön henkilötietojen käsittelyn osalta sisällöllisesti jo voimassa olevassa poliisin henkilötietolaissa, 1. lakiehdotuksen vaikutukset jäävät tältä osin vähäisiksi.

Kolmansien maiden viranomaiset. Voimassa olevaan lakiin sisältyy lakiehdotusta pääosin vastaavat säännökset henkilötietojen luovuttamisesta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin poistettavaksi sellaiset säännökset, jotka olisivat päällekkäisiä yleisesti sovellettavan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain kanssa. Sanamuotojen tarkistukset eivät aiheuta tarpeita muuttaa poliisin käytäntöjä, eikä niillä siten arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia kolmansien maiden tai Interpolin henkilötietojen käsittelyyn. Hallinnollinen taakka aiheutuisi tältä osin lähinnä poliisille, ottaen huomioon tiukemmat vaatimukset siitä, milloin henkilötietojen luovuttaminen on sallittua, sekä vastuun luovutettujen henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta luovutustavasta riippumatta. Rekisterinpitäjän vastuu koskee myös henkilötietojen luovuttamista kolmansien maiden viranomaisille ja Interpolille.

Rajat ylittävä tiedonvaihto. EU:n tietosuojadirektiivin täytäntöönpanon osalta, jonka osa 1. lakiehdotus olisi, huomattavimpien taloudellisten vaikutusten on arvioitu kohdistuvan rajat ylittäviin henkilötietojen luovutustilanteisiin. Hallinnollista taakkaa ja kustannusvaikutuksia aiheutuisi ehdotettujen 4 luvun säännösten osalta erityisesti siitä, että henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain yleisesti sovellettavat vaatimukset olisi otettava täysimääräisesti huomioon myös silloin, kun henkilötietoja luovutetaan kolmansiin maihin tai Interpolille. EU:n jäsenvaltioiden poliisiviranomaiset rinnastettaisiin suomalaisiin poliisin yksiköihin siltä osin kuin kyse on henkilötietojen luovuttamisesta. Tietosuoja koskevat vaatimukset ovat voimassa olevaan tietosuojapuitepäättökseen verrattuna huomattavasti yksityiskohtaisemmat tietosuojadirektiivissä, joka pantaisiin täytäntöön edellä mainitulla lailla. Näiden vaatimusten huomioimisesta aiheutuu hallinnollista taakkaa ja jossain määrin kustannusvaikutuksia rekisterinpitäjälle, erityisesti siltä osin kuin on kyse henkilötietojen käsittelyn rajoittamisesta tai henkilötietojen oikaisemisesta ja poistamisesta, sekä toiselta EU:n jäsenvaltiolta vastaanotettujen henkilötietojen edelleen luovuttamisesta ja käsittelystä. Rekisterinpitäjällä olisi myös vastuu henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta riippumatta siitä, millä tavalla henkilötiedot luovutetaan. Henkilötietojen luovuttamiseen EU:n jäsenvaltioiden poliisin yksiköiden välillä käytettäisiin kuitenkin jo nykyisin käytössä olevia vakiintuneita tiedonluovutuskanavia. Näissä vaatimukset oletetusta ja sisäänrakennetusta tietosuojasta on pääosin huomioitu. Kolmansien maiden lainvalvontaviranomaisten osalta tietosuojalainsäädännön vaikutukset tiedonvaihtoon ovat myös merkittävät, ottaen huomioon muuttuneet vaatimukset riittävän tietosuojan takeista. Tällä arvioidaan olevan merkitystä käytännössä erityisesti silloin, kun tietosuojan tasoa ei pidetä riittävänä joko tietosuojan tasoa koskevan Euroopan komission päätöksen tai kahden- tai monenvälisen sopimuksen nojalla, jolloin kansalliset viranomaiset joutuisivat itse varmistumaan tietosuojan tasosta. Ottaen huomioon aiempaa yhtenäisemmän sääntelyn EU:n laajuisesti myös kansallisen henkilötietojen käsittelyn osalta, ehdotetuilla uusilla säännöksillä on toisaalta tavoitteena parantaa luottamusta asianmukaiseen henkilötietojen käsittelyyn. Rajat ylittävään tiedonvaihtoon kohdistuvia tietosuojalainsäädännön ja esityksen 1. lakiehdotuksen vaikutuksia voidaan pitää kokonaisuutena merkittävinä.

Vaikutukset tietojärjestelmiin. EU:n tietosuojalainsäädännöllä olisi suoria ja välillisiä vaikutuksia kansallisiin tietojärjestelmiin. Vaikutukset konkretisoituvat käytännössä yksittäisiä viranomaisia koskevan täydentävän sääntelyn kuten tämän esityksen 1. lakiehdotuksen kautta. Tietosuojalainsäädännön uusien vaatimusten tai aiempaan lainsäädäntöön perustuvien vastaavien vaatimusten kustannusvaikutukset voivat olla kokonaisuutena huomattavia siltä osin kuin kyse on

pakollisista velvoitteista, joita ei ole aiemmin pantu täytäntöön tietojärjestelmissä. Kustannukset myös vaihtelevat rekisterinpitäjittäin, joita poliisin osalta ovat keskusrikospoliisi (rahanpesurekisteri) ja suojelupoliisi (suojelupoliisin toiminnallinen tietojärjestelmä) ja Poliisihallitus (muut valtakunnalliset poliisin henkilörekisterit). Seuraavassa vaikutukset eritellään rekisterinpitäjäkohtaisesti sen mukaan, kumman EU-säädöksen soveltamisalaan ne kuuluvat, minkä lisäksi on arvioitu sellaisten kansallisten sääntelyratkaisujen vaikutuksia tietojärjestelmiin, jotka eivät aiheudu suoraan tietosuojadirektiivin vaatimuksista.

Vaikutuksia on arvioitu laajimpien valtakunnallisessa käytössä olevien järjestelmien osalta. Tämän hetkisen arvion mukaan tietosuojalainsäädännön uudistuksella on kuitenkin todennäköisesti vaikutuksia lähes kaikkiin poliisin vastuulla oleviin noin 70 järjestelmään tai vähintään niiden järjestelmien ja niiden sisältämien rekistereiden hallintaan liittyviin toimintatapoihin ja ohjeistuksiin. Osa vaatimuksista voi olla erittäin vaikeaa tai jopa teknisesti mahdotonta toteuttaa täysimääräisesti ja/tai muutoksista voi aiheutua merkittäviä kustannuksia. Poliisihallituksen arvio tietojärjestelmämuutosten kokonaiskustannusvaikutuksista on tulkinnoista riippuen vähintään useita satoja tuhansia (minimissään 320 000 euroa) ja enintään useita miljoonia, jopa noin kymmenen miljoonaa euroa.

Tietosuojadirektiivi

Suoria ja välillisiä kustannusvaikutuksia on erityisesti tietosuojadirektiivin vaatimuksilla, jotka koskevat henkilöryhmien erottamista toisistaan tietojärjestelmissä, henkilökohtaiseen arvioon perustuvien henkilötietojen pitämistä mahdollisuuksien mukaan erillään varmoista henkilötiedoista, henkilötietojen käyttörajoitusmerkintöjä (rekisteröidyn taikka muun viranomaisen tai toisen jäsenvaltion viranomaisen pyynnöstä), lokitietoja ja erityisesti toimien perusteiden toteamista myös tietojen luovuttamisen perusteella (seitsemän vuoden siirtymäaika), tietoturvallisuutta koskevia tarkennettuja vaatimuksia, pseudonymisoinnin laajempaa käyttöä ja tietojen poistamisvelvollisuuden ulottumista mahdollisesti varmuuskopioihin saakka. Kustannusvaikutuksia aiheuttavat myös aiempaa tiukemmat säännökset arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä, joka voimassa olevasta laista poiketen pitää sisällään sormenjäljet ja DNA-tiedot. Rekisterinpitäjien kanssa toteutetun selvityksen perusteella suoria taloudellisia vaikutuksia aiheutuisi seuraavasti:

Poliisihallitus. Rikosasioihin liittyvien henkilöryhmien tietojen erillään pitämistä koskeva velvollisuus perustuu osittain jo aiempaan Euroopan neuvoston suositukseen, samoin velvollisuus erotella henkilökohtaiseen arvioon perustuvat tiedot varmennetuista tiedoista. Nämä velvollisuudet sisältävät myös jossain määrin joustoa. Vaatimukset toteutuvat pääosin poliisin tietojärjestelmissä, jotka liittyvät rikosasioiden käsittelyyn, eikä niillä arvioida olevan välittömiä kustannusvaikutuksia. Poliisin uusissa tietojärjestelmissä vaatimus toteutettaisiin uudistushankkeiden yhteydessä niiden toteutusaikataulun puitteissa. Myös 2. lakiehdotuksen mukaisen PNR-järjestelmän osalta vaikutukset huomioitaisiin tarvittavin osin järjestelmän kehittämistyön yhteydessä.

Suoria taloudellisia vaikutuksia olisi henkilötietojen käsittelyyn liittyvillä erityisillä edellytyksillä (informointivelvollisuudet, tietojen luovuttamiseen liittyvät rajoitukset) ja henkilötietojen oikaisemiseen, poistamiseen ja käsittelyn rajoittamiseen liittyvillä direktiivin edellytyksillä siltä osin kuin niitä ei ole pantu aiemmin täytäntöön. Vaatimukset sisältyvät jo voimassa olevaan tietosuojapuitepäätökseen. Tietosuojadirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä olisi arvioitava, missä määrin rajoitusmerkintöjä on tarpeen toteuttaa, ja miten velvollisuus olisi toteutettavissa mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla. Voimassa olevassa laissa käsittelyn rajoittamisvaatimuksen sijasta on kuitenkin mahdollistettu virheellisten henkilötietojen säilyttäminen oikaistujen tietojen rinnalla. Osa vaatimuksista olisi teknisesti vaikeasti toteutettavissa tai jopa mahdotonta toteuttaa täysimääräisesti, ja kustannusvaikutukset voisivat olla merkittäviä.

Riippuen siitä, missä laajuudessa muutokset toteutettaisiin, kustannusvaikutukset olisivat enimmillään noin 500 000 euroa.

PNR-järjestelmän osalta vaatimukset ovat toteutettavissa järjestelmähankkeen rahoituksen ja aikataulun puitteissa. Nämä vaikutukset liittyisivät erityisesti henkilötietojen suojaamiseen tiedonluovutustilanteissa, automatisoituihin päätöksiin, rikosanalyysiin ja profilointiin, sekä henkilötietojen peittämiseen kuuden kuukauden kuluttua niiden vastaanottamisesta, ottaen myös huomioon käsiteltävien henkilötietojen laajan määrän. Osa tietojärjestelmävaikutuksista aiheutuisi suoraan matkustajarekisteridirektiivin täytäntöönpanosta ja osa tietosuojadirektiivin asettamien vaatimusten huomioimisesta.

Oletetun ja sisäänrakennetun tietoturvallisuuden sekä muiden jo voimassa olevassa tietoturvallisuutta koskevassa sääntelyssä edellytettyjen käsittelyn turvallisuuteen liittyvien vaatimusten osalta poliisin tietojärjestelmät on jo pyritty toteuttamaan siten, että niiden arvioidaan täyttävän direktiivin vaatimukset. Tältä osin direktiivin vaatimuksilla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia. On kuitenkin mahdollista, että uudet tiukemmat säännökset aiheuttavat tarpeita muuttaa käytäntöjä siten, että niillä voi olla kohtuullisia kustannusvaikutuksia. Nämä liittyvät erityisesti tietoturvauhiin ja niihin varautumiseen sekä henkilötietojen käsittelyyn liittyvään riskien arvioimiseen. Mahdollisten muutosten toteuttaminen olisi rekisterinpitäjän harkinnassa ja niiden taloudelliset vaikutukset olisivat enimmillään noin 500 000 euroa. Sen sijaan EU-lainsäädännön uusilla vaatimuksilla, jotka koskevat tietoturvaloukkauksista ilmoittamista toiselle rekisterinpitäjälle, arvioidaan olevan kustannusvaikutuksia, jotka voivat vaihdella huomattavasti (kokonaisuutena 100 000 eurosta 2 miljoonaan euroon). PNR-järjestelmän osalta vaatimukset huomioidaan järjestelmähankkeen rahoituksen ja aikataulun puitteissa.

Käyttörajoitusmerkintöjen ohella erityisesti lokitietojen käsittelyä koskevilla direktiivin vaatimuksilla on arvioitu olevan merkittäviä kustannusvaikutuksia EU:n alueella suurelle osalle rekisterinpitäjistä. Tästä syystä direktiiviin on myös sisällytetty seitsemän vuoden siirtymäaika velvoitteiden täytäntöönpanolle. Lokitietoja kerätään jo nykyisellään laajalti ja direktiivin säännökseen on sisällytetty myös jonkin verran joustoa. Poliisin tietojärjestelmien osalta kustannusvaikutukset riippuvat siitä, miten tiukasti tulkitaan järjestelmäkyselyjen lokitietoja koskevaa vaatimusta. Rekisterinpitäjä voisi myös harkintansa mukaan nostaa lokituksen tarkkuutta. Kokonaisuutena voidaan kuitenkin arvioida, että lokitusvaatimusten osalta mahdolliset muutostarpeet pystytään toteuttamaan siten, että taloudelliset vaikutukset jäisivät kohtuullisiksi ja olisivat enimmillään 250 000 euroa. Uusien järjestelmähankkeiden kuten Vitja-hankkeen osalta lokitietoja koskevat velvoitteet olisi pantava huomioon niiden yhteydessä.

Keskusrikospoliisi. Rahanpesun selvittelykeskuksen osalta tietojärjestelmiin kohdistuvien taloudellisten vaikutusten arvioidaan jäävän kokonaisuutena kohtuullisiksi. Kustannusvaikutukset jakautuvat eri velvoitteiden täytäntöönpanon osalta siten, että mahdollisesti tarvittavien muutostöiden taloudelliset vaikutukset vaihtelevat kokonaisuutena muutamasta kymmenestä tuhannesta jopa 1 miljoonaan euroon. Rahanpesun selvittelykeskuksen tietojärjestelmien osalta on myös mahdollista käyttää direktiivin sallimaa joustoa. Lisäksi joustoa seuraa myös siitä, että rahanpesurekisterissä kaikki tiedot eivät liity rikosepäilyihin, jolloin eri henkilöryhmien tietojen erillään pitämistä koskevaa vaatimusta olisi sovellettava tarvittavin osin silloin, kun rikosasiaan liittyvien henkilöiden asema on tarpeen merkitä rekisteriin. Tarvittavat tietojärjestelmien muutostyöt olisi mahdollista suureksi osaksi toteuttaa kohtuullisin kustannuksin. Rahanpesun selvittelykeskuksella tulisi kuitenkin tarpeita myös neljännen rahanpesudirektiivin muutosten täytäntöönpanon myötä toteuttaa tietojärjestelmien muutostöitä. Rahanpesurekisterin osalta on arvioitu, että eräät rekisterinpitäjän tehtävät aiheuttaisivat myös jossain määrin vaikutuksia tietojärjestelmän käyttöön ja ylläpitoon.

Suojelupoliisi. Suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyä säätelevänä yleislakina tulisi sovellettavaksi laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa. Viittaus tietosuojadirektiivin perusteella laadittuun lakiin asettaa suojelupoliisin tietojen käsittelylle pitkälti samat vaatimukset, kuin muille soveltamisalaan kuuluville viranomaisille, esimerkiksi velvollisuuden mahdollisuuksien mukaan erotella henkilön asema rekisterissä. Suoritettujen ja meneillään olevien tietojärjestelmähankkeiden seurauksena suojelupoliisin tietojärjestelmien arvioidaan kuitenkin jo vastaavan uuden tietosuojalainsäädännön vaatimuksia. Järjestelmiin ei siten kohdistu merkittäviä muutostarpeita. Lakihankkeiden asettamat vaatimukset huomioidaan järjestelmähankkeiden rahoituksen ja aikataulun puitteissa. Esimerkiksi ehdotetussa lainsäädännössä esitettyjen vaatimusten erotella henkilökohtaiseen arvioon perustuvat tiedot varmennetuista tiedoista, erityiset informointivelvollisuudet, tietojen luovuttamiseen liittyvät rajoitukset, sekä henkilötietojen oikaisemisesta, poistamisesta ja käsittelyn rajoittamisesta merkitsemisestä edellytetyt vaatimukset voidaan katsoa tulevan täytetyksi viimeistään meneillään olevien järjestelmähankkeiden päättyttyä. On kuitenkin huomioitava, että mikäli uuden tietosuojalakepaketin soveltamiskäytäntö asettaisi merkittävästi tiukempia vaatimuksia suojelupoliisin henkilötietojen käsittelylle, voivat kustannukset nousta huomattavasti.

Suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmään kohdistuu poikkeuksellisen vakava laittoman tiedonhankinnan intressi. Oletetun ja sisäänrakennetun tietoturvallisuuden osalta suojelupoliisin tietojärjestelmät on toteutettu siten, että niiden arvioidaan täyttävän niille asetetut erityiset vaatimukset, jotka liittyvät tietoturvaan ja niihin varautumiseen. On kuitenkin oletettavissa, että muihin tietojärjestelmiin joudutaan tekemään jonkin verran muutoksia. Tämän johdosta arvioidaan, että integraatioiden ylläpitäminen edellyttää arvioilta 150 000 euron liityntä- ja laitekustannukset sekä merkittävässä määrin henkilötyötä. Vaadittavista muutostöistä riippuen henkilötyöpanokseksi arvioidaan 75 000 -300 000 euroa vuodessa.

Tietosuojajärjestelmäasetus

Poliisihallitus. Tietosuojajärjestelmän soveltamisalaan kuuluvien tietojärjestelmien osalta rekisterinpidosta vastaa Poliisihallitus. Poliisin olemassa olevat tietojärjestelmät on toteutettu siten, että ne täyttävät pitkälti jo nykyisellään tietosuojajärjestelmän sisäänrakennettua ja oletusarvoista tietosuojaa sekä käsittelyn turvallisuutta koskevat vaatimukset. Kustannusvaikutuksia saattaa kuitenkin syntyä, mikäli valtionhallinnon yhteisten tietoturvaohjeita ja -vaatimusten päivittämisestä tai käsittelyn turvallisuuteen liittyvien uhka-arvioiden muuttumisesta seuraa muutostarpeita järjestelmiin. Tietosuojajärjestelmän 35 artiklassa edellytetyt vaikutustenarvioinnit saattavat lisäksi aiheuttaa kustannuksia, mikäli ne johtavat tietojärjestelmäsovellusten suojaustoimien kehittämiseen.

Asetuksen suurimmat suorat kustannusvaikutukset lupahallinnollisia ja niihin liittyviä valvonnallisia käyttötarkoituksia varten ylläpidettävien rekisterisovellusten osalta aiheutuvat rekisteröidylle asetuksen 18 artiklassa säädetystä oikeudesta vaatia henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista sekä rekisterinpitäjälle 19 artiklassa säädetystä velvollisuudesta ilmoittaa henkilötietojen oikaisuista, poistoista ja rajoituksista jokaiselle vastaanottajalle, mikäli tämä ei osoittautu mahdottomaksi tai vaadi kohtuutonta vaivaa. Kustannuksia aiheutuu myös rekisteröidyn mahdollisuudesta esittää oikeuksien käyttöä koskevat pyynnöt sähköisesti sekä oikeudesta pyydettyjen tietojen saamiseen yleisesti käytetyssä sähköisessä muodossa.

Osa tietojärjestelmävaikutuksista olisi samansuuntaisia kuin tietosuojadirektiivin täytäntöönpanon osalta. Osa vaatimuksista pystyttäisiin toteuttamaan meneillään olevien järjestelmähankkeiden puitteissa, mikä alentaisi kustannusvaikutuksia. Tarkat kustannusvaikutukset riippuisivat myös siitä, miten tiukasti tietosuojajärjestelmän vaatimuksia tulkitaan. Tiukimman tulkinnan mukaisesti

toteutettuna tietojärjestelmämuutosten kustannukset voisivat olla huomattavia ja edellyttäisivät merkittävää lisärahoitusta.

Kansalliset sääntelyratkaisut

Tietojärjestelmävaikutukset. Kansallisista sääntelyratkaisuista merkittävimpiä suoria vaikutuksia tietojärjestelmiin seuraisi 1. lakiehdotuksen 2 luvussa esitetyistä laajennuksista nykyiseen henkilötietojen käsittelyyn. Vaikutukset ovat kuitenkin suurelta osin katettavissa hankerahoituksella mm. Vitja-hankkeen yhteydessä. Merkittävin muutos tietojärjestelmätasolla liittyisi 2 lukuun sisältyvään ehdotukseen rikostiedustelutarkoituksiin tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä, joka tarkoittaisi käytännössä sitä, että henkilörekisterin sisältö laajenisi, ja tietojärjestelmä poikkeaisi teknisesti nykyisestä epäiltyjen tietojärjestelmästä. Rikostiedustelujärjestelmän kustannukset katettaisiin kaikilta osin Vitja-hankerahoituksella, joten niitä ei arvioida tässä yhteydessä tarkemmin.

Ehdotetun 2 luvun lisäksi merkittäviä tietojärjestelmävaikutuksia olisi poistosäännöksiin ehdotetuilla muutoksilla. Vuoden 2013 lainmuutoksilla (HE 66/2012 vp) henkilötietojen poistamista koskevia säännöksiä muutettiin vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä. Lainmuutokseen otettiin neljän vuoden siirtymäaika, koska poliisiasian tietojärjestelmää oltiin uudistamassa. Poistosäännösten muutoksia ei suurten kustannusten vuoksi ollut tarkoituksenmukaista toteuttaa vanhassa järjestelmässä. Vitja-hankkeen muuttuneen toteutusaikataulun ja 1. lakiehdotuksen valmistelun yhteydessä käynnistetyn poistosääntöjen uudelleen arvioinnin takia vuonna 2014 voimaan tulleen lakimuutoksen siirtymäaika on oltiin poliisiasian tietojärjestelmän tietojen poistamista koskevan 22 §:n osalta jatkamassa kahdella vuodella eli 1.1.2020 saakka (HE 181/2017 vp). Esityksen 1. lakiehdotuksen 5 luvussa poistosääntöjä on ehdotettu muutettavaksi. Ehdotettujen uusien muutosten tarkkoja tietojärjestelmävaikutuksia suhteessa aiempiin ei ole voitu tässä vaiheessa arvioida.

Lisäksi suoria tietojärjestelmävaikutuksia olisi henkilötietojen luovuttamista koskevien säännösten osalta ehdotetulla säännöksellä luvan voimassaoloa koskevien henkilötietojen luovuttamisesta yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille sähköisen asioinnin välityksellä. Siltä osin kuin kyse olisi asealan elinkeinoluvan haltijoista, säännös täydentäisi ampuma-aselain muutoksia, joista kustannusvaikutukset aiheutuisivat. Pykälässä ei kuitenkaan rajata sen soveltamisalaa kuuluvia yksityisiä yhteisöjä ja elinkeinon harjoittajia. Tässä vaiheessa ei siten ole ollut mahdollista arvioida, missä määrin säännöksestä aiheutuisi poliisille tietojärjestelmävaikutuksia. Säännös tarkoittaisi tietojen luovuttamista rajatulle vastaanottajien joukolla käyttöoikeushallinnan avulla rajoitetun sähköisen asiointipalvelun kautta. Näiden vastaanottajien lukumäärää ei ole kuitenkaan arvioitu.

Lupahallinnolliset ja niihin liittyvät valvontatehtävät. Löytötavaralain mukaisten tehtävien lisääminen lupahallinnollisiin käsittelytarkoituksiin mahdollistaa voimassa olevan lain mukaan yksikkökohtaisissa rekisterisovelluksissa käsiteltävien löytötavaratoimintaan liittyvien henkilötietojen käsittelyn valtakunnallisessa henkilörekisterissä. Mahdollisen uuden rekisterisovelluksen perustamisesta aiheutuisi tietojärjestelmäkustannuksia, joiden ei voida kuitenkaan katsoa seuraavan suoraan poliisin henkilötietolain tai muun tietosuojalainsäädännön muuttumisesta. [Täydennetään jatkovalmistelussa.]

Tekniset käyttöyhteydet. Ehdotettu 4 luku sisältää säännöksen, jonka mukaan henkilötietojen luovuttaminen voisi tietyin edellytyksin tapahtua teknisen käyttöyhteyden kautta. Myös voimassa oleva laki sisältää tällaisen mahdollisuuden, mutta suhteessa voimassa olevaan lakiin säännöksiä on tarkistettu. Säännösten tavoitteena ei ole muuttaa nykytilaa, ja teknisten käyttöyhteyksien

avaaminen olisi rajattu perusteltuihin tilanteisiin, jotka edellyttäisivät erillistä päätöstä. Näin ollen tarkkoja vaikutuksia on mahdotonta arvioida. Toisaalta uuden teknisen käyttöyhteyden avaamisella olisi jossain määrin kustannusvaikutuksia poliisille. Suurimmat kustannusvaikutukset ja huomattavin hallinnollinen taakka teknisten käyttöyhteyksien avaamisesta aiheutuisivat kuitenkin näissä tilanteissa tietosuojalainsäädännön vaatimusten huomioimisesta. Vaikutukset kohdistuisivat osittain rekisterinpitäjään ja henkilötietojen käsittelyyn ja osittain tietojärjestelmiin. Rekisterinpitäjällä olisi uuden tietosuojalainsäädännön perusteella velvollisuus varmistaa henkilötietojen asianmukainen suojaaminen riippumatta siitä, millä tavalla henkilötiedot luovutetaan. Kun järjestelmään avataan tekninen käyttöyhteys, rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä ei kaikissa tapauksissa pystyisi suoraan valvomaan sitä, mitä henkilötietoja järjestelmästä luovutetaan. Rekisterinpitäjän vastuulla on myös varmistaa, että luovutettavat henkilötiedot ovat oikeita ja ajantasaisia. Tietosuojalainsäädännöstä seuraa myös tietojärjestelmiin kohdistuvia vaikutuksia, jotka liittyvät tilanteisiin, joissa henkilötietojen käsittelyä on rajoitettu. Näissä tilanteissa tekninen käyttöyhteys tietojärjestelmään olisi järjestettävä siten, että pakolliset tietosuojalainsäädännön vaatimukset voidaan toteuttaa niissä. Tietosuojalainsäädännöllä voi olla vastaavia vaikutuksia myös jo aiemmin avattuihin teknisiin käyttöyhteyksiin. Tietojärjestelmävaikutuksia on arvioitu tietosuojalainsäädännön osalta muilta osin tarkemmin edellä.

Matkustajarekisteridirektiivi

Matkustajarekisteridirektiivin taloudellisia vaikutuksia viranomaisille on arvioitu direktiivin valmistelun yhteydessä valtioneuvoston eduskunnalle lähettämässä U- kirjeessä (U 66/2010 vp.) sekä tämän jatkokirjelmissä. Matkustajadirektiivin pantaisiin täytäntöön esityksen 2. lakiehdotuksella. Komission vaikutustenarvioinnissa on vertailtu kahta teknistä mallia tietojärjestelmien osalta, hajautettua tietojärjestelmäratkaisua, jossa kukin jäsenvaltio vastaisi pääosin tietojärjestelmien muutostöistä ja niiden ylläpidosta, sekä keskitettyä EU-tason tietojärjestelmää, jolla olisi resurssivaikutuksia sekä jäsenvaltioiden viranomaisiin että keskitettyyn yksikköön, mutta jonka kustannukset katettaisiin EU:n talousarviosta. Direktiivissä omaksuttu hajautettu ratkaisu tarkoittaa, että pääosa tietojärjestelmävaikutuksista ja resurssivaikutuksista kohdistuisivat kansallisiin viranomaisiin. Vaikutustenarvioinnissa on vertailtu vaihtoehtoina direktiivin rajoittamista EU:n ulkorajat ylittävään lentoliikenteeseen ja sen ulottamista kattamaan myös EU:n sisäiset lennot. Direktiivin rajoittaminen ulkorajat ylittävään lentoliikenteeseen tarkoittaa alempia kustannusvaikutuksia viranomaisiin. Kustannuksia aiheutuisi kuitenkin lainvalvontaviranomaisille tietojärjestelmän rakentamisesta sekä siihen liittyvistä yksityiskohdista, jotka perustuvat direktiivin vaatimuksiin, mukaan lukien järjestelmärajapinnat. Muut vaikutukset liittyvät erityisesti henkilötietojen säilyttämiseen ja arkaluonteisten henkilötietojen poistamiseen, henkilötietojen anonymisointiin, henkilötietojen luovuttamiseen ja automatisoituihin päätöksiin.

Viranomaiskustannusten osalta on todettu että tietojen hyödyntäminen ei ole kertaluonteinen tapahtuma vaan osa jatkuvaa lainvalvontaa, joka vaikeuttaa viranomaiskustannusten kertaluonteista analysointia. Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen henkilöstön muodostama matkustajatietoyksikkö aloitti rakenteellisesti toimintansa 1.11.2016 osana PTR- rakennetta. Maaliskuussa 2017 yksikössä työskenteli 68 henkilöä (poliisi 39, Tulli 21 ja Rajavartiolaitos 8), jotka vastaavat myös muista PTR-tehtävistä. Yksikön toiminta perustuu voimassa olevan lain säännöksiin eri matkustusmuotojen matkustaja- ja miehistötietojen saantioikeuksista PTR- viranomaisten rikostorjuntatehtäviä varten.

Viranomaisille aiheutuvia kustannuksia on arvioitu syyskuussa 2017 matkustajatietoyksikön perustamishankkeen puitteissa. Henkilökustannusten osalta alustava arvio on 37 henkilötyövuotta ja

heidän käyttämiensä tilojen ylläpito noin 150 000 euroa. Arvio voi sisältää myös muita kuin suoraan direktiivin täytäntöönpanosta ja 2. lakiehdotuksesta aiheutuvia tehtäviä. Matkustajatietojen käsittelyyn tarkoitettujen järjestelmien arvioidaan aiheuttavan vuositasolla noin 3 - 4 000 000 euron kustannukset. Järjestelmän kustannukset täsmentyvät myöhemmin hankkeiden edetessä. Henkilökustannusten osalta on huomioitava, että matkustajatietoyksikkö analysoi lentomatkustajatietojen lisäksi myös muiden liikennemuotojen matkustaja- ja miehistötietoja rikostorjuntatarkoituksessa. Osa henkilöresurssivaikutuksista on siten syntynyt jo voimassa olevan lain 13 §:n 1 momentin 16 kohdan täytäntöönpanosta, eivätkä seuraa suoraan 1. tai 2. lakiehdotuksesta. *[Esityksen 2. lakiehdotuksen suoria vaikutuksia arvioidaan tarkemmin jatkovalmistelun aikana.]*

Matkustajatietoyksikön käsittelemien henkilötietojen osalta rekisterinpitäjänä toimisi Poliisihallitus. Tästä huolimatta sekä matkustajarekisteridirektiivin että tietosuojadirektiivin vaatimusten huomioiminen aiheuttaisi myös matkustajatietoyksikölle vastaavan tasoisen hallinnollisen taakan kuin muille henkilötietoja käsitteleville poliisin yksiköille. Hallinnollista taakkaa aiheutuisi myös sen huomioimisesta, että lentoliikenteenharjoittajien keräämien henkilötietojen käyttötarkoitus muuttuu, kun ne siirretään poliisin henkilörekisteriin. Matkustajarekisteridirektiivin taloudelliset vaikutukset ovat kiinteästi yhteydessä järjestelmän rakenteeseen ja sen tekniseen toteuttamiseen. Kansallisesti direktiivin täytäntöönpano tulee edellyttämään toimivaltaisilta viranomaisilta henkilöresurssien lisäystä tiedon käsittelyyn ja analyysitoimintaan. Matkustajatietoyksikölle on myös nimetty tietosuojavastaava matkustajarekisteridirektiivin vaatimuksen mukaisesti.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset kansalaisten asemaan yhteiskunnassa ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan

Euroopan komissio on arvioinut erityisesti tietosuoja-asetuksen vaikutuksia yksityishenkilöihin. Tietosuoja sääntely liittyy oleellisesti kansalaisen asemaan yhteiskunnassa ja sen tarkoituksena on varmistaa kansalaisen oikeuksien käyttö silloin, kun kyse on henkilötietojen käsittelystä. Tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan liittyvä henkilötietojen käsittely liittyy 1. lakiehdotuksessa lupahallintoon ja siihen liittyviin valvonta-asioihin. Näiden säännösten kattamat valvonta- ja lupa-asiat ovat pääosin voimassa olevaa lakia vastaavat, lukuun ottamatta rahanpesulain mukaiseen valvontaan liittyvää henkilötietojen käsittelyä ja arpajaislain mukaiseen valvontaan liittyvien henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten tarkentamista sekä löytötavaratoimintaan liittyviä muutoksia. Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen vähäisemmät vaikutukset viranomaisten henkilörekistereihin ja sen, että Suomessa vuoden 1995 direktiivin soveltamisalaa on kansallisesti laajennettu koskemaan kaikkea henkilötietojen käsittelyä, vaikutukset poliisin lupa-asioihin liittyvään henkilötietojen käsittelyyn liittyvät lähinnä aiempaa yksityiskohtaisempiin säännöksiin.

Rekisteröidyn oikeuksien aiempaa voimakkaammalla korostumisella tietosuoja-asetuksessa ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annettavassa laissa voidaan arvioida olevan tietoisuutta parantavaa vaikutusta siten, että rekisteröidyt voivat käyttää oikeuksiaan tosiasiallisesti suhteessa 1. lakiehdotuksen 2 luvussa säädetyissä käsittelytarkoituksissa kerättyihin henkilötietoihin. Rikosasioihin liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta sekä 1. lakiehdotuksessa että 2. lakiehdotuksessa kuitenkin on ehdotettu rajoituksia rekisteröidyn tarkastusoikeuteen eräiden käsittelytarkoitusten osalta, mikä uuden tyyppisen henkilötietojen käsittelyn (rikostiedustelu, matkustajatiedot) osalta merkitsisi eräiltä osin aiempaa pidemmälle menevän yksityisyyden suojan rajoittamista. Näiden käsittelytarkoitusten osalta rekisteröity voisi käyttää ainoastaan välillistä

tarkastusoikeutta tietosuojaviranomaisen välityksellä. Ehdotettujen rajoitusten vaikutuksia perustuslain mukaisten perusoikeuksien toteutumiseen arvioidaan tarkemmin luvussa 4.

Myös rekisterinpitäjän vastuun korostumisella voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia siihen, millä tavalla tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyn osalta yksityisyyden suoja ja yksilöiden oikeudet toteutuvat poliisin lupahallinnollisissa asioissa. Lisäksi rekisterinpitäjällä olisi pääsääntöisesti velvollisuus ilmoittaa rekisteröidylle tietoturvaloukkauksista, mikä vahvistaa rekisteröidyn asemaa.

Toisaalta 1. lakiehdotuksen yhtenä tavoitteena on helpottaa poliisin rajat ylittävää yhteistyötä EU:n jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten kanssa. Se, että nämä rinnastuvat uuden tietosuojalainsäädännön mukaisesti lakiehdotuksessa suomalaisiin rekisterinpitäjiin, voi tarkoittaa aiempaa tehokkaampaa henkilötietojen vaihtoa. Jo EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten väliset henkilötietojen luovutukset, mutta sitäkin enemmän henkilötietojen siirtäminen valtioiden rajojen yli unionin ulkopuolelle voi vaikeuttaa henkilöiden mahdollisuuksia käyttää oikeuttaan tietosuojaan ja erityisesti suojata henkilötietojaan laittomalta käytöltä tai luovuttamiseltaan. Myös suomalaisen rekisterinpitäjän mahdollisuudet valvoa tietojen käyttöä näissä tilanteissa ovat heikommat aiempaa tiukemmasta sääntelystä riippumatta. Erityisesti rekisterinpitäjän ja tietosuojaviranomaisen toimivaltuudet ovat riittämättömät silloin, kun henkilötietojen käsittely liittyy toimintaan valtion rajojen ulkopuolella. EU:n tietosuojalainsäädännössä on kiinnitetty huomiota tarpeeseen edistää tietosuoja- ja valvontaviranomaisten tiiviimpää yhteistyötä, jotta nämä voivat tarvittaessa vaihtaa tietoja ulkomaisten kumppaniensa kanssa. Tällä voidaan jossain määrin edistää rekisteröidyn oikeuksien toteutumista. Näitä oikeuksia pyritään tietosuojalainsäädännössä ja 1. lakiehdotuksessa varmistamaan asettamalla tiukemmat kriteerit henkilötietojen siirroille kolmansiin maihin. Toisaalta EU:n rajojen sisällä toimittaessa tietosuojalainsäädännössä on varmistettu rekisteröidyn oikeudet antamalla tietosuojaviranomaisille jäsenvaltion rajat ylittävät toimivaltuudet. Säännöksillä on pyritty myös helpottamaan rekisteröidyn oikeuksien käyttöä tältä osin. Lisäksi rekisteröidyn oikeuksien käyttöä parantavat aiempaa yksityiskohtaisemmat säännökset oikeudesta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 4 luvussa mahdollistettaisiin nimenomaisin säännöksin henkilötietojen luovuttaminen yleisölle. Näiden säännösten tarkoitus on voimassa olevan poliisin henkilötietolain säännöksiä vastaavasti mahdollistaa ns. julkiset etsintäkuulutukset, jolloin yleisön apua käytettäisiin etsintäkuulutettujen henkilöiden tavoittamiseen. Näitä mahdollisuuksia on pyritty käyttämään jo aiemmin yhä enenevässä määrin ja ne ovat usein osoittautuneet tehokkaiksi. Myös nämä säännökset lisäävät kansalaisyhteiskunnan roolia poliisin työtä tukevana elementtinä. Toisaalta säännöksillä on merkitystä myös henkilötietojen käsittelyn kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaa kaventavasti, ottaen huomioon sen, että henkilötiedot leviävät tältä osin nopeasti ja laajalti.

Lisäksi poliisilla olisi 2 luvun perusteella oikeus käsitellä poliisin tekemiin havaintoihin perustuvia tietoja sekä yleisöltä saatuja vihjetietoja. Tällaisia henkilötietoja käsiteltäisiin havaintotietoina. Voimassa olevan lain havaintotietoja koskevan säännöksen korvaavan 2 luvun 6 §:n perusteella tietoja voitaisiin jatkossakin tallettaa, mikäli talletettavien tietojen voitaisiin perustellusti arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Poliisi voisi myös ehdotetun 4 luvun 3 §:n 2 momentin perusteella luovuttaa yleisölle henkilötietoja vihjeiden saamiseksi.

Kansalaisten kannalta merkitystä on myös sillä, että tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanosäännöksissä on kiinnitetty erityistä huomiota henkilötietojen käsittelyn valvontaan. Säännökset ovat voimassa olevan yleisesti sovellettavan henkilötietolain ja poliisin henkilötietolain säännöksiä yksityiskohtaisempia. Näiden muutosten arvioidaan parantavan poliisin henkilötietojen

käsittelyyn kohdistuvaa luottamusta. Sillä, että rikoksen ilmiantaja tai todistaja taikka muu rikokseen liittyvä henkilö voisi myös itse tulla tallennetuksi poliisin henkilörekisteriin rikostiedustelutarkoituksessa, olisi kuitenkin vaikutusta tällaisten henkilöiden asemaan. Rikosten ilmiantajien ja muiden rikokseen liittyvien henkilötietojen käsittelykriteereillä ja henkilötietojen käsittelyn valvonnalla on erityistä merkitystä sen varmistamiseksi, että kansalaiset uskaltavat ilmiantaa rikoksia poliisille.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 2 luvun 9 §:ssä on aiempaa yksityiskohtaisemmat säännökset henkilötietojen käsittelystä arpajaislain mukaisessa rahapelitoiminnan valvonnassa. Säännöksiin sisältyisi voimassa olevasta laista poiketen myös oikeus käsitellä eräiltä osin yksityishenkilöihin liittyviä henkilötietoja, vaikka valvonta kohdistuu rahapeliyhtiöön. Poliisihallituksen arpajaishallinnolla olisi oikeus käsitellä rahapeliyhtiön asiakasrekisteriin ja peliaineistoihin sisältyviä yksittäisiä pelaajia koskevia henkilötietoja siltä osin kuin se on tarpeen valvonnan suorittamiseksi. Tällä olisi vaikutusta näiden henkilöiden yksityisyyden suojaan. Toisaalta pelaajien henkilötietoja on jo nykyisin käsitelty osana valvontaa, joten 1. lakiehdotuksen tosiasialliset vaikutukset jäisivät tältä osin vähäisiksi.

Arkaluonteisia henkilötietoja käsitellään poliisissa sekä direktiivin että asetuksen soveltamisalaan kuuluvia poliisin tehtäviä varten. Arkaluonteisten henkilötietojen osalta tarkennetut säännökset parantavat rekisteröidyn oikeuksia poliisin henkilötietojen käsittelyssä. Tällä on merkitystä erityisesti silloin, kun käsittely kohdistuu biometrisiin ja geneettisiin tietoihin, jotka voimassa olevasta sääntelystä poiketen luokiteltaisiin arkaluonteisiksi tiedoiksi ja joita voisi siten direktiivin soveltamisalalla käsitellä ainoastaan kun se on välttämätöntä. Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyedellytykset tiukentuisivat myös asetuksen soveltamisalalla. Asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on pääsääntöisesti kielletty. Asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa luetellaan tyhjentävästi poikkeukset, joiden nojalla käsittely on sallittua. Arkaluonteisten henkilötietojen suojalle asetettaisiin myös erityisiä vaatimuksia kummankin tietosuojasäädöksen soveltamisalalla. Toisaalta yhteensopivan henkilötietojen käsittelyn laajemman soveltamisalan myötä erityisesti sillä, että ulkomaalaislain 131 §:n nojalla rekisteröitäviä sormenjälkitietoja voitaisiin käyttää tietyissä tapauksissa myös rikoksen selvittämistarkoitukseen, olisi yksityisyyden suoja kaventavaa vaikutusta.

Lakiehdotuksen 4 luvussa huomioitaisiin myös arkaluonteisten henkilötietojen luovuttamiseen liittyvät muutokset, joita on seurannut erityisesti EU:n lainsäädännön kehityksestä. Myös näiden henkilötietojen luovuttamisessa olisi kaikilta osin huomioitava tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin asettamat vaatimukset, jotka koskevat arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykriteereitä ja niiden suojaamista. Arkaluonteisia henkilötietoja saisi direktiivin soveltamisalalla luovuttaa ainoastaan silloin, kun se on välttämätöntä henkilön tunnistamiseksi. Uuden tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon myötä 9 luvun 1 §:ssä kiinnitettäisiin erityistä huomiota arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskeviin vaatimuksiin siltä osin kuin on kyse näiden henkilötietojen suojaamisesta, jolle tietosuojasäännökset asettavat myös aiempaa tiukempia vaatimuksia.

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen, lapsiin ja sukupuolten tasa-arvoon

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen. Osana tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin täytäntöönpanoa 1. lakiehdotuksella on välillistä vaikutusta yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Tietosuojadirektiivin 10 artiklassa säädetään arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä. Artiklan vaatimukset on huomioitu lakiehdotuksen 2 luvun 2 §:ssä ja 9 luvun 1 §:ssä. Säännökset edellyttävät paitsi korkeampaa käsittelykriteeriä kuin muiden henkilötietojen käsittely, myös

korkeampaa tietoturvan tasoa tietojärjestelmiltä, joissa näitä henkilötietoja käsitellään. Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely, johon luettaisiin rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus taikka ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettisten tietojen, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitettujen biometristen tietojen tai terveyttä taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalista suuntautumista koskevien tietojen käsittely, olisi sallittua vain tiukoin kriteerein, jos käsittely on välttämätöntä.

Tietosuojadirektiivin 11 artiklassa säädetään myös niin sanotun etnisen profiloinnin kiellosta. Sen tarkoituksena on varmistaa, että rekisteröity ei joudu hänen henkilökohtaisia ominaisuuksiaan arvioivan päätöksen kohteeksi, joka on tehty yksinomaan automatisoidun käsittelyn perusteella ja josta hänelle aiheutuu haitallisia oikeudellisia vaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen merkittäväällä tavalla. Käsittelyä koskisi myös asianmukaisten suojatoimien vaatimus, mukaan lukien käsittelystä ilmoittaminen rekisteröidylle ja oikeus ihmisen suorittamaan interventioon. Profilointi, jonka seurauksena luonnollisia henkilöitä syrjitään sellaisten henkilötietojen perusteella, jotka ovat luonteeltaan erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, olisi kiellettyä perusoikeussääntelyn mukaisesti. Esimerkiksi geneettisten tietojen käsittely ei saisi johtaa haavoittuvien ryhmien syrjintään yhteiskunnassa. Käytännössä säännökset vahvistavat ehdotonta syrjinnän kieltoa, joka on voimassa jo perusoikeussäännösten perusteella. Toisaalta säännöksellä ei kuitenkaan estettäisi poliisin suorittamaa rikollisesta toiminnasta epäiltyjen henkilöiden profilointia, vaan varmistetaan, että profilointi ei saa johtaa syrjintään.

Yhdenvertaisuuden toteutumiseen vaikuttavat lisäksi välillisesti uuden sääntelyn sisältämät vaatimukset henkilötietojen käsittelyyn liittyvien riskien arvioinnista, joka konkretisoituisi 1. lakiehdotuksen myötä. Suurimpia riskejä liittyy henkilötietojen käsittelyyn, joka voi aiheuttaa fyysisiä, aineellisia tai aineettomia vahinkoja, sekä käsittelyyn, joka saattaa johtaa syrjintään, identiteettivarkauteen tai petokseen, taloudellisiin menetyksiin, maineen vahingoittumiseen, salassapitovelvollisuuden alaisten tietojen luottamuksellisuuden menetykseen tai pseudonymisoinnin luvattomaan kumoutumiseen, tai joka voisi aiheuttaa muuta merkittävää taloudellista tai sosiaalista vahinkoa. Arkaluonteisten henkilötietojen lisäksi erityisiä riskejä voisi liittyä esimerkiksi heikommassa asemassa olevien luonnollisten henkilöiden tietoihin, erityisesti lasten henkilötietoihin, tai laajamittaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka koskee suurta rekisteröityjen määrää. Tällaista käsittelyä olisi erityisesti 2. lakiehdotuksessa tarkoitettu henkilötietojen käsittely, mutta myös mahdolliset 1. lakiehdotuksen soveltamiseen liittyvät rekisterien väliset vertailut. Lisäksi erityisesti rikostiedusteluun liittyvällä henkilötietojen käsittelyllä voisi olla merkitystä yhdenvertaisuuden toteutumiseen, riippuen siitä, kohdistuisiko henkilötietojen käsittely yksittäiseen henkilöön vai henkilöryhmiin. Tältä osin vaikutuksia ei ole kuitenkaan arvioitu tarkemmin.

Yhdenvertaisuuden toteutumista toisaalta edistää yleisemmin EU:n laajuinen harmonisoitu sääntely, jonka ansiosta rekisteröidyt ovat EU:n alueella yhdenvertaisessa asemassa, mitä tulee rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseen. Uuden sääntelyn myötä kaikissa EU:n jäsenvaltioissa olisi voimassa samantasoiset vaatimukset rekisteröidyn tarkastusoikeudesta ja siihen liittyvästä tietosuojaviranomaisten suorittamasta valvonnasta. Oikeuksia tehostaisivat myös säännökset hallinnollisista seuraamuksista, joita voisi aiheutua muun muassa siitä, että rekisteröidyltä evätään oikeus valvoa omien henkilötietojensa käsittelyä.

Vaikutukset lapsiin. EU:n tietosuojasetuksen johdanto-osassa kiinnitetään huomiota siihen, että erityisesti lasten henkilötietoja on pyrittävä suojaamaan, koska he eivät välttämättä ole kovin hyvin perillä henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, seurauksista, asianomaisista suojatoimista tai omista oikeuksistaan. Tällaista erityistä suojaa olisi sovellettava etenkin, kun lasten henkilötietoja

käytetään markkinointitarkoituksiin tai henkilö- tai käyttäjäprofiilien luomiseen tai lapsia koskevia henkilötietoja kerätään, kun käytetään suoraan lapsille tarjottuja palveluja.

Vanhempainvastuunkantajan suostumuksen ei olisi oltava tarpeen tarjottaessa ennalta ehkäiseviä palveluja tai neuvontapalveluja suoraan lapselle. Näillä toimenpiteillä voisi olla lapsen asemaa parantavaa välillistä vaikutusta myös rikosten ennalta estämisessä yhdessä poliisille 1.

lakiehdotuksessa ehdotettujen aiempaa paremmin tietoverkkorikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä tukevien säännösten kanssa. Lapsia pidetään myös erityisen alttiina tietoverkossa tapahtuville rikoksille. Toisaalta myös alaikäiset ja nuoret rikoksentekijät tekevät nykyisin suuren osan rikoksista tietoverkossa. Esimerkiksi erilainen kiusaaminen ja häirintä sekä kunnianloukkaukset ovat yhä useammin tietoverkon välityksellä tapahtuvaa toimintaa. Toisaalta esimerkiksi laittomat nettilataamiset vaikuttaisivat tilastojen valossa parin viime vuoden aikana vähentyneen.

Sekä tietosuoja-asetus että tietosuojadirektiivi asettavat rekisterinpitäjälle velvollisuuden informoida rekisteröityjä näiden oikeuksista selvällä kielellä huomioden erityisesti haavoittuvat ryhmät kuten lapset. Tämä velvollisuus konkretisoituisi 1. lakiehdotusta sovellettaessa. Suomen lainsäädännön mukaisesti kyse olisi lähtökohtaisesti kaikista alle 18-vuotiaista henkilöistä.

Rekisterinpitäjää koskevat velvollisuudet koskisivat myös poliisia silloin, kun rekisteröity on esimerkiksi alaikäinen rikoksen uhri, rikolliseen tekoon syylistynyt henkilö tai luvanhakija.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 5 luvun 1 §:ssä, joka koskee henkilötietojen poistamista, on huomioitu alaikäiset rikolliseen tekoon syylistyneet henkilöt voimassa olevan poliisin henkilötietolain tavoin. Alaikäisen henkilön tietoja ei saisi säilyttää yhtä pitkään kuin täysi-ikäisten henkilötietoja. Tällä pyritään rajoittamaan rikokseen liittyvän henkilötietojen käsittelyn aiheuttamia lapsen elämään kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia, ottaen huomioon lapsen edun periaatteen. Lapsen asumisen, arjen sujumisen ja ihmissuhteiden huomioimiseksi lakiehdotuksessa on huomioitu myös henkilötietojen käsittelyn tarpeet sellaisissa tilanteissa, joissa nuorten rikoksen uusijoiden tilanteeseen pyritään puuttumaan muilla kuin rikosoikeudellisilla keinoilla, pyrkien siten ennalta estämään uusia rikoksia. Näitä tilanteita silmällä pitäen lapsen edun mukaisesti ehdotetaan mahdollistettavaksi tietojen luovuttaminen sosiaaliviranomaisille lastensuojelutilanteissa ja rikoksen ennalta estämiseksi voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti.

Perusoikeusvaikutuksia arvioidaan muilta osin luvussa 4. Näitä vaikutuksia kohdistuisi erityisesti yksityiselämän suojaan, mutta myös yhdenvertaisuuteen ja oikeusturvaan.

Vaikutukset rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen

EU:n tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin säännöksillä ja niiden täytäntöönpanolainsäädännöllä pyritään helpottamaan poliisin työtä huomioimalla muuttuneeseen toimintaympäristöön ja turvallisuustilanteeseen liittyvät aiempaa laajemmat henkilötietojen käsittelytarpeet. Lisäksi uudella sääntelyllä pyritään vaikuttamaan tietoturvallisuuteen ja tietojärjestelmien turvallisuuteen kokonaisuutena siten, että näihin kohdistuvia rikoksia voidaan estää ennalta. Tällaiset rikokset ovat yleistyneet ja niistä voi aiheutua merkittävää haittaa ja vahinkoja. Euroopan komissio on kiinnittänyt tietosuojalainsäädännön vaikutustenarvioinnissa huomiota siihen, että tietoverkossa toiminta altistaa yksilöt, myös lapset, muun muassa maineelle aiheutuvalle haitalle, taloudellisille vahingoille ja jopa fyysisille vahingoille, joita voi aiheutua mm. terveydentilaan liittyvien tietojen julkaisemisesta ilman asianomaisen henkilön suostumusta taikka tietoverkossa tapahtuvasta häirinnästä. Identiteettivarkauksista aiheutuneiden taloudellisten vahinkojen on arvioitu EU-tasolla olevan vuosittain yhteensä 700 miljoonaa euroa. Viime vuosina on esiintynyt myös yhä vakavampia henkilötietojen käsittelyyn liittyviä tietoturvaloukkauksia.

Myös Suomessa on kiinnitetty huomiota aiempaa monimuotoisempiin tietotekniikkaan kohdistuviin ja tietotekniikkaa hyödyntäen tehtyihin rikoksiin (*Lähde: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia 22/2017 - Rikollisuustilanne 2016*). Aiempaa tiukemman tietosuojasääntelyn ja poliisin tehokkaampien henkilötietojen käsittelyoikeuksien voidaan arvioida tarjoavan parempia välineitä tietoverkossa esiintyvien rikosten ja henkilötietojen tietoturvaloukkausten ennalta estämiseen, mikä palvelee myös poliisin tavoitteita.

Yritysten ja muiden organisaatioiden tietojärjestelmiin kohdistuvia tietomurtoja ei välttämättä ilmoiteta aina poliisille, vaikka toisaalta erityisesti palvelunestohyökkäyksistä voi olla välttämätöntä tiedottaa asiakkaille (*Lähde: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia 22/2017 - Rikollisuustilanne 2016*). Uusi tietosuojasääntely kuitenkin asettaa aiempaa voimakkaamman velvollisuuden ilmoittaa tietoturvaloukkauksista tietosuojaviranomaiselle ja rekisteröidyille, millä voisi olla vaikutusta näiden tähän saakka osin piilorikollisuutena esiintyneiden tekojen ilmituloon aiempaa useammin. Toisaalta tietosuojalainsäädännössä asetetaan myös tiukkoja velvoitteita tietojärjestelmien sisäänrakennetun ja oletetun tietosuojan ja tietoturvallisuuden osalta, jolloin myös rikollisuuden ennalta estäminen voi tehostua.

Kansalaiset toimivat yhä aktiivisemmin tietoverkossa. Sekä yritykset että palveluiden käyttäjät käsittelevät henkilötietoja tietoverkkopalveluissa laajamittaisesti. Samalla rikollisuus on siirtymässä enenevässä määrin tietoverkkoon ja rikoksentekijöillä on aiempaa paremmat mahdollisuudet peitellä jälkiään nopeasti. Näistä syistä esityksen 1. lakiehdotuksen 2 lukuun on sisällytetty säännökset, joiden arvioidaan tukevan tehokasta rikostiedustelua osana rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä. Rikollisuutta ennalta estävien ja rikosten selvittämiseen liittyvien vaikutusten arvioidaan seuraavan selvemmin poliisin toimivaltuuksia koskevasta lainsäädännöstä, mistä syystä rikostiedusteluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä koskevien ehdotettujen uusien säännösten tosiasiallista vaikutusta on mahdotonta arvioida. Säännösten arvioidaan kuitenkin parantavan poliisin mahdollisuuksia saada tietoa rikoksista. Ehdotettujen säännösten tavoitteena on osaltaan tarjota tehokkaita välineitä rikoksentekijöiden kiinni saamiseksi ja näiden toiminnan selvittämiseksi sekä mahdollisten uhkatilanteiden ennakoimiseksi aiempaa paremmin. Tavoitteena on, että aiempaa tehokkaammat mahdollisuudet henkilötietojen käsittelyyn vaikuttaisivat rikosten paljastumiseen ja rikoksentekijöiden kiinnijäämisen riskiin. Toisaalta pyritään myös varmistamaan rikoksen ilmoittajien ja muiden asiaan liittyvien sivullisten tietosuoja ja oikeusturva siten, että rikoksen ilmoittamisalttius ei kärsisi, ehdottamalla näiden henkilöryhmien osalta korkeammasta henkilötietojen tallettamiskynnyksestä rikostiedustelutarkoituksiin.

Europolin rajat ylittävää ja vakavaa rikollisuutta koskevan uhka-arvion 2017 valossa yksi suurimmista uhkakuvista EU:n laajuisesti on erilainen tietoverkossa esiintyvä rikollisuus. Esityksen 1. lakiehdotuksen 4 luvun säännöksiä henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille ja yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille on tarkistettu sen varmistamiseksi, että säännökset vastaavat rikollisuuden uhkakuvien ja tilastojen valossa nykyisiä poliisin tarpeita. Riittävillä viranomaisten välisillä henkilötietojen luovutusoikeuksilla lisätään suoraan rikoksen paljastamisen ja selvittämisen mahdollisuuksia ja rikoksentekijän kiinnijäämisen riskiä. Toisaalta lakiehdotuksen 4 lukuun on sisällytetty nimenomainen säännös, jonka mukaan poliisilla olisi mahdollisuus luovuttaa rajallisesti henkilötietoja kiireellisessä tilanteessa myös yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille erityisesti tietoverkkorikollisuuden torjumiseksi. Tällä mahdollistettaisiin sujuva poliisin ja yritysten välinen yhteistyö. Vastaava säännös ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä siltä osin kuin on kyse kolmansissa maissa sijaitsevista yrityksistä. Nopealla ja suoralla yhteistyöllä sekä rikostiedusteluun liittyvällä aiempaa laajemmalla henkilötietojen käsittelyllä pyritään ennalta estämään, paljastamaan ja selvittämään tietoverkossa esiintyviä rikoksia aiempaa tehokkaammin.

Toisaalta uudella tietosuojasääntelyllä pyritään myös torjumaan henkilörekisteririkoksia ja muuta epäasiallista henkilötietojen käsittelyä, millä on yleisemmin turvallisuutta ylläpitävää vaikutusta. Valvonnan ja suojauksen puute on omiaan tarjoamaan tilaisuuksia esimerkiksi rekisteriurkinnalle. Uudessa lainsäädännössä on kiinnitetty erityistä huomiota valvontaa koskeviin vaatimuksiin, oikeussuojakeinoihin ja hallinnollisiin seuraamuksiin, joiden tavoitteena on ennalta estävä vaikutus, ottaen huomioon, että valvonta myös lisää henkilörekisteririkoksen paljastumisen ja kiinnijäämisen riskiä.

Esityksen 2. lakiehdotuksella tavoitellaan 1. lakiehdotusta voimakkaampia vaikutuksia vakavan rikollisuuden torjuntaan erityisesti siltä osin kuin on kyse rajat ylittävästä rikollisuudesta. Lakiehdotuksella pyritään Suomessa vastaamaan niihin uhkakuvuihin, jotka ovat olleet perusteena komission ehdotukselle matkustajarekisteridirektiivistä. Komissio on vaikutustenarvioinnissaan perustellut direktiiviehdotusta sillä, että rajat ylittävä rikollisuus on lisääntynyt Euroopan unionin alueella ja muualla maailmassa. Näistä komissio nostaa esiin erityisesti ihmiskaupan ja huumausainerikollisuuden, jotka ovat mukana myös Europolin rajat ylittävää rikollisuutta koskevassa uhka-arviossa (2017). Nämä rikollisuuden muodot ovat jatkuvasti kasvaneet EU:n alueella. Lisäksi rajat ylittävästä rikollisuudesta komission vaikutustenarvioinnissa ja Europolin uhka-arviossa kiinnitetään huomiota laittoman maahanmuuton järjestämiseen sekä valuutan ja tuotteiden salakuljetukseen. Rajat ylittävän rikollisuuden eri muodot ovat vakava uhka yhteiskunnalle ja talouden rakenteille ja niistä aiheutuu kustannuksia valtiolle, huomioiden myös rikosentorjunnan vaatimat toimenpiteet. Lisäksi rikoksista aiheutuu vahinkoa ja kärsimystä uhreille.

Komissio on kiinnittänyt huomiota siihen, että useimpiin rajat ylittävän rikollisuuden muotoihin liittyy myös rajat ylittäviä matkoja. Erityisesti ihmisten salakuljetukseen ja laittoman maahanmuuton järjestämiseen liittyy kolmansien maiden kansalaisia, jotka salakuljetetaan EU:n alueelle, mutta myös huumausaineiden salakuljettamiseen käytetään rajat ylittävää matkustamista. Myös terroristit ja muut rikollisen toiminnan harjoittajat liikkuvat rajojen yli. Matkustajarekisteridirektiivin yhtenä tavoitteena on lisätä keinovalikoimaa terrorismin ja muun vakavan rikollisuuden torjunnassa. Tältä osalta on kuitenkin huomattava, että osa terroristeista ja järjestäytyneestä rikollisuudesta toimii valtion rajojen sisäpuolella. Lisäksi on huomioitava, että matkustajarekisteridirektiivi koskee pelkästään lentomatkustajien henkilötietojen käsittelyä, kun osa rajat ylittävästä matkustajaliikenteestä on meri- ja rautatieliikennettä.

Esityksen 2. lakiehdotuksen tavoitteena on varmistaa, että lainvalvontaviranomaisten käytettävissä on mahdollisimman paljon tietoa edellä tarkoitettujen henkilöiden matkustamisesta, sekä parantaa edellytyksiä näiden viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon lentomatkustajatietojen osalta. Tällä arvioidaan olevan rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaa tehostavaa vaikutusta. Suomessa poliisilla on jo voimassa olevan poliisin henkilötietolain nojalla oikeus saada liikenteenharjoittajilta matkustajatietoja. Voimassa oleva lain säännös ei koske pelkästään lentoliikenteenharjoittajia, vaan myös muita liikenteen muotoja. Esityksen 2. lakiehdotus mahdollistaisi kuitenkin direktiivin perusteella kaikkien lentomatkustajien osalta henkilötietojen tallettamisen pidemmäksi ajaksi, kun voimassa oleva laki mahdollistaa ainoastaan matkustajatietojen vertailun poliisin henkilörekisterien tietojen kanssa yksittäistapauksissa. Lakiehdotus mahdollistaisi lisäksi lentomatkustajatietojen vertailun jo ennen lennon lähtöä, minkä voidaan arvioida tarjoavan aiempaa tehokkaamman välineen rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan. Nykyistä EU:n jäsenvaltioiden sääntelyä matkustajatietojen keräämisessä ja hyödyntämisessä lainvalvontatarkoituksiin on komission vaikutustenarvioinnissa pidetty epäyhtenäisenä. Viranomaisten tiedonvaihtoa tehostavaa vaikutusta olisi komission arvion valossa myös sillä, että 2. lakiehdotuksen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden täytäntöönpanolainsäädännön myötä matkustajista kerättävät henkilötiedot olisivat yhtenäisempiä ja käytettävissä aiempaa laajemmin lainvalvontatarkoituksiin.

PNR-tiedot (*Passenger Name Record*) ovat luonteeltaan matkustajien itse antamia varmentamattomia henkilötietoja toisin kuin ns. API-tiedot (*Advance Passenger Information*), jotka perustuvat matkustajan passin tietoihin. PNR-tietoja hyödynnettäisiin pääasiassa rikostiedustelutarkoitukseen ja erityisesti erilaisten uhka-arvioiden ja riskiprofiilien luomiseen. Tämän ansiosta lainvalvontaviranomaiset voisivat toimenpiteissään keskittyä sellaisiin matkustajiin, jotka sopivat riskiprofiiliin, sen sijaan, että kaikki matkustajat joutuisivat rajavartiolaitosviranomaisten toimenpiteiden kohteeksi. PNR-tiedot olisivat myös viranomaisten saatavilla varhaisemmassa vaiheessa kuin API-tiedot. PNR-tietoja voitaisiin lisäksi vertailla muihin viranomaisten käsittelemiin henkilötietoihin, jolloin lentomatkustajasta voidaan saada rikostorjunnan kannalta tarvittavaa tietoa aiempaa tehokkaammin, huomioiden EU:n sisäisen lentoliikenteen asettamat haasteet. Tietojen avulla voitaisiin saada esimerkiksi rikosanalyysitietoa tyypillisistä huumausaineita salakuljettavien henkilöiden matkareiteistä tai tunnistaa ja selvittää yhteyksiä matkustavan henkilön ja tunnetun rikollisen tai rikollisryhmän välillä. Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan mahdollistettavaksi PNR-tietojen vertailu rikosasioihin käsiteltävien henkilötietojen kanssa, mukaan lukien 1. lakiehdotuksen 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetut rikostiedustelutarkoitukset.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sisäministeriö on 26.1.2016 asettanut työryhmän (SM064:00/2015), jonka tehtävänä on ollut laatia luonnos hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa. Työryhmä on myös selvittänyt ja arvioinut poliisin tarpeita toimintaympäristön muutoksesta johtuvaan laajempaan henkilötietojen käsittelyyn. Hankkeen toimikautta jatkettiin 23.5.2017 kestäväksi 28.2.2018 saakka. Työryhmän työhön on osallistunut usean ministeriön ja rikosasioiden käsittelyssä toimivaltaisen viranomaisen edustajat. Työryhmän työn puitteissa on valmisteltu luonnos uudeksi poliisin henkilötietolaiksi. Luonnos on viimeistelty virkatyönä sisäministeriössä. Lisäksi hankkeen yhteydessä on valmisteltu toinen lakiehdotus, jolla pantaisiin täytäntöön tarvittavin osin 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/681 matkustajarekisteritietojen (PNR) hyödyntämisestä rikostorjunnassa. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle siten, että esitys käsiteltäisiin mahdollisimman samanaikaisesti EU:n tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanoa koskevien hallituksen esitysten kanssa sekä eräiden muiden viranomaisten henkilötietojen käsittelyä koskevien lakiehdotusten kanssa.

[Esitys on ollut lausuntokierroksella ... 2017. Jatkovalmistelu on suoritettu sisäministeriön poliisiosastolla virkatyönä.]

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

[Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen.]

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksen taloudelliset ja muut vaikutukset seuraavat EU:n uudesta tietosuojalainsäädännöstä ja esityksen 1. ja 2. lakiehdotuksesta kokonaisuutena. Esityksellä on siten yhteys oikeusministeriön 12.1.2017 asettaman työryhmän (OM 21/41/2016) valmistelemaan mietintöön (52/2017), joka sisältää luonnoksen laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Työryhmän toimikausi oli 16.1.–29.9.2017. Tämä esitys on tarkoitettu antamaan eduskunnalle mahdollisimman samanaikaisesti oikeusministeriön esityksen kanssa. Esityksen lakiehdotukset sisältävät viittauksia ehdotettuun lakiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä.

Esityksellä on vastaavasti yhteys valmisteilla olevaan esitykseen yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi kansalliseksi lainsäädännöksi. Oikeusministeriö asetti helmikuussa 2016 TATTI-työryhmän (OM006:00/2016), jonka tehtävänä oli valmistella yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämiä muutoksia henkilötietojen käsittelystä annettuun yleiseen kansalliseen lainsäädäntöön. Työryhmän tehtävänä oli erityisesti valmistella ehdotus kansallista tietosuojaviranomaista koskevaksi sääntelyksi. Työryhmä luovutti mietintönsä 21.6.2017.

Esityksen kannalta merkitystä on myös Ahvenmaan maakunnan hallituksen selvitystyöllä, joka koskee EU:n tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanoa.

Esitys liittyy eräiltä osin siviilitiedustelua koskevaan hankkeeseen. Sisäministeriö on 1 päivänä lokakuuta 2015 asettanut hankkeen (SM47:00/2015) valmistelemaan ehdotukset siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Siviilitiedustelua koskevan hankkeen toimikausi päättyi 28.2.2017. Siviilitiedustelua koskevalla esityksellä muutettaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain 13 §:ää. Ottaen huomioon, että esitysten eduskuntakäsittely ajoittuisi samalle istuntokaudelle, ehdotettu lainmuutos olisi sovittava eduskuntakäsittelyn aikana yhteen tämän esityksen 1. lakiehdotuksen 3 luvun vastaavien säännösten kanssa.

Esitys liittyy lisäksi toiseen sisäministeriön säädöshankkeeseen (SM057:00/2016), jossa valmistellaan hallituksen esitys henkilötietojen käsittelyä Rajavartiolaitoksessa koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi. Hankkeessa valmistellaan muutokset henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin siltä osin, kun tarvittavat säännökset eivät sisälly rikosasioiden tietosuojadirektiivin kansalliseen täytäntöönpanolakiin. Lisäksi työryhmä arvioi muut EU:n uudistuneesta tietosuojalainsäädännöstä seuraavat lain muutostarpeet sekä tarkistaa meripelastuslain henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset. Mainittua lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys on tarkoitettu antamaan eduskunnalle samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Rajavartiolaitosta koskevan esityksen lisäksi tällä esityksellä on yhteys valtiovarainministeriön asettaman työryhmän (VM059:00/2016) työhön, jossa on tarkoitus muuttaa henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia vastaamaan yleistä tietosuoja-asetusta ja rikosasioiden tietosuojadirektiiviä siltä osin kuin jälkimmäisestä seuraavat muutostarpeet eivät tule katetuksi rikosasioiden tietosuojadirektiivin yleisellä täytäntöönpanolainsäädännöllä. Mainittua lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys on tarkoitettu antamaan eduskunnalle samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Esityksellä on myös yhteys puolustusministeriön asettaman työryhmän (PLM006:00/2016) työhön, jossa valmistellaan henkilötietojen käsittelyä puolustushallinnossa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta. Työryhmän tehtävänä on selvittää henkilötietojen käsittelyä puolustushallinnossa koskevan lainsäädännön EU:n tietosuojauudistuksesta seuraavat muutostarpeet ja valmistella ehdotus tarvittaviksi säädösmuutoksiksi. Mainittua lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys on tarkoitettu antamaan eduskunnalle samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Esityksen kannalta on myös merkitystä maa- ja metsätalousministeriön säädöshankkeen (MMM009:00/2017) yhteydessä valmistellulla hallituksen esityksellä siltä osin kuin on kyse erävalvojen suorittamaa suppeaa esitutkintaa koskevasta sääntelystä.

Kaikkiin edellä mainittuihin esityksiin sisältyvien lakiehdotusten osalta olisi varmistettava säädös- ja pykäläviittausten sekä tarvittavin osin terminologian yhteensovittaminen eduskuntakäsittelyn aikana. Lisäksi on mahdollista, että esityksiin sisältyy samojen lakien muuttamista koskevia lakiehdotuksia.

[Täydennetään ennen esityksen antamista.]

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnassa

1 luku - Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Lakia sovellettaisiin poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen poliisille kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen kokonaan tai osittain automatisoituun käsittelyyn sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Säännös vastaisi tältä osin voimassa olevan poliisin henkilötietolain soveltamisalasäännöstä.

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälän 1 ja 2 momentissa tarkennettaisiin, mitä yleisesti sovellettavia henkilötietojen käsittelyä koskevia säädöksiä sovellettaisiin lakiehdotuksen tarkoittamaan henkilötietojen käsittelyyn ja miten soveltamisala jakautuu. Poliisin henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan nykyään yleislakina henkilötietolakia. EU:n tietosuojapakettien voimaantulo kuitenkin eriyttää säädöspohjaa siten, ettei kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn ole enää mahdollista soveltaa samaa säädöstä. Osaan poliisin henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin yleissäädöksenä tietosuoja-asetusta sekä sitä täydentävää kansallista tietosuojalakia (HE /2017 vp). Ensimmäisen lakiehdotuksen soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä suurimpaan osaan sovellettaisiin kuitenkin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaa lakia (HE /2017 vp), jolla pannaan täytäntöön tietosuojadirektiivi.

Lakiehdotuksen säännökset, jotka kuuluvat tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolainsäädännön soveltamisalaan, ehdotetaan rajattavaksi direktiivin johdanto-osan 12 kappaleen perustelujen mukaisesti. Kyseisen perustelukappaleen mukaan poliisiviranomaisten tai muiden lainvalvontaviranomaisten suorittamat toimet keskittyvät lähinnä rikosten ennalta estämiseen, tutkimiseen, paljastamiseen tai rikoksiin liittyviin syytetoimiin, mukaan lukien poliisin toimet, jotka koskevat häiriöitä, joista ei ennakoon tiedetä, onko kyse rikoksesta. Tällaisiin toimiin voi kuulua vallan käyttö toteuttamalla pakkokeinoja, kuten mielenosoituksissa, suurissa urheilutapahtumissa ja mellakoissa toteutetut poliisin toimet. Mainittuihin toimiin kuuluu myös lain ja järjestyksen

ylläpitäminen, joka on annettu poliisiviranomaisten tai muiden lainvalvontaviranomaisten tehtäväksi silloin, kun se on tarpeen sellaisilta yleiseen turvallisuuteen ja yhteiskunnan perustavanlaatuisiin lailla suojattuihin etuihin kohdistuvilta uhkilta suojelua ja niiden ehkäisyä varten, jotka voivat johtaa rikokseen. Lakiehdotuksen 2 luvun säännöksistä tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluvia henkilötietojen käsittelytarkoituksia olisivat 3-8 §:ssä säädetty käsittelytarkoitukset.

Edellä mainitun johdanto-osan perustelukappaleen mukaan jäsenvaltiot voivat antaa toimivaltaisille viranomaisille muita tehtäviä, joita ei välttämättä suoriteta rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten eikä yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten, jolloin siltä osin kuin näitä muita tarkoituksia varten suoritettava henkilötietojen käsittely kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan, se kuuluu asetuksen (EU) 2016/679 (tietosuoja-asetus) soveltamisalaan.

Tietosuoja-asetus on poliisiin suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 kohta kuitenkin mahdollistaa yksityiskohtaisempien säännösten antamisen asetuksen säännösten mukauttamiseksi silloin, kun henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi (6 artiklan 1 kohdan c alakohta) tai yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (6 artiklan 1 kohdan e alakohta). Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohta edellyttää, että henkilötietojen käsittelyn perustasta säädetään näissä tilanteissa unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Tietosuoja-asetuksen soveltamiseksi olisi tarpeen täsmentää, minkä poliisille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi poliisilla olisi oikeus käsitellä henkilötietoja. Nämä tehtävät täsmennettäisiin 2 luvun 9 §:ssä. Käsittelytarkoitusten ja niihin liittyvien henkilöryhmien lisäksi 1. lakiehdotukseen sisältyisivät erityiset säännökset tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi siltä osin kuin on kyse henkilötietojen luovuttamisesta, poistoajoista ja rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta. Yhteensopivan henkilötietojen käsittelyn osalta sovellettava yleissäädos määräytyisi sen mukaisesti, mihin alkuperäisestä käsittelytarkoituksesta poikkeavaan tarkoitukseen henkilötietoja on tarkoitus käsitellä (lakiehdotuksen 2 luvun 11 §).

Tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin soveltamisaloista on rajattu pois kokonaan henkilötietojen käsittely, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan, mukaan lukien kansallisen turvallisuuden varmistaminen. Unionin oikeuden ulkopuolelle jää siten myös muun muassa suojelupoliisin henkilötietojen käsittely. Esitystä valmisteltaessa on kuitenkin katsottu, että suojelupoliisin osalta sääntely olisi perusteltua sovittaa yhteen muiden turvallisuusviranomaisten tietojen käsittelyn kanssa. Suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin yleissäädöksenä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaa lakia sekä voimassa olevaa lakia vastaavasti erityissäädöksenä poliisin henkilötietolakia, johon ehdotetaan säädettäväksi oma suojelupoliisia koskeva 7 luku.

Pykälän 3 *momentti* sisältäisi informatiivisen säännöksen, jonka mukaan hätäkeskustietojärjestelmästä säädetään hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa (692/2010) ja ulkomaalaisrekisteristä säädetään ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997).

Pykälän 4 *momentti* sisältäisi informatiivisen viittauksen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999). Tietosuojadirektiivin johdanto-osan 16 kappaleen mukaan direktiivi ei rajoita virallisten asiakirjojen julkisuusperiaatetta. Tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 mukaisesti viranomaiset tai julkis- tai yksityisoikeudelliset yhteisöt voivat luovuttaa viranomaisten tai yhteisöjen hallussa yleisen edun vuoksi toteutetun tehtävän suorittamiseksi olevien virallisten asiakirjojen sisältämiä henkilötietoja sellaisen unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön

mukaisesti, jota viranomaiseen tai yhteisöön sovelletaan, jotta voidaan sovittaa yhteen virallisten asiakirjojen julkisuus ja oikeus henkilötietojen suojaan.

3 §. Määritelmät. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain sääntelyä ja sisältäisi Schengen- ja Europol-yhteistyöhön liittyvät kansalliset määritelmät sekä Eurodac-asetuksen määritelmän. Muilta osin lakiehdotuksen mukaiseen henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 2 §:n ja tietosuoja-asetuksen 4 artiklan sisältämiä määritelmiä.

2 luku - Henkilötietojen käsittely

1 §. Henkilön perustietojen käsittely. Pykälässä säädettäisiin henkilön perustietojen käsittelystä, joka olisi sallittua 2 luvussa säädettyihin käsittelytarkoituksiin. Pykälän *1 momentti* sisältäisi yksityiskohtaisen luettelon henkilön perustiedoista, joiden käsittely olisi tarvittavin osin sallittua 3-5 ja 9 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin. Näillä perustiedoilla tarkoitettaisiin henkilöä koskevia yksilöintitietoja, jotka voitaisiin tallettaa kaikista henkilöryhmistä kyseisissä pykälissä säädettyjen käsittelyn edellytysten täyttyessä. Pykälän luettelo ei estäisi 2 §:ssä tarkoitettujen muiden asiaan liittyvien henkilötietojen käsittelyä, joka liittyisi 3-5 ja 9 §:ssä säädettyihin käsittelytarkoituksiin. Henkilötietoina pidettäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 2 §:n ja tietosuoja-asetuksen 4 artiklan määritelmän mukaisia tietoja. Pykälän luettelo ei olisi tyhjentävä, vaan sisältäisi ylimääräisen tietoluokan, muut luettelon henkilötietoihin rinnastettavat välttämättömät perustiedot, jotka ovat yksiselitteisesti yhdistettävissä kyseessä olevaan henkilöön. Pykälän 1 momentin luettelo ei estäisi sitä, että perustietojen yhteyteen voitaisiin merkitä henkilön yksilöivät tiedot henkilöllisyyttä väärinkäyttäneen ja henkilöllisyyden väärinkäytön kohteeksi joutuneen henkilön oikeasta henkilöllisyydestä.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin eräisiin lupa-asioihin liittyvistä henkilötiedoista, joita voisi käsitellä 1 momentissa täsmennettyjen perustietojen lisäksi. Näitä olisivat tieto edunvalvonnasta, konkurssiin asettamisesta tai liiketoimintakieltoon määräämisestä sekä asevelvollisuuden suorittamisesta.

Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain poliisiasiaain tietojärjestelmään, hallintoasiain tietojärjestelmään ja epäiltyjen tietojärjestelmään talletettavien tietojen sisältöä, mutta samaa säännöstä sovellettaisiin useampaan 2 luvussa säädettävään käsittelytarkoitukseen. Henkilötietojen alkuperäisiä käsittelytarkoituksia koskevissa 3-5 ja 9 §:ssä säädettäisiin tarkemmat kriteerit sekä perustietojen että niiden lisäksi käsiteltävien muiden henkilötietojen käsittelylle.

2 §. Muiden käsiteltävään asiaan liittyvien henkilötietojen käsittely. Pykälän *1 momentissa* huomioitaisiin muut sellaiset tiedot, joita poliisin on tarpeen käsitellä käsiteltävään asiaan, poliisin tehtävään, toimenpiteeseen tai tapahtumaan liittyen, ja jotka liittyisivät yksittäiseen henkilöön tai henkilöryhmään. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että silloin, kun käsittely on sidottu tarpeellisuuden tasolle, säännökseltä voidaan edellyttää yksityiskohtaisuutta. Säännöksen 1 momentin tietosisältö jäisi avoimeksi, mutta käsiteltäviä henkilötietoja rajoittaisi se, että käsittelyn tulee sisältyä yksittäiseen asiaan, tehtävään, toimenpiteeseen tai tapahtumaan, ja niiden olisi liityttävä johonkin 3-5 §:ssä tai 9 §:ssä säädettyyn käsittelytarkoitukseen.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettuja käsiteltäviä asioita, tehtäviä, toimenpiteitä tai tapahtumia koskevia tietoja olisivat rikosasioissa ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvässä

henkilötietojen käsittelyssä erityisesti 1) rikosilmoituksen tai muuta tapahtumaa koskevan ilmoituksen tiedot, 2) lähestymiskielloa tai todistajansuojelua koskevat tiedot, 3) kenttätehtävien ja laissa erikseen säädettyjen valvontatehtävien tiedot, 4) tiedot pakkokeinoista, poliisin toimenpiteistä sekä esitutkinnan ja poliisitutkinnan vaiheista, 5) poliisin tehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyvät tarpeelliset kuvaukset, olosuhteet ja yksilöinnit, 6) tekijän, tapauksen tai teon luokittelua kuvaavia tietoja sekä rikosten sarjoittamiseen ja tekniseen tutkintaan tarvittavia tietoja, 7) tekotavat ja keinot, joita on käytetty tai voidaan käyttää rikosten valmistelussa ja tekemisessä, 8) asiaa käsittelevät viranomaiset ja niiden käyttämät asioiden tunnisteet, 9) tunnistetieto syyttäjän tai tuomioistuimen ratkaisusta ja tieto siitä, onko henkilö tuomittu rangaistukseen, jätetty syyttämättä tai rangaistukseen tuomitsematta, syyte hylätty, jätetty tutkimatta tai sillensä, sekä tieto ratkaisun lainvoimaisuudesta, ja 10) henkilöltä tai hänen kauttaan saadut rikosta koskevat tiedot, mukaan lukien tarvittaessa heidän suhteensa muihin henkilöihin.

Luvun 9 §:ssä tarkoitetun henkilötietojen käsittelyn osalta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja olisivat erityisesti 1) tiedot lupaa koskevasta hakemuksesta, luvasta, lausunnosta, ilmoituksesta ja päätöksestä, 2) tiedot luvan myöntämisen tai voimassaolon esteestä sekä tiedot luvan myöntämisen tai voimassaolon edellytysten selvittämiseksi. Luvalla tarkoitettaisiin kaikkia niitä lupia, mukaan lukien hyväksynnit ja matkustusasiakirjat, joiden myöntämiseen ja valvontaan liittyviä tehtäviä poliisille on säädetty 9 §:ssä tarkoitetuissa laeissa. Poliisille säädettyjä rekisterinpitovelvoitteita sekä rekisterien tietosisältöä täsmentäviä säännöksiä sisältyy myös erityislakeihin, jossa poliisin lupahallinnollisista tehtävistä säädetään. Esimerkiksi arpajaislain (1184/2013) 42 b §:ssä säädetään arpajaisten valvontatiedostosta, passilain (671/2006) 29 §:ssä passirekisteristä ja henkilökorttilain (663/2016) 31 §:ssä henkilökorttirekisteristä.

Pykälän 2-5 momentissa huomioitaisiin sellaiset erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat henkilötiedot, ulkomaalaisen tunnistamistiedot, tietolähdetiedot ja turvallisuustiedot, joita poliisilla olisi oikeus käsitellä 3-5 tai 9 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi käsiteltävään asiaan, poliisin tehtävään, toimenpiteeseen tai tapahtumaan liittyen. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poliisin oikeudesta käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä, joita olisivat biometriset ja geneettiset tiedot sekä muut henkilötietoryhmät, joista säädetään tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 11 §:ssä. Näiden henkilötietoryhmien käsittely on EU:n tietosuojalainsäädännössä sidottu korkeampaan käsittelykynnykseen kuin muiden henkilötietojen käsittely. Säännöksellä katettaisiin poliisin oikeus käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä rikosasioissa henkilöllisyyden toteamiseksi tai rikosentekijöiden rekisteröimiseksi, pakkokeinolaissa tarkoitettuja henkilötuntemerkkejä sekä 9 §:ssä säädettyihin käsittelytarkoituksiin liittyviä arkaluonteisia henkilötietoja.

Luvun 3-5 §:ssä säädettyjen käsittelytarkoitusten osalta biometrisillä ja geneettisillä tiedoilla tarkoitettaisiin nykyisin poliisiasiaain tietojärjestelmään talletettavia 1) henkilökuulutustietoja, joita ovat valokuva, sormenjäljet sekä muuttumattomat fyysiset erityistuntemerkit mm. etsintäkuulutettujen, kansalliseen maahantulokieltoon määrättyjen, valvottua koevapautta suorittavien tai lähestymiskiellolla suojattavien henkilöiden tavoittamiseksi, valvomiseksi, tarkkailemiseksi ja suojaamiseksi; 2) tunnistettavien tietoja, joita ovat valokuvat, sormenjäljet, hammaskaaviot ja DNA-tunnisteet kadonneiksi ilmoitettujen henkilöiden löytämiseksi ja tunnistamattomana löytyneiden vainajien tunnistamiseksi; sekä 3) tuntemerkkitietoja, joita ovat valokuva, sormen-, käden- ja jalanjäljet sekä käsiala-, ääni- ja hajunäyte sekä DNA-tunnisteet rikoksesta epäiltyjen henkilöiden tunnistamiseksi, rikoksen selvittämiseksi ja rikosentekijöiden rekisteröimiseksi. Tällä varmistettaisiin pakkokeinolain ongelmaton soveltaminen henkilötietojen käsittelyn osalta. Momentissa tarkoitettujen henkilötietojen korkeampi käsittelykriteeri olisi

huomioitava myös silloin, kun sormenjalkia tai DNA-jalkia käsitellään laajamittaisen henkilötietojen käsittelyn mahdollistavissa järjestelmissä, joihin voi liittyä myös toisen EU:n jäsenvaltion oikeus hakea osumia poliisin tietojärjestelmästä ja vastaavasti poliisin oikeus osumahakuun, joka kohdistuu toisen jäsenvaltion järjestelmään. Tällaisia järjestelmiä ovat esimerkiksi Prümin päätösten soveltamiseksi käyttöön otetut sormenjalki- ja DNA-järjestelmät.

Tietosuoja-direktiivissä on kiinnitetty erityistä huomiota tarpeeseen rajoittaa geneettisten henkilötietojen käsittelyä (direktiivin johdanto-osan 23 kappale), joka voisi paljastaa arkaluonteista tietoa muun muassa henkilön terveydentilasta. DNA-jalki on kuitenkin poliisille rikoksen selvittämisessä oleellinen tunto-merkkietä, jonka avulla henkilö voidaan tunnistaa luotettavasti silloin, kun esimerkiksi sormenjalkia ei ole käytettävissä. DNA-tietoja myös vaihdetaan EU:n jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten kesken niin sanotun osumahaun avulla, jolloin kyse on laajamittaisesta henkilötietojen käsittelystä. Geneettisten, kuten myös muiden arkaluonteisten henkilötietojen osalta on syytä huomata, että jo pelkkä viitetietoihin kohdistuva osumahaku rajoittaisi kyseessä olevan rekisteröidyn henkilön yksityisyyden suojaa ja voisi vaikuttaa tämän asemaan heikentävästi. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin pitänyt viitetietoihin kohdistuvaa osumahakua ongelmattomana perustuslain kannalta.

Lisäksi 2 momentissa tarkoitettuihin biometrisiin ja geneettisiin tietoihin kuuluisivat nykyisin hallintoasiain tietojärjestelmään talletettavat 1) kuvatiedot eli valokuva ja nimikirjoitusnäyte henkilön tunnistamiseksi ja henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseksi; sekä 2) passin sormenjalkitiedot poliisille, ulkoasiainministeriölle ja Suomen edustustoille passilaissa (761/2006) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Poliisi saisi edelleen käsitellä passin sormenjalkitietoja asianomaisen henkilön suostumuksella myös hänen myöhemmin hakemansa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseksi. Myös valokuvaa ja nimikirjoitusnäytettä saataisiin asianomaisen henkilön suostumuksella käyttää muunkin hänen hakemansa hallintoluvan tai päätöksen valmistamiseen kuin sen asiakirjan valmistamiseen, johon henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte on luovutettu.

Luvun 9 §:ssä säädettyihin lupahallinnollisiin tarkoituksiin käsiteltävät biometriset tiedot sekä luvan myöntämisen tai sen voimassaolon edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset terveyttä koskevat tiedot kuuluisivat tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely lupahallinnollisissa tarkoituksissa perustuisi 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Sääntelyn on myös oltava oikeasuhtaista tavoitteeseen nähden, siinä on noudatettava keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä on säädettävä asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Näitä asianmukaisia ja erityisiä toimenpiteitä olisivat tietosuoja-asetuksessa ja kansallisessa tietosuojalaissa määriteltyjen suojatoimien lisäksi mm. henkilötietojen käsittelylle 2 luvun 3-5 ja 9 §:ssä asetetut kriteerit ja 11 §:ssä asetetut edellytykset tietojen yhteensopivalle käsittelylle, 4 luvussa säädetyt edellytykset tietojen luovuttamiselle, 5 luvun 4 §:ssä säädetyt säilytysajat sekä 8 luvun 1 pykälässä rekisterinpitäjälle asetettu velvollisuus varmistaa arkaluonteisten tietojen tietoturva. Suojatoimenpiteenä voidaan osaltaan pitää myös lupahallinnollisia tehtäviä koskevaa erityislainsäädäntöä, jossa säädetään henkilötietojen käsittelytarkoituksista sekä rekisterien tietosisällöstä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin erikseen poliisin oikeudesta käsitellä ulkomaalaisen tunnistamistietoja, joita olisivat ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä tarkoitetut sormenjäljet, valokuva sekä muut henkilötuntemerkit. Tunnistamistietoja voitaisiin käsitellä ulkomaalaislain 131

§:ssä poliisille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi eli henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten ja valtion turvallisuuden suojaamiseksi. Ulkomaalaislain 131 § sisältää myös luettelon niistä henkilöryhmistä, joiden tunnistamistietoja mainittujen tehtävien suorittamiseksi voidaan käsitellä. Ulkomaalaisen tunnistamistiedoista säädetään voimassa olevassa laissa osana hallintoasiain tietojärjestelmää. Poliisille ulkomaalaislaissa 131 §:ssä säädetty tehtävät eivät kuitenkaan rinnastu lakiehdotuksen 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin lupahallinnollisiin ja niihin liittyviin valvontatehtäviin. Tunnistamistietoja käsitellään osana poliisille ulkomaalaislaissa erikseen säädettyä valvontatehtävää, ulkomaalaisvalvontaa, jota suoritetaan joko erillisenä toimenpiteenä tai osana muuta poliisitoimintaa, kuten liikenteenvalvonnan, rikostutkinnan, hälytystehtävien taikka yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvien tehtävien yhteydessä (HE 169/2014 vp, s. 22).

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tietolähdetietojen käsittelystä. Kyseessä on henkilöryhmä, joita koskevien henkilötietojen olisi asian arkaluonteisuuden vuoksi tai henkilön suojaamiseksi erotettava mahdollisuuksien mukaan muista rikosepäilyyn liittyvistä henkilötiedoista. Poliisi voisi käsitellä momentissa tarkoitettuja tietoja 3 ja 4 §:ssä säädettyä tarkoitusta varten käytetystä, poliisilain 5 luvun 40 §:ssä tai pakkokeinolain 10 luvun 39 §:ssä tarkoitettu henkilöstä, mukaan lukien yksilöivät tiedot tällaisen tietolähteen käytöstä ja valvonnasta sekä tietolähteen antamien tietojen pääasiallinen sisältö. Säännös vastaisi tarkoitukseltaan voimassa olevan lain 2 §:n 3 momentin 9 kohtaa, mutta siihen ehdotetaan selvyuden vuoksi lisättäväksi viittaus pakkokeinolakiin. Tietolähteen rekisteröinnistä ja kirjaamisesta säädetään lisäksi esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (122/2014) 13 §:n 2 momentissa ja 14 §:ssä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin ns. turvallisuustietojen käsittelystä. Momentilla tarkennettaisiin arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn liittyvää säännöstä sen huomioimiseksi, että ne olisi voitava yhdistää kyseessä olevan vaaralliseksi tai arvaamattomaksi arvioitua henkilöä koskeviin muihin tietoihin, joita olisivat erityisesti tiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta. Säännös ei loisi toimivaltuutta tällaisten henkilötietojen luovuttamiseen, vaan sen tarkoituksena olisi mahdollistaa se, että poliisi voi käsitellä arkaluonteisiakin henkilötietoja kokonaiskuvan luomiseksi siitä, muodostaako kyseinen henkilö rikoksen uhkan tai riskin omalle turvallisuudelleen tai viranomaisen työturvallisuudelle, huomioiden kyseessä olevan henkilön mahdolliset aiemmat rikokset. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 2 §:n 3 momentin 6 kohtaa.

3 §. Henkilötietojen käsittely tutkintatarkoituksiin. Pykälässä tarkoitettaisiin tietosuojadirektiivin ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain mukaista henkilötietojen käsittelyä rikoksen ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai paljastamiseksi. Säännöksellä katettaisiin kaikenlainen poliisin suorittama tutkinta ja selvittäminen, mukaan lukien esitutkintaa edeltävä selvittäminen sekä eri asioihin liittyvä poliisitutkinta. Myös esitutkintaan tai poliisitutkintaan sisältyvä tekninen tutkinta kuuluisi säännöksen soveltamisalaan. Säännös korvaisi voimassa olevan lain säännökset, jotka koskevat rikoksesta epäillyn tai esitutkinnan, poliisitutkinnan, poliisin toimenpiteen taikka pakkokeinon kohteena olevan henkilön, ilmoittajan, todistajan tai asianomistajana esiintyvän tai muutoin asiaan liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevien tietojen tallettamista poliisiasiain tietojärjestelmään. Pykälän 1 momentissa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin kaikilta osin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaa lakia.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin henkilöryhmät, joita koskevia tietoja saisi soveltuvien osin käsitellä tutkintatarkoituksiin. Momentin luettelossa tarkoitettaisiin pääosin käsiteltävään

rikosasiaan liittyviä henkilöitä. Alaikäiset rikolliseen tekoon syyllistyneet henkilöt huomioitaisiin erikseen. Muutoin asiaan liittyvä henkilö voisi olla erityisesti muu rikoksen ilmoittaja kuin asianomistaja tai uhri sekä mahdollinen lisätietojen antaja, joka kuitenkin ei olisi todistajan asemassa. Muutoin asiaan liittyvät henkilöt kattaisivat myös sellaiset henkilöt, jotka liittyvät muuhun tutkintaan kuin esitutkintaan. Pykälän 3 *momentilla* pantaisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaa lakia täydentävin osin täytäntöön tietosuojadirektiivin 6 artikla, joka edellyttää eri ryhmiin kuuluvien henkilöiden tietojen erottamista selvästi toisistaan tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan. Tutkintatarkoituksiin liittyvä henkilötietojen käsittely voisi myös liittyä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvään henkilötietojen käsittelyyn, jota koskevassa 5 §:ssä huomioitaisiin ne yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä koskevat tilanteet, joita tarkoitetaan tietosuojadirektiivin johdanto-osan 12 kappaleessa.

4 §. Rikostiedusteluun liittyvien henkilötietojen käsittely. Ehdotettu säännös olisi uusi suhteessa voimassa olevaan lakiin. Erotuksena 3 §:ssä tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn 4 §:ssä ei olisi kyse tutkintatoimenpiteisiin, vaan erilaisiin rikostiedustelutoimenpiteisiin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Sillä korvattaisiin voimassa olevan lain epäiltyjen tietojärjestelmää koskevat säännökset, minkä lisäksi sääntelyä täydennettäisiin erityisesti rikostiedustelun luonteen huomioimiseksi henkilötietojen käsittelyssä. Pykälässä käytetty ilmaisu "rikostiedusteluun liittyvät henkilötiedot" olisi kattokäsite, johon voisi sisältyä myös esimerkiksi tarkkailutietoja ja havaintotietoja.

Pykälän soveltamisalaan kuuluva henkilötietojen käsittely olisi 3 §:n tavoin tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä rikoksen ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai paljastamiseksi. Direktiivin johdanto-osan 27 kappaleessa huomioidaan se, että rikosten ennalta estäminen, tutkiminen ja niistä syyttäminen edellyttävät, että toimivaltaiset viranomaiset voivat käsitellä tiettyjen rikosten ennalta estämisen, tutkimisen, paljastamisen tai rikoksiin liittyvien syytetoimien yhteydessä kerättyjä henkilötietoja myös muissa yhteyksissä ymmärtääkseen rikollista toimintaa ja havaitakseen yhteyksiä selvitettävien rikosten välillä. Myös rikostiedustelutarkoituksessa käsiteltävien henkilötietojen osalta olisi kuitenkin huomioitava käyttötarkoituSSIDonnaisuuden periaate sekä muut direktiivissä asetetut käsittelyn lainmukaisuutta ja oikeasuhtaisuutta koskevat vaatimukset, joista säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavassa laissa.

Rikostiedustelun käsitettä ei ole määritelty lainsäädännön tasolla. Aiemman poliisin henkilötietolain hallituksen esityksessä on viitattu poliisin hallinnolliseen rikostiedustelua koskevaan määräykseen (HE 93/2002, s.27- 28.). Siinä on todettu rikostiedustelun ja siihen liittyvän rikosanalyysin olevan suunniteltua ja järjestelmällistä tiedon käsittelyä poliisilain 1 §:ssä säädettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä strategisen rikostorjunnan päätöksenteon tukemiseksi poliisissa. Rikostiedustelulla hankitaan, analysoidaan ja välitetään rikostorjunnan kannalta merkityksellisistä tietoa sekä tuotetaan selvityksiä rikollisista, rikoksista, rikollisuudesta, yhteiskuntaa vaarantavista ilmiöistä ja rikollisuuden seurauksista.

Samassa yhteydessä käsitellään myös tarkkailun käsitettä aiemman poliisilain asiaa koskevan säännöksen ja sen esitöiden pohjalta. Esitöissä tarkkailun todetaan olevan operatiivisen keinovalikoiman yläkäsite, johon kuuluvat poliisi- ja pakkokeinolaissa säädetyt tiedonhankintakeinot sekä ohjattu tiedottajien käyttö.

Koska sekä poliisi-, että pakkokeinolait ovat muuttuneet huomattavasti vuoden 2014 voimaan tulleissa uudistuksissa (PKL 806/2011, PoL 872/2011) erityisesti salaisten tiedonhankintakeinojen osalta, käsitteen tarkkailu käyttö voisi tässä yhteydessä aiheuttaa sekaannusta suunnitelmallista tarkkailua koskevien säännösten osalta, joista säädetään yhtenevästi edellä mainituissa laeissa.

Vuoden 2014 alusta tuli voimaan myös poliisin henkilötietolain (1181/2013) muutos, jossa säädettiin erikseen havaintotiedoista. Tuossa yhteydessä sillä tarkoitettiin poliisimiesten havaitsemia tai poliisille ilmoitettuja tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten tai henkilön muun käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Havaintotietoja koskeva säännös olisi tarkoitus säilyttää lähes samansisältöisenä 2 luvun 6 §:ssä.

Tämän vuoksi rikostiedustelutietoja koskevassa säännöksessä ei olisi tarpeen erotella tarkkailu- tai havaintotietoja. Muuttuneesta lainsäädännöstä johtuen rikostiedustelu olisi katsottava yläkäsitteeksi, johon kuuluisivat lähtökohtaisesti kaikki poliisin käytössä olevat tiedonhankintakeinot ja poliisin tietoon muutoin tulleet tiedot, joilla voidaan arvioida olevan rikostiedustelullista merkitystä. Varsinaisten tiedonhankintakeinojen ulkopuolelta voidaan mainita esimerkkeinä poliisin muiden tehtävien (esimerkiksi esitutkintatoimenpiteet, hälytystehtävät, liikenteenvalvonta) yhteydessä saadut tiedot. On myös mahdollista että rikostiedustelullista merkityksellistä tietoa löytyy julkisista lähteistä, joiden määrä on viime vuosina internetin eri kanavien myötä.

On myös syytä huomioda, että tiedon tallentamiseen tai käyttämiseen liittyvät rajoitukset erikseen mainittujen salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen osalta olisi huomioitava niihin liittyviä henkilötietoja käsitellessä. (PKL 806/2011, PolL 872/2011)

Rikostiedusteluun liittyvien henkilötietojen merkityksellisyydestä ei voida aina alkuvaiheessa tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä, vaan henkilötietojen merkityksellisyys voisi konkretisoitua vasta myöhemmin esimerkiksi täydentävän tiedon myötä. Tämän vuoksi ehdotetun 4 §:n osalta henkilötietojen tallettamiskynnys olisi melko matala. Erityisesti tämä korostuu järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan liittyvässä tiedustelussa. Ulkoisten tunnuksien kantaminen, ajoneuvojen luovuttaminen järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien henkilöiden käyttöön, epäilty toimiminen bulvaanina mahdollisine valeoikeustoimineen on tyypillistä järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvän tilannekuvan luomisessa ja ylläpitämisessä. Myös rikollinen entisyys on mahdollinen tulevaa rikollista toimintaa ennustava tekijä esimerkiksi sellaisten väkivalta, omaisuus-, huumausaine- tai talousrikoksista tuomittujen henkilöiden osalta, joiden voidaan olettaa jatkavan rikollista toimintaa vapautuessaan. Tämä edellyttää tapauskohtaista kokonaisharkintaa.

Rikostiedustelun tarkoituksena on tunnistaa ns. hiljaisista signaaleista esiin nousevia asioita ja pyrkiä ennalta estämään rikollisia tekoja sekä nousevien ilmiöiden pahenemista mahdolliseksi yleistä järjestystä ja turvallisuutta uhkaavaksi ongelmaksi. Viime vuosien vakavampina esimerkkeinä voidaan mainita kouluampumiset ja viimeaikaiset radikalisoitumiseen liittyvät ilmiöt. Näiden torjumiseksi ja varhaisten merkkien havaitsemiseksi rikostiedustelulla ja siihen liittyvällä henkilötietojen käsittelyllä on merkittävä rooli. Tämän vuoksi rikostiedusteluun liittyvältä henkilötietojen käsittelyltä ei edellytettäisi mahdollisen rikoksen tarkkaa yksilöintiä.

Rikostiedustelua voidaan suorittaa rikoksen selvittämisen ja paljastamisen lisäksi myös rikosten ennalta estämiseksi, ja rikostiedusteluun liittyvällä henkilötietojen käsittelyllä voisi siten olla yhteys yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvään henkilötietojen käsittelyyn tietosuojadirektiivin johdanto-osan 12 kappaleen mukaisesti.

Voimassa olevaa epäiltyjen tietojärjestelmää koskevaa säännöstä on pidetty epäselvänä erityisesti siinä säädettyjen henkilöryhmien osalta. Voimassa olevaa epäiltyjen rekisteriä koskevaa pykälää on pidetty epäselvänä myös rekisteröinnin tavoitteen ja henkilötietojen käyttötarkoituksen osalta, ja sen osalta, missä määrin pykälä mahdollistaa niin sanottujen vihjetietojen käsittelyn. Rekisterin hyödyntämismahdollisuuksia on tästä syystä pidetty puutteellisina, ottaen huomioon poliisin toimintaa sääntelevässä EU- ja kansallisessa lainsäädännössä sekä toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset. Ehdotetulla uudella säännöksellä pyritäisiin henkilötietojen käsittelyn osalta

vastaamaan nykyaikaisten rikostiedustelumenetelmien mukaisiin tarpeisiin kuitenkin siten, että säännöksessä tarkoitettujen henkilöryhmien asemaan ja oikeusturvaan kiinnitettäisiin erityistä huomiota.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin siitä, mihin rikostiedusteluun liittyviä henkilötietoja saisi pääasiallisesti käyttää (alkuperäinen käsittelytarkoitus). Näitä käsittelytarkoituksia olisivat *1 kohdan* mukaan rikostiedustelu ja -analyysi, joka olisi tarpeen sellaisten rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, joista saattaa seurata vankeutta, sekä näihin liittyvän tehtävän suorittaminen, sekä *2 kohdan* mukaan strategisten ja aihekohtaisten analyysien tekeminen, kun se on tarpeen tehtävän suorittamiseksi. Momentin tarkoituksena olisi myös mahdollistaa kattavien analyysien tekeminen esimerkiksi järjestäytyneestä rikollisuudesta ja sellaiseen kytkeytyvistä henkilöistä taikka yksittäisestä henkilöstä, jonka arvioidaan kytkeytyvän rikokseen tai rikolliseen toimintaan, sallimalla tällaisiin analyysihin liittyvä henkilötietojen käsittely nimenomaisella säännöksellä. Voimassa olevan lain nojalla analyysija tehdään tilapäisissä yksikkökohtaisissa tiedostoissa ja rekistereissä. Pykälän 1 momentin säännöstä täydentäisivät ehdotetun 11 §:n säännökset yhteensopivasta käsittelystä.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin henkilöryhmistä, joita koskevia henkilötietoja 1 momentissa säädettyyn käsittelytarkoitukseen saisi pääasiassa käsitellä. Momentissa ehdotetaan käytettäväksi käsittelykynnyksenä ilmaisua "voidaan olettaa", joka kuvaa paremmin sitä kirjauskynnystä, joka on tarpeen rikostiedustelussa ja joka ei ole vielä esitutinnan käynnistämiskynnys. Ilmaisulla "ovat syyllistyneet" viitataan tilanteeseen, jossa on saatu vihjeitä rikoksen jo tapahtuneen, mutta esitutinnan käynnistämiskynnyksen "syytä epäillä" tasoa ei ole vielä saavutettu. Ilmaisulla "voidaan olettaa syyllistyvän" viitataan suunnitteilla ja tekeillä olevaan rikokseen, jonka estämiseksi rikostiedustelua tehdään. Momentissa tarkoitettaisiin henkilöitä, joiden osalta on yhteys oletettuun rikolliseen toimintaan, mutta kaikkien asiaan liittyvien henkilöiden rooli ei välttämättä ole selvä. Pykälässä tarkoitettu rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietojen käsittely voisi kuitenkin kytkeytyä tutkintatarkoituksiin liittyvään henkilötietojen käsittelyyn.

Momentin *1 kohdassa* tarkoitettuun henkilöryhmään kuuluisivat oletettujen rikosentekijöiden lisäksi myös rikosoikeuden osallisuusopin mukaiset osalliset eli avunantajat, yllyttäjät ja rikoskumppanit. Momentin *2 kohdassa* tarkoitettaisiin henkilöitä, joiden voidaan muutoin olettaa edistävän 2 kohdassa tarkoitettua rikosta. Tällaisia henkilöitä voisivat olla esimerkiksi vuokranantajat, jotka ovat vuokranneet asuin- tai liikehuoneiston rikolliseen toimintaan tietoisena sen käyttötarkoituksesta

Uuteen lakiin ehdotetaan otettavaksi rikokseen osallisia ja rikosta edistäviä henkilöitä täydentävä säännös rikokseen liittyvistä henkilöistä. Pykälän 2 momentin *3 kohdassa* säädettäisiin henkilöistä, jotka ovat toistuvasti yhteydessä 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun henkilöön tai tavataan toistuvasti tämän seurassa, ja yhteydenpidolla tai tapaamisella oletetaan olevan yhteys rikokseen. Tässä kohdassa ehdotettua rekisteröityjen ryhmää ei ole voimassa olevassa laissa. Tietosuojadirektiivin 6 artiklassa säädetään eri ryhmiin kuuluvien rekisteröityjen erottamisesta, jonka d) kohdassa mainitaan kontaktit ja kumppanit. Näiden henkilöiden tulee liittyä henkilöihin, joiden voidaan vakavin perustein uskoa syyllistyneen tai olevan syyllistymässä rikokseen tai rikoksesta tuomittuihin henkilöihin. Käsitettä ei kuitenkaan määritellä tarkemmin tietosuojadirektiivissä, mistä syystä momentissa ehdotetaan huomioitavaksi tarkemmin erilaiset oletettuun rikolliseen toimintaan kytkeytyvät henkilöryhmät.

Rikokseen syyllistyvään henkilöön toistuvasti yhteydessä olevan henkilön suhteen merkitys tulisi jo arvioitavaksi silloin, kun rikosanalyysissa löydetään useampia kontakteja henkilöiden välillä, joista toinen on 1 kohdan mukainen henkilö ja toinen ei. Tällaisen suhteen olemassaololle voi olla

luonnollinen selitys, esimerkiksi asiakassuhde. Momentin 3 kohdassa tarkoitettaisiin henkilöitä, joiden kautta voitaisiin saada 1 kohdan mukaisista henkilöistä ja analyysin kannalta merkityksellisiä tietoja. Säännöksessä kuitenkin edellytettäisiin, että tälläkin henkilöryhmällä on yhteys oletettuun rikokseen, ottaen huomioon rikostiedustelun mahdolliset vaikutukset kyseessä olevien henkilöiden asemaan ja oikeusturvaan. Näin ollen pelkkä oletamus tai tapaamisten toistuvuus ei riittäisi ylittämään rekisteriin tallettamiskynnystä.

Momentin 4 kohdassa viitattaisiin poliisilain 5 luvun 13 §:n 1 momentin ja pakkokeinolain 10 luvun 12 §:n mukaiseen tarkkailuun. Myös tällaisen tarkkailun kohteena olevien henkilöiden tietoja voitaisiin käsitellä rikostiedustelutarkoitukseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sellaisista henkilöryhmistä, joiden osalta henkilön rooli on selvä. Säännöksessä huomioitaisiin, että nämä henkilöryhmät eivät varsinaisesti olisi poliisin rikostiedustelun kohdehenkilöitä. Näitä henkilöryhmiä koskevien henkilötietojen käsittely ei saisi mennä pidemmälle kuin on välttämätöntä tavoitteen kuten saavuttamiseksi, kuten rikoksen ennalta estämiseksi. Välttämättömyyskriteerillä tässä momentissa tarkoitettaisiin, että kyseisiä henkilöryhmiä koskevia tietoja saa käsitellä pykälässä säädettyyn käsittelytarkoitukseen suppeammin tai vain rajoitettuun tarkoitukseen. Näitä henkilöryhmiä olisivat rikoksen uhrit tai asianomistajana esiintyvät henkilöt, rikoksen ilmoittajat ja rikoksen todistajat. Todistajalla ei tässä momentissa tarkoitettaisi välttämättä henkilöitä, jotka on jo nimetty todistajiksi rikosprosessissa. Henkilötietojen käsittelylle asetettaisiin erityiset suojatakeet. Näiden henkilöryhmien tietojen käsittely voisi olla välttämätöntä esimerkiksi siinä tilanteessa, kun jo tapahtuneen rikoksen todistajaan tai asianomistajaan kohdistuva rikos pyritään estämään ennalta, esimerkiksi uhka-asiaassa, jossa suunniteltu teko kohdistuu johonkin yksilöityyn henkilöön. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi kidnappauksen suunnittelu tai järjestäytyneen rikollisryhmän kostotoimenpide toisen rikollisryhmän henkilöä kohtaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta liittää rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoihin niiden tallettamisen yhteydessä arvio tietojen antajan tai lähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista. Käytännössä kyse olisi vakiintuneesta menettelystä, jossa poliisi arvioi neliportaisella asteikolla tietojen luotettavuuden astetta. Säännöksellä huomioitaisiin tietosuojadirektiivin 7 artiklan 1 kohdan vaatimus siitä, että tosiseikkoihin perustuvat henkilötiedot erotetaan mahdollisuuksien mukaan henkilökohtaisiin arvioihin perustuvista henkilötiedoista, ottaen huomioon, että havaintotiedot voivat olla varmistamattomia. Säännöksellä myös tuettaisiin artiklan 2 kohdan vaatimusta siitä, että virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja ei luovuteta eikä aseteta saataville. Poliisin olisi myös varmennettava mahdollisuuksien mukaan henkilötietojen laatu ennen niiden luovuttamista tai saataville asettamista.

Ehdotetun pykälän muotoilussa on kiinnitetty huomiota hallintovaliokunnan epäiltyjen rekisteriä koskeviin huomautuksiin. Henkilöryhmät, joita tietojärjestelmään saisi tallettaa rikostiedustelutietojen osalta, luettelaisiin pykälässä tyhjentävästi. Rekisteriin tallettamiselle ja muulle näihin henkilöryhmiin liittyvälle henkilötietojen käsittelylle asetettaisiin erityiset talletuskriteerit. Silloin, kun kyse olisi muista kuin varsinaisesta rikolliseen toimintaan oletettavasti kytkeytyvistä henkilöistä, tallettaminen olisi mahdollista, mutta henkilötietojen käsittelyä koskisi vaatimus siitä, että henkilötietojen käsittely on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Kun kyse olisi henkilöstä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen tai syyllistyneen rikokseen, tietojärjestelmään tallettamiskynnys olisi matalampi kuin edellä tarkoitettujen henkilöiden osalta.

Voimassa olevan lain epäiltyjen rekisteriä koskevan 4 §:n 4 momentti sisältää rajoitussäännöksen, jonka mukaan epäiltyjen tietojärjestelmää saavat käyttää teknisen käyttöyhteyden avulla vain rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrätty poliisin henkilöstöön kuuluvat sekä poliisin ulkomaille lähettämät yhdyshenkilöt. Ehdotetulla pykälällä ei ole tarkoitus laajentaa tätä henkilöpiiriä. Esityksen 1. lakiehdotuksen 4 §:ään ei kuitenkaan ehdoteta sisällytettäväksi vastaavaa rajoitussäännöstä, vaan rekisteriin pääsyn rajoittamisen arvioidaan toteutuvan yleisellä tietoturvallisuutta koskevalla sääntelyllä. Tietoturvallisuudesta säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 32 §:ssä. Kyseisen pykälän 5 kohdan mukaan rekisterinpitäjällä olisi velvollisuus varmistaa, että automatisoidun käsittelyjärjestelmän käyttöön oikeutetut henkilöt pääsevät ainoastaan käyttöoikeuksiansa piiriin kuuluviin henkilötietoihin. Käyttöoikeudet poliisin tietojärjestelmiin myönnetään työtehtävien perusteella.

5 §. Henkilötietojen käsittely yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Pykälässä tarkoitettaisiin sellaisiin poliisin tehtäviin liittyvää henkilötietojen käsittelyä, joka ei liittyisi varmuudella 3 ja 4 §:ssä säädettyyn käsittelytarkoitukseen, mutta joka voisi myöhemmin osoittautua rikosasiaksi. Pykälän tarkoituksena on huomioida sellaiset tilanteet, joissa poliisille voi olla käytännössä vaikeaa ratkaista, onko kyse rikosasiasta vai yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvästä asiasta, ja sallia henkilötietojen käsittely myös tällaisessa tilanteessa. Pykälän soveltamisalaan kuuluisivat erityisesti kenttätoiminnan yhteydessä ja hälytystietoina tallettavat henkilötiedot sekä suuriin urheilutapahtumiin tai muihin yleisötapahtumiin sekä mielenosoituksiin tai mellakoihin liittyvän valvonnan ja virka-avun antamisen yhteydessä talteen otetut henkilötiedot. Myös tällaisiin rajanvetotilanteisiin liittyvä henkilötietojen käsittely on automaattisesti tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä, kun käsittelyä suorittaa direktiivissä tarkoitettu toimivaltainen viranomais. Pykälässä olisi kyse direktiivin soveltamisalaan kuuluvasta yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten suoritettavasta henkilötietojen käsittelystä.

6 §. Havaintotietojen käsittely. Pykälä täydentäisi 3 ja 4 §:n säännöksiä siten, että havaintotietojen tallettamiselle asetettaisiin erityiset edellytykset. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 2 §:n 2 momentin 11 kohtaa. Havaintotiedot voisivat sisältää poliisimiesten havaitsemia tai poliisille ilmoitettuja tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten tai henkilön muun käyttäytymisen vuoksi arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Jos havaintotieto ylittäisi 3 tai 4 §:ssä säädetyn käsittelytarkoituksen kynnyksen, tieto voitaisiin yhdistää kyseessä olevaan käsittelytarkoitukseen. Kyse olisi tiedoista, joita poliisi saa havainnoidessaan toimintaympäristöään tai tiedoista, jotka sivullinen on saattanut poliisin tietoon. Poliisi voisi saada esimerkiksi nimettömän vihjeen epäilyttävästi käyttäytyvistä henkilöistä tai epäilyttävästä toiminnasta, joka ei sellaisenaan välttämättä olisi lainvastaista toimintaa. Yhdistettynä muihin tekijöihin tai olosuhteisiin havaintotiedot voisivat kuitenkin viitata rikolliseen toimintaan. Poliisi saa myös sivullisilta henkilöiltä havaintotietoja esimerkiksi nettivinkkijärjestelmän välityksellä. Saapuneista vihjeistä välitetään poliisin yksiköille jatkotoimenpiteitä varten sellaiset, joiden osalta on harkittava, kuuluuko asia poliisin hoidettavaksi tai onko asiassa syytä epäillä rikosta. Tietoja analysoimalla pyritään estämään, paljastamaan ja selvittämään rikoksia ja rikoksia koskevia suunnitelmia, tunnistamaan tekijät sekä kohdistamaan heihin mahdollisia rikoksen estämistä tukevia lupavalvontatoimenpiteitä.

Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi nimenomainen vaatimus tietojen luotettavuuden ja oikeellisuuden arvioinnista. Perustuslakivaliokunta (PeVL 18/2012 vp) on todennut havaintotietojen osalta, että kysymys on potentiaalisesti hyvin laajasta ihmisten yksityiselämään puuttuvasta tietojoukosta. Lisäksi havaintotiedot ovat usein luonteeltaan epävarmoja ja niiden käyttämiseen sisältyy leimautumisen riski. Perustuslakivaliokunta on tämän luonteisten tietojen käsittelyssä

kiinnittänyt edellä mainittujen yleisten seikkojen lisäksi huomiota tarpeeseen varmistaa tietojen virheettömyys ja luotettavuus (PeVL 27/2006 vp, s. 2/II) ja liittää tietoon arviot tietojenantajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta (PeVL 51/2002 vp, s. 2/II).

7 §. *Yksittäiseen tehtävään liittymättömien tietojen käsittely.* Pykälän 1 momentissa tarkoitettaisiin sellaisten yksittäiseen tehtävään liittymättömien tietojen käsittelyä, jotka jo tietojen saamishetkellä tiedettäisiin poliisin 3-6 §:ssä säädettyjen käsittelytarkoitusten kannalta tarpeellisiksi. Pykälä vastaisi asiallisesti pääosin voimassaolevan poliisin henkilötietolain 12 §:ää. Vuoden 2013 lakimuutoksen perusteluissa (HE 66/2012 vp, s. 22) yksittäiseen tehtävään liittymättömät tiedot on määritelty poliisin virkatehtäviensä suorittamisen yhteydessä saamiksi tiedoiksi, jotka poliisi saa muiden tehtävien yhteydessä ja joita ei erikseen pyritä hankkimaan. Poliisi saa kuitenkin tehtäviensä kannalta merkityksellisiä, suoritettavaan yksittäiseen tehtävään liittymättömiä henkilötietoja haltuunsa myös suorittaessaan tiettyyn yksittäiseen tehtävään liittyvää oma-aloitteista tiedonhankintaa. Myös näiden tietojen käsittely olisi mahdollista momentin nojalla. Momentissa tarkoitetut tiedot olisi aina hankittu tai muilla tavoin saatu poliisin laissa säädettyjen toimivaltuuksien nojalla poliisin tehtävien suorittamisen yhteydessä. Säännöksellä ei siten laajennettaisi poliisin tiedonhankintavaltuuksia, vaan asetettaisiin reunaehdot poliisille muualla säädetyn toimivaltuuksin saadun tiedon käsittelylle.

Voimassa olevan lain 12 §:n mukaan yksittäiseen tehtävään liittymättömät tiedot voidaan tallettaa poliisiasian tietojärjestelmään havaintotietoina, epäiltyjen tietojärjestelmään, suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään tai Schengenin tietojärjestelmän kansalliseen järjestelmään. Voimassa olevasta laista poiketen tietoja olisi ehdotetun säännöksen perusteella mahdollista käsitellä kaikkiin 3-6 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin, jos käsittely täyttää kyseisissä pykälissä säädetty edellytykset. Ehdotettu muutos ei käytännössä laajentaisi tietojen sallittuja käsittelytarkoituksia, koska käsittely edellyttäisi kaikissa tapauksissa 3-6 §:ssä säädettyjen käsittelykriteerien täyttymistä. Havaintotiedot voidaan myös voimassa olevan lain mukaisesti siirtää poliisiasian tietojärjestelmän muihin osioihin edellyttäen, että tallettamiskriteerit täyttyvät.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettuihin tietoihin eivät sisältyisi poliisilain salaisiin tiedonhankintakeinoin hankitut ylimääräiset tiedot, joiden käsittelystä säädetäisiin 8 §:ssä.

Pykälän 2 momentti olisi uusi säännös. Myös 2 momentissa olisi kyse poliisin tehtävien suorittamisen yhteydessä hankitun ja muutoin saadun tiedon käsittelemisestä tilanteissa, joissa tieto ei liity suoraan käsillä olevaan yksittäiseen tehtävään. Säännöksen yhtenä tavoitteena on selventää nykytilaa niiden tilanteiden osalta, joissa poliisin tehtävien suorittamisen yhteydessä saatuja henkilötietoja on käsiteltävä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla niiden sisällön ja merkityksellisyyden arvioimiseksi. Ehdotetun 2 momentin kannalta merkityksellinen on tietosuojadirektiivin johdanto-osan 18 kappale, jonka mukaan vakavan väärinkäytösten riskin ennalta estämiseksi luonnollisten henkilöiden suojelun olisi oltava teknologianeutraalia eli se ei saisi riippua käytetystä tekniikasta. Luonnollisten henkilöiden suojelun olisi koskettava myös henkilötietojen automaattista käsittelyä sekä sellaisten henkilötietojen manuaalista käsittelyä, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa. Henkilötietojen automaattisen käsittelyn käsitteen piiriin kuuluvat siten rekisteriin tallettamisen, rekisteritietojen käyttämisen ja luovuttamisen ohella myös ne käsittelytoimet, joita suoritetaan ennen tietojen tallentamista poliisin valtakunnallisiin tietojärjestelmiin. Tämä henkilötietojen käsittelyn vaihe tuotaisiin lakitasoisen sääntelyn piiriin ehdotetulla 2 momentilla, jossa säädetäisiin tietojen tarpeellisuuden arvioinnista ennen niiden pidempiaikaista tallettamista poliisin tietojärjestelmiin. Tältä osin momentissa laajennettaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sääntelyä, joka kohdistuu tietojen tallettamiseen ja käsittelyyn poliisin valtakunnallisissa ja yksikkökohtaisissa tietojärjestelmissä.

Nykytilan selventämisen lisäksi 2 momentti merkitsisi myös laajennusta poliisin nykyiseen henkilötietojen käsittelyyn. Säännös mahdollistaisi voimassa olevasta laista poiketen henkilötietojen tallettamisen erilliseen henkilörekisteriin sen selvittämiseksi, täyttyvätkö 3-6 §:ssä säädetty edellytykset tietojen käsittelylle. Henkilötietoja ei saisi käsitellä tutkinta- ja tiedustelutarkoituksiin, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai havaintotietoina, jos on epäselvää täyttyvätkö 3-6 §:ssä säädettyt kriteerit henkilötietojen käsittelylle. Poliisin tehtävien yhteydessä saatuja henkilötietoja voitaisiin kuitenkin käsitellä niiden tarpeellisuuden arvioimiseksi korkeintaan kuuden kuukauden ajan, jos tiedoilla voi olla merkitystä 3-6 §:ssä säädettyjen tarkoitusten kannalta. Poliisin tehtävien kannalta selvästi merkityksettömät henkilötiedot olisi hävitettävä välittömästi, eikä niitä voitaisi tallettaa rekisteriin 2 momentin nojalla.

Poliisin toimintaympäristö on merkittävästi muuttunut voimassa olevan poliisin henkilötietolain säätämisen jälkeen. Tavat, joilla poliisi on perinteisesti arvioinut tietojen merkityksellisyyttä, eivät tarjoa riittäviä mahdollisuuksia rikosanalyysissä tarvittavien tietojen käsittelyyn nykyisessä digitaalisessa toimintaympäristössä. Analyysitoiminnan systemaattinen kehittäminen edellyttää mahdollisuuksia tietojen merkityksen arvioimiseen nykyaikaisen tekniikan keinoin. Momentin perusteella käsiteltävät tiedot voisivat olla myös julkisista lähteistä, kuten internetistä ja viranomaisten julkisista rekistereistä, peräisin olevaa kuvamateriaalia tai tekstiä, johon voi sisältyä suuriakin määriä tietoja henkilöistä, joiden merkityksellisyys on tietojen tallettamistilanteessa epäselvä. Tietoja voitaisiin 2 momentin nojalla myös verrata poliisin tietojärjestelmiin jo talletettuihin henkilötietoihin sen selvittämiseksi, täyttyvätkö 3-6 §:ssä säädetty kriteerit tietojen käsittelylle. Edellytyksenä käsittelylle olisi kuitenkin 1 momenttia vastaavasti se, että tiedot on hankittu tai muutoin saatu poliisin tehtävien yhteydessä muualta laista tulevien toimivaltuuksien nojalla. Poliisi ei siten voisi 2 momentin nojalla hankkia sellaisia tietoja, joita sillä ei olisi käytettävissään muualta laista tulevien tiedonhankintavaltuuksien nojalla.

Tietosuojaalainsäädäntö edellyttää, että henkilötietoja ei käsitellä tarpeettomasti. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, miten tehtävien yhteydessä saatujen tietojen tarpeellisuutta voidaan arvioida ja varmistaa tietojen merkityksellisyys ennen niiden käsittelyä tutkinta- tai rikostiedustelutarkoituksiin, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyviin tarkoituksiin tai havaintotietoina. Momentin viimeisessä virkkeessä korostettaisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 6 §:n mukaista vaatimusta tarpeettomien tietojen poistamisesta ilman aiheetonta viivytystä. Vaatimusta täydentäisi poistossäännöksiä koskevan 5 luvun 3 §:ssä asetettu kuuden kuukauden aikarajoitus, jonka kuluessa henkilötietojen merkityksellisyys tai tarpeettomuus olisi viimeistään arvioitava.

Tietojen tallettaminen rekisterin ennen niiden tarpeellisuuden varmistamista on yksityisyyden suojaa rajoittava toimenpide. Rekisteriin tallentuisi väistämättä myös tietoja, jotka tarpeellisuusarvioinnissa osoittautuisivat poliisin tehtävien kannalta merkityksettömiksi. Rekisteröityjen oikeusturvaa parantaisi kuitenkin se, että tietoja saisi säilyttää korkeintaan kuuden kuukauden ajan ja tarpeettomiksi arvioidut tiedot olisi poistettava viipymättä jo ennen kuuden kuukauden määräajan täyttymistä. Yksityisyyden suojaa takaavana suojatoimenpiteenä toimisi lisäksi se, että tietojen käsittely olisi mahdollista ainoastaan päällystään kuuluvan poliisimiehen päätöksellä. Tietoon pääsy rajattaisiin poliisin käyttöoikeushallinnan kautta vain niille henkilöille, joiden tehtäviin momentissa tarkoitettu merkityksellisyyden arviointi kuuluisi. Tietojen käsittely olisi muita käsittelytarkoituksia vastaavasti henkilötietojen käsittelyn ohjauksen, valvonnan ja tietojen suojaamista koskevien velvoitteiden piirissä. Käsittelyä koskisivat kaikki rekisterinpitäjälle laissa asetetut velvoitteet, kuten 8 luvun 1 §:ssä säädetty velvoite varmistaa arkaluonteisten tietojen tietoturva niiltä osin kuin käsiteltävään aineistoon sisältyisi arkaluonteisia tietoja. Rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin, mutta rekisteröity voisi pyytää

tietosuojavirastoa tarkastamaan tietojen käsittelyn lainmukaisuuden 6 luvun 2 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla.

8 §. Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely. Pykälässä säädettäisiin salaisten tiedonhankintakeinojen käytön yhteydessä saatujen ylimääräisten tietojen käsittelystä. Pykälä vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain 11 §:ää. Ylimääräisten tietojen tallettamisedellytyksistä säädetään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 57 §:ssä sekä poliisilain (872/2011) 5 luvun 55 §:ssä. Hallintovaliokunta on vuonna 2014 voimaan tullutta lainmuutosta arvioidessaan (HaVM 26/2013 vp, s. 7) edellyttänyt, että poliisi- ja pakkokeinolaissa säädettyjä tallettamisedellytyksiä täydennettäisiin poliisin henkilötietolaissa säätämällä siitä, mihin tietojärjestelmiin tai henkilörekisteriin ylimääräinen tieto talletetaan. Koska 1. lakiehdotuksessa ei enää säädettäisi tietojärjestelmistä tai henkilörekistereistä, voimassa olevan 11 §:n sääntelyä ylimääräisen tiedon tallettamisesta 2, 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuihin tietojärjestelmiin tai 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun henkilörekisteriin ehdotetaan muutettavaksi siten, että tieto saataisiin tallettaa 2 luvun 3 ja 4 §:ssä säädettyyn henkilötietojen käsittelytarkoitukseen. Viittaus suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn poistettaisiin.

Pykälän 2 momentti sisältäisi voimassa olevaa 11 §:ää vastaavasti informatiivisen viittauksen poliisilain 5 luvun 54 §:ään ja pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ään, joissa säädetään telekuuntelulla, televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä.

9 §. Henkilötietojen käsittely lupahallinto- ja valvontatehtävissä sekä löytötavaralain mukaisissa tehtävissä. Pykälässä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tapahtuva henkilötietojen käsittely kuuluisi tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen tietosuojalain soveltamisalaan. Pykälä korvaisi voimassa olevan lain 3 §:n säännökset hallintoasiain tietojärjestelmään talletettavista tiedoista lukuun ottamatta 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuja ulkomaalaisten tunnistamistietoja, joiden käsittelystä säädettäisiin 2 §:ssä. Kyseisiä tunnistamistietoja käsiteltäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain soveltamisalaan kuuluvien tehtävien suorittamiseksi.

Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin tyhjentävästi ne tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvat säädökset, joissa säädetään poliisin lupahallinto- ja valvontatehtävistä sekä löytötavaratoimintaan liittyvistä tehtävistä. Näissä laeissa säädettyjen tehtävien suorittaminen muodostaisi 9 §:ssä tarkoitettujen henkilötietojen alkuperäisen käsittelytarkoituksen. Lakien joukkoon lisättäisiin voimassa olevan lain 3 §:stä poiketen löytötavaralaki (778/1988), ampumaratalaki (763/2015) ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettu laki (444/2017), joissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisesta henkilötietojen käsittelystä ei säädetä nykyisessä poliisin henkilötietolaissa. Pykälää sovellettaisiin yhdessä tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän tietosuojalain kanssa.

Löytötavaratoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot siirtyisivät ehdotetun lisäyksen nojalla poliisin valtakunnalliseen rekisterinpittoon voimassa olevan lain 6 §:n nojalla perustetuista yksikkökohtaisista henkilörekistereistä, joihin tiedot on tähän asti talletettu. Ampumaratalaissa poliisille säädettyjen lupahallinnollisten tehtävien lisääminen käsittelytarkoituksiin mahdollistaisi myös mainittuihin tehtäviin liittyvien henkilötietojen käsittelyn poliisin tietojärjestelmissä. Ampumaratalaissa poliisin tehtäväksi säädetty lupaharkinta edellyttää lisäksi luvanhakijan luotettavuuden ja sopivuuden selvittämiseksi suoritettavaa henkilötietojen käsittelyä, josta säädettäisiin ehdotetun yhteensopivaa käsittelyä koskevan 11 §:n 7 kohdassa.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin henkilöryhmät, joita koskevia 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja tässä pykälässä säädettyyn tarkoitukseen saisi käsitellä. Momentin 1 kohdassa

tarkoitettuihin henkilöryhmiin kuuluisivat kaikkien 1 momentissa täsmennettyjen lakien mukaisten lupien ja hyväksyntien hakijat ja saajat sekä ilmoitusten tekijät, sisältäen myös passien ja henkilökorttien hakijat ja haltijat. Momentin 2 kohta kattaisi vastaavasti kohdassa erikseen mainittujen henkilöryhmien lisäksi muun muassa lupahallinnollisten tehtävien suorittamiseksi käsiteltävät yhteisön asiamiesten ja yhteisön hallintoelinten jäsenten tiedot sekä ampumaratalain mukaisten aseratavastaavien tiedot. Momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin ampuma-aseilmoitukseen liittyviin henkilöihin kuuluisivat sekä ilmoitusten kohteena olevat henkilöt että ilmoituksen tehneet terveydenhuollon ammattihenkilöt.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin erikseen rahankeräysten ja arpajaisten yhteys- ja vastuuhenkilöiden sekä käytännön toimeenpanijoiden henkilötietojen käsittelystä. Kohdassa tarkoitetut henkilöt eivät toimi luvanhakijoina tai -haltijoina eivätkä siten sisälly momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin henkilöryhmiin.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin rahapeliyhtiön tai muun arpajaislaissa tai rahanpesulaissa poliisin valvottavaksi säädetyn elinkeinonharjoittajan tai yhteisön palveluksessa olevia henkilöitä koskevien tietojen käsittelystä. Muihin elinkeinonharjoittajiin tai yhteisöihin kuuluisivat arpajaislain 3 luvussa ja rahanpesulain 2 luvun 2 §:ssä tarkoitetut elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt, jotka välittävät rahapeliyhteisöjen tarjoamiin rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja. Kohdassa tarkoitettujen henkilöryhmien tietoja käsiteltäisiin muun muassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun mukaisen valvonnan ja lain 8 luvussa säädettyjä hallinnollisia seuraamuksia koskevien asioiden käsittelemiseksi.

Valvontaviranomaisen on rahanpesulain 7 luvun 9 §:n mukaan ylläpidettävä järjestelmää, jonka kautta se voi vastaanottaa ilmoituksia rahanpesulain säännösten epäillyistä rikkomuksista. Pykälän 2 momentin 6 kohdassa säädettäisiin tästä syystä erikseen rahanpesulain 7 luvun 9 §:n mukaisten ilmoitusten tekijöiden ja kohteena olevien henkilöiden henkilötietojen käsittelystä.

Momentin 7 kohta kattaisi muut poliisille säädettyjen lupahallinto- ja valvontatehtävien sekä löytötavaratoimintaan liittyvien tehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilöryhmät, kuten asiakirjan toimitustietoihin liittyvät henkilöt, konkurssi- tai kuolinpesän hoitajat ja kuolinpesän osakkaat, lausunnon antajat, löytötaveralain perusteella rekisteröivät henkilöt, rahankeräys- ja arpajaislain mukaan määrätyt toimitsijat sekä valokuvaajat, jotka tallettavat kuvia lupa-asiakirjoja varten. Kohta kattaisi myös ampuma-aseen tai muun ampuma-aselain perusteella rekisteröidyn esineen luovuttajat sekä aseiden omistajat, joiden tiedot talletettaisiin asetietojärjestelmään aselainsäädännön edellyttämän aseiden elinkaaren seurannan mahdollistamiseksi. Lisäksi 7 kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin kuuluisivat muut poliisille 1 momentissa tarkoitetuissa laeissa säädettyihin valvontatehtäviin liittyvät henkilöt, joiden henkilötietojen käsittely on tarpeen valvontatehtävän suorittamiseksi.

Poliisi käsittelee kuitenkin osana arpajaislain (1047/2001) 11 §:ssä mainitun rahapeliyhtiön valvontaa myös sen asiakkaiden asiakasrekisteriin ja peliaineistoon sisältyviä henkilötietoja. Näiden henkilötietojen käsittelyn osalta ehdotetaan erillistä 3 momenttia. Rahapeliyhtiön asiakas- ja pelaajatietojen käsittely olisi rajoitettava siihen, mikä on välttämätöntä rahapeliyhtiön valvonnan suorittamiseksi, koska kyseessä olevien henkilötietojen alkuperäinen käsittelytarkoitus on rahapeliyhtiön asiakastietojen käsittely. Poliisi voisi käsitellä pelaajatietoja myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) mukaiseen valvontaan, joka kohdistuu rahapeliyhteisöön ja elinkeinonharjoittajiin ja yhteisöihin, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja, esimerkiksi sen selvittämiseksi, onko rahapeliyhtiö tai sen asiamies suorittanut asiakkaan tuntemistoimet lain edellyttämällä tavalla. Asiakkaan henkilötietoja tarvitaan lisäksi pelaajien oikeusturvan takaamiseksi suoritettavassa pelaajien pelitapahtumien todentamisessa. Pelaajatietojen osalta poliisi voisi käsitellä erityisesti seuraavia

henkilötietoja: pelaajatunniste, syntymäaika, sukupuoli, yhteystiedot, kuolinpäivä, peliyhtiön antama asiakasnumero, pelaajan tilinumero, rekisteröitymispäivä, pelitilin sulkemispäivä, pelaajan asettamat pelirajat, rahansiirrot pelitilille, pelitapahtumien tiedot, peliestot ja pelikiellot. Luettelo ei ole tyhjentävä. Käsiteltävistä tiedoista osa on suoraan yhdistettävissä yksittäiseen pelaajaan (esimerkiksi pelaajatunniste tai pelaajan tilinumero) ja henkilö on siten tunnistettavissa tämän tiedon perusteella. Osa käsiteltävistä tiedoista on puolestaan sellaisia henkilötietoihin liitettäviä tietoja (esimerkiksi pelirajat, peliestot tai pelikiellot), joiden perusteella yksittäistä pelaajaa ei voida suoraan tunnistaa, vaan tunnistaminen edellyttää myös jonkin muun henkilön yksilöivän tiedon yhdistämistä kyseessä olevaan tietoon. Pelaajia koskevia tietoja ei olisi kuitenkaan mahdollista yhdistää yksittäiseen luonnolliseen henkilöön pelkästään rahapeliyhtiön poliisille tietojoukkona siirtämien tietojen perusteella, vaan poliisi saisi tiedon yksittäisen pelaajan henkilöllisyydestä ainoastaan rahapeliyhtiön kautta.

10 §. Teknisessä valvonnassa saatujen henkilötietojen käsittely. Operatiivisen toiminnan kannalta tarkoituksenmukainen tekninen valvonta edellyttää yhtäältä toimivaltuutta itse valvonnan suorittamiseen ja toisaalta valvonnalla saadun tiedon käsittelemiseen. Poliisin toimivaltuudesta teknisen valvonnan suorittamiseen säädetään poliisilain 4 luvun 1 §:ssä, jonka mukaan teknisellä valvonnalla tarkoitetaan jatkuvaa tai toistuvaa ajoneuvoihin, ajoneuvojen kuljettajiin, jalankulkijoihin tai yleisöön kohdistuvaa teknisellä laitteella tapahtuvaa katselua tai kuuntelua sekä äänen tai kuvan automaattista tallentamista. Poliisi saa siitä ennalta ilmoitettuaan suorittaa teknistä valvontaa yleisellä paikalla tai yleisellä tiellä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten ennalta estämiseksi, rikoksesta epäillyn tunnistamiseksi sekä erityisten valvontakohteiden vartioimiseksi. Voimassa olevassa poliisin henkilötietolaissa ei säädetä teknisessä valvonnassa kertyvien henkilötietojen käsittelystä. Ehdotetun 10 §:n tavoitteena on mahdollistaa henkilötietojen käsittely, joka liittyy poliisilain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun tekniseen valvontaan.

11 §. Yhteensopiva käsittely. EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö edellyttää, että henkilötietoja käsitellään pääsääntöisesti vain siihen laissa säädettyyn tarkoitukseen, jota varten ne on kerätty. Periaate sisältyy jo voimassa olevaan henkilötietolakiin. Tietosuojalainsäädäntö mahdollistaa kuitenkin henkilötietojen käsittelyn myös muuhun tarkoitukseen, jos siitä säädetään laissa, ja käsittely on tarpeellista ja oikeasuhtaista. Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön, sääntelyn olisi myös oltava riittävän yksityiskohtaista ja tarkkarajaista.

Yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa periaatetta on tietosuojadirektiivissä kuitenkin jossain määrin tiukennettu suhteessa aiempaan EU-sääntelyyn, ja myös yhteensopiva henkilötietojen käsittely sidotaan melko tiukasti direktiivin soveltamisalaan. Tämä asettaa myös erityisiä vaatimuksia henkilötietojen luovuttamisen osalta, kun kyse on muista viranomaisista kuin direktiivin soveltamisalalla toimivaltaisista viranomaisista. Direktiivin johdanto-osan 29 kappaleen mukaan henkilötiedot olisi kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten direktiivin puitteissa ja niitä ei saisi käsitellä sellaisia tarkoituksia varten, jotka ovat yhteensopimattomia rikosten ennalta estämisen, tutkimisen, paljastamisen tai rikoksiin liittyvien syytetoimien tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelun, kanssa. Jos sama tai eri rekisterinpitäjä käsittelee henkilötietoja muussa tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvassa tarkoituksessa kuin siinä, jota varten tiedot on kerätty, käsittely olisi sallittavaa edellyttäen, että se on luvallista sovellettavien säännösten mukaisesti ja tarpeellista ja oikeasuhteista tätä muuta tarkoitusta varten.

Yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskeva pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 16 §:n ja 16a §:n säännöksiä, mutta säännöksiä laajennettaisiin ja tarkennettaisiin eräiltä osin. Vuonna 2012 annetussa hallituksen esityksessä 16 §:n 2 momenttia ehdotettiin muutettavaksi siten, että tietojärjestelmään sisältyvien tietojen käyttäminen myös laillisuusvalvontaan mainittaisiin

nimenomaisena käyttötarkoituksena. Tämän säännöksen säilyttäminen on tärkeää, ottaen myös huomioon tarpeet vahvistaa poliisin tietojärjestelmien asianmukaista valvontaa.

Ehdotetussa yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevan pykälän *1 momentissa* lueteltaisiin käsittelytarkoitukset, joita pidettäisiin alkuperäisten käsittelytarkoitusten kanssa yhteensopivina henkilötietojen käsittelytarkoituksina. Luettelo olisi tyhjentävä, mutta toisaalta sen kohdat mahdollistaisivat liikkumavaraa. Henkilötietojen käsittely rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi pitäisi sisällään myös poliisin toiminnan suuntaamisen ja tilannekuvan ylläpitämisen. Momentin 2 ja 3 kohta olisivat uusia verrattuna voimassa olevan lain 16 §:n 1 momenttiin, ja 4 kohta sisältäisi aiemmasta poiketen myös perusteena huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämisen. Momentin ulkopuolelle rajattaisiin kuitenkin rahapeliyhtiön ja sen asiamiehinä toimivien elinkeinonharjoittajien yhteisöjen valvontatiedot.

Pykälän *2 momentissa* huomioitaisiin viittaussäännöksellä toisaalta sellaiset henkilötietojen käsittelytarkoitukset, joita tietosuojadirektiivissä pidetään aina yhteensopivina käsittelytarkoituksina, sekä näihin verrattavissa olevat poliisin tarpeet käsitellä henkilötietoja laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa. Lisäksi henkilötietoja saisi käyttää koulutustoiminnassa, jos ne ovat välttämättömiä koulutuksen toteuttamiseksi. Näissä tilanteissa ei olisi kyse yksittäisen tehtävän suorittamisesta, vaan yleisemmästä tarpeesta käsitellä henkilötietoja tiettyihin tarkoituksiin. Ehdotettu momentti vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain 16 §:n 2 momentin säännöstä.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin rajoituksesta, joka koskee havaintotietojen, rikostiedustelutietojen ja tietojen tarpeellisuuden arviointia varten talletettujen henkilötietojen käyttämistä. Niitä ei saisi säännöksen mukaan käyttää päätettäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta, jos luvan myöntämisen tai voimassaolon edellytykseksi on säädetty luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus, jonka arvioiminen edellyttää luvanhakijan tai luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön, rikokseen syyllistymiseen tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja. Tällä pyritäisiin huomioimaan se, että havainto- ja rikostiedustelutiedot ovat usein varmentamattomia, sekä tähän liittyen se, että havainto- ja rikostiedustelutietoihin ei kohdistuisi muuta kuin henkilötietojen välillinen tarkastusoikeus tietosuojaviranomaisen välityksellä. Henkilön oikeusturvan kannalta on tärkeää, että lupaharkinnassa käytetyt henkilötiedot ovat täsmällisiä ja paikkansa pitäviä. Rajoitus ei kuitenkaan estäisi havainto- ja rikostiedustelutietojen käyttämistä päätettäessä siitä, käynnistetäänkö jo myönnettyyn lupaan liittyen lupavalvonnallisia toimenpiteitä. Tällöin kyse olisi poliisin toiminnan suuntaamisesta 1 momentin 1 kohdan perusteella.

Momentissa rajattaisiin selvyiden vuoksi nimenomaisesti pois myös mahdollisuus tarpeellisuuden arviointia varten käsiteltävien tietojen käyttämiseen päätettäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta. Tarpeellisuuden arviointia varten käsiteltävät tiedot tulisivat muutoinkin yhteensopivan käsittelyn piiriin vasta sen jälkeen, kun tiedot olisi arvioitu tarpeellisiksi ja siirretty 3-6 §:n mukaisesti käsittelytarkoituksiin.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin rajoituksesta, joka koskee passinhakijan sormenjälkitietojen käyttöä. Niitä saisi käyttää muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Perustuslakivaliokunta lausunnossaan 47/2010 vp arvioinut, että passirekisterin sormenjälkitietojen käyttämisen sallimista tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamisessa voidaan pitää sellaisena käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamisena, jota saatetaan vielä luonnehtia valiokunnan edellyttämällä tavalla täsmälliseksi ja vähäiseksi. Tunnistamattomalla uhrilla tarkoitettaisiin 4

momentissa vainajien lisäksi myös vakavassa hengen tai terveyden vaarassa olevia uhreja, joiden tunnistaminen olisi mahdollista ainoastaan sormenjälkitietojen avulla esimerkiksi uhrin pitkäaikaisen tiedottomuuden takia. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain 16 a §:n 1 momenttia siltä osin kuin on kyse passin sormenjälkitietojen käsittelystä.

Pykälän 5 *momentti* olisi uusi suhteessa voimassa olevaan lakiin. Voimassa olevan 16 a §:n 1 momentin mukaan ulkomaalaislain 131 §:n perusteella poliisin rekistereihin talletettuja sormenjälkitietoja saa käyttää muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen samoin edellytyksin kuin passisormenjälkiä. Ulkomaalaislain perusteella rekisteröityjen sormenjälkien käyttöä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että sormenjälkien käyttö olisi lisäksi mahdollista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 603/2013 (Eurodac-asetus) tarkoitettujen terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Sormenjälkien käytön edellytyksenä olisi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 11 §:n 2 momentin mukaisesti välttämättömyys, minkä lisäksi vertailu olisi rajoitettava vastaavanlaisiin rikoksiin kuin Eurodac-asetuksen mukainen sormenjälkien vertailu. Eurodac-asetuksen 20 artiklan 1 kohdan mukaan lainvalvontatarkoituksessa Eurodac -järjestelmään tehtävän sormenjälkien vertailun edellytyksenä on, että vertailu rekisteröidyn tunnistamiseksi suoritetaan ensin kansallisiin tietokantoihin, mahdollisuuksien mukaan Prümin päätösten soveltamista varten käytössä oleviin muiden EU:n jäsenvaltioiden sormenjälkitietojärjestelmiin sekä viisumitietojärjestelmään (VIS). Kansallisista tietokannoista ulkomaalaislain 131 §:n perusteella rekisteröityjä sormenjälkiä sisältävän poliisin kansallisen rekisterin käyttäminen rikostorjunnassa ei kuitenkaan ole mahdollista voimassa olevan lain nojalla. Rikostorjunnallisesti tätä on pidetty ongelmallisena. Erityisesti ongelma korostuu terrorististen rikosten ja muiden yhteiskunnallisesti merkittävien ja vakavia seurauksia aiheuttavien rikosten torjunnassa, joiden selvittämistä intressit ovat suuret ja joiden ennalta estäminen on erityisen tärkeää.

Ulkomaalaisen tunnistamistietoja käsitellään ulkomaalaislain nojalla osana poliisin suorittamaa ulkomaalaisvalvontaa. Ulkomaalaisen sormenjälkitietojen vertaaminen poliisiasiaan tietojärjestelmän tuntoerkitietojen sormenjälkiin maahantulon edellytysten selvittämiseksi on mahdollistettu siltä osin kuin rekisteröidyt tuntoerkitiedot liittyvät rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään vuosi vankeutta. Ehdotettu laajennus rikostorjuntatarkoituksessa tehtäviin vertailuihin on ulkomaalaislain 131 §:n perusteella rekisteröityjen henkilöiden yksityisyyden suojan kannalta merkittävä. Ehdotetun säännöksen suhdetta perustuslain mukaiseen yksityiselämän suojaan ja yhdenvertaisuusperiaatteeseen arvioidaan tarkemmin luvuissa 4.1 ja 4.2.

Pykälän 6 *momentti* rajaisi voimassa olevaa 16 §:ää vastaavasti ampuma-aselain 114 §:n mukaisen ampuma-aseilmoituksen tietojen käytön aselupatiedon käsittelyyn. Tällä tarkoitettaisiin myös voimassa olevaa 10 §:ää vastaavasti, että ampuma-aseilmoituksia koskeva tieto ei saa ilmetä järjestelmästä muutoin kuin aselupatietoa käsiteltäessä.

3 luku - Henkilötietojen käsittelyn erityissäännöksiä

1 §. Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Vuoden 2013 lainmuutosten (HE 66/2012 vp) yhteydessä poliisin oikeutta saada teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja eräistä rekistereistä on muutettu vastaamaan tiedot luovuttavan tahon tiedon luovutus-oikeutta. Säännös muutettiin kattamaan myös majoitus- ja ravitsemistoimintaan liittyvät matkustajatiedot, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen henkilörekistereiden tiedot, vesikulkuneuvorekisterin tiedot, virka-apuun liittyvät tiedot virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta sekä puolustusvoimien asevelvollisrekisterin tiedot. Lain 13 §:ää on myös täsmennetty

käyttötarkoituksen ja tietosisällön osalta. Hallituksen esityksen perusteluissa kuitenkin kiinnitetään huomiota siihen, että henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin on tehty lukuisia muutoksia eri lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä. Voimassa olevan lain kokonaisuudistus edellyttäisi laajempaa viranomaisten välistä tietojenvaihdon tietojen luovuttamista ja tietojen vastaanottamista koskevaa tarkastelua ja sääntelytekniikan arviointia, jota tässä yhteydessä ei ole ollut mahdollista toteuttaa. Tästä syystä lakia päädyttiin muuttamaan, vaikka se on osin johtanut tietojen saanti- ja luovutusoikeuden kaksinkertaiseen sääntelyyn.

Tiedonsaantioikeuksien poistamista poliisin henkilötietolaista on arvioitu 1. lakiehdotuksen valmistelun yhteydessä. Ne ehdotetaan kuitenkin toistaiseksi säilytettäväksi vuoden 2013 lainmuutosten mukaisina lukuun ottamatta eräitä tarkennuksia ja säädösviittauksiin esitettyjä korjauksia (*1 momentti*). Momentin 16 kohtaan on lisätty viittaus matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annettavaan lakiin (/), jossa säädettäisiin oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä, erotuksena 16 kohdalle, joka koskisi kaikkia liikenteenharjoittajia yksittäistapauksissa. Tiedonsaantioikeuksien säilyttämistä puoltaa mm. tarve säilyttää voimassa olevan 13 §:ssä poliisille säädetty oikeus tietojen saamiseen maksutta, jota koskevaa sääntelyä ei suurelta osin sisälly tiedonluovutusta koskeviin säännöksiin. Maksuttomuudesta säädettäisiin ehdotetun pykälän *2 momentissa*. Sääntelyn poistaminen on eräiltä osin arvioitu lakiteknisesti ongelmalliseksi ratkaisuksi myös siitä syystä, että tietojen luovutussäännöstä ei olisi mahdollista sijoittaa mihinkään voimassa olevaan erityislakiin. Sääntelyn säilyttämistä tukee myös voimassa olevassa 13 §:ssä säädetty mahdollisuus uhkasakon asettamiseen tietyissä tilanteissa. Uhkasakon asettamisesta säädettäisiin 4 §:ssä.

Pykälän *3 momentissa* asetettaisiin poliisille velvollisuus antaa henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä. Poliisille asetettaisiin myös velvollisuus varmistaa vastaanotettujen henkilötietojen tarpeellisuus, jos henkilötiedot on luovutettu pyytämättä. Säännös vastaisi sanamuodon tarkistusta lukuun ottamatta voimassa olevan 13 §:n 3 momenttia.

2 §. *Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten.* Erona luvun 1 §:ään, joka koskee teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tapahtuvaa luovuttamista, ehdotetussa 2 §:ssä säädettäisiin henkilötietojen luovuttamisesta poliisille suoraikäyttöisesti tai tietojoukkona. Pykälän *1 momentin* luettelo vastaisi voimassa olevan lain 14 §:n 1 momentin luetteloa. Pykälän *2 momentissa* asetettaisiin 1 §:ää vastaavasti velvollisuus antaa tieto henkilötiedot luovuttaneelle rekisterinpitäjälle niiden käsittelystä sekä varmistaa vastaanotettujen henkilötietojen tarpeellisuus. Momentti vastaisi voimassa oleva lain 14 §:n 2 momentin säännöstä.

3 §. *Euroopan unionin viisumitietojärjestelmä.* Pykälässä säädettäisiin poliisin oikeudesta saada teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja Euroopan unionin viisumitietojärjestelmästä. Pykälän *1 momentti* koskisi henkilötietojen vastaanottamista poliisille ulkomaalaislaissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin oikeudesta saada tietoja terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten selvittämiseksi. Säännökset vastaisivat voimassa olevan lain 42 §:ää.

4 §. *Uhkasakko.* Ehdotetulla 4 §:llä korvattaisiin voimassa olevan lain 13 §:n 2 momentin sääntely, jolla poliisille myönnetään toimivaltuus velvoittaa yhteisöt ja yhtymät luovuttamaan rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi tarvittavat tiedot matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä kohtuullisessa määrääjassa. Poliisilla olisi nykyistä 13 §:n 2 momenttia vastaavasti toimivalta asettaa uhkasakko veloitteen noudattamisen tehostamiseksi pykälässä säädetyn edellytyksin.

4 luku - Henkilötietojen luovuttaminen poliisin tietojärjestelmistä

1 §. *Henkilötietojen luovuttaminen toiselle henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle.* Pykälässä huomioitaisiin tietosuojadirektiivissä tarkoitetut viranomaiset, jotka käsittelevät henkilötietoja tarkoituksiin, joista säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 1 §:ssä, lukuun ottamatta puolustusvoimia. Ehdotetussa pykälässä tarkoitettaisiin henkilötietojen luovutustilanteita, joissa vastaanottavan lainvalvontaviranomaisen henkilötietojen käsittely katsottaisiin aina tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluvaksi henkilötietojen käsittelyksi, erotuksena 2 §:stä, jossa tarkoitetut viranomaiset käsittelevät henkilötietoja suurimmaksi osaksi tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla. Säännös olisi uusi, mutta se ei käytännössä merkitsisi muutosta nykytilaan. Henkilötiedot saisi luovuttaa pykälässä tarkoitetuille viranomaisille myös teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai tietojoukkona. Pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa teknisen käyttöyhteyden kautta luovuttaminen olisi käytännössä pääsääntö.

Pykälän *1 momentissa* huomioitaisiin henkilötietojen luovuttaminen muille lainvalvontaviranomaisille, joita ovat Tulli ja Rajavartiolaitos. Säännöksessä olisi kyse rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen liittyvästä henkilötietojen luovuttamisesta. Henkilötietojen luovuttamisesta näille viranomaisille muuhun käsittelytarkoitukseen säädettäisiin 2 §:ssä.

Pykälän *2 momentissa* täsmennettäisiin muut tietosuojadirektiivin soveltamisalalla toimivaltaiset viranomaiset, joille henkilötietoja voitaisiin luovuttaa henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 1 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen. Tietojen luovutustilanteet vastaisivat pääosin voimassa olevan lain 14 §:n 12, 14 ja 15 kohtaa. Momentin *1 kohdassa* huomioitaisiin syyttäjien suorittama henkilötietojen käsittely, *2 kohdassa* tuomioistuinten suorittama henkilötietojen käsittely, *3 kohdassa* Oikeusrekisterikeskuksen suorittama henkilötietojen käsittely, *4 kohdassa* Rikosseuraamuslaitoksen suorittama henkilötietojen käsittely ja *5 kohdassa* oikeushallintoviranomaisten ja sotilasviranomaisten suorittama käsittely. Säännöksessä olisi 1 momentista poiketen täsmennettävä henkilötietojen käsittelytilanteet perustuslakivaliokunnan henkilötietojen luovutussäännösten tarkkarajaisuutta koskevien tulkintojen huomioimiseksi.

2 §. *Henkilötietojen luovuttaminen muille viranomaisille.* Pykälä vastaisi sisällöltään pääosin voimassa olevan lain 14 §:ää, lukuun ottamatta niitä henkilötietojen luovutustilanteita, jotka huomioitaisiin 1 §:ssä. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevia säännöksiä vastaavasti muista viranomaisista, joille poliisin tietojärjestelmistä saisi luovuttaa henkilötietoja. Erotuksena 1 §:ssä säädetyille viranomaisille, tässä pykälässä olisi kyse sellaisista viranomaisista, joiden suorittama henkilötietojen käsittely kuuluu muilta osin tai kokonaan yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Lisäksi pykälässä säädettäisiin henkilötietojen luovuttamisesta tietosuojadirektiivissä tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille siltä osin kuin käsittely kuuluisi tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. EU:n tietosuojadirektiivi edellyttää, että silloin, kun henkilötietoja käsitellään muuhun kuin direktiivin soveltamisalaan kuuluvaan tarkoitukseen, asiasta on säädettävä laissa. Nämä tilanteet kuuluisivat tietosuojadirektiivin perustelujen mukaan aina tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan.

Pykälän *1 momentissa* lueteltaisiin perustuslakivaliokunnan kannanotot huomioiden tyhjentävästi ne viranomaiset, joille poliisin tietojärjestelmistä saisi luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Momentissa säädettäisiin myös yksityiskohtaisesti niistä henkilötietojen käsittelytarkoituksista, joihin henkilötietoja saisi luovuttaa.

Pykälän *2 momentissa* huomioitaisiin poliisin tarve yksittäiseen tehtävään liittyen luovuttaa henkilötietoja myös muulle viranomaiselle esimerkiksi rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi. Säännös olisi tietosisällöltään avoin, mistä syystä tietojen luovuttamisen edellytyksenä olisi, että luovutettavat tiedot ovat välttämättömiä toisen viranomaisen tai poliisin tehtävän suorittamiseksi. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun poliisi luovuttaa henkilötietoja lastensuojeluviranomaiselle lapsen perheenjäsenestä. Tietojen luovuttaminen voisi olla välttämätöntä, jotta lastensuojeluviranomainen pystyy arvioimaan lapsen kotona kohdistuvaa väkivallan uhkaa ennen huostaanottoa koskevan päätöksen tekemistä. Vastaavasti poliisi voisi luovuttaa henkilötietoja esimerkiksi Verohallinnolle verorikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Henkilötietojen välttämättömyyskriteerin lisäksi momentissa tarkoitetun tietojen luovuttamisen edellytyksenä olisi, että luovuttamisesta ei aiheudu ilmeistä haittaa niille edulle, joiden suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Pykäle olisi erityissäännös henkilötietojen luovuttamisesta salassapitovelvollisuuden estämättä suhteessa poliisilain 7 luvun 2 §:ään, jossa säädetään yleisesti salassa pidettävän tiedon antamisesta viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle.

Pykälän *3 momentti* sisältäisi rajoitussäännöksen, jonka perusteella passin sormenjälkitietoja saisi luovuttaa salassapitosäännösten estämättä ainoastaan tietyille momentissa täsmennetyille viranomaisille henkilöllisyyden varmistamiseksi ja asiakirjan aitouden toteamiseksi silloin, kun se on tarpeen henkilön maahantuloa, maassa oleskelua tai maasta lähtöä koskevien asioiden käsittelyä varten.

Henkilötietojen vastaanottajalle säädettäisiin velvollisuus esittää rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta ennen kuin henkilötietoja luovutetaan (*4 momentti*). Pykälän *5 momentissa* säädettäisiin velvollisuudesta mahdollisuuksien mukaan varmentaa luovutettavien tietojen laatu ja tarvittaessa lisätä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Virheellisten tai lainvastaisesti luovutettujen tietojen luovuttamisesta olisi myös viipymättä ilmoitettava vastaanottajalle. Vaatimuksilla pyrittäisiin helpottamaan rekisterinpitäjien työtä, ottaen huomioon näiden keskinäiset velvollisuudet henkilötietojen suojaamisessa ja paikkansa pitävyyden varmistamisessa. Rekisterinpitäjän olisi myös huomioitava henkilötietojen käsittelyä näissä tilanteissa koskevat erityiset edellytykset, jotka perustuvat henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaan lakiin tai yleiseen tietosuojasetukseen. Näitä olisivat muun muassa toiselta viranomaiselta tai toisesta valtiosta vastaanotettuihin henkilötietoihin liittyvät käyttörajoitukset, joista olisi tehtävä merkintä.

3 §. Henkilötietojen luovuttaminen yksityiselle yhteisölle tai henkilölle. Pykälässä huomioitaisiin poliisin tarve eräissä tilanteissa luovuttaa henkilötietoja myös yksityiselle yhteisölle tai henkilölle. Henkilötietojen luovuttaminen rajoitettaisiin *1 momentissa* tilanteisiin, joissa henkilötietojen luovuttaminen on asian kiireellisuuden, vaaratilanteen, rikosten ennalta estämisen, omaisuuden omistajalleen palauttamisen tai tutkinnallisten syiden vuoksi välttämätöntä, eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin rekisteröidyn oikeutettua etua. Tällaiset tilanteet voisivat liittyä esimerkiksi luottokorttipetoksiin tai tietoverkkorikollisuuden torjuntaan. Säännöksellä on tietoverkossa toiminnan osalta tarkoitettu erityisesti mahdollisuutta pyytää yritystä varmistamaan IP-osoitteeseen liittyvän tietosisällön varmistaminen, jota varten poliisi voisi luovuttaa yritykselle

välttämättömät henkilötiedot. Säännös vastaisi tarkoitukseltaan tietosuojadirektiivin 29 artiklaa, joka mahdollistaa henkilötietojen luovuttamisen yksityiselle tarkoin rajatuissa tilanteissa. Tietosuojadirektiivin artikla koskee pelkästään kolmansissa maissa olevia yksityisiä yhteisöjä, mutta vastaavanlainen sääntely olisi tarkoituksenmukaista myös kansallisen henkilötietojen käsittelyn osalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa henkilötietoja yleisen tietoverkon välityksellä yleisön tietoon saattamiseksi ja yleisövihiiden saamiseksi. Säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 19 a §:ää. Yleisen tietoverkon välityksellä voitaisiin nykyistä vastaavasti luovuttaa ainoastaan tiedot, joista olisi asian kiireellisyyden, vaaratilanteen, rikosten ennalta estämisen, omaisuuden omistajalleen palauttamisen tai tutkinnallisten syiden vuoksi tarpeen erityisesti tiedottaa. Yleiseen tietoverkkoon luovutettavien henkilötietojen määrä olisi rajoitettava mahdollisimman suppeaksi. Säännöksen perusteella tietoverkkoon voitaisiin tietyissä tilanteissa luovuttaa myös biometrisia tietoja, erityisesti kasvokuvia.

Pykälän 3 momentti sisältäisi viittaussäännöksen henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 44 §:ään, jonka säännöksiä sovellettaisiin luovutettaessa henkilötietoja kolmanteen maahan sijoittautuneelle yksityiselle yhteisölle.

4 §. Henkilötietojen luovuttaminen yksityiselle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle sähköisen asiointipalvelun kautta. Säännös olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin luvan voimassaoloon liittyvien henkilötietojen luovuttamisesta sellaisille yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille, joille on muualla lainsäädännössä säädetty tehtäviä, joiden suorittaminen välttämättä edellyttää luvan voimassaoloa koskevien tietojen käsittelyä. Lupiin sisältyisivät kaikki luvat ja hyväksynyt, mukaan lukien matkustusasiakirjat, joiden tietoja poliisi käsittelee 2 luvun 9 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin. Oikeus tietojen luovuttamiseen olisi pykälässä rajattu ainoastaan luvan voimassaoloa koskeviin tietoihin. Muita 9 §:n nojalla käsiteltäviä lupahallinnollisia tai valvontaan liittyviä tietoja ei voitaisi pykälän nojalla luovuttaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Tietojen luovuttamistapaa rajattaisiin lisäksi siten, että tietoja voitaisiin hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina. Perustuslakivaliokunta on tulkinnut kyseisen rajoituksen asianmukaiseksi tavaksi suojata tietojen luovutusta yleisen tietoverkon kautta. Pykälässä ei olisi kyse tietojen luovuttamisesta yleisölle vaan tietojen luovuttamisesta rajatulle vastaanottajien joukolla käyttöoikeushallinnan avulla rajoitetun sähköisen asiointipalvelun kautta. Rajausta yksittäisiin hakuihin toimisi tietojen suojaamisen takeena ja siten yksityisyyden suojan toteutumista varmistavana suojatoimena. Tarve luvan voimassaolotiedon tarkistamiseen liittyy myös käytännössä aina tilanteisiin, joissa tiedonsaaja tarkastelee yksittäisen henkilön luvan voimassaoloa rekisteröidyn aloitteesta tapahtuvissa asiointitilanteissa, joten useiden lupatietojen hakemista kerralla ei ole tarvetta mahdollistaa.

Vastaanottajina toimivia yksityisiä yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia ei yksilöitäisi pykälässä, vaan vastaanottajat rajautuisivat muualla lainsäädännössä säädettyjen tehtävien perusteella. Tietoja voitaisiin pykälän nojalla luovuttaa esimerkiksi asealan elinkeinoluvan haltijalle ampuma-aselain 42 c §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi, jonka yhteydessä elinkeinoluvan haltija täydentäisi luvan tietoja ampuma-aseen tai aseosien osan yksilöintitiedoilla sähköisen asioinnin kautta (HE 226/2016 vp). Pykälässä tarkoitettuihin tilanteisiin kuuluisi myös vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 7 b §:ssä säädetty passin tai henkilökortin voimassaoloa koskevan tiedon luovuttaminen tunnistuspalvelun tarjoajalle. Pykälä mahdollistaisi tietojen luovuttamisen myös myöhempään erityislainsäädäntöön sisällytettävien tilanteiden osalta, joissa yksityiselle yhteisölle tai henkilölle säädettäisiin tehtäviä, joiden hoitamiseksi luvan voimassaolotietojen tarkistaminen on välttämätöntä. Luovuttaminen olisi

kuitenkin aina rekisterinpitäjän harkintavallassa, eikä pykälä siten perustaisi poliisille velvollisuutta henkilötietojen luovuttamiseen.

Henkilötietojen käsittely kansainvälisessä yhteistyössä:

Vuoden 2013 lainmuutoksilla (HE 66/2016 vp) henkilötietojen käsittelyä kansainvälisessä poliisiyhteistyössä koskevien säännösten rakenne uudistettiin. Lakiin lisättiin uudet säännökset ulkomailta saatavien tietojen käsittelystä. Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamista annettua lakia täsmennettiin vastaamaan poliisin henkilötietolain muutoksia. Lainmuutoksilla pantiin myös täydentävin osin täytäntöön sisäministeriön hallinnonalalla rikosasioissa tehtävässä poliisi- ja oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset. Nämä säännökset ehdotetaan säilytettäväksi sisällöllisesti pääosin muuttumattomina. Esityksen 1. lakiehdotuksen 4 luvussa huomioitaisiin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisten tiedonluovutusten lisäksi voimassa olevan lain tavoin lainvalvontaviranomaisten käytössä olevat EU:n laajuiset tietojärjestelmät.

5 §. Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle. Pykälän 1 momentissa huomioitaisiin niin sanottu tietojen saatavuusperiaate, jonka mukaan henkilötietojen ja muiden tietojen tulisi olla toisen EU:n jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisen saatavilla samoin edellytyksin kuin ne ovat poliisin käytettävissä rikoksen ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain 29 §:ää. Myös lupa-asioihin liittyviin rekistereihin talletettuja henkilötietoja saisi luovuttaa samoin edellytyksin kuin voimassa olevan lain nojalla. Tiedot voitaisiin luovuttaa sähköisesti tai tietojoukkona. EU:n jäsenvaltioiden poliisiviranomaiset käyttävät tiedonvaihtoon suojattua kanavaa.

Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen puitepäättöksen 2006/960/YOS soveltamisesta annettuun lakiin (26/2009), joka koskee lainvalvontaviranomaisten välistä tietojen ja tiedustelutietojen vaihtoa sen varmistamiseksi, että puitepäättös on asianmukaisesti pantu täytäntöön henkilötietojen luovuttamisen osalta. Puitepäättöksen täytäntöönpanolaki olisi erityissäädös suhteessa lakiehdotukseen.

6 §. Henkilötietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmän kansallisesta järjestelmästä. Schengenin tietojärjestelmään liittyy kansallinen järjestelmä, josta käsin tapahtuvat henkilötietojen luovutukset huomioitaisiin ehdotetussa pykälässä. Säännös olisi informatiivinen ja vastaisi voimassa olevan lain 35 §:ää.

7 §. Henkilötietojen luovuttaminen Schengen-valtiolle ja Schengenin tietojärjestelmään. Pykälässä säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa etsintäkuulutustietoja Schengen-valtioiden toimivaltaisille viranomaisille sekä Schengenin tietojärjestelmään talletettavaksi. Kuulutuksiin liittyvät kuva- ja sormenjälkitiedot olisi siirrettävä Schengenin tietojärjestelmän kansallisen järjestelmän kautta. Lisätiedot olisi luovutettava Sirene-toimiston välityksellä. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 36 §:ää.

8 §. Henkilötietojen luovuttaminen Europolin tietojärjestelmiin. Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta annettu Euroopan

parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/794 (Europol-asetus), ja sitä täydentävä laki (214/2017) tulivat voimaan 1.5.2017. Pykälä sisältäisi näitä säädöksiä täydentävät informatiiviset säännökset henkilötietojen luovuttamisesta Europol-asetuksen IV luvussa tarkoitettuun tietojenkäsittelyyn käytettäviin tietojärjestelmiin. Pykälän *1 momentin* mukaan luovutettavien henkilötietojen käytölle voitaisiin asettaa käyttörajoituksia tai edelleen luovuttamista koskevia rajoituksia.

Pykälän *2 momentissa* täsmennettäisiin henkilötietojen luovuttamiseen käytettävät kanavat ja *3 momentissa* säädettäisiin keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta luovuttaa henkilötietoja Europolille kansallisen yksikön välityksellä tehtäviensä rajoissa. Nimenomaisella säännöksellä huomioitaisiin se, että Europolin tehtäviin kuuluu erityisesti jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten tukeminen rajat ylittävien rikosten estämisessä ja selvittämisessä. Näihin rikoksiin luetaan myös rahanpesu ja terrorismirikokset, joihin myös terrorismin rahoittaminen kuuluu. Europol-asetuksessa velvoitetaan jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskukset tekemään yhteistyötä Europolin kanssa. Säännöksellä varmistettaisiin oikeus luovuttaa tähän liittyen henkilötietoja.

9 §. Henkilötietojen luovuttaminen Eurodac-järjestelmään. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 39 §:ää, joka on informatiivinen säännös, mutta pykälän säädösviittaukset tarkistettaisiin vastaamaan EU-lainsäädännön muutoksia. Pykälässä säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa sormenjälkitietoja ja muita henkilötietoja Eurodac-järjestelmään sormenjälkitietojen vertailemiseksi. Eurodac-järjestelmän perustamisesta sormenjälkien vertailua varten Dublinin yleissopimuksen tehokkaaksi soveltamiseksi annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2725/2000 tarkoitettun Eurodac -tietojärjestelmän tietojen käyttötarkoitusta laajennettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella EU/603/2013 (Eurodac-asetus), jonka soveltaminen alkoi 20.7.2015. Asetus mahdollistaa Eurodac-järjestelmään taltioitujen sormenjälkien käyttämisen lainvalvontatarkoituksessa torjuttaessa terrorismirikoksia ja muita vakavia rikoksia. Pykälässä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi siitä, että keskusrikospoliisi on asetuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu nimetty viranomainen lainvalvontatarkoituksessa myönnettävää tietojen saantia varten.

10 §. Henkilötietojen luovuttaminen Prümin sopimuksen ja Prüm-päätöksen nojalla. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön Prümin sopimuksen ja Prüm-päätöksen säännökset siltä osin kuin on kyse niiden nojalla tapahtuvasta rikosperusteisesta henkilötietojen luovuttamisesta. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain 40 §:ää. Voimassa olevan pykälän informatiivinen henkilötietojen poistosäännös ehdotetaan siirrettäväksi 5 lukuun ja rekisteröidyn tarkastusoikeutta koskeva säännös ehdotetaan huomioitavaksi 8 luvussa.

Ehdotetun pykälän *1 momentissa* säädettäisiin niin sanotusta osumahausta, joka liittyy DNA-tietoihin, sormenjälkitietoihin ja ajoneuvorekisteritietoihin. Näiden osalta EU:n jäsenvaltioilla on käytössä hajautettu järjestelmä, jossa poliisi voi hakea osumatietoja toisen jäsenvaltion kyseessä olevan rekisterin viitetietoihin.

Pykälän *2 momentti* sisältäisi informatiivisen säännöksen, jolla täsmennettäisiin 1 momentissa tarkoitettun osumahaun jälkeiseen henkilötietojen vaihtoon sovellettavat säännökset. Säännös olisi uusi ja sen tarkoitus olisi selkiyttää Prüm-päätöksen ja muun lainsäädännön suhdetta. Neuvoston päätös 2008/615/YOS jättää käytettävän tiedonvaihtomenettelyn ja kanavan jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten harkintaan, jolloin niiden täsmäntäminen säännösviittauksilla lain tasolla olisi tarkoituksenmukaista. Tällä pyritäisiin varmistamaan sekä Prümin sopimuksen ja Prüm-päätöksen että neuvoston puitepäätöksen 2006/960/YOS tehokas täytäntöönpano.

11 §. Henkilötietojen luovuttaminen kolmanteen maahan tai kansainväliselle rikospoliisijärjestölle. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 30 §:ää. Pykälästä on kuitenkin poistettu sellaiset säännökset, jotka sisältyisivät henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaan lakiin. Lisäksi yhteensopivaan tarkoitukseen tapahtuvaa henkilötietojen luovuttamista koskevat säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi luvun 12 §:ään. Henkilötietojen luovuttamiseen kolmansien maihin ja kansainvälisille järjestöille sovellettaisiin kaikilta osin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 7 luvun säännöksiä, lukuun ottamatta suojelupoliisin tiedonvaihtoa, josta säädettäisiin erikseen tämän lakiehdotuksen 7 luvussa. Rahanpesun selvittelykeskuksen henkilötietojen vaihtoon kolmansien maiden kanssa sovellettaisiin rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia sekä täydentävin osin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 7 lukua. Ehdotettu pykälä sisältäisi niitä tarkentavat säännökset sen täsmentämiseksi, mitä henkilötietoja kolmansien maihin ja kansainvälisille järjestöille saisi luovuttaa, ja sen tarkentamiseksi, että kansainvälisellä järjestöllä poliisiyhteistyössä tarkoitettaisiin kansainvälistä rikospoliisijärjestöä (I.C.P.O. - Interpol). Tarkentaminen olisi tarpeen siitä syystä, että Interpol ei ole kansainvälinen järjestö siinä merkityksessä kuin kansainvälinen järjestö määritellään EU:n tietosuojasetuksessa ja tietosuojadirektiivissä, mutta direktiivin johdanto-osassa täsmennetään, että direktiivin säännöksiä henkilötietojen siirroista kolmansien maihin ja kansainvälisille järjestöille voidaan soveltaa myös yhteistyössä Interpolin kanssa. Käytännössä poliisilla ei ole tarpeita luovuttaa henkilötietoja suoraan muille kansainvälisille järjestöille kuin Interpolille. Pykälän 1 momentissa tarkennettaisiin, mihin käsittelytarkoituksiin tallennettuja henkilötietoja Interpolille ja sen jäseninä olevien valtioiden lainvalvontaviranomaisille saisi luovuttaa. Interpolin ja sen jäsenvaltioiden käytössä on suojattu sähköiseen tiedonluovutukseen käytettävä kanava.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin, mihin käsittelytarkoituksiin tallennettuja henkilötietoja saisi luovuttaa muille kolmansille maille. Lähtökohtaisesti kaikille kolmansille maille voisi laissa täsmennetyin edellytyksin luovuttaa samoihin käsittelytarkoituksiin kuuluvia henkilötietoja. Pykälän 3 momentin mukaan luovutettavien henkilötietojen käytölle voitaisiin asettaa rajoituksia ja ehtoja. Tietojen luovuttamisesta voitaisiin myös kieltäytyä, jos se voisi haitata rikoksen estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai syyteharkintaan saattamista tai muusta perustellusta syystä. Tällaisia syitä voisivat olla ehdottomat kieltäytymisperusteet, erityisesti kidutuksen ja kuolemanrangaistuksen mahdollisuus. Kaikkien kolmansien maiden osalta olisi huomattava, että tietosuojalainsäädännössä tarkoitettu tietosuojan taso ei olisi automaattisesti riittävä, vaan se voitaisiin katsoa riittäväksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 7 luvussa täsmennetyissä tilanteissa. Tietosuojan taso voisi myös muuttua. Henkilötietoja saisi kolmansien maihin tai Interpolille ainoastaan, jos tämä varmistaa riittävän tietosuojan tason sen mukaisesti, mitä mainituksessa laissa säädetään. Lain 7 luku kuitenkin sisältäisi poikkeukset, joiden turvin henkilötietoja voidaan luovuttaa yksittäistapauksessa, kun se on välttämätöntä rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tietoja luovutettaessa olisi myös huomioitava henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain muut vaatimukset, mukaan lukien se, että Euroopan unionin jäsenvaltiolta saatuja henkilötietoja saisi luovuttaa ilman ennakkoon annettua suostumusta edelleen kolmannelle maille tai Interpolille ainoastaan rajatuissa tilanteissa. Nämä liittyisivät yleisen turvallisuuden tai Suomen olennaisia etuja koskevan välittömän ja vakavan uhan estämiseen. Näissä tilanteissa henkilötiedot luovuttaneelle jäsenvaltiolle olisi ilmoitettava viipymättä niiden edelleen luovuttamisesta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin oikeudesta luovuttaa henkilötiedot sähköisesti tai tietojoukkona. Momentti sisältäisi myös informatiivisen viittauksen kansainväliseen oikeusapuun rikosasioissa.

12 §. *Henkilötietojen luovuttaminen alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa yhteensopivaan tarkoitukseen kolmanteen maahan tai kansainväliselle rikospoliisijärjestölle.* Pykälässä säädettäisiin eräistä erityistilanteista, joita pidettäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyn kanssa yhteensopivana henkilötietojen käsittelytarkoituksina. Pykälän *1 momentin* mukaisesti alkuperäisen käsittelyn kanssa yhteensopivana pidettäisiin henkilötietojen luovuttamista laittomasti maahan saapuneiden ja maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamisesta tehdyissä kansainvälisissä sopimuksissa tai muissa järjestelyissä tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille kyseisissä kansainvälisissä sopimuksissa tai järjestelyissä tarkoitettuja tehtäviä varten.

Pykälän *2 momentti* sisältäisi rajoitussäännöksen, joka koskee passin sormenjälkitietojen luovuttamista. Passin sormenjälkitietoja saisi luovuttaa kolmanteen maahan tai kansainväliselle rikospoliisijärjestölle vain siten kuin 2 luvun 11 §:n 4 momentissa säädetään. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 30 §:n 3 momenttia. Ehdotetun pykälän *3 momentissa* säädettäisiin asevalvonnan kannalta välttämättömien henkilötietojen luovuttamisesta muun valtion asevalvonnasta vastaavalle viranomaiselle. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 30 §:n 4 momenttia.

13 §. *Kolmannelta maalta, kansainväliseltä rikospoliisijärjestöltä tai muulta kansainväliseltä rikostorjuntavirastolta saatujen henkilötietojen käsittely.* Säännös vastaisi osittain voimassa olevan lain 31 §:ää. Voimassa olevan 31 §:n 3-5 momentti ehdotetaan kuitenkin poistettavaksi tarpeettomina, koska niiden vaatimukset sisältyisivät henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden yhteydessä annettavaan lakiin. Ehdotetun pykälän *1 momentissa* säädettäisiin voimassa olevan 31 §:n 1 momenttia vastaavasti salassapito- ja vaitiolovelvollisuudesta sekä velvollisuudesta noudattaa henkilötietojen luovuttajan asettamia rajoituksia henkilötietojen käytölle. Momentti sisältäisi pääsäännön, jonka tarkoituksena olisi varmistaa luottamuksen suoja.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin mahdollisuudesta käyttää vastaanotettuja henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen tarkoitukseen silloin, kun 1 momentissa tarkoitettuja rajoituksia ei ole asetettu, ja jokin momentissa luetelluista edellytyksistä täyttyy. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain 31 §:n 2 momenttia, mutta momentin 1 kohtaa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että muotoilu vastaisi paremmin tietosuojadirektiivin soveltamisalasäännöstä.

14 §. *Tietojen luovuttamisesta päättäminen.* Pykälässä säädettäisiin päätöksenteosta, joka koskisi oikeutta luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja 1 ja 2 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla, sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeutta luovuttaa näillä keinoilla henkilötietoja poliisin tietojärjestelmään (*1 momentti*). Päätöksen tekisi rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö. Pykälän *2 momentin* mukaan luovuttamisesta päätettäessä olisi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

Teknisen käyttöyhteyden avaaminen merkitsee pidemmälle menevää tietojen luovutusta kuin erikseen toisen viranomaisen pyynnöstä tapahtuva henkilötietojen luovuttaminen. Kun tietoja luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla, rekisterinpitäjän olisi myös vaikeampi valvoa henkilötietojen suojaamista ja käyttöä, mistä syystä toiselta viranomaiselta edellytettäisiin 2 §:n 4 momentin mukaisesti myös selvitystä henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta ennen teknisen

käyttöyhteyden avaamista. Ottaen huomioon uudesta tietosuojalainsäädännöstä rekisterinpitäjälle aiheutuvat velvollisuudet, olisi myös tarkoituksenmukaista antaa rekisterinpitäjälle välineitä valvonnan harjoittamiseen. Rekisterinpitäjä voisi kussakin tapauksessa erikseen arvioida, onko teknisen käyttöyhteyden avaaminen perusteltua ja voidaanko se muuten avata.

5 luku - Henkilötietojen poistaminen, tarkistaminen ja arkistointi

Vuoden 2013 lainmuutoksilla (HE 66/2012 vp) henkilötietojen poistamista koskevia säännöksiä muutettiin vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä. Poliisin tietojärjestelmien tiedot on perustelujen mukaan ollut tarkoitus säilyttää käyttötarpeen vaatimusten mukaisesti, ottaen huomioon rekisteröidyn, muun asianosaisen ja poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeusturvan vaatimukset. Lievimpien rikosten, lähestymiskieltojen ja liiketoimintakieltojen sekä poliisilain mukaisten säilöönottojen, muun muassa päihtyneenä säilöön otettujen osalta tietojen säilytysaika olisi viisi vuotta, ja törkeämpien rikosten osalta säilytysaika riippuisi teon rangaistusasteikosta. Vuonna 2013 voimaan tulleita lainmuutoksia on koskenut neljän vuoden siirtymäaika, joka on perustunut siihen, että poistosäännösten muutoksia ei ollut tarkoituksenmukaista toteuttaa suurten kustannusten vuoksi vanhassa järjestelmässä, koska poliisiasian tietojärjestelmää oltiin uudistamassa. Siirtymäaikaa ollaan voimassa olevan 22 §:n osalta jatkamassa kahdella vuodella (HE 181/2017 vp).

1 §. Rikosasiaan liittyvien henkilötietojen poistaminen. Ottaen huomioon vuoden 2013 lainmuutosten tavoitteen, rikosasiaan liittyvien henkilötietojen poistamisaikoihin ei esitetä muutoksia. Henkilötietojen säilytysajat olisivat edelleen porrastettuja sen mukaan, miten törkeästä teosta on kysymys. Lisäksi huomioitaisiin alaikäisten rikolliseen tekoon syyllistyneiden henkilöiden haavoittuvampi asema. Pykälä kattaisi esitutkintatarkoituksiin kerättyjen henkilötietojen poistamisen.

Pykälän *1 momentin* mukaisesti rikosasian tiedot poistettaisiin viiden vuoden kuluttua rikosilmoituksen siirtämisestä syyttäjälle, kun ilmoituksen törkeimmästä epäillystä rikoksesta voi seurata sakkoa, kymmenen vuoden kuluttua, kun ilmoituksen törkeimmästä epäillystä rikoksesta voi seurata enintään viiden vuoden vankeusrangaistus, ja kahdenkymmenen vuoden kuluttua, kun ilmoituksen törkeimmästä epäillystä rikoksesta voi seurata yli viisi vuotta vankeutta. Muiden rikosilmoitusten tiedot poistettaisiin *2 momentin* mukaan yhden vuoden kuluttua viimeisimmän epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta, aikaisintaan kuitenkin viiden vuoden kuluttua rikosasian kirjaamisesta. Tietoja ei kuitenkaan *3 momentin* mukaan poistettaisi, jos rikoksen syyteoikeus ei ole vanhentunut.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin rikoksesta epäiltyjen henkilöiden tunnistamiseksi, rikoksen selvittämiseksi ja rikosentekijöiden rekisteröimiseksi talletettujen henkilötuntemerkkien ja muiden henkilötietojen poistamisesta. Nämä poistettaisiin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rikoksesta epäiltyä henkilöä koskevan merkinnän tekemisestä. Tiedot poistettaisiin kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jos törkeimmästä rekisteröintiperusteena käytetystä rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty, tiedot poistettaisiin viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä.

Pykälän *5 momentti* sisältäisi viittaussäännöksen Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen. Prümin sopimuksen ja Prüm-päätöksen soveltamista varten EU:n jäsenvaltiot ovat ottaneet käyttöön ns. osumatiedonhakua varten tietojärjestelmät ajoneuvorekisteritiedonvaihtoa,

sormenjälkitiedonvaihtoa ja DNA-tiedonvaihtoa varten. Momentissa mainituissa säännöksissä edellytetään lokitietojen ja valvontatietojen säilyttämistä ja niissä säädetään kyseisten tietojen poistoajoista.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta poistoaikoihin. Tiedot voitaisiin säilyttää, jos ne ovat tarpeen asian käsittelemiseksi, tehtävän suorittamiseksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen säilyttäminen olisi siten mahdollista esimerkiksi vireillä olevan virkarikostutkinnan ajan. Momentissa säädettäisiin myös velvollisuudesta arvioida säännöllisin väliajoin tietojen säilyttämisen tarpeellisuutta.

Pykälän 7 momentissa huomioitaisiin alaikäiset rikoksentekijät. Jos rekisteröity on rikoksen tekohetkellä alle 15-vuotias, tiedot poistettaisiin hänen täytettyään 18 vuotta, ellei hän ole 15 vuotta täytettyään syylistynyt rikolliseen tekoon. Poikkeuksena tiedot voitaisiin kuitenkin säilyttää, jos ilmoitukseen liittyisi muita rikollisesta teosta epäiltyjä, joiden tietoja ei vielä poisteta tai jokin merkinnöistä koskisi rikollista tekoa, josta on seuraamukseksi säädetty ainoastaan vankeutta. Momentin tarkoituksena on varmistaa lapsen edun huomioon ottaminen lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti.

2 §. *Muihin 2 luvun 3 ja 5 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin käsiteltävien henkilötietojen poistaminen.* Säännöksellä katettaisiin muihin tutkintatarkoituksiin kuin esitutkintaa varten käsiteltyjen henkilötietojen poistamisajat. Ottaen huomioon niiden läheisen yhteyden yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon, samassa pykälässä huomioitaisiin myös kyseiseen tarkoitukseen käsitellyt henkilötiedot. Eron tekeminen näiden välille tietojärjestelmässä olisi teknisesti vaikeaa toteuttaa. Poistosäännöksiä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi suhteessa voimassa olevan lain 22 §:ään, joka koskee tietojen poistamista poliisiasian tietojärjestelmästä. Pykälän 1 momentin mukaisesti muihin kuin esitutkintatarkoituksiin käsiteltävät henkilötiedot saisi säilyttää viiden vuoden ajan ilmoituksen tai asian kirjaamisesta. Tästä poiketen turvallisuustiedot poistettaisiin viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta. Tällä mahdollistettaisiin vaaralliseksi arvioidun henkilön tietojen säilyttäminen niin pitkään kuin se on tarpeen kyseisen henkilön oman tai poliisin henkilöstöön kuuluvan turvallisuuden varmistamiseksi. Etsittävien ajoneuvojen tiedoille ja omaisuustiedoille ei voimassa olevista säännöksistä poiketen ehdotettaisi erillistä poistosäännöstä. Tiedot poistettaisiin, kun ne eivät ole enää tarpeen asian käsittelemiseksi, tehtävän suorittamiseksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi.

Pykälän 2 momentissa huomioitaisiin poikkeukselliset säilytysajat, jotka liittyisivät muuhun lainsäädäntöön. Nämä koskisivat liiketoimintakieltoa, lähestymiskieltoa, tapaamiskieltoa, valvottua koevapautta ja valvontarangaistusta. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tietolähdetietojen poistoajasta, ja 4 momentissa ulkomaalaisten tunnistamistietojen poistoajasta. Pääsääntö ulkomaalaisen tunnistamistietojen poistamiselle olisi kymmenen vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä, paitsi jos rekisteröity on saanut Suomen kansalaisuuden, jolloin tunnistamistiedot poistettaisiin yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon kansalaisuuden saamisesta. Kaikki ulkomaalaista koskevat tunnistamistiedot poistettaisiin kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä henkilötietojen edelleen säilyttämiseen asian käsittelemiseksi, tehtävän suorittamiseksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta olisi arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

3 §. *Rikostiedusteluun liittyvien henkilötietojen ja havaintotietojen poistaminen.* Rikostiedustelun ja havaintotietojen luonteen ja niiden perusoikeusvaikutukset huomioiden niihin liittyvistä poistoajoista säädettäisiin erillisessä pykälässä.

Rikostiedusteluun liittyvät henkilötiedot olisi *1 momentin* mukaan poistettava viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen merkinnän tekemisestä tietojärjestelmään. Näitä tietoja säilytettäessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että rekisteröidyn yksityisyyden suojaan ja henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuisi pitkälle menevä rajoitus, jonka tarpeellisuutta olisi arvioitava kolmen vuoden väliajoin. Tästä huolimatta pykälää koskisivat myös henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 6 §:n yleisesti sovellettavat säännökset henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuudesta.

Havaintotietoja koskisi *2 momentin* mukaisesti lyhempi säilytysaika. Tiedot olisi poistettava kuuden kuukauden kuluttua merkinnän tekemisestä tietojärjestelmään. Tällä huomioitaisiin se, että havaintotiedot ovat luonteeltaan epävarmoja eikä niitä tulisi säilyttää pidempään kuin on välttämätöntä.

Lyhyempi säilytysaika koskisi *3 momentin* mukaan myös 2 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja yksittäiseen tehtävään liittymättömiä tietoja, joita käsiteltäisiin niiden tarpeellisuuden arvioimiseksi. Tiedot olisi poistettava viipymättä sen jälkeen, kun ne on arvioitu tarpeettomiksi, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluttua merkinnän tekemisestä tietojärjestelmään. Teknisillä apuvälineillä talteen otetut kuva- ja äänitallenteet olisi kuitenkin poistettava viimeistään 96 tunnin kuluttua merkinnän tekemisestä. Tarpeelliseksi arvioidut tiedot, jotka täyttäisivät 3-6 §:ssä säädetyt käsittelyedellytykset, siirrettäisiin kyseisiin käsittelytarkoituksiin ja ne noudattaisivat siten myös 3-6 §:ssä tarkoitetuille tiedoille säädettyjä säilytysaikoja.

4 §. Lupahallinto- ja valvontatehtävien sekä löytötavaralain mukaisten tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien henkilötietojen poistaminen. Säännöksellä korvattaisiin voimassa olevan lain 23 § lukuun ottamatta ulkomaalaisten tunnistamistietoja, joiden poistamisesta säädettäisiin 2 §:ssä. Voimassa olevat poistosäännökset on säädetty vuoden 2013 lainmuutosten yhteydessä. Poistosäännökset ovat kuitenkin osoittautuneet joiltain osin ongelmallisiksi poliisin lupahallinnollisten tehtävien kannalta. Säännöksissä asetetaan toisistaan eriävät poistoajat samaa lupa-asiaa koskeville eri tietoryhmille, mitä on pidetty ongelmallisena tietojen eheyden kannalta, minkä lisäksi säännöksiä on pidetty epäselvinä ja monimutkaisina. Tietojen eheyden kannalta ongelmallinen tilanne olisi esimerkiksi vaatimus päätöstä ja lupaa koskevien tietojen poistamisesta eri aikoina. Poistosääntöjä ehdotetaan muutettavaksi siten, että lupahallinnollisissa tarkoituksissa käsitellyt henkilötiedot poistettaisiin pääsääntöisesti viimeistään kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai tiedon merkitsemisestä (*1 momentti*). Säännösten yksinkertaistaminen edistäisi rekisteröidyn oikeusturvaa ja korjaisi osaltaan henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn epäselvyyttä, raskautta ja monimutkaisuutta perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla (esimerkiksi PeVL 31/2017 vp, PeVL 46/2016 vp, PeVL 71/2014 vp). Henkilökortti- ja passitietojen, kuvatietojen sekä turvallisuusalan valvontatietojen ja rahankeräysten ja arpajaisten valvontatietojen säilytysaika pitenisi ehdotetun 1 momentin mukaisesti kahteenkymmeneen vuoteen. Henkilökortti- ja passitietojen nykyinen kymmenen vuoden säilytysaika on osoittautunut liian lyhyeksi tilanteissa, joissa tietoja tarvitaan kansalaisuuden säilyttämisen edellytysten tutkimiseksi. Viimeaikaisen tietoteknisen kehityksen myötä kuvatietojen säilytysaikaa ei enää olisi tarvetta rajoittaa teknisistä syistä muita lupa-asiaa koskevia tietoja lyhyemmäksi. Turvallisuusalan valvontatietojen sekä rahankeräysten ja arpajaisten valvontatietojen säilytysajan pidentäminen parantaisi mahdollisuuksia lupien koko elinkaaren seurantaan ja valvonnallisista tapahtumista tarvittavien tietojen keräämiseen. Rahankeräys- ja arpajaislupien osalta säilytysajan pidentämistä puoltaisi myös kyseisten lupien myöntämisen edellytyksiä koskeva lainsäädäntö, jossa edellytetään aikaisempien lupien tietojen huomioimista lupaharkinnassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksista 1 momentissa esitettyyn kahdenkymmenen vuoden säilytysaikaan. Momentin 1 kohdassa säädettäisiin ampuma-aselain mukaisen ampuma-aseilmoituksen tietojen poistamiselle voimassa olevaa lakia vastaava kolmen vuoden säilytysaika. Momentin 2 kohdassa huomioitaisiin aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun neuvoston direktiivin 91/477/ETY muuttamisesta toukokuun 17 päivänä 2017 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2017/853 jäsenvaltioille asetettu velvoite tietojen säilyttämisestä 30 vuoden ajan. Momentin 3 kohdassa asetettaisiin löytötavaratoimintaan liittyville henkilötiedoille lyhyempi vuoden säilytysaika, jonka kuluessa tiedot olisi poistettava. Löytötavaratoimintaan liittyvä tavaran omistajan tai löytäjän henkilötietojen käsittely on luonteeltaan lyhytaikaista, eikä toiminnan yhteydessä tehdä pidempää säilytysaikaa edellyttäviä hallintopäätöksiä.

Pykälän 2 momentin 4 kohdassa säädettäisiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun mukaisiin valvontatehtäviin liittyvien henkilötietojen poistamisesta. Luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin rikkomusepäilyjä koskeviin ilmoituksiin sisältyvien henkilötietojen poistamisesta säädetään mainitun pykälän 2 momentissa (viisi vuotta merkinnän tekemisestä). Selkeyden vuoksi ehdotetaan, että myös muut mainitun luvun mukaiseen valvontaan liittyvät henkilötiedot poistettaisiin viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä. Momentin 5 kohdassa säädettäisiin kuitenkin lyhemmästä säilytysajasta, joka koskisi arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa varten käsiteltäviä rahapeliyhtiön tai sen asiamiesten asiakkaita koskevien henkilötietojen säilyttämisestä. Nämä tiedot olisi poistettava heti, kun niiden säilyttäminen ei ole enää valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeen. Tällä huomioitaisiin se, että valvonta ei kohdistu asiakkaisiin, vaan rahapeliyhtiöön.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä 23 §:n 2 momenttia vastaavasti henkilöä koskevien tietojen poistamisesta viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta tiettyjä poikkeustilanteita lukuun ottamatta. Säännös ei kuitenkaan koskisi 2 momentin 2-5 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Asedirektiivissä edellytettyä 30 vuoden säilytysaikaa ei direktiivin mukaan rajoitettaisi henkilön kuoleman perusteella, koska tarve aseiden haltijoiden ja omistajien henkilötietojen pitkäaikaiseen säilyttämiseen perustuu aseiden elinkaaren seuraamiseen. Löytötavaratoimintaan liittyvät tiedot poistettaisiin kyseisen kohdan mukaan vuoden kuluessa merkinnän tekemisestä, jolloin 3 momentin säännöksillä ei olisi merkitystä tietojen säilytysajan kannalta. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikkomusepäilyjä koskeviin ilmoituksiin sovellettaisiin mainittua pykälää, jossa ei säädetä tietojen poistamisesta rekisteröidyn kuoleman perusteella. Arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa varten käsiteltävien asiakkaiden tietoja ei puolestaan olisi mahdollista poimia rahapeliyhtiön poliisille toimittamasta tietoaaineistosta asiakkaan kuoleman perusteella. Tietoja ei olisi mahdollista yhdistää yksittäiseen luonnolliseen henkilöön pelkästään rahapeliyhtiön poliisille tietojoukkona siirtämien tietojen perusteella, vaan poliisi saisi tiedon yksittäisen pelaajan henkilöllisyydestä ainoastaan rahapeliyhtiön kautta.

6 §. Virheelliseksi todettu tieto. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 27 §:n sisältöä. Säännöksellä mahdollistettaisiin rekisterissä olevan virheellisen tiedon säilyttäminen korjatun tiedon yhteydessä, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi (1 momentti). Virheellisiä tietoja ei saisi käyttää muuhun tarkoitukseen. Pykälä ei korvaisi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 25 § 2 momentin vaatimusta henkilötietojen käsittelyn rajoittamisesta,

vaan pykälän säilyttämisellä ennallaan varmistettaisiin ongelmaton siirtyminen uuden lain mukaiseen sääntelyyn.

Lisäksi säännös täydentäisi 2 luvun 9 §:ssä säädettyjen käsittelytarkoitusten osalta rekisteröidylle tietosuoja-asetuksessa säädettyä oikeutta tietojen oikaisemiseen (16 artikla) ja henkilötietojen käsittelyn rajoittamiseen (18 artikla). Asetuksen 16 artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus vaatia, että rekisterinpitäjä oikaisee ilman aiheetonta viivytystä rekisteröityä koskevat epätarkat ja virheelliset henkilötiedot. Pykälä ei rajoittaisi oikeutta tietojen oikaisemiseen, mutta virheelliseksi todetut tiedot olisi 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa mahdollista säilyttää oikaistujen tietojen yhteydessä. Asetuksen 18 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan rekisteröidyllä on oikeus siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa käsittelyä, jos rekisterinpitäjä ei enää tarvitse kyseisiä henkilötietoja käsittelyn tarkoituksiin, mutta rekisteröity tarvitsee niitä oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Pykälässä sallittaisiin virheelliseksi todetun tiedon säilyttäminen sekä 18 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa että muissa tilanteissa, joissa säilyttäminen on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin virheellisen tiedon säilyttämistä koskevasta poikkeuksesta, joka koskisi Schengenin tietojärjestelmän kansallista järjestelmää. Pykälän 3 momentin mukaan virheelliseksi todettu tieto olisi poistettava heti, kun tiedon säilyttäminen oikeuksien turvaamiseksi ei ole enää tarpeen, viimeistään kuitenkin viiden vuoden kuluttua tiedon poistamiselle säädetyn määräajan päättymisestä.

7 §. Tietojen arkistointi. Pykälä sisältäisi informatiivisen säännöksen, jossa viitattaisiin arkistolakiin (831/1994). Säännös vastaisi voimassa olevan lain 28 §:ää.

6 luku - Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyn oikeuksia koskevat säännökset sisältyisivät pääosin henkilötietojen käsittelystä rikosasioihin annettavan lain 4 lukuun ja yleisen tietosuoja-asetuksen III lukuun. Tässä luvussa tarkennettaisiin kyseisiä säännöksiä rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisen ja tarkastusoikeuteen kohdistuvien rajoitusten osalta.

Henkilötietojen käsittelyyn sovellettavat rekisteröidyn oikeudet määräytyvät tietosuoja-asetuksessa osittain säädetyn oikeusperustan mukaan. Asetuksen 17 artiklan mukaista oikeutta tietojen poistamiseen ei sovelleta, kun henkilötietoja käsitellään rekisterinpitäjään sovellettavaan unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan, käsittelyä edellyttävän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai jos käsittely tapahtuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämistä varten. Asetuksen 20 artiklassa säädettyä oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen puolestaan sovelletaan vain käsittelyyn, joka perustuu suostumukseen tai sopimukseen. Lisäksi 21 artiklan mukainen oikeus vastustaa tietojen käsittelyä kattaa ainoastaan käsittelyn, joka perustuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen, rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttöön tai rekisterinpitäjän tai kolmannen oikeutetun edun toteuttamiseen. Koska 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu henkilötietojen käsittely tapahtuisi poliisin lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi, siihen ei sovellettaisi asetuksen 17 artiklaa, 20 artiklaa tai 21 artiklaa.

1 §. Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttaminen. Pykälässä täsmennettäisiin, että rekisterinpitäjä vastaisi tarvittavien henkilötietojen ja muiden tietojen antamisesta tarkastamista varten, kun kyse on henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 23 §:ssä tarkoitettusta tarkastusoikeudesta ja tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa

tarkoitetusta rekisteröidyn tietoon pääsystä. Rekisterinpitäjä voisi myös antaa tehtävän muun poliisin yksikön hoidettavaksi. Pyyntö voitaisiin nykyisestä poiketen esittää henkilökohtaisen käynnin lisäksi myös rekisterinpitäjän tarjoaman sähköisen palvelun avulla käyttämällä luotettavaa sähköistä tunnistautumista.

2 §. Tarkastusoikeuden rajoittaminen. Pykälässä säädettäisiin poikkeuksista henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 23 §:n mukaiseen rekisteröidyn tarkastusoikeuteen. Pykälän *1 momentissa* täsmennettäisiin, minkä käsittelytarkoitusten osalta oikeutta rajoitettaisiin. Tarkastusoikeutta ei olisi 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettuihin henkilötietoihin, 6 §:ssä tarkoitettuihin havaintotietoihin ja 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin henkilötietoihin (*1 kohta*), Schengenin tietojärjestelmän salaista tarkkailua ja erityistarkastuksia koskeviin henkilötietoihin (*2 kohta*), henkilöä tai tekoa koskeviin rikostiedustelu-, luokitus- tai tietolähdetietoihin eikä rikosanalyysiin ja tekniseen tutkintaan käytettäviin tietoihin (*3 kohta*), eikä tietoihin, jotka on saatu poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun mukaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen sekä Tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 19 luvun 157 §:n nojalla (*4 kohta*). Sisällöllisesti rajoitukset vastaisivat pääsääntöisesti voimassa olevan lain 45 §:ää lukuun ottamatta 1 kohtaan uutena lisättäviä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja henkilötietoja, joita käsiteltäisiin niiden tarpeellisuuden arvioimiseksi. Lisäksi 3 kohtaa muutettaisiin vastaamaan 2 luvun käsittelytarkoituksia koskevissa säännöksissä käytettyjä käsitteitä. Rekisteröidyllä olisi 2 *momentin* mukaisesti oikeus pyytää tietosuojavirastoa tarkastamaan 1 momentissa tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 29 §:ssä säädetyllä tavalla.

Tietosuojasetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyn osalta rekisteröidyn tarkastusoikeutta voisi 3 *momentin* mukaan rajoittaa ainoastaan yksittäistapauksessa, jos se olisi tietosuojasetuksen 23 artiklan 1 kohdassa säädetyin perustein oikeasuhtaista ja välttämätöntä, ottaen huomioon rekisteröidyn oikeudet. Tarkastusoikeutta voitaisiin siten rajoittaa ainoastaan tapauskohtaisen harkinnan perusteella jonkin 23 artiklan 1 kohdassa säädetyin perustein täyttyessä, esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkastusoikeuden toteuttaminen on välttämätöntä rikoksen ennalta ehkäisemiseksi ja tarkastusoikeuden rajoittamisella saavutettava etu voidaan katsoa niin merkittäväksi, että se oikeuttaa rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisen. Artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna suojatoimena toimisi henkilötietojen käsittelylle muualla tässä laissa säädettyjen edellytysten lisäksi se, että Tietosuojavirasto voisi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

3 §. Tarkastusoikeuden toteuttaminen Schengenin tietojärjestelmän teknisen tuen yksikön ylläpitämisen tiedoston tietoihin. Pykälä sisältäisi suhteessa edellä oleviin pykäliin erityissäännöksen tarkastusoikeuden toteuttamisesta. Jokaisella olisi 1 *momentin* mukaan oikeus pyytää Schengenin yleissopimuksen 115 artiklassa tarkoitettua valvontaviranomaista varmistamaan, että häntä koskevien henkilötietojen kerääminen, tallettaminen, käsittely ja käyttö Schengenin tietojärjestelmän teknisen tuen yksikön ylläpitämässä tiedostossa tapahtuu lainmukaisesti ja oikein. Valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin myös tässä pykälässä Tietosuojavirastoa. Rekisteröity voisi esittää varmistuspyyntönsä joko tietosuojavirastolle suoraan tai poliisilaitokselle. Poliisin olisi toimitettava vastaanottamansa pyyntö viipymättä Tietosuojavirastolle. Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin siitä, että varmistuspyyntö olisi esitettävä henkilökohtaisesti poliisilaitokselle, ja pyynnön esittäjän olisi samalla todistettava henkilöllisyytensä. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 47 §:ää.

4 §. Tarkastusoikeuden toteuttaminen Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen perustuvan henkilötietojen käsittelyn osalta. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 40 §:n 3 momenttia, mutta

siirrettäisiin muiden rekisteröidyn oikeuksia koskevien säännösten yhteyteen. Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen perustuva henkilötietojen käsittely liittyy rikosasioihin, ja rekisteröidyllä olisi välillinen tarkastusoikeus henkilötietoihin Tietosuojaviraston välityksellä.

7 luku - Suojelupoliisin henkilötietojen käsittely

1 §. Soveltamisala. Suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin lakia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (/) yleislakina silloin, kun tässä luvussa ei säädetä toisin. Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annetun lain 7 luku ei sovellu suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn, vaan sen sijaan kansainvälisessä yhteistyössä käsiteltäviin henkilötietoihin sovellettaisiin tämän luvun säännöksiä.

2 §. Rekisteripito. Suojelupoliisi ylläpitäisi tässä luvussa tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyyn tarkoitettua henkilörekisteriä.

3 §. Suojelupoliisin henkilötietojen käsittely. Suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyä koskeva määritelmä vastaisi nykyisessä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 5 §:ssä olevaa määritelmää. Voimassa olevan ja ehdotetun sääntelyn mukaan suojelupoliisi voisi käsitellä henkilötietoja, jotka ovat sen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi tarpeen. Suojelupoliisilta on suunniteltu poistettavaksi siviilitiedustelua koskevan lainsäädännön säätämisen yhteydessä esitutkintatehtävä ja siihen liittyvät esitutkintatoimivaltuudet. Tältä osin on huomioitava, että myös siviilitiedustelulainsäädännön tultua voimaan suojelupoliisilla olisi kuitenkin sellaisissa rikoskokonaisuuksissa, joilla on merkitystä kansallisen turvallisuuden kannalta, mahdollisuus toimia asiantuntijana esitutkinnassa. Tässä tarkoituksessa suojelupoliisin olisi voitava käsitellä myös tutkintaan tai rikosten selvittämiseen liittyviä henkilötietoja. Suojelupoliisin käsittelemien henkilötietojen tietosisällön osalta viitattaisiin muun poliisin kanssa yhteisiin yleisiin henkilötietojen käsittelyä koskeviin tietosisältöihin, joista säädettäisiin lain 2 luvussa. Suojelupoliisi voisi käsitellä laissa henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä määriteltyjä erityisiä henkilöryhmiä koskevia henkilötietoja ja arkaluonteisia henkilötietoja silloin, kun se on suojelupoliisin tehtävän kannalta välttämätöntä. Tietosisältöjen osalta ei siten tehtäisi merkittäviä muutoksia voimassaolevaan sääntelyyn. Ainoa ero voimassaolevaan olisi biometrisiä tietoja koskeva sääntely. Suojelupoliisi saa jo tällä hetkellä suoraan lain nojalla käsitellä biometrisiä tietoja ja sillä on oikeus vastaanottaa niitä myös kansainvälisessä yhteistyössä, joten on perusteltua, että niiden käsittelemisestä säädettäisiin myös henkilötietoja koskevassa laissa.

Lisäksi pykälän 4 momentti sisältäisi informatiivinen viittauksen turvallisuusselvityslakiin, jonka perusteella suojelupoliisi käsittelee myös henkilötietoja.

4 §. Henkilötietojen käsittely niiden merkityksellisyyden arvioimiseksi. Pykälässä tarkoitettu henkilötietojen käsittely niiden merkityksellisyyden arvioimiseksi vastaisi 2 luvun 7 §:n 2 momentissa poliisille ehdotettua merkityksellisyyden arviointia koskevaa sääntelyä.

5 §. Henkilötietojen luovuttaminen. Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tässä tarkoituksessa tietoja on myös tarpeen luovuttaa. Henkilötietoja olisi voitava luovuttaa toimivaltaisille viranomaisille, julkista tehtävää hoitaville yhteisöille sekä jossain tapauksissa myös yksityisille toimijoille.

Pykälän 1 momentin mukaan suojelupoliisi voisi luovuttaa henkilötietoja muille viranomaisille ja julkista tehtävää hoitaville yhteisölle oman tehtävänsä suorittamiseksi. Tältä osin ei tehtäisi muutosta voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Pykälän 2 momentin mukaan suojelupoliisi voisi luovuttaa henkilötietoja myös muiden viranomaisten tehtävien suorittamiseksi siten kuin muukin poliisi. Lisäksi suojelupoliisi voisi luovuttaa muille poliisiyksiköille henkilötietoja silloin, kun se on muun poliisin tehtävän kannalta tarpeen. Tältä osin suojelupoliisin olisi noudatettava myös sitä, mitä toimivaltuuksien osalta säädetään. Kun siviilitiedustelusta säädetäessä tietojen luovuttamista rikostorjuntaan olisi rajoitettu, näitä säädöksiä olisi noudatettava. Siten suojelupoliisi voisi luovuttaa henkilötietoja muille poliisiyksiköille niiden tehtävän suorittamiseksi vain, jos tiedot on saatu muilla keinoin kuin tiedustelumenetelmillä tai tietojen luovuttamista ei ole muun sääntelyn perusteella rajoitettu tai kielletty.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin siitä, miten henkilötietoja luovutetaan yksityisille yhteisöille tai henkilöille. Henkilötietojen luovuttaminen salassapitosäännösten estämättä yksityisille tahoille olisi poikkeuksellista ja edellyttäisi sen olevan välttämätöntä suojelupoliisin tehtävän suorittamiseksi.

6 §. Henkilötietojen luovuttaminen kansainvälisessä yhteistyössä. Pykälässä ei esitetä muutosta voimassaolevaan sääntelyyn henkilötietojen käsittelystä kansainvälisessä yhteistyössä. Suojelupoliisin keskeisenä tehtävänä on tehdä kansainvälistä yhteistyötä ulkomaisten turvallisuus- ja tiedustelupalvelujen kanssa. Tässä tarkoituksessa suojelupoliisi voisi luovuttaa henkilötietoja myös ulkomaisille toimivaltaisille viranomaisille. Suojelupoliisi voisi luovuttaa tietoja paitsi ulkomaisille turvallisuus- ja tiedustelupalveluille niin myös muille viranomaisille, joiden tehtävänä on kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Lisäksi suojelupoliisi voisi tehdä tarvittaessa yhteistyötä myös kansainvälisten rikostorjuntavirastojen kanssa. Suojelupoliisi voisi tehdä yhteistyötä ja luovuttaa henkilötietoja myös muille kansainvälisille virastoille kuin Europolille ja Interpolille silloin, kun kyseisen viraston tehtävänä on tässä pykälässä muille ulkomaan viranomaisille mainitut tehtävät.

7 §. Suojelupoliisin tietojen saanti. Suojelupoliisilla olisi 3 luvussa tarkoitettuihin rekistereihin ja tietojärjestelmiin kohdistuvat vastaavat tiedonsaantioikeudet kuin poliisilla. Suojelupoliisi saisi tietoja luvussa mainituilta tahoilta luvussa säädetyllä tavalla ja lisäksi tehtävänsä suorittamiseksi eli kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

8 §. Kansainvälisessä yhteistyössä saatujen henkilötietojen käsittely. Pykälä vastaisi voimassaolevan lain 31 §:ää. Säännöksen mukaan ulkomaiselta turvallisuus- ja tiedustelupalveluita saatujen tietojen käsittelyssä olisi noudatettava, mitä tietojen luovuttajan asettamissa ehdoissa on määrätty salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta, tietojen käytön rajoituksista, tietojen edelleen luovutuksesta tai luovutetun aineiston palauttamisesta. Ehdoilla tarkoitettaisiin joko nimenomaisesti mainittuja ehtoja tai tiedonvaihdon osapuolten vakiintuneita käytäntöjä. Säännöksessä ei veloitettaisi noudattamaan tietojen luovuttajan asettamia ehtoja aineiston hävittämisestä, vaan tältä osin sovellettaisiin voimassa olevia suojelupoliisin omia tietojen säilyttämisaikaa koskevia säännöksiä. Mainittu raja on tarpeellinen erityisesti tiedonvaihdon laillisuuden varmistamiseksi sellaisissa tilanteissa, joissa ulkomailta saatujen tietojen johdosta on myös Suomesta luovutettu tietoja ulkomaille.

9 §. Suojelupoliisin oikeus ylläpitää tietojärjestelmäänsä. Ehdotettu säännös olisi uusi suhteessa voimassa olevaan lakiin. Lainkohdan tarkoituksena olisi edistää tietosuojaa ja varmistaa, että kansallisen turvallisuuden suojaamista varten käsiteltävät tiedot ovat oikeita ja ajantasaisia. Koska suojelupoliisin tietojärjestelmä sisältää kansallisen turvallisuuden suojaamista varten käsiteltäviä tietoja, kohdistuu siihen erityisiä tietoturva- ja tietosuojariskejä. Niiden hallitsemiseksi järjestelmä on luokiteltu korkean tietoturvallisuuden tasolle, jonka vuoksi siitä ei ole automatisoituja yhteyksiä ulos. Tämän vuoksi myöskään tietojen päivittämistä ei voida tehdä samalla tavalla kuin alemman tietoturvallisuustason järjestelmissä, joihin tietoja voidaan päivittää tekemällä rekisteröityihin

henkilöihin kohdistuvia suoria kyselyjä. Keskeinen vaatimus on, ettei alemman tietosuojan järjestelmään siirry kyselyn yhteydessä korkeamman tietosuojatason järjestelmästä tietoa. Tämän vuoksi tiedon päivittäminen korkean tietoturvatason järjestelmään on toteutettava siten, että luovutettavaan rekisteriin ei muodostu loki- tai muuta tietojoukkoa siitä, mitä tietoja on päivitetty kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ylläpidettyyn tietojärjestelmään. Säännös on arvioitu tarpeelliseksi, jotta suojelupoliisi ei vaaranna tiedonhankintansa kohteiden turvallisuutta. Jo pelkkä tieto siitä, että yksittäinen henkilö on suojelupoliisin tiedonhankinnan kohteena saattaa asettaa hänet tai hänen perheensä hengen tai terveyden vaaraan taikka painostuksen alle Suomessa tai ulkomailla. Toisaalta suojelupoliisin tiedonhankinnan kohteiden tai intressien paljastuminen ulkopuolisille tai kohteille itselleen voisi vaarantaa kansallista turvallisuutta.

Tietojen vertailussa luovuttavasta rekisteristä kerättyä laajempaa tietojoukkoa verrattaisiin automaattisessa käsittelyssä suojelupoliisin tietojärjestelmän henkilötietoihin. Henkilörekistereitä ei suoraan yhdistettäisi toisiinsa, vaan niitä verrattaisiin erillisellä teknisellä alustalla. Riittävä vertailutietojoukko arvioitaisiin tapauskohtaisesti. Se voisi kohdistua esimerkiksi rekisterin muutostietoihin, tiettyyn otantaan tai koko rekisterin sisältöön. Säännöksen tulkinnassa ja soveltamisessa olisi yksittäistapauksessa aina otettava huomioon myös hallinnon oikeusperiaatteet. Muun muassa suhteellisuusperiaate edellyttää, että sivullisen oikeuspiiriin puututaan vain siinä määrin kuin tavoiteltu päämäärä vaatii. Esitettyä säännöstä ei voida pitää yksityisyyden suojan kannalta erityisen merkittävänä laajennuksena, sillä vertailun mahdollistaminen ei laajentaisi tietosisältöä, johon suojelupoliisilla on jo nyt oikeus. Säännös selventäisi ja tekisi lainsäädäntöä tarkkarajaisemmaksi siltä osin kuin suojelupoliisilla on oikeus saada tarpeellisia henkilötietoja tehtäviensä suorittamiseksi ja tietojärjestelmien ylläpitämiseksi teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona, kun kyseessä on tietojen päivittäminen korkean tietoturvatason järjestelmään. Säännöksellä ei siten muutettaisi lainsäädännön nykytilaa, mutta huomioitaisiin teknisen kehityksen aiheuttamat vaatimukset tietosuojalle ja rekisterin sisältämien henkilötietojen oikeellisuudelle.

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä ehdotetun lain 31 §:ssä säädettäisiin henkilötietojen suojaamisesta. Sen mukaisesti rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän tulee teknisin ja organisatorisin toimenpitein suojata henkilötiedot varmistaakseen rekisteröidyn oikeuksiin kohdistuvaa riskiä vastaava tietoturvallisuuden taso. Henkilötiedot on erityisesti suojattava oikeudettomalta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta häviämiseltä, tuhoutumiselta ja vahingoittumiselta. Toimenpiteitä suunniteltaessa ja toteutettaessa tulee ottaa huomioon uusin tekniikka, toimenpiteiden toteuttamiskustannukset, käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset sekä luonnollisen henkilön oikeuksiin kohdistuvat todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevat riskit.

Suojelupoliisin tehtävänä on poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 10 §:n mukaisesti torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Suojelupoliisi käsittelee siten tehtävänsä mukaisesti tietoja vakavimmista Suomen sisäiseen tai ulkoiseen turvallisuuteen kohdistuvista uhkista ja ylläpitää tässä tarkoituksessa henkilörekisteriä. Edellä mainitusta tehtävästä johtuen suojelupoliisin käsittelemään tietoon kohdistuu poikkeuksellisen vakava laittoman tiedustelutoiminnan uhka. Tietoturvallisuuden osalta tämä edellyttää tehokkaita ratkaisuita.

Suojelupoliisin tietojärjestelmä on rakennettu täyttämään valtioneuvoston asetuksen tietoturvallisuudesta valtiorakenteissa (681/2010) edellyttämällä tavalla korkean tietoturvallisuustason edellyttämät tietoturvavaatimukset. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että järjestelmästä ei ole yhteyksiä ulospäin. Ehdotettu oikeus toteuttaa vertailutietotarkastus liittyy keskeisesti näiden tietoturvavaatimusten mahdollistamiseen, nimellisesti tiedon tuomiseen korkean tietoturvallisuustason järjestelmään alemman tasoisesta tietojärjestelmästä. Kaikki

rekisterit, joista suojelupoliisilta on oikeus saada tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla, on luokiteltu alempaan tietosuojaluokkaan.

Pykälän 1 momentissa kytkettäisiin oikeus suorittaa vertailu lainmukaisiin tiedonsaanti- tai luovutusoikeuksiin. Ehdotetun lain 3 luku sisältäisi luettelon poliisitoiminnan kannalta keskeisimmistä rekistereistä, joista poliisilla olisi oikeus saada tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Tämän lisäksi tietojen luovuttamisesta ja oikeudesta avata tekninen käyttöyhteys on säädetty useissa muissa laeissa. Säännöksessä ei erikseen viitattaisi niihin rekistereihin, joihin oikeus suorittaa vertailutietotarkastus olisi olemassa. Säännöksessä toistettaisiin kuitenkin selkeyden vuoksi, että suojelupoliisilla olisi oikeus saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi salassapitosäännösten estämättä.

Ennen tietojen siirron aloittamista selvitetäisiin, miten tarvittavat vertailu- ja muut tiedot voidaan teknisesti poimia eri tietojärjestelmistä ja yhdistää sähköiseen muotoon niin, että tietosisältö täyttää vertailun tarpeet, eikä tietojen poimiminen ja yhdistäminen aiheuttaisi tarpeetonta lisätyötä ja kustannuksia tiedon luovuttavalle taholle. Samalla minimoitaisiin ylimääräisten tietojen käsittelyn tarve. Tämä yhdessä kirjallista vaikutusten arviointia koskevan velvoitteen kanssa korostaisi samalla lain edellyttämää henkilötietojen käsittelyn suunnitelmallisuutta. Ehdotettuun lakiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä on 32 §:ssä sisällytetty säännös henkilötietojen suojaamisesta automatisoidussa käsittelyssä. Vertailutietotarkastuksessa sovellettaisiin kyseistä ehdotettua säännöstä. Sen perusteella varmistettaisiin esimerkiksi, ettei automatisoituun käsittelyyn olisi mahdollisuutta oikeudettomasti puuttua. Tietojen käsittely olisi järjestettävä siten, että sitä voidaan valvoa tehokkaasti.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös tietojen hävittämisvelvollisuudesta. Vertailutietojen analysoinnin ja käsittelyn jälkeen tarpeettomat vertailutiedot olisi poistettava välittömästi suojelupoliisin tietovarastoista. Käytännössä tietoja verrattaisiin tietoturvalisessä ympäristössä, minkä jälkeen aiheuttomiksi osoittautuvat tiedot välittömästi hävitettäisiin. Pykälässä jaettaisiin selkeyden vuoksi henkilötietojen käsittelyä tarkemmin osiin. Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan lähtökohtaisesti kaikkia henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimia. Tässä yhteydessä säädettäisiin erikseen henkilötietojen tallettamiskynnyksestä, jonka tarkoituksena olisi varmistaa, että suojelupoliisin tietojärjestelmiin ei vertailun seurauksena päätyisi henkilöitä, joiden osalta 7 luvun 3 §:ssä säädettäväksi ehdotetut edellytykset eivät ole täyttyneet.

Pykälän 2 momentin mukaan suojelupoliisilla olisi oikeus saada tiedot maksutta. Tietojen poimiminen tietojärjestelmistä tarkastettavaksi ja siihen liittyvä mahdollinen yhdistelytyö voivat aiheuttaa kustannuksia ja lisätyötä rekisterinpitäjälle. Tämä pyritään kuitenkin ottamaan huomioon aineistoa koskevissa tietopyynnöissä ja niiden rajauksissa. Käytännössä poliisin tekemistä tietopyynnöistä aiheutuu aina ylimääräisiä tehtäviä pyynnön vastaanottajalle.

Lisäksi pykälän soveltamisen osalta on huomioitava, että suojelupoliisin olisi noudatettava henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä ehdotetun lain 20 §:ssä säädettyä vaikutustenarviointia. Vertailutietotarkastuksesta tulisi laatia kirjallinen vaikutustenarviointi tietosuojavirastolle, joka voisi harkintansa mukaan ryhtyä toimenpiteisiin. Näitä olisivat lain mukaan esimerkiksi oikeus kieltää tai keskeyttää henkilötietojen käsittely. Tällä on tarkoitus varmistaa, että henkilötietojen käsittely olisi tiedonkäsittelyn yleisten periaatteiden, esimerkiksi suhteellisuusperiaatteen, mukaista. Mikäli menettely olisi suunniteltu toistuvaksi samansisältöisenä, tulisi kirjallinen vaikutustenarviointi tehdä ainoastaan kerran.

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä ehdotettavan lain 19 §:ssä säädettäisiin lokitiedoista. Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän olisi säilytettävä lokitiedot automaattisessa tietojenkäsittelyjärjestelmässään suoritetusta

henkilötietojen keräämisestä, muuttamisesta, kyselystä, luovuttamisesta, siirtämisestä, yhdistämisestä ja poistamisesta. Kyselyjä ja luovutuksia koskevien lokitietojen avulla olisi voitava selvittää kyselyn ja luovutuksen peruste, toteutuspäivä ja -aika sekä henkilötietoja hakeneen tai niitä luovuttaneen henkilön tiedot ja mahdollisuuksien mukaan näiden henkilötietojen vastaanottajien henkilöllisyys. Lokitietoja saisi käyttää ainoastaan käsittelyn lainmukaisuuden tarkistamiseen, sisäiseen valvontaan, henkilötietojen eheyden ja turvallisuuden varmistamiseen sekä rikosoikeudellisiin menettelyihin. Tietojärjestelmän tulee olla kattavan lokijärjestelmän alaisuudessa siten että järjestelmään pystytään suorittamaan tehokasta laillisuusvalvontaa. Jokaisen tiedonluovutuksen oikeusperuste tulee voida varmistaa myös jälkikäteen.

10 §. Tarkastusoikeuden rajoittaminen. Sääntely vastaisi voimassa olevan lain 45 §:ää. Tarkastusoikeuden rajoituksen piiriin kuuluisivat myös merkityksellisyysarviointia varten käsitellyt tiedot. Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa säädettäisiin tietosuojavaletuutetun korvaavan tietosuojaviraston tehtävistä lain soveltamisalalla. Tästä syystä pykälässä säädettäisiin, että välillistä tarkastusoikeutta voisi käyttää tietosuojaviraston kautta kyseisen lain 29 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

11 §. Tietojen poistaminen. Sääntely vastaisi voimassa olevan lain 25 §:ää. Uutena sääntelynä lakiin lisättäisiin mahdollisuus säilyttää tietoja yli 25 vuotta, mikäli siihen olisi erityistä suojelupoliisin tehtävään liittyvää tarvetta. Lakiin lisättäisiin velvollisuus arvioida tietojen tarpeellisuutta ja käsittelyn perustetta viiden vuoden välein mikäli tietoja olisi tarpeen säilyttää yli laissa säädetyn enimmäisajan. Jos tietojen todettaisiin olevan edelleen tarpeen, henkilötiedon yhteyteen tehtäisiin merkintä arvioinnin suorittamisesta. (*1 momentti*)

Lisäksi *2 momentin* mukaan 4 §:ssä tarkoitettua merkityksellisyysarviota koskevat tiedot saisi säilyttää kuuden kuukauden ajan. Tältä osin ei olisi tarpeen säätää erikseen enää tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuuden arvioinnista, koska menettelyssä olisi jo alun perin kyse sen arvioimisesta, ovatko tiedot tarpeellisia suojelupoliisin käsittelytarkoituksessa. Tiedot hävittäisiin heti, kun on selvää, että tiedot eivät ole merkityksellisiä 3 §:ssä tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa.

12 §. Tietojen arkistointi. Pykälä sisältäisi informatiivisen viittauksen arkistolaissa tarkoitettuun tietojen arkistointiin.

8 luku - **Erinäiset säännökset**

1 §. Arkaluonteisten henkilötietojen tietoturva. EU:n uudessa tietosuojalainsäädännössä asetetaan erityisiä vaatimuksia arkaluonteisten henkilötietojen tietoturvalle. Direktiivin 29 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, että rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä, ottaen huomioon uusimman tekniikan ja toteuttamiskustannusten, käsittelyn luonteen, laajuuden, asiayhteyden ja tarkoitusten sekä luonnollisen henkilön oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvan todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevan riskin, toteuttaa asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet varmistaakseen riskiä vastaavan turvallisuustason varsinkin 10 artiklassa tarkoitettujen erityisten henkilötietoryhmien osalta. Erityisillä henkilötietoryhmillä tarkoitetaan arkaluonteisia tietoja. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvan käsittelyn osalta pykälä täydentäisi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden suojaamisen yhteydessä annettavan lain 5 luvun tietoturvallisuutta koskevia säännöksiä.

Käsittelyn turvallisuutta koskevia vaatimuksia asetetaan myös tietosuoja-asetuksessa. Asetuksen 32 artiklan 1 kohdan mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on toteutettava riskiä vastaavan turvallisuustason varmistamiseksi asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, ottaen huomioon uusin tekniikka ja toteuttamiskustannukset, käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset sekä luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat, todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevat riskit. Asetuksen 32 artiklan vaatimukset koskevat arkaluonteisten tietojen lisäksi myös muiden henkilötietojen käsittelyä, ja vaatimuksia sovelletaan suoraan asetuksen nojalla myös poliisiin rekisterinpitäjänä. Pykälässä asetetut yksityiskohtaisemmat vaatimukset arkaluonteisten tietojen käsittelylle olisivat asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tietojen osalta 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja erityisiä vaatimuksia, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely. Tietoturva koskevat erityiset vaatimukset toimisivat samalla yhtenä asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdassa edellytettynä asianmukaisena ja erityisenä toimenpiteenä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Poliisin tarpeet käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja liittyvät useaan käsittelytarkoitukseen. Esimerkiksi biometrisiä tietoja käsitellään rikosasioihin, lupa-asioihin ja ulkomaalaisasioihin liittyen. Edelleen, sekä biometrisiä tietoja (sormenjälkitiedot) että geneettisiä tietoja (DNA-jäljet) käytetään rikoksesta epäiltyjen tunnistamiseen, myös sellaisissa tietojärjestelmissä, jotka mahdollistavat laajamittaisen henkilötietojen käsittelyn ja osumahaun toisen EU:n jäsenvaltion järjestelmään. Biometristen ja geneettisten tietojen lisäksi poliisi käsittelee tehtäviensä suorittamiseksi myös muita arkaluonteisia tietoja, kuten terveydentilaa koskevia tietoja. Ehdotetun pykälän *1 momentin* tarkoituksena on varmistaa, että tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin asettamia erityisiä tietosuojan ja tietoturvan takeita noudatetaan. Siinä asetetaan erityinen vaatimus huolehtia näiden tunnistetietojen tallettamisen ja muun käsittelyn tietoturvasta.

Pykälän *2 momentissa* asetettaisiin yksityiskohtaisemmat vaatimukset siitä, mitä arkaluonteisten henkilötietojen tallettamisessa ja muussa käsittelyssä olisi huomioitava. Vaatimukset kohdistuisivat sekä tietojärjestelmiin, laitteisiin ja ohjelmistoihin että asiattoman tietoihin pääsyn estämiseen ja tietojen luottamukselliseen ja eheyteen. Lisäksi edellytettäisiin erityisiä teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että henkilötietojen käsittely voidaan toteuttaa tietoturvallisella ja yksityisyyden suojan turvaavalla tavalla. Pykälän *3 momentin* mukaan rekisterinpitäjän velvollisuudet olisivat voimassa myös suhteessa kolmansiin osapuoliin, jotka toteuttavat kokonaan tai osittain arkaluonteisten henkilötietojen tallettamisen. Tämä tarkoittaisi sitä, että toimeksiantosopimuksessa olisi varmistettava, että kolmannella osapuolella on sama velvollisuus arkaluonteisten henkilötietojen suojaamiseen ja ettei tällä olisi oikeutta käsitellä näitä tietoja muutoin.

2 §. Rekisterinpitäjä. Pykälässä tarkennettaisiin, mikä poliisin yksikkö vastaa 2 luvussa säädettyihin käsittelytarkoituksiin käsiteltävien henkilötietojen rekisterinpidosta. Koska esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista yhden tai useamman poliisiyksikön käyttöön perustettavista henkilörekistereistä, Poliisihallitus olisi rekisterinpitäjä kaikkien 2 luvun mukaisiin tarkoituksiin käsiteltävien henkilötietojen osalta. Suojelupoliisi olisi rekisterinpitäjä 7 luvussa tarkoitettujen henkilötietojen osalta. Rahanpesurekisterin rekisterinpidosta säädetään erikseen rahanpesun selvittelykeskuksesta annetuissa laissa. Sen osalta Keskusrikospoliisia koskisivat kaikki lakiehdotuksessa tarkoitetut rekisterinpitäjän velvollisuudet. Rekisterinpidosta matkustajatietorekisterin osalta säädetäisiin 2. lakiehdotuksessa.

3 §. Yksityisoikeuden alalla määrätyt suojelutoimenpiteet. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 47 a §:ää. Sen mukaisesti henkilötietojen käsittelyyn, joka liittyy yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (227/2015) nojalla poliisin rekisteriin

ilmoitettuun suojelutoimenpiteeseen, sovellettaisiin tämä lain säännöksiä, joita sovellettaisiin myös lähestymiskieltoon liittyvään henkilötietojen käsittelyyn.

4 §. Tarkemmat säännökset ja ohjeet. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtioneuvostolle asetuksenantovaltuus, jonka nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä menettelytavoista, jotka koskevat 4 luvun 10 §:ssä tarkoitettua päätöstä henkilötietojen luovuttamisesta ja 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettua tarkastusoikeuden käyttämistä. Pykälän 2 momentin mukaan Poliisihallitus vahvistaisi poliisille kuuluvissa toimenpiteissä käytettävien lomakkeiden kaavat, jollei laissa toisin säädetä. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 48 §:ää, lukuun ottamatta ohjeiden antamista koskevaa säännöstä.

5 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Laki on tarkoitettu tulevan voimaan pääosin ... kuuta 2018 ja sillä kumottaisiin 1 päivänä lokakuuta 2003 annettu laki (761/2003) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa. Rekisterinpitäjä voisi ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin ennen sen voimaantuloa.

1.2 Laki matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetun direktiivin täytäntöön panosta

Lakiehdotus on uusi ja perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2016/681 matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten (matkustajarekisteridirektiivi). Direktiivi velvoittaa lentoliikenteen harjoittajat siirtämään määritellyt matkustajarekisteritiedot jäsenvaltioiden perustamille tai nimeämille matkustajatietoyksiköille tietojen analyysiä varten sekä matkustajatietoyksiköstä mahdollista toimivaltaisille viranomaisille, toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle tai Europolille siirtämistä varten sen arvioimiseksi onko näiden tehtävä selvityksiä, jotta voisivat tunnistaa sellaiset henkilöt, joilla on osallisuutta direktiivissä määriteltyihin terrorismirikoksiin tai vakavaan rikollisuuteen. Jäsenvaltioiden on pantava direktiivi täytäntöön viimeistään 25.5.2018.

1 §. Soveltamisala. Pykälän mukaan lailla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/681 (matkustajarekisteridirektiivi).

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälässä tarkennettaisiin lakiehdotuksen suhde muuhun lainsäädäntöön. Lakiehdotuksen lisäksi matkustajarekisteritietojen käsittelyyn matkustajatietoyksikössä sovellettaisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaa lakia (/). Kyseisellä lakiehdotuksella on tarkoitus panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelystä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (tietosuojadirektiivi). Ehdotettava laki olisi kyseistä lainsäädäntöä täydentävä erityislaki.

3 §. Määritelmät. Pykälä sisältäisi laissa käytettävät määritelmät. Säännöksessä määriteltäisiin lentoliikenteen harjoittaja (1 kohta), Euroopan unionin ulkopuolinen lento (2 kohta), Euroopan unionin sisäinen lento (3 kohta), matkustaja (4 kohta), matkustajarekisteri (PNR, *Passenger Name Record*) (5 kohta), varausjärjestelmä (6 kohta), terrorismirikokset (7 kohta), vakava rikollisuus (8 kohta), häivyttäminen (9 kohta), toimivaltaiset viranomaiset (10 kohta), ja Europol (11 kohta). Kohtien 1-9 määritelmät vastaisivat matkustajarekisteridirektiivin 3 artiklaan sisältyviä määritelmiä. Terrorismirikoksilla (7 kohta) tarkoitettaisiin rikoslain (1889/33) 34 a luvun 1-5 §:n mukaisia terrorismirikoksia, mukaan lukien erilaiset terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset, terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten valmistelu, terroristiryhmän johtaminen, terroristiryhmän toiminnan edistäminen ja terrorismin rahoittaminen. Matkustajarekisteridirektiivissä viitataan terrorismirikosten osalta neuvoston puitepäätökseen 2002/475/YOS (1-4 artikla), joka on korvattu terrorismin torjumisesta kyseisen puitepäätöksen korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2017/541 (terrorismidirektiivi). Terrorismidirektiivin 27 artiklana mukaan viittauksia terrorismipuitepäätökseen pidetään viittauksina tähän direktiiviin. Terrorismidirektiivin asettama velvollisuus kriminalisoida terrorismirikokset on huomattavasti laajempi kuin terrorismipuitepäätöksen artikloiden 1-4 asettama velvollisuus. Uusia kriminalisointivelvoitteita ovat mm. julkinen yllytys terrorismirikokseen, terroristien värväys, terrorismiin liittyvän koulutuksen antaminen ja vastaanottaminen, matkustaminen terrorismitarkoituksessa, matkustamisen järjestäminen tai edistäminen sekä aiempaa laajemmin terrorismin rahoittaminen. Jäsenvaltioiden on saatettava terrorismidirektiivi osaksi kansallista lainsäädäntöään viimeistään 8. syyskuuta 2018. Kohdassa 8 vakavalla rikollisuudella tarkoitettaisiin matkustajarekisteridirektiivin liitteessä II lueteltuja tekoja, joista voidaan määrätä vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäiskesto on jäsenvaltion kansallisen oikeuden mukaan vähintään kolme vuotta. Vakavan rikollisuuden osalta matkustajarekisteridirektiivin liite II sisältää 26 kohdan rikosten luettelon, esimerkiksi rikollisjärjestöön osallistuminen, ihmiskauppa, tietoverkkorikollisuus sekä ilma-aluksen tai aluksen kaappaus. Kohdassa 10 matkustajarekisteridirektiivin tarkoittamiksi toimivaltaisiksi viranomaisiksi Suomessa määriteltäisiin poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos.

4 §. Lentoliikenteen harjoittajan velvollisuus toimittaa matkustajarekisteritietoja. Pykälän 1 momentin mukaan lentoliikenteen harjoittajan olisi toimitettava tässä pykälässä mainitut matkustajarekisteritiedot sekä Euroopan unionin ulkopuolisista että Euroopan unionin sisäisistä saapuvista ja lähtevistä operoimistaan lennoista siltä osin kuin niitä on kerätty tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä. Yhteistunnuksin suoritetuista lennoista velvollisuus koskisi lennon operoivaa yritystä. Matkustajarekisteritiedot olisi toimitettava 5 §:ssä tarkoitetulle matkustajatietoyksikölle. Mikäli lentoliikenteen harjoittaja on kerännyt myös matkustajarekisteridirektiivin liitteen I kohdassa 18 mainittuja matkustajan ennakkotietoja, myös nämä tiedot olisi toimitettava. Lentoliikenteen harjoittajan olisi toimitettava matkustajarekisteritiedot maksutta.

Matkustajarekisteridirektiivin 8 artiklan 1 kohdassa määritellään lentoliikenteen harjoittajan velvollisuus matkustajarekisteritietojen matkustajatietoyksikölle toimittamisesta ja 2 kohdassa jäsenvaltioiden velvollisuus varmistaa että lentoliikenteen harjoittajat toimittavat myös direktiivin liitteen I kohdassa 18 mainitut matkustajan ennakkotiedot, ns. API (Advance Passenger Information) tiedot. Matkustajarekisteridirektiivin 2 artiklasta ilmenee että jäsenvaltio voi soveltaa matkustajarekisteridirektiiviä myös EU:n sisäisiin lentoihin, joko kaikkiin tai vain valikoituihin sisäisiin lentoihin. Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (2003/761) 3 luvun 13 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan poliisilla on jo oikeus saada rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista

rekistereistä. Voimassa oleva säännös koskee kuitenkin vain yksittäistapauksia. Lentoliikenteen harjoittajan olisi toimitettava ehdotetun pykälän 1 momentissa tarkoitettut tiedot pääsääntöisesti kaikista Euroopan unionin ulkopuolisista että Euroopan unionin sisäisistä saapuvista ja lähtevistä lennoista. Tiedot tulisi toimittaa maksutta. Ehdotettavalla 1 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 2 artikla sekä 8 artiklan kohta 1 osin ja 2 kohta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettuja matkustajarekisteritietoja olisivat; 1) PNR- varaustunnus, 2) lipun varauspäivä/kirjoituspäivä, 3) suunniteltu (suunnitellut) matkustuspäivä(t), 4) nimi (nimet), 5) osoite ja yhteystiedot, 6) kaikki maksutapaa koskevat tiedot, myös laskutusosoite, 7) tietyn PNR:n kaikki matkareittitiedot, 8) kanta-asiakastiedot, 9) matkatoimisto/matkatoimistovirkailijatiedot, 10) matkustajan matkustustilanne mukaan luettuina vahvistukset, lähtöselvitystilanne, viime hetkellä lennolta pois jääminen tai viime hetken lähtö ilman varausta, 11) jaetut PNR-tiedot, 12) yleiset huomautukset (mukaan lukien kaikki saatavilla olevat tiedot alle 18-vuotiaista ilman huoltajaa matkustavista alaikäisistä, kuten alaikäisen nimi ja sukupuoli, ikä, kieli tai kielet, jo(i)ta hän puhuu, lähdön yhteydessä huoltajana olleen henkilön nimi ja yhteystiedot sekä tieto siitä, mikä on hänen suhteensa alaikäiseen, saapumisen yhteydessä huoltajana olleen henkilön nimi ja yhteystiedot sekä tieto siitä, mikä on hänen suhteensa alaikäiseen, asiamies lähdön ja saapumisen yhteydessä), 13) lipunkirjoituskentän tiedot, joihin kuuluvat lipun numero, lipun kirjoituspäivä ja yhdensuuntaiset liput sekä lipun hinnan ilmoittamista koskevat ATFQ-tiedot (*Automated Ticket Fare Quote*), 14) istumapaikan numero ja muut paikkatiedot, 15) yhteistunnusten käyttöä koskevat tiedot, 16) kaikki matkatavaratiedot, 17) muiden PNR- tiedoissa olevien matkustajien määrä ja nimet, 18) matkustajan ennakkotiedot (*Advance Passenger Information, API*), jos sellaisia on kerätty, 19) kaikki aiemmin tehtyt muutokset 1–18 kohdassa lueteltuihin PNR- tietoihin. Ehdotettavalla 2 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 8 artiklan kohdan 1 velvollisuus direktiivin liitteen I tietojen toimittamiseen.

Matkustajarekisteritiedot olisi 3 *momentin* mukaan toimitettava 24 tuntia ennen lennon aikataulunmukaista saapumis- tai lähtöaikaa sekä välittömästi lennon sulkeuduttua, jolloin tietojen toimittamisen voisi rajata myös aikaisemmin toimitettujen siirtojen päivityksiin. Mikäli tiedot olisivat tarpeen terrorismirikoksiin ja vakavaan rikollisuuteen liittyvään määrättyyn ja tosiasialliseen uhkaan reagoimiseksi, tiedot olisi matkustajatietoyksikön pyynnöstä toimitettava muinakin ajankohtina. Matkustajarekisteridirektiivin 8 artiklan 3 a kohdan mukaan tiedot tulee toimittaa 24-48 tuntia ennen lennon aikataulunmukaista lähtöaikaa ja 4 kohdan mukaan välittömästi lähtöportin sulkeuduttua. Matkustajatietoyksikön rakentamisvaiheessa tarkoituksenmukaiseksi ajaksi nähtiin 24 tuntia. Ajan osalta olisi tarkoituksenmukaista että kaikki jäsenvaltiot noudattaisivat yhtenäistä käytäntöä, asiasta käydään keskusteluja jäsenvaltioiden ja komission kesken. 8 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on sallittava että lentoliikenteen harjoittajat rajoittavat 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen siirtojen päivityksiin. 8 artiklan 5 kohdan mukaan kun pääsy matkustajarekisteritietoihin on tarpeen terrorismirikoksiin tai vakavaan rikollisuuteen liittyvään määrättyyn ja tosiasialliseen uhkaan reagoimiseksi, lentoliikenteen harjoittajien on tapauskohtaisesti ja matkustajatietoyksikön kansallisen oikeuden mukaisesti esittämästä pyynnöstä siirrettävä matkustajarekisteritietoja muinakin ajankohtina kuin 3 kohdassa mainittuina ajankohtina. Ehdotettavalla 3 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 8 artiklan 3-5 kohdat.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta toimittaa matkustajarekisteritiedot käyttäen matkustajarekisteridirektiivin 16 artiklan mukaisia komission täytäntöönpanosäädöksellä hyväksyttyjä yhteisiä yhteiskäytäntöjä ja tuettuja tietomuotoja. Komission ensimmäiset täytäntöönpanosäännökset on hyväksytty 26.4.2017 (EUVL, L 113, 29.4.2017). Ehdotettavalla 4

momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 8 artiklan 3 kohdan ensimmäinen kappale ja 16 artiklan 2 ja 3 kohdat.

5 §. Matkustajatietoyksikkö. Pykälässä täsmennettäisiin laissa tarkoitettu matkustajatietoyksikkö, joka olisi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:ssä säädetty valtakunnallinen PTR- rikostiedusteluyksikkö. Matkustajarekisteridirektiivin 4 artikla velvoittaa jäsenvaltiot perustamaan tai nimeämään viranomaisen, jolla on terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista, tutkimista ja syytetoimia koskeva toimivalta, tai tällaisen viranomaisen yksikkö, toimimaan matkustajatietoyksikkönä. Suomessa direktiivin tarkoittamana nimettynä matkustajatietoyksikkönä toimisi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:ssä tarkoitettu PTR- rikostiedusteluyksikkö. Yksikössä työskentelevät matkustajarekisteridirektiivin edellyttämien toimivaltaisten viranomaisten poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen edustajat. Esityksen 1. lakiehdotuksen yleisperustelujen jaksossa 4.3 vaikutukset viranomaistoimintaan, kappaleessa matkustajarekisteridirektiivi, on kuvattu tarkemmin matkustajatietoyksikköä ja sen toimintaa. Esitykseen sisältyy myös lakiehdotus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 §:n muutoksesta, jolla vahvistettaisiin valtakunnallinen PTR- rikostiedusteluyksikkö pysyväksi. Samassa yhteydessä poistettaisiin voimassa olevan 1 momentin viimeisen virkkeen viittaus kumotun poliisilain (493/1995) 8 §:ssä tarkoitettuihin erityisiin poliisivaltuuksiin, joista ei säädetä voimassa olevassa poliisilaissa. Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista muuttaa poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1126/2009) 3 §:ää siten että poliisiylijohtaja, tullin pääjohtaja ja rajavartiolaitoksen päällikkö päättävät valtakunnallisessa PTR- johtoryhmässä valtakunnallisen PTR- rikostiedusteluyksikön tarkemmasta rakenteesta sekä muiden PTR- rikostiedusteluyksikköjen perustamisesta ja lakkauttamisesta. Ehdotettavalla 5 §:llä sekä PTR- lain ja -asetuksen muutoksilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 4 artikla.

6 §. Matkustajarekisteritietojen käsittely. Pykälän 1 momentin mukaan matkustajatietoyksikkö voisi käsitellä matkustajarekisteritietoja sellaisten henkilöiden tunnistamiseksi joilla voi olla osallisuutta terrorismirikoksiin tai vakavaan rikollisuuteen, 1) ennen matkustajien aikataulun mukaista saapumista tai lähtemistä; 2) toimivaltaisilta viranomaisilta tai toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä tai Europolilta tulleesta perustellusta ja riittäviin havaintoihin perustuvasta pyynnöstä, sekä 3) ennalta määritettyjen arviointi- ja analyysikriteerien mukaisesti tai kyseisten kriteerien päivittämiseksi tai uusien kriteerien määrittämiseksi.

Matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 2 a kohdan mukaan matkustajatietoyksikkö saa käsitellä matkustajarekisteritietoja matkustajien arvioimiseksi ennen heidän aikataulun mukaista saapumistaan kyseiseen jäsenvaltioon tai lähtöään sieltä. Ehdotettavalla 1 momentin 1 kohdalla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 2 a kohta.

Matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 2 b kohdan mukaan matkustajatietoyksikkö voi käsitellä matkustajarekisteritietoja toimivaltaisilta viranomaisilta saadun asianmukaisesti perustellun ja riittäviin havaintoihin perustuvan pyynnön perusteella toimittaa matkustajarekisteritietoja ja käsitellä niitä yksittäisissä tapauksissa ja toimittaa matkustajarekisteritietoja sekä tietojen käsittelyn tuloksia toimivaltaisille viranomaisille tai tarpeen mukaan Europolille.

Matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiolla on oikeus pyytää matkustajarekisteritietoja minkä tahansa toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä.

Matkustajarekisteridirektiivin 10 artiklan 1 kohdan mukaan Europolilla on oikeus pyytää jäsenvaltioiden matkustajatietoyksiköiltä matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia toimivaltansa rajoissa ja kun se on tarpeen sen tehtävien hoitamiseksi. Ehdotettavalla 1 momentin 2 kohdalla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 2 b kohta ja 9 artiklan 2 kohta sekä 10 artiklan 1 kohta.

Matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 2 c kohdan mukaan matkustajatietoja voidaan analysoida kriteerien päivittämiseksi tai uusien määrittelemiseksi ja 3 b kohdan mukaan matkustajatietoyksikkö voi käsitellä PNR- tietoja ennalta määritettyjen kriteerien mukaisesti. Ehdotettavalla 1 momentin 3 kohdalla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 2 c ja 3 b kohdat.

Matkustajatietoja voitaisiin hyödyntää lainvalvonnassa monin eri tavoin. Ensinnäkin tietoja voitaisiin hyödyntää reaktiivisesti: tutkinnassa, syytetoimissa tai rikollisverkostojen paljastamisessa rikoksen jo tapahduttua. Jotta lainvalvontaviranomaiset voivat löytää tarvitsemansa vanhat tiedot, tietoja on voitava säilyttää riittävän kauan, tietoja voitaisiin hyödyntää myös reaaliaikaisesti, ennen matkustajien saapumista tai lähtöä, jotta voidaan estää rikoksentapahtuminen tai seurata tai ottaa kiinni henkilöitä ennen kuin rikos toteutetaan tai sillä perusteella, että rikos on toteutettu tai sitä toteutetaan parhaillaan. Tällaisissa tapauksissa PNR- tietoja olisi verrattava ennalta määriteltyihin arviointikriteereihin, jotta voidaan tunnistaa siihen asti tuntemattomat epäillyt, ja etsittyjä henkilöitä ja esineitä koskeviin tietokantoihin. Lisäksi tietoja voitaisiin hyödyntää ennakoivasti laatimalla tietojen perusteella analyysseja ja arviointikriteerejä, joiden avulla matkustajia voidaan arvioida ennen saapumista ja ennen lähtöä. Jotta tällaisista analyysseistä olisi hyötyä terrorismirikosten ja vakavien rikosten ehkäisemistä, paljastamista, tutkimista ja syytteenpanoa varten, lainvalvontaviranomaisten olisi voitava säilyttää tietoja riittävän kauan. Ennakoivaa tietojen hyödyntämistä olisi esimerkiksi se, että mahdollisten terroristien, huumeiden salakuljettajien ja ihmiskauppaa harjoittavien rikollisryhmien jäljille päästään matkustusmalleja ja niistä tavanomaisesta poikkeavia toimia analysoimalla. Poikkeavasta toimesta esimerkkinä voidaan mainita käteismaksu viime hetken varauksessa tai se, että matkustajalla ei ole matkatavaroita. Tarkoituksena voisi olla peittää matkustajan henkilöllisyys. Lentäminen on nopeaa, helppoa ja halpaa myös terrorismitekoja suunnittelevalle. Matkustajatietojen analysoinnin hyödyllisyyttä rikostorjunnassa voidaan verrata televiestinnän reitityksen ja sen sisällön selvittämiseen. Vaikka on yleisesti tiedossa, myös rikoksia suunnittelevilla, että viranomaisilla on mahdollisuus joko reaaliaikaisesti tai jälkikäteen analysoida televiestintää, televalvonnalla on silti merkittävä arvo lainvalvontaviranomaisten työvälineenä.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen matkustajatietoyksikön vahvistamien ja yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa säännöllisesti tarkistettavien arviointikriteerien olisi oltava kohdennettuja, oikeasuhtaisia ja selkeitä. Arviointikriteerit eivät saisi perustua henkilön rotuun tai etniseen alkuperään, poliittisiin mielipiteisiin, uskonnolliseen tai filosofiseen vakaumukseen, ammattiliiton jäsenyyteen eivätkä terveydentilaa, sukupuolielämää tai sukupuolista suuntautuneisuutta koskeviin tietoihin. Ehdotettavalla 2 momentin säännöksellä pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 4 kohta. Momentti vastaisi samalla tietosuojadirektiivin 11 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua velvollisuutta varmistaa, että profilointi ei johda syrjintään. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että matkustajatietoyksiköt vahvistavat ja säännöllisesti tarkistavat kriteerit yhteistyössä 7 artiklassa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Arviointikriteerit eivät saa missään olosuhteissa perustua henkilön rotuun tai etniseen alkuperään, poliittisiin mielipiteisiin, uskonnolliseen tai filosofiseen vakaumukseen, ammattiliiton jäsenyyteen eivätkä terveydentilaa, sukupuolielämää tai sukupuolista suuntautuneisuutta koskeviin tietoihin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin matkustajatietoyksikön oikeudesta 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun käsittelyn yhteydessä verrata matkustajarekisteritietoja automatisoidusti 1) toimivaltaisten viranomaisten rikostutkinnan, rikostiedustelun, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamisen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tarkoituksessa talletettuihin tietoihin; 2) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (/) 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettuihin suojelupoliisin käsittelemiin henkilötietoihin; sekä 3) henkilötietojen käsittelystä

poliisitoimessa annetun lain (/) 1 luvun 3 §:n 2 kohdan tarkoitetun Schengenin tietojärjestelmän sekä kansainvälisen rikospoliisijärjestön (I.P.C.O. - Interpol) tietokantoihin talletettuihin tietoihin.

Matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 3 a kohdan mukaan matkustajatietoyksikkö voi verrata matkustajarekisterin tietoja terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden ennalta estämisen, paljastamisen, tutkinnan sekä tällaisiin rikoksiin liittyvien syytetoimien kannalta olennaisiin tietokantoihin, kuten etsittyjä tai kuulutuksen kohteena olevia henkilöitä tai esineitä koskeviin tietokantoihin, tällaisiin tietokantoihin sovellettavien unionin, kansainvälisten ja kansallisten sääntöjen mukaisesti. Esityksen 1. lakiehdotuksen 2 luvussa säädettäisiin tarkemmin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa. Ehdotetun 2 luvun 3 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi henkilötietojen käsittelystä tutkintatarkoituksiin, 4 §:ssä rikostiedusteluun liittyvästä henkilötietojen käsittelystä ja 5 §:ssä henkilötietojen käsittelystä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Lakiehdotuksen 7 luvun 3 §:ssä säädettäisiin tarkemmin suojelupoliisin oikeudesta käsitellä henkilötietoja, jotka ovat tarpeen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta uhkaavien toimintojen, hankkeiden ja rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Rajavartiolaitoksen osalta kyseeseen tulisivat ensisijaisesti henkilötietojen käsittely tutkintatarkoituksiin sekä henkilötietojen käsittely rikostiedustelutarkoituksiin. Tutkintatarkoituksia koskeva sääntely sisältää Rajavartiolaitoksen suorittamaan esitutkintaan ja muuhun rikostorjuntaan liittyvän henkilötietojen käsittelyn ja rikostiedustelutarkoituksia koskeva sääntely Rajavartiolaitoksen rikostiedusteluun ja -analyysiin liittyvän henkilötietojen käsittelyn. Vastaavasti Tullin osalta kyseeseen tulisivat ensisijaisesti henkilötietojen käsittely tutkintatarkoituksiin sekä henkilötietojen käsittely rikostiedustelutarkoituksiin. Kummankin viranomaisen osalta henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä ollaan uudistamassa.

Terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden ennalta estämisen, paljastamisen, tutkinnan sekä tällaisiin rikoksiin liittyvien syytetoimien kannalta olennaisina tietokantoina voidaan pitää myös henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun 1. lakiehdotuksen 1 luvun 3 §:n 2 kohdan tarkoittamaan Schengenin tietojärjestelmään sekä kansainvälisen rikospoliisijärjestön (I.P.C.O. - Interpol) tietokantoihin talletettuja tietoja

Ehdotettavilla 3 momentin 1-3 kohdalla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 3 kohdan a kohta.

Matkustajarekisteridirektiivin 7 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat jatkokäsitellä matkustajatietoyksiköltä vastaanotettuja matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia vain tiettyyn tarkoitukseen, kuten terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista, tutkintaa tai tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten. Direktiivin 7 artiklan 5 kohdan mukaan edellä oleva 4 kohta ei vaikuta kansallisen oikeuden mukaisiin lainvalvonta- tai tuomiovaltuuksiin, jos tällaisen käsittelyn perusteella tapahtuvien lainvalvontatoimien yhteydessä tulee esiin muita rikoksia tai viitteitä sellaisista. Direktiivin johdannon kohdan 26 mukaan kun toimivaltaiselle viranomaiselle on siirretty tietyt matkustajarekisteritiedot, joita käytetään tiettyssä rikostutkinnassa tai tiettyjen syytetoimien yhteydessä, näiden tietojen säilyttämiseen toimivaltaisen viranomaisen toimesta olisi sovellettava kansallista oikeutta, tässä direktiivissä vahvistetuista säilytysajoista riippumatta. Käsitellessään matkustajatietoyksiköltä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi saamiaan matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia, poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos voisivat käsitellä niitä myös muun rikollisuuden torjumiseksi, mikäli käsittelyn perusteella tulee esiin muita rikoksia tai viitteitä muista rikoksista.

Matkustajarekisteridirektiivi ja ehdotettava direktiivin täytäntöönpanolaki eivät rajoittaisi muuhun lainsäädäntöön perustuvaa tiedonsaantioikeutta tai tietojen käsittelyä, eivätkä tietojenvaihtoa ulkomaanliikenteen matkustajista. Tällaista sääntelyä on ainakin laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa ja laissa henkilötietojen käsittelystä Tullissa. Matkustajarekisteridirektiivi ja direktiivin täytäntöönpanolaki asettaisivat uuden tiedonluovutusvelvoitteen liikenteenharjoittajille. Jotta liikenteenharjoittajien hallinnollista taakkaa ei tarpeettomasti lisättäisi uuden lainsäädännön johdosta, olisi matkustajatietoja tarvitsevien viranomaisten ensisijaisesti sovittava mahdollisuudesta vastaanottaa nämä eri lainsäädäntöihin perustuvat tietoluovutukset yhtä kanavaa pitkin ja mahdollisesti jopa yhdellä tietoluovutuksella sekä edelleen siitä miten viranomaisille luovutetut ja vastaanotetut tiedot edelleen jaetaan kansallisille toimivaltaisille viranomaisille.

Pykälän 4 momentin mukaan edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksena saadut osumat olisi tarkistettava yksittäin. Matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että 2 kohdan a alakohdan nojalla (matkustajien arviointi ennen saapumista tai lähtemistä) suoritettujen automaattisen matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksena saatavat osumat tarkistetaan yksittäin, ei-automattisen käsittelyn keinoin, jotta voidaan arvioida, onko 7 artiklassa tarkoitetun toimivaltaisen viranomaisen ryhdyttävä kansallisen oikeuden mukaisiin toimiin. Ehdotettavalla 4 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 5 kohta.

Pykälän 5 momentin mukaan 3 momentin 2 kohdan mukaan tapahtuva vertailu olisi toteutettava tietoturvallisella tavalla, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Kohta koskisi matkustajarekisteritietojen vertailua suojelupoliisin käsittelemiin henkilötietoihin. Ehdotetulla kohdalla korostettaisiin tietoturva vaatimuksia, jotka syntyvät kun tietoja käsitellään korkean tietoturvaluustason tietojärjestelmässä (ST II).

Ehdotettujen henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden alalla annetun lain 14§:n mukaisesti rekisterinpitäjä vastaisi siitä, että henkilötietoja käsitellään lainmukaisesti. Saman lakiehdotuksen 15§:n mukaan rekisterinpitäjän olisi henkilötietojen käsittelytapoja määrittäessään ja henkilötietojen käsittelyn yhteydessä toteutettava asianmukaiset tekniset ja organisatoriset suojatoimenpiteet käsittelyn lainmukaisuuden ja rekisteröidyn oikeuksien suojaamisen varmistamiseksi. Toimenpiteiden toteuttamisessa olisi otettava huomioon käytettävissä olevat tekniset ratkaisut, toimenpiteiden toteuttamiskustannukset sekä käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset samoin kuin ne riskit, jotka käsittely henkilön oikeuksille aiheuttaa. Lakiehdotuksen 31§:n mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän olisi teknisissä ja organisatorisissa toimenpiteillä suojattava henkilötiedot varmistaakseen rekisteröidyn oikeuksiin kohdistuvaa riskiä vastaava tietoturvaluustason taso. Henkilötietojen suojaamisesta säädetään myös matkustajarekisteridirektiivissä. Direktiivin 13 artiklan 7. kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että matkustajatietoyksikkö toteuttaa asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet ja menettelyt varmistaakseen PNR-tietojen käsittelyyn ja tietojen luonteeseen liittyviin riskeihin nähden asianmukaisen korkean tietoturvaluustason.

Ehdotetulla säännöksellä voidaan katsoa olevan osittain informatiivinen luonne, sillä edellä mainitut säännökset edellyttävät kaiken henkilötietojen käsittelyn tapahtuvan tietoturvallisesti. Tietoturvaluustoa koskevia säännöksiä sisältyy myös voimassa olevaan henkilötietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön. Ehdotettua lainkohtaa pidetään kuitenkin tarpeellisena, koska vertailu suoritettaisiin ST II- tason tietojärjestelmään, joka edellyttäisi poikkeavia, vahvemmin suojattuja, tietojenkäsittelytekniikoita verrattuna muihin alemman tietoturvatason järjestelmiin. Tässä suhteessa on tarkoituksenmukaista korostaa vertailun suorittamista tietoturvallisesti, koska siinä

jouduttaisiin turvautumaan poikkeuksellisiin menetelmiin verrattuna muihin alemman tietoturvatason tietojärjestelmiin.

Edelleen 5 momentin mukaan tietojen vertailun voisi suorittaa ainoastaan suojelupoliisin matkustajätietoyksikköön määräämä virkamies. Jo aikaisemmin lainsäädännössä on omaksuttu kanta, ettei rekisterin sisällön arkaluontoisuuden vuoksi suojelupoliisin tietojärjestelmään tulisi olla pääsyä ulkopuolisilla. Asiaa on kuvattu aikaisemmissa poliisin henkilötietolain esitöissä seuraavasti: "Suojelupoliisin tietojärjestelmä on tarkoitettu yhden poliisiyksikön, suojelupoliisin, käyttöön eli sen käyttöoikeus olisi ainoastaan suojelupoliisin henkilöstöön kuuluvilla." (HE 39/1994 s. 14).

Ehdotetulla kohdalla olisi yhteys myös edellä käsiteltyihin tietoturvavaatimuksiin. Käytännössä lainkohta tarkoittaisi velvollisuutta rajoittaa tietojen käsittelyä organisatorisin keinoin, sillä salaiseen tai erityissuojattuun tietoaineistoon pääsy mahdollistuisi rajatulle käyttäjäpiirille. Toiseksi suojelupoliisin ylläpitämään rekisteriin on myös mahdollista tallettaa henkilöitä, joiden osallisuus direktiivillä suojeltaviin tekoihin voisi olla joissain määrin löyhempi tai epävarmempi kuin muissa vertailunpiirissä olevissa henkilörekistereissä. Tämän vuoksi sen arvioiminen ovatko tiedot siinä määrin olennaisia ja tarpeellisia, että ne tulee luovuttaa eteenpäin toimivaltaisille viranomaisille, muille matkustajätietoyksiköille, Europolille tai kolmansiin maihin, edellyttäisi suojelupoliisin toimialan hallitsemista. Pykälän 5 momentin viimeisen kohdan mukaan 6 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaisen vertailun perusteella havaitut matkustajarekisteritiedot ja tietojen käsittelyn tulokset voitaisiin luovuttaa eteenpäin ainoastaan suojelupoliisin suostumuksella.

Matkustajarekisteridirektiivin johdanto-osan 23 kappaleen mukaan matkustajarekisteridirektiivin säännökset eivät saisi vaikuttaa muihin poliisin ja muiden lainvalvontaviranomaisten sekä oikeusviranomaisten välistä tietojenvaihtoa koskeviin unionin säädöksiin. Unionin säädöksiin kuuluu myös Euroopan unionin perustamissopimus (SEU), jonka artiklan 4 kohdassa 2 korostetusti rajataan kansallinen turvallisuus jäsenvaltion omaan toimivaltaan. Suojelupoliisin tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden ylläpitäminen, eikä sen toiminta tämän vuoksi kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan.

Vaikka suojelupoliisin tehtävänä on kansallisen turvallisuuden ylläpitäminen, se on samalla myös luonteeltaan poliisiviranomainen. Se vastaa Suomessa terrorismin estämisestä ja paljastamisesta sekä pitää yllä tietojärjestelmää, johon siihen liittyviä henkilötietoja voidaan tallettaa. Ilman sen tietojärjestelmään kohdistettua matkustajarekisteritietojen vertailua, ei terrorismirikoksia voitaisi läheskään yhtä kattavasti estää tai paljastaa. Kansallisen tehokkuuden näkökulmasta voidaankin nähdä ensisijaisen tärkeäksi, että matkustajätietoja voidaan verrata tarvittavassa laajuudessa myös suojelupoliisin tietojärjestelmään. Esimerkiksi poliisiasian tietojärjestelmään kohdistetulla vertailulla ei voida nähdä läheskään yhtä tehokasta terrorismia estävää vaikutusta, sillä terrorismirikosten osalta sen käyttötarkoitus perustuu lähtökohtaisesti rikosten tutkintatarkoituksiin.

Direktiivin johdanto-osan 23 kappaleessa viitataan neuvoston puitepäätökseen 2006/960/YOS. Tämän puitepäätöksen perusteella on säädetty kansallinen laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta (26/2009). Lain 3 §:n mukaan laissa tarkoitetuilla tiedoilla ja tiedustelutiedoilla tarkoitetaan kohdan 1) mukaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 2—4 ja 6 §:ssä tarkoitettujen henkilörekisterien tietoja. Suojelupoliisin rekisteristä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 5 §:ssä, mikä tarkoittaa, että lakia ei sovelleta suojelupoliisin toiminnassa. Suojelupoliisin tiedot eivät tästä huolimatta voi nauttia heikompa suojaa kuin muun poliisin tiedot, joiden osalta tietojen ja tiedustelutietojen vaihtoa koskevan lain (26/2009) 7 §:ä sisältää kiellon luovuttaa

ulkomaille sellaisia tietoja, joiden luovuttaminen saattaa vaarantaa Suomen turvallisuuden tai muita olennaisia kansallisia etuja. Kieltäytymisperustetta olisi näin ollen asiallisesti sovellettava myös suojelupoliisin toimintaan, vaikka kyseinen laki ei sen toimintaan muodollisesti sovellu.

Voimassa olevassa poliisin henkilötietolaissa on lähdetty siitä, että suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän tiedot ovat säännönmukaisesti sellaisia, joiden antaminen saattaisi vahingoittaa valtion turvallisuutta. (HE 39/1994 s. 21). Tätä ilmentää myös se, että esimerkiksi julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan suojelupoliisin tiedot ovat säädetty salassapito-olettaman alaisiksi. Edellä mainittujen seikkojen johdosta lähtökohdaksi myös tässä lakiehdotuksessa on otettu se, että tietojen luovuttamiseksi tarvitaan suojelupoliisin suostumus. Suojelupoliisi toisin sanoen arvioi sen, voiko tietojen luovuttaminen vaarantaa Suomen turvallisuuden tai muita olennaisia kansallisia etuja.

Tietojen salassa pidettävyyden näkökulmasta suojelupoliisin ylläpitämän tietojärjestelmän ja muiden poliisin tietojärjestelmien välillä on huomattavia eroja. Nämä erot osaltaan ilmentävät sitä, minkä vuoksi suojelupoliisin tietojärjestelmään tehdyn vertailun perusteella havaittuja tietoja ei voitaisi säännönmukaisesti luovuttaa eteenpäin toisin kuin esimerkiksi poliisiasiaihin tietojärjestelmästä. Lisäksi ehdotettua säännöstä puoltaisivat suojelupoliisin tiedonvaihtoa koskevat rajoitukset. Verrattuna muihin poliisin tietojärjestelmiin suojelupoliisin tietojärjestelmässä korostuu ns. kolmannen maan sääntö. Suojelupoliisin toiminta perustuu merkittävältä osin kansainväliseen tietojen vaihtoon ja sen tietojärjestelmä sisältääkin laajalti tässä yhteydessä saatuja henkilötietoja. Voimassa olevan poliisin henkilötietolain 1 §:n 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Yleisesti tietojen vaihtoa koskevissa sopimuksissa, joiden perusteella suojelupoliisi saa tehtäviensä suorittamiseksi tietoa, on velvoite noudattaa tietojen käyttöä koskevia rajoituksia. Erillisen suostumuksen edellyttämistä suhteessa muihin rekistereihin puoltaa edelleen, ettei henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 45 §:n mukaan suojelupoliisin tietojärjestelmään ei ole lainkaan tarkastusoikeutta. Vastaavaa rajoitusta ei ole esimerkiksi poliisiasiaihin tietojärjestelmässä. Suojelupoliisin ja muiden poliisin rekistereiden käyttötarkoitusten erilaisuus vaikuttaa huomattavasti mahdollisuuksiin luovuttaa tietoa rekisteristä.

Pykälän 6 momentin mukaan pykälässä tarkoitettuja matkustajarekisteritietoja matkustajatietoyksikössä saivat käsitellä ainoastaan tehtävään nimetyt virkamiehet.

7 §. Matkustajarekisteritietojen luovuttaminen toimivaltaisille viranomaisille. Pykälän mukaan matkustajarekisteritietojen 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen käsittelyn tuloksena tunnistettujen henkilöiden matkustajarekisteritiedot tai tietojen käsittelyn tulokset olisi luovutettava toimivaltaisille viranomaisille, jotta nämä voivat tehdä selvityksiä kyseisten henkilöiden osallisuudesta terrorismirikoksiin tai vakavan rikollisuuteen. Tiedot tai tietojen käsittelyn tulokset voitaisiin luovuttaa toimivaltaisille viranomaisille myös perustellun ja riittäviin havaintoihin perustuvan pyynnön perusteella. Tässä momentissa tarkoitettut tiedot voitaisiin kuitenkin luovuttaa vain tapauskohtaisesti. Matkustajatietoyksikön tietosuojavastaavalla olisi pääsy matkustajarekisteriin.

Matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 6 kohdan mukaan matkustajatietoyksikön on toimitettava matkustajarekisteritiedot tai 2 a kohdan käsittelyn (matkustajien arviointi ennen saapumista tai lähtemistä) mukaisesti tunnistettujen henkilöiden matkustajarekisteritiedot tai tietojen käsittelyn tulokset saman jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille. Tiedonsiirrot on tehtävä ainoastaan tapauskohtaisesti ja matkustajarekisteritietoja automaattisesti käsiteltäessä yksittäisen ei automaattisesti tapahtuneen tarkastuksen jälkeen. Direktiivin 6 artiklan 2 b kohdan mukaan matkustajatietoyksikön on vastattava tapauskohtaisesti toimivaltiasilta viranomaisilta saatua asianmukaisesti perusteltua ja riittäviin havaintoihin perustuvaan pyyntöön saada

matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia. Direktiivin 6 artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tietosuojavastaavalla on pääsy matkustajatietoyksikön käsittelemiin tietoihin. Ehdotettavalla 7 §:llä pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 2 b, 6 ja 7 kohta.

8 §. *Matkustajarekisteritietojen vaihtaminen jäsenvaltioiden välillä.* Pykälän 1 momentin mukaan matkustajatietoyksikkö voisi pyytää matkustajarekisteritietoja toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä terrorismirikoksen tai muun vakavan rikoksen estämiseksi. Matkustajatietoyksikön olisi perusteltava pyyntönsä. Matkustajatietoyksikön olisi luovutettava toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä saadut matkustajarekisteritiedot tai tietojen käsittelyn tulokset toimivaltaisille viranomaisille.

Matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 2 kohdassa todetaan että matkustajatietoyksiköllä on oikeus tarvittaessa perustellusti pyytää minkä tahansa toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikköä toimittamaan sen tietokantaan tallennettuja matkustajarekisteritietoja tietyin tarkemmin edellytyksin kun pyytävä matkustajatietoyksikkö katsoo pyynnön olevan tarpeen terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 1 kohdan mukaan mm. vastaanottavien jäsenvaltioiden matkustajatietoyksiköiden on toimitettava vastaanotetut tiedot toimivaltaisille viranomaisilleen. Ehdotettavalla 1 momentilla pantaisiin täytäntöön osin matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 1 ja 2 kohta.

Pykälän 2 momentin mukaan matkustajatietoyksikön olisi luovutettava 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun matkustajarekisteritietojen käsittelyn perusteella tunnistamiensa henkilöiden tiedot toisten jäsenvaltioiden vastaaville matkustajatietoyksikölle. Luovutettavien tietojen olisi sisällettävä käsittelyn tuloksena tunnistettujen henkilöiden kaikki olennaiset ja välttämättömät matkustajarekisteritiedot tai tietojen käsittelyn tulokset. Matkustajatietoyksikkö voisi tämän lisäksi luovuttaa matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle tämän perustellusta pyynnöstä.

Matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että matkustajatietoyksikkö toimittaa matkustajien arvioinnin yhteydessä tunnistamiensa henkilöiden kaikki olennaiset ja välttämättömät tiedot toisten jäsenvaltioiden vastaaville matkustajatietoyksiköille. Matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 2 kohdassa todetaan että matkustajatietoyksiköllä on oikeus tarvittaessa pyytää minkä tahansa toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikköä toimittamaan sen tietokantaan tallennettuja matkustajarekisteritietoja tietyin tarkemmin edellytyksin kun pyytävä matkustajatietoyksikkö katsoo pyynnön olevan tarpeen terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden torjumiseksi. 9 artiklan 1 kohdasta ei ilmene se tarkoituksenmukainen periaate että tiedot tulee toimittaa sen jäsenvaltion tai - valtioiden matkustajatietoyksikölle tai -yksiköille johon tunnistaminen viittaa. Ehdotettavalla 2 momentilla pantaisiin täytäntöön osin matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 1 ja 2 kohta.

Pykälän 3 momentin mukaan toimivaltaiset viranomaiset voisivat pyytää matkustajarekisteritietoja suoraan toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä, kun se on tarpeen hätätilassa ja terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Pyyntö olisi perusteltava ja siitä olisi lähetettävä tieto Suomen matkustajatietoyksikölle. Vastaavilla edellytyksillä Suomen matkustajatietoyksikkö voisi luovuttaa matkustajarekisteritietoja toisen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille näiden pyynnön perusteella.

Matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat pyytää suoraan minkä tahansa toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikköä toimittamaan sen tietokantaan tallennettuja matkustajarekisteritietoja ainoastaan kun se on hätätilanteissa tarpeen ja terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Toimivaltaisten viranomaisten esittämät

pyynnöt on perusteltava. Jäljennös pyynnöstä on aina lähetettävä pyynnön esittäneen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle. Kaikissa muissa tapauksissa toimivaltaisten viranomaisten on ohjattava pyyntönsä oman jäsenvaltionsa matkustajatietoyksikön kautta. Ehdotettavalla 3 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 3 kohta.

9 §. Matkustajarekisteritietojen siirtäminen Europolille. Matkustajatietoyksikkö voisi perustellusta pyynnöstä siirtää matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia Europolille Europol-asetuksen IV luvussa tarkoitettua tietojenkäsittelyä varten terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi, kun siirtäminen on tarpeen asetuksen 3 artiklassa tarkoitetun jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten rikostorjuntayhteistyön ja keskinäisen yhteistyön tavoitteiden toteuttamiseksi.

Matkustajarekisteridirektiivin 10 artiklan 1 kohdan mukaan Europolilla on oikeus pyytää jäsenvaltioiden matkustajatietoyksiköiltä matkustajarekisteritietoja tai näiden tietojen käsittelyn tuloksia toimivaltansa rajoissa ja kun se on tarpeen sen tehtävien hoitamiseksi. 2 kohdan mukaan Europol voi tapauskohtaisesti toimittaa minkä tahansa jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle asianmukaisesti perustellun sähköisen pyynnön tiettyjen matkustajarekisteritietojen tai näiden tietojen käsittelyn tulosten toimittamisesta Europolin kansallisen yksikön kautta. Europol voi toimittaa tällaisen pyynnön, mikäli tämä on ehdottomasti tarpeen tukemaan ja vahvistamaan jäsenvaltioiden toimia, joilla ennalta estetään, paljastetaan tai tutkitaan määrättyä terrorismirikosta tai vakavaa rikollisuutta, edellyttäen että tämä rikos tai rikollisuus kuuluu Europolin toimivaltaan päätöksen 2009/371/YOS mukaisesti. Mainitussa pyynnössä on esitettävä riittävän painavat syyt sille, että Europol katsoo matkustajarekisteritietojen tai niiden käsittelyn tulosten toimittamisen edistävän merkittävästi kyseisen rikoksen ennalta estämistä, paljastamista tai tutkimista. 3 kohdan mukaan Europol ilmoittaa päätöksen 2009/371/YOS 28 artiklan mukaisesti nimitetylle tietosuojavastaavalleen jokaisesta tämän artiklan nojalla tapahtuneesta tietojenvaihdosta. 4 kohdan mukaan tämän artiklan nojalla tapahtuva tiedonvaihto on toteutettava SIENAn kautta ja päätöksen 2009/371/YOS mukaisesti. Pyynnöt esitetään ja tietojenvaihto tapahtuu SIENAn käyttökielellä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/794 (Europol-asetus) korvaa matkustajarekisteridirektiivissä mainitun päätöksen 2009/371/YOS. Europol-asetusta täydentävät säännökset on annettu laissa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (214/2017). Lain 3 §:n 1 momentin mukaan Europol-asetuksen 2 artiklan a kohdassa tarkoitetuille Suomen toimivaltaisille viranomaisille sallitaan suorat yhteydet Europolin kanssa Europol-asetuksen 7 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Kyseisen 7 artiklan 5 kohdan mukaan kansallinen yksikkö on 2 kohdan mukaisesti Europolin ja jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välinen yhteyselin. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin valtuuttaa toimivaltaiset viranomaisensa olemaan suoraan yhteydessä Europoliin jäsenvaltioiden määrittämin edellytyksin, mukaan lukien kansallisen yksikön osallistuminen etukäteen. Matkustajarekisteridirektiivin edellyttämä tietojen toimittamisvelvollisuus ainoastaan kansallisen yksikön kautta perustuu kumottuun päätökseen. Koska asetus sallii myös suorat yhteydet, ei olisi tarkoituksenmukaista rajoittaa yhteyksiä pelkästään kansallisen yksikön kautta tapahtuvaksi. Ehdotettavalla 9 §:llä pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 10 artiklan 1 ja 2 kohta.

10 §. Matkustajarekisteritietojen siirtäminen kolmansiin maihin. Pykälässä säädettäisiin matkustajarekisteritietojen siirtämisestä kolmansiin maihin. Ehdotetun 1 momentin mukaan matkustajatietoyksikkö saisi siirtää matkustajarekisteritietoja ja tietojen käsittelyn tuloksia kolmanteen maahan vain yksittäistapauksissa, jos 1) henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (/) 7 luvun henkilötietojen siirtoa koskevia kolmansille maille koskevia yleisiä periaatteita käsittelevän 41 §:n säännöksiä

noudatetaan, ja 2) luovuttaminen on tarpeen lakiehdotuksessa tarkoitetun terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi.

Matkustajarekisteridirektiivin 11 artiklan 1 a kohdan mukaan jäsenvaltio voi toimittaa 12 artiklan mukaisesti matkustajatietoyksikössä talletettuja matkustajarekisteritietoja ja kyseisten tietojen käsittelyn tulokset kolmannelle valtiolle vain tapauskohtaisesti ja jos puitepääötksen 2008/977/YOS 13 artiklassa säädetyt edellytykset täyttyvät. Puitepääötksen 2008/977/YOS on kumonnut Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 (tietosuojadirektiivi). Tietosuojadirektiivin täytäntöön panemiseksi annetun henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun hallituksen esityksen (/) 7 luvun 41 § käsittelee henkilötietojen siirtoa kolmansille maille koskevia yleisiä periaatteita. Lakiehdotuksen 7 luvun 41 § perustuu tietosuojadirektiivin 35 artiklaan, direktiivin johdanto-osan 64 kohtaan sekä 36 artiklan 1 kohtaan. Nämä kohdat ovat korvanneet puitepääötksen 2008/YOS 13 artiklassa säädetyt edellytykset. Matkustajarekisteridirektiivin 11 artiklan 1 b) kohta asettaa toimittamisen lisäedellytykseksi että siirto on tarpeen tämän direktiivin soveltamiseksi 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkoitusta varten (terrorismirikokset ja vakava rikollisuus). Ehdotettavalla 1 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 11 artiklan 1 ja 2 kohta.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin siirtämisen edellytyksistä silloin, kun matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia siirretään edelleen muuhun kolmanteen maahan. Näissä tilanteissa luovuttamisen edellytyksenä olisi 1 momentissa mainitun lisäksi se, että siirtäminen on välttämätöntä tässä laissa tarkoitetun terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja että matkustajatietoyksikkö on antanut siirtämiselle luvan.

Matkustajarekisteridirektiivin 11 Artiklan 1 c kohdan mukaan tietoja saaneen kolmannen maan on suostuttava siihen, että se siirtää tiedot toiseen kolmanteen maahan vain jos se on ehdottoman tarpeen tämän direktiivin soveltamiseksi 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkoitusta (terrorismirikokset ja vakava rikollisuus) varten ja vain tiedot siirtäneen jäsenvaltion etukäteisellä suostumuksella. Ehdotettavalla 2 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 11 artiklan 1 kohdan c kohta.

Ehdotetun 3 *momentin* mukaan 1 momentista poiketen toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä saatuja matkustajarekisteritietoja voitaisiin siirtää kolmanteen maahan ilman kyseisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikön lupaa vain, jos siirto olisi olennaisen tärkeää jäsenvaltion tai kolmannen maan tässä laissa tarkoitettuun terrorismirikoksia tai vakavaa rikollisuutta koskevaan määrättyyn ja tosiasialliseen uhkaan vastaamiseksi, eikä lupaa voitaisi saada ajoissa. Siirrosta olisi ilmoitettava kyseisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle ja siirto olisi kirjattava asianmukaisesti ja tarkistettava jälkikäteen.

Matkustajarekisteridirektiivin 11 artiklan 2 kohdan mukaan matkustajarekisteritietojen siirtäminen ilman sen jäsenvaltion etukäteissuostumusta, jolta tiedot saadaan, on poikkeuksellisissa olosuhteissa sallittua vain, jos: a) tietojen siirto on olennaisen tärkeää jäsenvaltion tai kolmannen valtion terrorismirikoksia tai vakavaa rikollisuutta koskevaan määrättyyn ja tosiasialliseen uhkaan vastaamiseksi; b) eikä etukäteissuostumusta voida saada ajoissa. Suostumuksen antamisesta vastaavalle viranomaiselle on ilmoitettava välittömästi asiasta, siirtäminen on kirjattava asianmukaisesti ja se on tarkistettava jälkikäteen. Ehdotettavalla 3 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 11 artiklan 2 kohta.

Pykälän 4 *momentin* mukaan ennen matkustajarekisteritietojen kolmannen maan toimivaltaisille viranomaisille siirtämistä matkustajatietoyksikön olisi varmistettava, että kolmas maa aikoo käyttää tietoja tässä pykälässä tarkoitettujen ehtojen ja suojakeinojen mukaisesti. Tietojen siirtämisestä on ilmoitettava matkustajatietoyksikön tietosuojavastaavalle.

Matkustajarekisteridirektiivin 11 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat siirtää matkustajarekisteritietoja kolmansien maiden toimivaltaisille viranomaisille ainoastaan tämän direktiivin mukaisten ehtojen mukaisesti ja varmistettuaan, että vastaanottajat aikovat käyttää tietoja näiden ehtojen ja suojakeinojen mukaisesti. 4 kohdan mukaan tiedot siirtäneen jäsenvaltion matkustajatietoyksikön tietosuojavastaavalle on ilmoitettava aina, kun jäsenvaltio siirtää matkustajarekisteritietoja tämän artiklan mukaisesti. Ehdotettavalla 4 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 11 artiklan 3 ja 4 kohta.

11 §. *Matkustajarekisteritietojen poistaminen, häivyttäminen ja hävytettyjen tietojen luovuttaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan lentoliikenteen harjoittajan toimittamat matkustajarekisteritiedot olisi poistettava matkustajatietoyksikön rekisteristä viiden vuoden kuluttua siitä, kun ne on toimitettu matkustajatietoyksikölle. Kuuden kuukauden kuluttua tietojen matkustajatietoyksikölle toimittamisesta tiedoista olisi erotettava häivyttämällä 1) nimi/nimet, mukaan lukien muiden PNR- tiedoissa mainittujen yhdessä matkustavien matkustajien nimet ja lukumäärä, 2) osoite ja muut yhteystiedot, 3) kaikki maksutapaa koskevat tiedot, myös laskutusosoite, sikäli kuin ne sisältävät tietoja, joiden avulla voisi olla mahdollista tunnistaa välittömästi matkustaja, johon PNR- tiedot liittyvät, tai muita henkilöitä, 4) kanta- asiakastiedot, 5) yleiset huomautukset, sekä 6) matkustajan ennakkotiedot (API- tiedot), jos sellaisia on kerätty.

Matkustajarekisteridirektiivin 12 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että lentoliikenteen harjoittajien matkustajatietoyksikölle toimittamia matkustajarekisteritietoja säilytetään matkustajatietoyksikön tietokannassa viiden vuoden ajan sen jälkeen, kun ne on toimitettu sen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle, jonka alueelle lento laskeutui tai jonka alueelta se lähti. Tämä velvoite ei koske tapauksia, joissa määrätty matkustajarekisteritiedot on siirretty toimivaltaiselle viranomaiselle ja niitä käytetään määrättyssä tapauksessa terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista, tutkintaa tai syytetoimia varten, jolloin tällaisten tietojen säilyttämiseen toimivaltaisen viranomaisen toimesta sovelletaan kansallista lakia. 12 artiklan 2 kohdan mukaan kun kuuden kuukauden määräaika 1 kohdassa tarkoitetusta matkustajarekisteritietojen siirtämisestä matkustajatietoyksikölle on umpeutunut, kaikista tiedoista on erotettava häivyttämällä seuraavat tiedonosat [edellä kohdat 1)-6)], joiden avulla voisi olla mahdollista tunnistaa välittömästi matkustaja, johon matkustajarekisteritiedot liittyvät. 12 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että matkustajarekisteritiedot pysyvästi poistetaan sen jälkeen kun 1 kohdassa tarkoitettu määräaika on umpeutunut. Ehdotettavalla 1 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 12 artiklan 1 ja 2 kohta.

Pykälän 2 momentin mukaan matkustajatietoyksikön tulisi poistaa 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun käsittelyn (matkustajien arviointi lennon lähdön ja saapumisen yhteydessä) tulokset, kun osumasta on ilmoitettu toimivaltaisille viranomaisille tai tarvittaessa toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle. Mikäli tulos osoittautuisi tarkistuksen jälkeen virheelliseksi, virheelliseksi todettu tieto saataisiin myöhempien virheosumien välttämiseksi tallentaa siihen saakka, kun tiedot on 1 momentin nojalla poistettu. Virheellisestä tuloksesta olisi ilmoitettava sille toimivaltaiselle viranomaiselle tai toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle, jolle käsittelyn tulokset on luovutettu.

Matkustajarekisteridirektiivin 12 artiklan 5 kohdan matkustajatietoyksikön on säilytettävä 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun käsittelyn tulokset vain niin kauan, että osumasta voidaan ilmoittaa toimivaltaisille viranomaisille ja 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti muiden jäsenvaltioiden matkustajatietoyksiköille. Jos automaattisen käsittelyn tulos osoittautuu 6 artiklan 5 kohdassa tarkoitettuun ei-automaattisiin keinoin tehdyn yksittäisen tarkistuksen jälkeen negatiiviseksi, se voidaan kuitenkin tallentaa myöhempien virheosumien välttämiseksi tämän artiklan 4 kohdan

nojalla siihen asti, kun taustalla olevat tiedot on poistettu. Ehdotettavalla 2 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 12 artiklan 5 kohta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta poistaa tiedot välittömästi niiden vastaanottamisen jälkeen siltä osin kuin lentoliikenteen harjoittajan matkustajatietoyksikölle toimittamiin matkustajarekisteritietoihin sisältyy muita kuin 4 §:n 2 momentissa mainittuja matkustajarekisteritietoja.

Matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 1 kohdan toisen lauseen mukaan jos lentoliikenteen harjoittajien siirtämiin matkustajarekisteritietoihin sisältyy muita kuin liitteessä I mainittuja tietoja, matkustajatietoyksikön on poistettava tällaiset tiedot välittömästi ja pysyvästi niiden vastaanottamisen jälkeen. Ehdotettavalla 3 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 1 kohdan toinen lause.

Pykälän 4 momentin mukaan matkustajarekisteritiedot, joista on erotettu häivyttämällä 1 momentissa tarkoitetut tiedot, voitaisiin luovuttaa häivytytetyt tiedot mukaan lukien vain matkustajatietoyksikön päällikön tai hänen määräämänsä matkustajatietoyksikön henkilöstöön kuuluvan päätöksellä. Mikäli kyseessä on toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikön pyyntö, edellytyksenä olisi lisäksi, että tietojen luovuttamisen voidaan kohtuudella olettaa olevan tarpeen terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi.

Matkustajarekisteridirektiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaan, kun kuuden kuukauden määräaika on umpeutunut (tietojen häivyttämisen määräaika), matkustajarekisteritiedot saa luovuttaa kokonaisuudessaan vain, kun voidaan a) kohtuudella olettaa, että se on tarpeen 6 artiklan 2 kohdan b alakohdan soveltamiseksi (toimivaltaisten viranomaisten pyyntö), ja b) luovuttamisen on hyväksynyt: i) oikeusviranomainen tai ii) muu kansallinen viranomainen, jolla on kansallisen oikeuden mukainen toimivalta arvioida tietojen luovuttamista koskevien edellytysten täyttymistä, edellyttäen, että matkustajatietoyksikön tietosuojavastaavaa on informoitu asiasta ja että tämä on toteuttanut jälkiarvioinnin. Henkilötietojen luovuttamista häivyttämisen jälkeen ei voitaisi pitää sellaisena tavanomaiseen poliisitoimintaan liittyvänä toimenpiteenä, jossa toimenpiteen tekijästä ei olisi tarpeen säätää erikseen. Poliisilla on oikeus saada ja luovuttaa henkilötietoja poliisilain mukaisten tehtäviensä suosittamiseksi eri laeissa määritellyin tavoin. Henkilötietojen luovuttaminen matkustajarekisteridirektiivin tarkoituksessa olisi sellainen yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin vaikuttava asia, että myös siitä on perusteltua säätää erikseen. Poliisilain (872/2011) 4 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Huomioiden voimassa olevan lain mukainen päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle kuuluva laaja oikeus luottamuksellisten tietojen saamiseen, olisi tarkoituksenmukaista asettaa sama kynnys myös matkustajatietojen luovutukseen.

Matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 2 kohdan mukaan mikäli toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikön pyytämistä tiedoista on erotettu häivyttämällä tunnistamisen mahdollistavat tiedonosat, matkustajatietoyksikkö toimittaa matkustajarekisteritiedot kokonaisuudessaan vain, jos se voidaan kohtuudella olettaa olevan tarpeen terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Ehdotettavalla 4 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 9 artiklan 2 kohta osin ja 12 artiklan 3 kohta.

12 §. Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (/) 23 §:stä poiketen tarkastusoikeutta ei olisi matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksia koskeviin

tietoihin. Pykälän 2 *momentin* mukaan tietosuojavirasto voisi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lainmukaisuuden.

13 §. *Matkustajarekisteritietojen rekisterinpitäjä.* Poliisihallitus toimisi matkustajatietoja sisältävän rekisterin rekisterinpitäjänä. Säännös olisi luonteeltaan informatiivinen.

14 §. *Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu.* Pykälässä säädettäisiin lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksusta. Pykälän 1 *momentin* mukaan lentoliikenteen harjoittajalle joka rikkoo 4 §:ssä säädetyn matkustajarekisteritietojen toimittamisvelvollisuuden, määrättäisiin seuraamusmaksu (lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu). Maksun suuruus olisi 3 000 euroa kutakin sellaista lentoa kohden, jolta ei ole toimitettu matkustajarekisteritietoja tai ne olisi toimitettu ilmeisen puutteellisesti. Matkustajarekisteridirektiivin 14 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on erityisesti annettava säännöt lentoliikenteen harjoittajille määrättävistä seuraamuksista, myös taloudellisista seuraamuksista, jos ne eivät toimita tietoja direktiivin mukaisesti tai jos ne eivät toimita tietoja vaaditussa muodossa. Näiden seuraamusten on oltava tehokkaista, oikeasuhtaisia ja varoittavia. Säännös vastaisi periaatteeltaan ja seuraamusmäärältään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaityksessä annetun lain (2005/579) 20 §:ssä tarkoitetun lentoliikenteen harjoittajien velvollisuutta toimittaa rajatarkastusviranomaisille ennalta määriteltyjä matkustajatietoja käsittelevän velvoitteen ulkomaalaislain (2004/301) 179 §:n 1 momentissa määriteltyä rikkomista. Kyseisellä säännöksellä on pantu täytäntöön liikenteenharjoittajien velvollisuudesta toimittaa ennalta annettavia matkustajatietoja käsittelevän neuvoston direktiivin (2004/82/EY) eli ns. API- direktiivin 4 artiklan velvoite tehokkaiden, oikeasuhtaisten ja varoittavien seuraamusten määräämisestä jätettäessä tiedot toimittamatta tai toimitettaessa puutteellisia tai vääriä tietoja. Koska matkustajarekisteridirektiivin tarkoittamat tiedot perustuisivat osin matkustajan omaan ilmoitukseen, jonka oikeellisuutta lentoliikenteen harjoittajalla ei olisi velvollisuutta eikä mahdollisuutta tarkistaa, ei tietojen oikeellisuudelle voida asettaa samoja edellytyksiä kuin API-direktiivin tietojen toimittamisessa, joten tietojen toimittamisessa puutteellisuuden olisi oltava ilmeistä, ennen kuin seuraamusmaksua voitaisiin harkita. Ehdotettavalla 1 momentilla pantaisiin täytäntöön matkustajarekisteridirektiivin 14 artikla.

Pykälän 2 *momentin* mukaan lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksua ei määrättäisi, jos virhe matkustajarekisteritietojen toimittamisessa olisi tapahtunut kaikki olosuhteet huomioon ottaen anteeksiannettavasta huomaamattomuudesta tai maksun määrääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen muutoin kohtuutonta.

Pykälän 3 *momentin* mukaan lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä myöskään sille, jolle olisi samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio tai jolle olisi määrätty ulkomaalaislain (301/2004) 179 §:n mukainen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaityksessä annetun lain (579/2005) 20 §:n rikkomisesta.

15 §. *Lentoliikenteen harjoittajan kuuleminen.* Pykälässä säädettäisiin lentoliikenteen harjoittajan oikeudesta tulla kuulluksi ennen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä. Tälle olisi varattava kirjallisesti tilaisuus antaa selityksensä määrääjassa, joka ei saisi olla kahta viikkoa lyhyempi.

16 §. *Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksun määrääminen.* Ehdotetun pykälän mukaan lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksun määräisi matkustajatietoyksikössä päällystöön kuuluva poliisimies. Seuraamusmaksu määrättäisiin maksettavaksi valtiolle. Maksu määrättäisiin päätöksessä. Seuraamusmaksun määräämistä koskevaa päätöstä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määräisi. Koska Poliisihallitus olisi

matkustajatietorekisterin rekisterinpitäjä, olisi poliisi tarkoituksenmukainen seuraamusmaksun määrääjä.

17 §. Maksuaika. Ehdotetun pykälän mukaan lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu olisi maksettava yhden kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Maksettavaksi erääntyneelle seuraamusmaksulle, jota ei ole suoritettu viimeistään eräpäivänä, perittäisiin viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

18 §. Täytäntöönpano ja muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin seuraamusmaksun täytäntöönpanosta sekä muutoksenhausta. Ehdotetun *1 momentin* mukaan lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtisi oikeusrekisterikeskus. Oikeusrekisterikeskukselle olisi ilmoitettava viranomaisen tai tuomioistuimen päätöksestä, jolla seuraamusmaksua on alennettu tai maksu on poistettu. Oikeusrekisterikeskuksen olisi hakemuksetta palautettava perusteettomasti maksettu seuraamusmaksu. Pykälän *2 momentin* mukaan lakiehdotuksen nojalla maksettavaksi määrätty seuraamusmaksu pantaisiin täytäntöön siinä järjestyksessä kuin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään. Pykälän *3 momentin* mukaan lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksuun haettaisiin muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

19 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti 1. lakiehdotuksen kanssa päivänä kuuta 2017. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.3 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä

12 §. Henkilötietojen käsittely ja tarkastusoikeus. Pykälän 2 momentin viittaus voimassa olevan poliisin henkilötietolain 45 §:ään korvattaisiin viittauksella 1. lakiehdotuksen 6 luvun 2 §:ään, joka sisältäisi rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoituksia koskevat säännökset.

1.4 Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta

6 §. Matkalippujen tarkastajat. Pykälän 5 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.5 Laki lähestymiskiellosta

15 §. Lähestymiskiellon rekisteröinti. Pykälään tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan 1. lakiehdotukseen. Samalla pykälään lisättäisiin täsmentävät viittaukset niihin 1. lakiehdotuksen pykäliin, joissa säädettäisiin lähestymiskielloja koskevien tietojen tallettamisesta ja poistamisesta.

1.6 Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta

17 §. Tekninen valvonta. Pykälän 5 momenttiin tehtäisiin lakitekhninen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.7 Laki yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta

9 §. Suojelutoimenpiteen rekisteröinti. Pykälään tehtäisiin lakitekhninen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan 1. lakiehdotukseen. Samalla pykälään lisättäisiin täsmentävä viittaus pykälään, jossa säädettäisiin suojelutoimenpidettä koskevien tietojen käsittelystä säädettäisiin.

1.8 Laki rikostorjunnasta Tullissa

2 luku. Tullin toimivaltuudet rikostorjunnassa

15 §. Henkilöllisyyden selvittäminen. Pykälän 2 momentin viittaus voimassa olevan poliisin henkilötietolain 2 §:ssä tarkoitettuihin henkilörekistereihin muutettaisiin viittaukseksi 1. lakiehdotuksen 2 luvun 3 ja 5 §:ään. Viittaus vastaisi asiallisesti nykyistä lukuun ottamatta voimassaolevan lain 2 §:ssä tarkoitettuihin henkilörekistereihin sisältyviä havaintotietoja.

1.9 Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista

86 §. Turvallisuusalan valvontatiedot. Voimassa olevan 86 §:n viimeisen virkkeen mukaan turvallisuusalan valvontatiedoista säädetään tarkemmin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003). Poliisin henkilötietolain ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain välistä suhdetta selvennettäisiin muuttamalla viimeistä virkettä siten, että turvallisuusalan valvontatietojen käsittelyyn sovelletaan 1. lakiehdotusta.

1.10 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa

42 §. Oikeus saada tietoja eräiden viranomaisten rekistereistä. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekhninen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.11 Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa

17 §. *Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille.* Pykälän 3 momentti muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin 1. lakiehdotuksen säännöksiin. Asiallisesti kohta vastaisi voimassa olevaa lakia.

1.12 Pakkokeinolaki

9 luku. Erityisiin tutkintakeinoihin liittyvät pakkokeinot

4 §. *DNA-tunnisteiden määrittäminen ja tallettaminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan 1. lakiehdotukseen.

10 luku. Salaiset pakkokeinot

62 §. *Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin henkilötietolain ja voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin, jota sovellettaisiin rekisteröidyn tarkastusoikeuteen.

1.13 Ampuma-aselaki

113 §. *Poliisin velvollisuus tiedostojen pitämiseen.* Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.14 Arpajaislaki

42 b §. *Arpajaisten valvontatiedosto.* Voimassa olevan 2 momentin mukaan poliisin pitämistä rekistereistä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003). Poliisin henkilötietolain ja arpajaislain välistä suhdetta selvennettäisiin muuttamalla viimeistä virkettä siten, että henkilötietojen käsittelyyn poliisin rekistereissä sovelletaan 1. lakiehdotusta.

1.15 Laki hätäkeskustoiminnasta

17 §. *Hätäkeskustietojärjestelmään talletettavat tiedot.* Pykälän 4 momentti muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden

ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 4 lukuun ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 6 lukuun, jotka sisältäisivät rekisteröidyn oikeuksia koskevat säännökset.

19 §. *Tiedonsaantioikeus rekistereistä.* Pykälän 1 momentin 1 kohdan ja 11 kohdan viittaukset voimassa olevassa poliisin henkilötietolaissa tarkoitettuihin tietojärjestelmiin korvattaisiin viittauksella 1. lakiehdotuksen säännöksiin. Asiallisesti kohta vastaisi voimassa olevaa lakia.

1.16 Laki ulkomaalaisrekisteristä

3 a §. *Muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisterin sormenjälkitietojen käyttö.* Pykälän 2 momentti muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin 1. lakiehdotuksen säännöksiin. Asiallisesti kohta vastaisi voimassa olevaa lakia.

3 b §. *Hakemusasioiden osarekisterin sormenjälkitietojen käyttö ja vertaaminen.* Pykälän 2 momentin viittaus henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun hallintoasioiden tietojärjestelmään korvattaisiin yleisemmällä viittauksella poliisin rekistereihin, koska ulkomaalaislain 131 §:n perusteella poliisin rekistereihin talletettavat sormenjälkitiedot eivät olisi osa hallintoasiain tietojärjestelmää. Lisäksi 2 ja 3 momentin pykäläviittaukset muutettaisiin siten, että niissä viitattaisiin 1. lakiehdotuksen säännöksiin.

4 a §. *Rekisteröidyn oikeudet.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin henkilötietolain ja voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin, joka sisältäisi rekisteröidyn tarkastusoikeutta koskevat säännökset.

1.17 Ulkomaalaislaki

131 §. *Henkilötuntomerkkien ottaminen.* Pykälän 2 momentin viimeinen virkkeen viittaus ulkomaalaisrekisterilain 9 §:ään korvattaisiin viittauksella 1. lakiehdotuksen 5 luvun 2 §:ään, jossa säädettäisiin 131 §:n perusteella poliisin rekisteriin talletettujen henkilötuntomerkkien poistamisesta. Myös voimassa olevan poliisin henkilötietolain 23 § sisältää säännökset henkilötuntomerkkien poistamisesta, mutta ulkomaalaislain 131 §:n 2 momentissa viitataan virheellisesti ulkomaalaisrekisterilain 9 §:n poistosäännökseen. Lisäksi pykälän 3 momentti muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin 1. lakiehdotuksen säännöksiin. Asiallisesti 3 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia.

1.18 Rahankeräyslaki

27 §. *Rahankeräysten valvontatiedosto.* Voimassa olevan 2 momentin mukaan rahankeräysten valvontatiedostosta säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003). Poliisin henkilötietolain ja rahankeräyslain välistä suhdetta selvennettäisiin muuttamalla viimeistä virkettä siten, että henkilötietojen käsittelyyn poliisin rekistereissä sovelletaan 1. lakiehdotusta.

1.19 Passilaki

29 §. Passirekisteri. Pykälän voimassa olevan 1 momentin mukaan poliisi pitää rekisteriä, johon talletetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 3 §:n 2 momentissa tarkoitetut henkilöllisyyttä koskevat tiedot sekä mainitun lain 3 §:n 3 momentin 2–4 kohdassa tarkoitetut passitiedot, kuvatiedot ja passin sormenjälkitiedot. Koska 1. lakiehdotus ei sisällä yksityiskohtaisia säännöksiä passirekisterin tietosisällöstä, rekisterin sisältöä koskeva sääntely ehdotetaan siirrettäväksi passilain 29 §:n 1 momenttiin. Asiallisesti tietosisältö vastaisi voimassa olevan poliisin henkilötietolain 3 §:ssä määriteltyä sisältöä. Lisäksi pykälän 2 momentin viittaukset voimassa olevaa poliisin henkilötietolakiin muutettaisiin viittauksiksi niihin 1. lakiehdotuksen säännöksiin, joissa säädettäisiin passirekisterin tietojen käytöstä, luovuttamisesta ja poistamisesta sekä arkaluonteisten henkilötietojen tietoturvasta.

1.20 Henkilökorttilaki

17 §. Henkilökortin epääminen ja henkilökortti ilman matkustusoikeutta. Pykälän 5 momentin viittaus henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun hallintoasioiden tietojärjestelmään korvattaisiin yleisemmällä viittauksella poliisin rekisteriin, koska 1. lakiehdotuksessa ei säädettäisi voimassa olevasta laista poiketen hallintoasiain tietojärjestelmästä.

31 §. Henkilökorttirekisteri. Pykälän voimassa olevan 1 momentin mukaan poliisi pitää rekisteriä, johon talletetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitetut henkilöllisyyttä koskevat tiedot sekä mainitun lain 3 §:n 3 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetut henkilökorttitiedot ja kuvatiedot. Koska 1. lakiehdotus ei sisällä yksityiskohtaisia säännöksiä henkilökorttirekisterin tietosisällöstä, rekisterin sisältöä koskeva sääntely ehdotetaan siirrettäväksi henkilökorttilain 31 §:n 1 momenttiin. Asiallisesti tietosisältö vastaisi voimassa olevan poliisin henkilötietolain 3 §:ssä määriteltyä sisältöä. Lisäksi pykälän 2 momentin viittaukset voimassa olevaa poliisin henkilötietolakiin muutettaisiin viittauksiksi niihin 1. lakiehdotuksen säännöksiin, joissa säädettäisiin henkilökorttirekisterin tietojen käytöstä, luovuttamisesta ja poistamisesta.

1.21 Laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta

3 §. Tiedon ja tiedustelutiedon määritelmä. Pykälän viittaukset voimassa olevan poliisin henkilötietolain säännöksiin muutettaisiin viittauksiksi 1. lakiehdotuksen säännöksiin. Asiallisesti kohta vastaisi voimassa olevaa lakia.

5 §. Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen pyynnöstä. Pykälän 2 ja 3 momentin viittaukset voimassa olevan poliisin henkilötietolain säännöksiin muutettaisiin viittauksiksi niihin 1. lakiehdotuksen säännöksiin, joissa säädettäisiin tietojen luovuttamisen edellytyksistä ja tietojen luovuttamista koskevasta päätöksenteosta.

6 §. *Oma-aloitteinen tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen.* Pykälän 2 ja 3 momentin viittaukset voimassa olevan poliisin henkilötietolain säännöksiin muutettaisiin viittauksiksi niihin 1. lakiehdotuksen säännöksiin, joissa säädettäisiin tietojen luovuttamisen edellytyksistä ja tietojen luovuttamista koskevasta päätöksenteosta.

1.22 Laki Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta

10 §. *Henkilötietojen luovuttaminen Eurojustille.* Pykälän 2 momentin viittaus voimassa olevan poliisin henkilötietolain 29 §:ään korvattaisiin viittauksella 1. lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:ään, jota sovellettaisiin poliisin henkilörekisterien tietojen luovuttamiseen Eurojustille.

1.23 Laki sakon täytäntöönpanosta

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 12 kohta, jossa todettaisiin, että sakon täytäntöönpanolaissa säädetyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön myös 2. lakiehdotuksen 14 §:ssä tarkoitettu lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu.

19 §. *Etsintäkuuluttaminen.* Pykälän 2 momentin viittaus kumotun poliisin henkilörekistereistä annetun asetuksen (1116/1995) 2 §:n 5 kohdassa mainittuihin tietoihin korvattaisiin kuvauksella etsintäkuulutuksessa mainittavista tiedoista.

1.24 Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista

7 b §. *Tieto passin tai henkilökortin voimassaolosta.* Pykälän viittaus poliisin hallintoasiain tietojärjestelmään korvattaisiin yleisemmällä viittauksella poliisin tietojärjestelmään, koska 1. lakiehdotuksessa ei voimassa olevasta laista poiketen säädettäisi hallintoasiain tietojärjestelmästä.

1.25 Poliisilaki

5 luku. Salaiset tiedonhankintakeinot

41 §. *Tietolähdettä koskevien tietojen käsittely ja palkkion maksu.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan 1. lakiehdotukseen.

60 §. *Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin henkilötietolain ja voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin, joka sisältäisi rekisteröidyn tarkastusoikeutta koskevat säännökset.

1.26 Laki Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta

5 §. *Kansallinen valvontaviranomainen.* Pykälän viittaus tietosuojavaltuutettuun korvattaisiin viittauksella tietosuojavirastoon, joka toimisi Europol-asetuksessa tarkoitettuna kansallisena valvontaviranomaisena.

1.27 Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta

1 luku. Yleiset säännökset

7 §. *Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevan vartijan asema.* Pykälän 5 momentin viittaus voimassa olevan poliisin henkilötietolain 2 luvussa tarkoitettuihin tietojärjestelmiin korvattaisiin viittauksella poliisin henkilörekistereihin, joihin sovellettaisiin 1. lakiehdotusta. Asiallisesti kohta vastaisi voimassa olevaa lakia.

2 luku. Säilytystilaan ottaminen

4 §. *Tulotarkastus ja tietojen rekisteröinti.* Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan 1. lakiehdotukseen.

7 luku. Tapaamiset ja muut yhteydet säilytystilan ulkopuolelle

1 §. *Tapaaminen.* Pykälän 2 momentin viittaus voimassa olevaan poliisin henkilötietolain säännöksiin korvattaisiin viittauksella niihin 1. lakiehdotuksen säännöksiin, joita sovellettaisiin valvonnasta syntyneiden tallenteiden säilyttämiseen ja hävittämiseen.

5 §. *Tapaamiskielto.* Voimassa olevan 5 momentin mukaan tietojen tallentamisesta poliisiasiain tietojärjestelmään säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa. Poliisin henkilötietolain ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun välistä suhdetta selvennettäisiin muuttamalla 5 momenttia siten, että tapaamiskieltoja koskevien tietojen käsittelyyn poliisin henkilörekistereissä sovelletaan 1. lakiehdotusta.

12 luku. Tekninen valvonta

2 §. *Tallentaminen.* Pykälän 3 momentin viittaus voimassa olevan poliisin henkilötietolain säännöksiin korvattaisiin viittauksella niihin 1. lakiehdotuksen säännöksiin, joita sovellettaisiin teknisestä valvonnasta syntyneiden tallenteiden säilyttämiseen ja hävittämiseen.

1.28 Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta

5 §. *PTR-rikostiedusteluyksiköt.* Valtakunnallinen rikostiedusteluyksikkö, joka 2. lakiehdotuksen 5 §:ssä ehdotetaan vahvistettavaksi kansalliseksi matkustajatietoyksiköksi, vahvistettaisiin pykälän 1 momentissa pysyväksi. Valtakunnallisen yksikön lisäksi voitaisiin edelleen perustaa alueellisia ja paikallisia PTR-rikostiedusteluyksiköitä. Samalla poistettaisiin 1 momentin viimeisen virkkeen viittaus kumotun poliisilain (493/1995) 8 §:ssä tarkoitettuihin erityisiin poliisivaltuuksiin, joista ei säädetä voimassa olevassa poliisilaissa.

6 §. *Tietojen käsittely PTR-rikostiedusteluyksikössä.* Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilötietojen käsittelystä PTR-rikostiedusteluyksikössä olisi voimassa, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (/), henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (/) säädetään. PTR-viranomaiset voisivat edelleen perustaa tilapäisen rikosanalyysirekisterin noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa, Rajavartiolaitoksessa ja Tullissa annetun lain säännöksiä. Myös rekisterinpitäjä määräytyisi edellä mainittujen lakien mukaan siten, että rekisterinpitäjänä toimisi edelleen rekisterin perustanut PTR-viranomainen.

1.29 Turvallisuusselvityslaki

25 §. *Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet.* Pykälän 1 momentin 4 kohdan viittaus voimassa olevassa poliisin henkilötietolaissa tarkoitettuun poliisiasiaan tietojärjestelmään, hallintoasiain tietojärjestelmään ja suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään korvattaisiin viittauksella 1. lakiehdotuksen säännöksiin. Asiallisesti kohta vastaisi voimassa olevaa lakia.

32 §. *Tietojen käyttörajoitukset henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa.* Pykälän 1 momentin 2 kohdan viittaus poliisiasiaan tietojärjestelmään sisältyviin havaintotietoihin ja 3 momentin viittaus poliisiasiaan tietojärjestelmään, hallintoasiain tietojärjestelmään ja suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään korvattaisiin viittauksella 1. lakiehdotuksen säännöksiin. Käyttörajoituksilla ei kuitenkaan estettäisi sitä, että keskusrikospoliisi voisi tehdä 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuja ilmoituksia 1. lakiehdotuksen 2 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tietojen perusteella.

49 §. *Turvallisuusselvitysrekisterin tietojen poistaminen.* Pykälän viimeisen virkkeen viittaus henkilötietolakiin korvattaisiin viittauksella henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin, jota sovellettaisiin tietojen poistamiseen turvallisuusselvitysrekisteristä.

56 §. *Tietosuojaviraston valvontaoikeus.* Pykälän otsikon ja 1 ja 2 momentin viittaukset tietosuojavaltuutettuun muutettaisiin viittaukseksi tietosuojavirastoon. Lisäksi 2 momentin viittaus henkilötietolakiin korvattaisiin viittauksella henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin, joka sisältäisi säännökset tietosuojaviraston oikeudesta valvoa ja saada tietoja henkilötietojen käsittelystä.

61 §. *Viittaus rangaistussäännöksiin.* Viittaus henkilörekisteririkokseen muutettaisiin rikoslakiin esitettyä muutosta vastaavasti viittaukseksi tietosuojarikokseen. Samalla poistettaisiin viittaus henkilötietolain 48 §:n 2 momentissa tarkoitettuun henkilörekisteririkkomukseen.

1.30 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

3 §. *Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri.* Pykälän 6 ja 8 momentin viittaus tietosuojavaltuutettuun korvattaisiin viittauksella tietosuojavirastoon. Pykälän 9 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan poliisin henkilötietolain sijaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin ja 1. lakiehdotukseen.

4 §. *Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa.* Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin tekninen tarkistus viittauksen tekemiseksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa tarkoitettuun toimivaltaiseen valvontaviranomaiseen.

1.31 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä

4 luku. Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

3 §. *Epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttäminen.* Pykälän 2 momentin viittaus tietosuojavaltuutettuun korvattaisiin viittauksella tietosuojavirastoon.

4 §. *Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset.* Pykälän 4 momentin viittaus henkilötietolakiin korvattaisiin viittauksella tietosuojasetukseen, jossa säädetään momentissa tarkoitetuista henkilötietojen suojaa koskevista velvollisuuksista.

7 luku. Valvonta

8 §. *Menettelytavat rikkomusepäilyistä ilmoittamiseen ilmoitusvelvollisen sisällä.* Pykälän 3 momentin viittaus tietosuojavaltuutettuun korvattaisiin viittauksella tietosuojavirastoon.

9 §. *Järjestelmä rikkomusepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamiseksi.* Pykälän 3 momentin viittaus tietosuojavaltuutettuun korvattaisiin viittauksella tietosuojavirastoon.

1.32 Laki Poliisiammattikorkeakoulusta

49 §. *Arkaluonteisten tietojen käsittely.* Pykälän 1 momentin viittaus henkilötietolain 11 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuihin arkaluonteisiin henkilötietoihin korvattaisiin luettelemalla mainituissa 3 ja 4 kohdassa tarkoitettut henkilötiedot 1 momentissa. Asiallisesti kohta vastaisi voimassa olevaa lakia.

1.33 Laki todistajansuojeluohjelmasta

13 §. *Todistajansuojeluohjelmia koskeva rekisteri.* Pykälän 1 momentin ja 3 momentin viittaukset henkilötietolakiin korvattaisiin viittauksella henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin, jonka soveltamisalaan keskusrikospoliisille todistajansuojeluohjelmasta annetussa laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tapahtuva henkilötietojen käsittely kuuluisi.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

[Täydennetään tarvittaessa jatkovalmistelun aikana.]

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan päivänä kuuta 2018 tai mahdollisimman pian. Tietosuoja-asetusta sovelletaan 25 päivästä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava tietosuojadirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 6 päivänä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on sovellettava näitä säännöksiä 6 päivästä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on saatettava matkustajarekisteridirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 25 päivänä toukokuuta 2018.

4. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

4.1 Yksityiselämän suoja

Henkilötietojen käsittely

Lakiehdotuksiin sisältyvä sääntely on merkityksellistä yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:n kannalta. Perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä. Henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös

se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta. Valiokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, mukaan luettuna tietojen luovutettavuus, sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Nämä näkökohdat soveltuvat henkilötietojen käytön sääntelyyn laajemminkin (ks. esim. PeVL 29/2016 vp, PeVL 13/2016 vp, s. 3–4, PeVL 14/2009 vp, s. 2, PeVL 11/2008 vp, s. 3/I ja PeVL 51/2002 vp, s. 1–2).

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa henkilötietojen suoja. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on useaan otteeseen todennut, että pelkästään se, että henkilötiedot talletetaan viranomaisen rekisteriin, merkitsee yksityisyyden suojan rajoittamista (ks. esim. *S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 4.12.2008, tuomion kohta 67, *Leander v. Ruotsi*, 26.3.1987, tuomion kohta 48). Sillä, mihin henkilötietoja myöhemmin käytetään, ei ole merkitystä tältä osin. (*Amann v. Sveitsi*, 16.2.2000, tuomion kohta 69) Sen arvioimiseksi, liittyvätkö viranomaisten keräämät tiedot yksityiselämän osa-alueisiin, tuomioistuin on kiinnittänyt huomiota erityisesti kontekstiin, jossa henkilötietoja on kerätty ja käsitelty sekä seurauksiin, joita siitä voi aiheutua (*S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 4.12.2008, tuomion kohta 67, ja *Peck v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 28.1.2003, tuomion kohta 59). Jotta yksityisyyden suojan rajoittaminen olisi sallittua, sen tulee perustua lakiin, olla välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa ja olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Esimerkiksi järjestyshäiriöiden ja rikollisuuden torjuntaa sekä kansallisen turvallisuuden ylläpitoa on oikeuskäytännössä yleisesti pidetty hyväksyttävänä perusteena yksityisyyden suojan pitkällekin meneville rajoituksille. Valtiolla on myös eräissä tilanteissa laaja harkintamarginaali sen osalta, mikä on välttämätöntä, esimerkiksi henkilötietojen tallentamisessa henkilöistä, joita epäillään terrorismirikoksista (*Segerstedt-Wiberg ja muut v. Ruotsi*, 6.6.2006, tuomion kohdat 87 ja 88). Tuomioistuin on kiinnittänyt huomiota myös lainsäädännön sisältöön ja ennakoitavuuteen. Jotta rajoitustoimenpide olisi lain mukainen, edellytyksenä ei ole pelkästään se, että toimenpide perustuu lakiin, vaan sen on oltava rekisteröityjen henkilöiden saatavilla ja ennakoitavissa vaikutusten osalta. (*Segerstedt-Wiberg ja muut v. Ruotsi*, 6.6.2006, tuomion kohta 76) Tuomioistuin on todennut 8 artiklan tulleen loukatuksi muun muassa sen vuoksi, että kansallinen lainsäädäntö ei ollut sisältänyt säännöksiä tietosisällöistä, tietojen säilytysajoista ja niistä henkilöryhmistä, joista tietoja saatiin kerätä (ks. esim. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio asiassa *Rotaru v. Romania* 4.5.2000, tuomion kohdat 45–63).

Perustuslakivaliokunta toistuvasti aikaisemmin todennut, että voimassa oleva laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa on rakenteeltaan ja sisällöltään varsin monimutkainen ja valtioneuvoston on syytä harkita sen kokonaisuudistusta viimeistään siinä vaiheessa, kun EU:n valmisteilla olevan uuden tietosuoja-sääntelyn lopullinen sisältö on selvillä. Valiokunta on korostanut sitä, että tulevan lainsäädännön valtiosääntöoikeudellinen arviointi tulee tehtäväksi lainsäädännön kokonaisuuden pohjalta. Poliisin henkilörekistereihin talletetaan runsaasti sellaisia tietoja, joiden suojaaminen oikeudettomalta käytöltä on erittäin tärkeää (PeVL 42/2014 vp, PeVL 18/2012 vp). Perustuslakivaliokunta on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että lakiin aiemmin lisättyjen säännösten myötä tietosisältöjen määrä on edelleen kasvanut. Tällaisessa tilanteessa tietojen käytön valvontaan on kiinnitettävä korostettua huomiota. (PeVL 42/2014 vp) Esityksen 1. lakiehdotus ja 2.

lakiehdotus tarkoittaisivat eräiltä osin poliisin ylläpitämien henkilörekisterien tietosisällön laajenemista entisestään.

Lakiehdotukset koskevat henkilötietojen käsittelyä poliisitoiminnassa, ja tarkoittaisivat suurelta osin yksityisyyden suojan rajoitustoimenpiteitä. Näitä rajoitustoimenpiteitä koskevista yleisistä edellytyksistä säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavassa laissa (HE /2018 vp) sekä yleisesti sovellettavassa EU:n tietosuoja-asetuksessa. Ollakseen hyväksyttäviä, rajoitustoimenpiteiden olisi oltava sekä yleisessä tietosuojalainsäädännössä asetettujen vaatimusten että perustuslain 10 §:n ja ihmisoikeussopimusten vaatimusten mukaisia siten kuin ne ilmenevät näiden tulkintakäytännöstä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä ilmenee ihmisoikeussopimusten mukaisuuden ja laissa säätämisen vaatimusten lisäksi, että perusoikeuksien rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, hyväksyttäviä ja oikeasuhtaisia, eivätkä ne saisi ulottua perusoikeuden ydinalueeseen. Lisäksi perusoikeuksien rajoittamiseen tulee liittyä riittävät oikeusturvajärjestelyt. (PeVL 21/2006 vp, s. 3, PeVL 20/2005 vp, PeVL 12/1998 vp, s. 3 ja 6, PeVL 8/1995 vp, PeVM 25/1994 vp, s.4 –5).

Ihmisoikeustuomioistuimen tulkintakäytäntöä vastaavasti myös perustuslakivaliokunta on katsonut, että laissa olevan sääntelyn tulee myös kaiken kaikkiaan olla siinä määrin täsmällistä, että sääntelyllä annetaan riittävä ennustettavuus viranomaistoimista (PeVL 15/1996 vp). Nimenomaisia rajoituksia säädettäisiin rekisteröidyn tarkastusoikeuteen siltä osin kuin on kyse rikosasioihin ja kansalliseen turvallisuuteen liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen olisi sallittua ainoastaan yksittäistapauksissa, jos rajoittaminen on oikeasuhtaista.

Henkilötietoja ei EU:n tietosuojalainsäädännön mukaisesti saisi käsitellä enempää kuin on välttämätöntä, eikä tarpeettomia henkilötietoja saisi käsitellä (suhteellisuusperiaate). Henkilötietoja olisi myös pääsääntöisesti käsiteltävä vain siihen laissa säädettyyn tarkoitukseen, jota varten ne on kerätty (käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate). Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta varmistaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutuminen henkilötietojen käsittelyssä (PeVL 20/2016 vp, PeVL 13/2016 vp, PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp ja PeVL 25/2009 vp). Suhteellisuusperiaatteen ja käyttötarkoitussidonnaisuuden voidaan katsoa täyttävän perusoikeussääntelyn vaatimukset siitä, että rekisteröidyn yksityiselämän suojaa rajoitetaan ainoastaan siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Tietosuojalainsäädäntö mahdollistaa kuitenkin henkilötietojen käsittelyn myös muuhun tarkoitukseen, jos siitä säädetään laissa, ja käsittely on välttämätöntä ja oikeasuhtaista. EU:n tietosuojadirektiivi asettaa tästä huolimatta rajoituksia henkilötietojen luovuttamiselle muille kuin direktiivin soveltamisalaan kuuluville toimivaltaisille viranomaisille silloinkin, kun nämä hoitavat lakisääteisiä julkisia tehtäviään, jos tehtävään liittyvä henkilötietojen käsittely ei sellaisenaan kuulu direktiivin soveltamisalaan. Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön, sääntelyn olisi myös oltava riittävän yksityiskohtaista ja tarkkarajaista. Nämä rajoitukset olisi huomioitava sekä henkilötietojen alkuperäistä että yhteensopivaa käsittelyä ja henkilötietojen luovuttamista koskevissa säännöksissä.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 2 luvussa säädettäisiin voimassa olevan lain tavoin alkuperäisistä henkilötietojen käsittelytarkoituksista, jotka korvaisivat poliisiasian tietojärjestelmää, hallinnollisten asioiden tietojärjestelmää ja rikoksesta epäiltyjen tietojärjestelmää koskevat säännökset sekä säännökset poliisin muista henkilörekistereistä. Laissa säädettäisiin myös edelleen yhteensopivasta henkilötietojen käsittelystä. Yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä ja henkilötietojen luovuttamista koskevia säännöksiä laajennettaisiin ja tarkennettaisiin eräiltä osin. Sääntelyn yhtenä tavoitteena on luopua poliisilaitoskohtaisista rekistereistä ja tilapäisistä rekistereistä ja korvata ne mahdollisimman pitkälti pysyvillä valtakunnallisilla rekistereillä, minkä

arvioidaan helpottavan rekisterien valvontaa ja siten parantavan rekisteröityjen yksityisyyden suojaa ja oikeusturvaa. Perustuslakivaliokunta on pitänyt riittävän tarkkarajaisena sääntelyä, jossa tietojärjestelmiin tallettavat tiedot on yksilöity riittävän tarkasti (PeVL 51/2002 vp, s. 2, PeVL 18/2012 vp). Sen sijaan perustuslakivaliokunta on pitänyt ongelmallisena sitä, jos säännöksen muotoilu jättää rekisteröitävien henkilötietojen sisällön viime kädessä paljolti viranomaisen omin toimin määriteltäväksi (PeVL 18/2012 vp). Rekisteröitävistä henkilötiedoista säädettäisiin kattavasti ja yksityiskohtaisesti, mutta sääntelytekniikka poikkeaisi voimassa olevasta laista. Voimassa olevan lain tavoin myös henkilötietojen säilytysajoista säädettäisiin yksityiskohtaisesti kunkin käsittelytarkoituksen osalta.

Havaintotietojen osalta ei ehdoteta muutosta suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn. Havaintotietojen osalta ehdotetaan kuitenkin erillistä pykälää. Perustuslakivaliokunta on todennut havaintotietojen osalta, että kysymys on potentiaalisesti hyvin laajasta ihmisten yksityiselämään puuttuvasta tietojoukosta (PeVL 18/2012 vp). Lisäksi havaintotiedot ovat usein luonteeltaan epävarmoja ja niiden käyttämiseen sisältyy leimautumisen riski. Perustuslakivaliokunta on tämän luonteisten tietojen käsittelyssä kiinnittänyt edellä mainittujen yleisten seikkojen lisäksi huomiota tarpeeseen varmistaa tietojen virheettömyys ja luotettavuus (PeVL 27/2006 vp, s. 2/II) ja liittää tietoon arviot tietojenantajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta (PeVL 51/2002 vp, s. 2/II). Lisäksi havaintotietojen säilytysaika olisi lyhyt, jolloin luonteeltaan varmentamattomien tai merkityksen osalta epävarmojen henkilötietojen käsittely rajoittaisi yksityiselämän suojaa ainoastaan siinä määrin kuin se on välttämätöntä poliisin tehtävän suorittamiseksi. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt sääntelyä tällä tavoin tietosisältöjen, käyttötarkoituksen ja säilytysajan osalta rajoitettuna henkilötietojen suojan kannalta ongelmallisena. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut havaintotietojen luonteen vuoksi olevan tärkeää, että tietojen tallettamisen edellytyksiä tulkitaan suppeasti ja etenkin niin, että havaintotieto voidaan tallettaa vain, jos on olemassa epäily rikollisesta toiminnasta (PeVL 18/2012 vp).

Voimassa olevan lain rikoksesta epäiltyjen tietojärjestelmää koskeva säännös ehdotetaan korvattavaksi säännöksellä rikostiedusteluun liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Ehdotettu 2 luvun 4 § merkitsisi rekisterin tietosisällön laajenemista sekä tietosisällön että rekisteröitävien henkilöryhmien osalta. Myös tämän säännöksen soveltamisen kannalta olisi kiinnitettävä huomiota oikeasuhteisuuden ja käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimuksiin, joiden mukaan rekisteröidyn yksityiselämän suojaa saisi rajoittaa ainoastaan siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Säännöksessä ehdotetaan tarkennettavaksi henkilöryhmiä, joita koskevia tietoja kyseiseen käsittelytarkoitukseen saisi tallettaa ja käsitellä. Rikostiedusteluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä on säännöksessä aiemmat perustuslakivaliokunnan huomautukset huomioiden rajoitettu siten, että tietojärjestelmään saisi tallettaa vain tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten vuoksi arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Tietoja talletettaessa niihin olisi liitettävä arvio tietojen antajan tai lähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista. Rikostiedusteluun liittyviä henkilötietoja ei saisi yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevan pykäläehdotuksen mukaan käyttää päätettäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta, ottaen huomioon näiden potentiaalisesti epävarman luonteen.

Ehdotetussa rikostiedusteluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä koskevassa säännöksessä on kiinnitetty erityistä huomiota tallettamis- ja käsittelykriteereihin, jotka koskisivat eri henkilöryhmiä, joita koskevia henkilötietoja poliisin olisi välttämätöntä käsitellä rikostiedustelun luonteen huomioiden. Säännökseen ehdotettaisiin alempaa tallettamis- ja käsittelykynnystä siltä osin kuin on kyse varsinaisesti rikolliseen toimintaan liittyvistä henkilöistä. Eri tavoin rikokseen kytkeytyvien

henkilöiden osalta myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuim on pitänyt rikoksen selvittämisen kannalta hyväksyttävänä tallettaa varsinaisen rikoksesta epäillyn henkilötietojen lisäksi esimerkiksi muiden pidätyksen ajankohtana paikalla olleiden henkilötietojen tallettamista. (*Murray v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 28.10.1994, tuomion kohta 93). Rikostiedusteluun liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta ehdotetaan, että säännöksellä mahdollistettaisiin laajasti eri tavoin rikolliseen toimintaan kytkeytyvien henkilöiden tietojen käsittely esimerkiksi näiden välisten yhteyksien selvittämiseksi, mukaan lukien rikollinen menneisyys. Euroopan ihmisoikeustuomioistuim on toisaalta kiinnittänyt huomiota siihen, että esimerkiksi erottelematon ja rajoittamaton rikosrekisteritietojen käsittely ilman selkeitä lain säännöksiä oikeusturvan takeista, kuten niiden käsittelykriteereistä ja säilytysajoista sekä käsittelytarkoituksista, todennäköisesti olisi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan vastaista. (*M.M. v. the United Kingdom*, 13.11.2012, tuomion kohta 199)

Lisäksi on arvioitu, että rekisteriin voi olla tarpeen merkitä esimerkiksi henkilö, johon epäillyn väkivallan uhka kohdistuu tai voi kohdistua. Perusteluna menettelylle on esitetty, ettei poliisi muutoin kykene antamaan tarvittaessa suojaa asianomistajaksi, uhriksi tai todistajaksi katsottavalle henkilölle. Näitä henkilöitä koskisi kuitenkin ehdotetun pykälän mukaan korotettu henkilötietojen käsittelykynnys. Korkeammalla käsittelykynnyksellä varmistettaisiin, että sellaisten rekisteröityjen henkilöiden, joiden asema on selvä, yksityiselämän suojaa rajoitettaisiin ainoastaan siinä määrin kuin se on välttämätöntä oletetun rikollisen toiminnan estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Näiden henkilöiden osalta olisi myös kiinnitettävä erityistä huomioita oikeusturvan takeisiin. Perustuslakivaliokunta on aiemmin kiinnittänyt huomiota siihen, että epäiltyjen tietojärjestelmään saataisiin perustelujen mukaan tallettaa tekoon liittyvinä tietoina myös tietoja rikosten potentiaalisista tai todellisista uhreista. Voimassa oleva lain 4 §:n sisältö ei kuitenkaan ulotu tähän tarkoitukseen asti. (PeVL 51/2002 vp) Sitä, että uhrien nimien tallettaminen rekisteriin ilmenee vain säännöksen perusteluista, ei voida pitää tarkkarajaisena sääntelynä perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä ilmenevällä tavalla. Rikoksen asianomistajien, uhrien ja todistajien osalta ehdotetaan kriteeriä, joka ilmenisi suoraan ehdotetun 4 §:n 3 momentin sanamuodosta.

Esityksen 1. lakiehdotukseen ehdotetaan uutta säännöstä (2 luvun 7 §:n 2 momentti) poliisin tehtävien suorittamisen yhteydessä saatujen henkilötietojen käsittelystä niiden tarpeellisuuden arvioimiseksi. Henkilötietoja saisi ehdotetun säännöksen perusteella myös tallettaa poliisin tietojärjestelmään, kun tietojen merkityksellisyyden arvioiminen sitä edellyttäisi. Koska tietojen merkityksellisyys poliisin tehtävien kannalta olisi talletushetkellä vielä epäselvä, säännöksessä ei rajoitettaisi kyseiseen tarkoitukseen käsiteltäviä henkilöryhmiä. Vasta säännöksessä tarkoitetun tarpeellisuusarvioinnin tuloksena kävisi ilmi, olisiko kyse rikolliseen toimintaan osallisuudesta epäillyistä henkilöistä tai muuten rikokseen liittyvistä henkilöistä vai sivullisista henkilöistä. Säännöstä sovellettaisiin sekä rikosasioihin että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvään henkilötietojen käsittelyyn. Ehdotettu säännös merkitsisi siten poliisin henkilörekistereihin talletettavien tietosisältöjen ja henkilöryhmien laajenemista suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn. Kuten rikostiedusteluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä koskevan ehdotuksen osalta, myös ehdotetun merkityksellisyyden arviointia koskevan säännöksen osalta olisi kiinnitettävä huomiota oikeasuhteisuuden ja käyttötarkoitussidonnaisuuden toteutumiseen. Sääntelyn perustuslainmukaisuuden arvioinnissa voisi olla merkitystä myös perustuslain 8 §:n mukaisen rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja 21 §:n mukaisen oikeusturvan vaatimuksen toteutumisella. Yksityisyyden suojan rajoittamisen hyväksyttävyyden kannalta merkitystä on sillä, missä yhteydessä henkilötiedot on kerätty ja mihin tarkoitukseen niitä käytettäisiin sekä minkälaisista tiedoista on kysymys.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että pelkästään rekisteröidyn henkilön huolella siitä, mihin talteen otettuja henkilötietoja käytettäisiin sekä sillä, onko rekisteröidyllä mahdollisuutta estää henkilötietojen käsittelyä, on merkitystä yksityisyyden suojan rajoittamisen näkökulmasta. (*S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 4.12.2008, tuomion kohta 71, *Rotaru v. Romania*, 4.5.2000, tuomion kohta 46) Lainsäädännön olisi myös oltava riittävän tarkkarajaista sen varmistamiseksi, että henkilö voi ennakoida toimintansa seuraukset. (*Rotaru v. Romania*, 4.5.2000, tuomion kohta 55, *Malone v. the United Kingdom*, 2.8.1984, tuomion kohta 67; *Amann v. Sveitsi*, 16.2.2000, tuomion kohta 56). Ehdotettu säännös tarkoittaisi, että myös sivullisia voisi tulla rekisteröidyksi kyseiseen käsittelytarkoitukseen. Todetessaan viranomaisten menettelyn hyväksyttäväksi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut oikeuskäytännössään merkitystä sille, että esimerkiksi mielenosoituksen yhteydessä otettuja valokuvia, joissa esiintyy tuntemattomia henkilöitä, ei ole talletettu tietojärjestelmään eivätkä viranomaiset ole pyrkineet selvittämään henkilötietojen käsittelyn avulla kyseessä olevien henkilöiden henkilöllisyyttä. (*Friedl v. Itävalta*, 31.1.1995, ihmisoikeustoimikunnan lausunto, kohdat 49–51, *P.G. ja J.H. v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 25.9.2001, tuomion kohta 58, *S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 4.12.2008, tuomion kohta 82). Merkitystä olisi myös annettava mahdolliselle leimautumisen riskille, joka liittyy syyttömyysolettamaa koskevaan periaatteeseen (*S. ja Marper v. Yhdistynyt kuningaskunta*, 4.12.2008, tuomion kohta 122).

EU:n tietosuoja-asetus ja tietosuojadirektiivi sisältävät arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset, joissa asetetaan aiempaa tiukemmat vaatimukset näiden tietojen käsittelylle, mukaan lukien arkaluonteisten henkilötietojen suojaamista koskevat vaatimukset. Ehdotetussa arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevassa säännöksessä on kiinnitetty huomiota näihin vaatimuksiin. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi siihen, että arkaluonteisten tietojen käsitteleminen koskettaa yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä, minkä vuoksi tällaisten tietojen käsittelyn sallivien säännösten on oltava täsmällisiä (PeVL 25/1998 vp, s. 3, PeVL 51/2002 vp). Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, että arkaluonteisten tietojen käsittelyä tarkoittavasta toimivallasta on säädettävä myös poliisin henkilötietojen käsittelyn osalta lailla täsmällisesti, sillä henkilötietolaki yleislakina ei luo tällaista toimivaltaa. (PeVL 51/2002 vp) Uusi EU:n tietosuojalainsäädäntö laajentaa arkaluonteisten henkilötietojen määritelmään kuuluviksi myös geneettiset tiedot ja biometriset tiedot, joita poliisi käsittelee voimassa olevan lainsäädännön nojalla tuntomerkkitietoina (DNA-jäljet, sormenjäljet ja kasvokuvat) sekä lupa-asioden yhteydessä (sormenjäljet ja kasvokuvat). Voimassa olevassa henkilötietolaissa näitä ei mainita nimenomaisesti arkaluonteisina henkilötietoina. Käytännössä kuitenkin DNA-jälkiä olisi jo nykyisellään käsiteltävä arkaluonteisina henkilötietoina sellaisessa tilanteessa, että ne antaisivat tietoa henkilön rodusta tai etnisestä alkuperästä taikka terveydentilasta tai sairaudesta. Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn osalta on huomattava, että rikosasioihin sovellettava tietosuojadirektiivi edellyttää korkeampaa käsittelykynnystä kuin muiden henkilötietojen käsittelyn osalta. Tämä muutos suhteessa voimassa olevaan lakiin on merkityksellinen yksityisyyden suojaa korottavana tekijänä erityisesti siltä osin kuin on kyse sormenjäljistä ja kasvokuvista, joita käsitellään useassa tietojärjestelmässä, joka mahdollistaa laajamittaisen henkilötietojen käsittelyn. Poliisi käsittelee biometrisiä henkilötietoja myös muihin tarkoituksiin, kuten passi- ja henkilökorttihakemusten käsittelyyn, mutta tältä osin EU:n uusi tietosuoja-asetus ei käytännössä korottaisi käsittelykynnystä, mikä on myös huomioitu 1. lakiehdotuksen 2 luvun 2 §:ssä. Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely olisi kuitenkin sidottava tältä osin poliisin lakisääteisen tehtävän hoitamiseen.

Ottaen huomioon tietosuojadirektiivin aiempaa korkeamman biometrinen ja geneettisten tietojen käsittelykynnyksen, yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta keskeisimpiä ehdotuksia ovat ehdotetut säännökset biometrinen tietojen ja DNA-tietojen rekisteröimisestä ja käsittelystä

rikosasioissa. Esityksen 1. lakiehdotuksen 2 luvun 11 §:n 5 momentissa ehdotetaan myös laajennusta suhteessa voimassa olevaan lakiin siltä osin kuin on kyse ulkomaalaislain 131 §:n nojalla kerättyjen sormenjälkien hyödyntämisestä terrorismirikosten tai muiden vakavien rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. Ehdotus merkitsisi kavennusta ulkomaalaislain mukaisesti rekisteröityjen henkilöiden yksityiselämän suojaan. Sormenjälkien hyödyntäminen muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen rajattaisiin kuitenkin Eurodac-asetuksessa tarkoitettuja rikoksia vastaaviin vakaviin rikoksiin, minkä lisäksi sen olisi oltava välttämätöntä. Ehdotettua laajennusta arvioidaan tarkemmin jäljempänä perustuslain mukaisen yksityiselämän suojan ja yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumisen kannalta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että esimerkiksi sormenjäljet sisältävät yksilöstä sellaista informaatiota, joka mahdollistaa hänen tarkan tunnistamisensa hyvin erilaisissa yhteyksissä (*S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 4.12.2008, tuomion kohta 84). Perustuslakivaliokunta on jo aiemmin arvioinut, että tällaiset biometriset tunnistetiedot ovat monin tavoin rinnastettavissa arkaluonteisiin tietoihin. Arkaluonteisten tietojen käsittelyn salliminen koskee myös yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä. (PeVL 29/2016 vp, PeVL 37/2013 vp, s. 2/I) Tämän johdosta jo sormenjälkitietojen tallentaminen tällaiseen rekisteriin voi antaa aihetta huoleen yksityiselämän suojan kannalta (*S. ja Marper v. Yhdistynyt kuningaskunta*, 4.12.2008, tuomion kohta 85). Myös EU:n tuomioistuin on katsonut, että sormenjälkien ottaminen ja tallentaminen puuttuu perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa tarkoitettuun yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan (*Schwarz vastaan Stadt Bochum C- 291/12*, tuomion kohta 30). Ks. myös PeVL 29/2016 vp, PeVL 13/2016 vp) Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan merkityksellistä on, että biometrisiä tunnisteita sisältäviin laajoihin tietokantoihin saattaa liittyä tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 29/2016 vp, PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Valiokunta on katsonut, että tällaisten rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 29/2016 vp, PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp ja PeVL 14/2009 vp). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut ihmisoikeussopimuksen rikkomuksen silloin, kun erityiset oikeusturvan takeet ovat puuttuneet sormenjälkitietojen keräämisen, säilyttämisen ja poistamisen osalta silloin, kun on kyse rikoksesta epäilyistä, joita ei ole tuomittu rikoksesta (*M.K. v. Ranska*, tuomion kohta 26). Vastaavia periaatteita olisi sovellettava DNA-tietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn.

EU:n tietosuojalainsäädännön, perusoikeussäntelyn ja perustuslakivaliokunnan kannanotot huomioitaisiin yleistä tietosuojasääntelyä täydentävillä säännöksillä, joilla rajoitettaisiin arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä rikosasioissa välttämättömyys-kriteerin tasolle, sekä säännöksillä, jotka koskevat arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn tietoturvaa. Pelkkää soveltamisalaa koskevaa viittaussäännöstä ei pidetä riittävänä, vaan täydentävillä säännöksillä on tarkoitus varmistaa, että aiempaa tiukempia vaatimuksia noudatetaan myös poliisin henkilötietojen käsittelyssä. Oikeusturvan takeisiin kuuluisivat myös poistosäännökset. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on kiinnittänyt huomiota siihen, että myös säilytysaikojen tulisi olla oikeasuhtaisia henkilötietojen käsittelyn tarkoitukseen nähden, ja että säilytysaikoja olisi rajoitettava (*S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, tuomion kohdat 107 ja 108). Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä ilmenevät vaatimukset.

Yksityisyyden suojan kannalta erityistä merkitystä on rekisteröidyn tarkastusoikeudella käsiteltäviin henkilötietoihin. Rekisteröidyn tarkastusoikeuden osalta pääsäännöt sisältyisivät lakiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (HE

/2017 vp) sekä EU:n tietosuoja-asetukseen, mutta esityksen 1. lakiehdotuksen 6 luvussa säädettäisiin rajoituksista rekisteröidyn tarkastusoikeuteen. Yksityiselämän suojan rajoituksella tulisi olla hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi ja rajoituksen tulisi olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Tämä merkitsee, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuden rajoittaminen on sallittua ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (katso PeVM 25/1994 vp, s. 5/I—II ja esimerkiksi PeVL 56/2014 vp, s. 3/I—II ja PeVL 18/2013 vp, s. 3). Rekisteröidyn oikeuksien nimenomaiset rajoitukset vastaisivat rikosasioiden osalta pääosin voimassa olevaa lakia, minkä lisäksi rajoituksia ehdotetaan uusien rikostiedusteluun ja henkilötietojen tarpeellisuuden arviointiin liittyvien käsittelytarkoitusten osalta. Suojelupoliisin käsittelemiin henkilötietoihin ei olisi myöskään tarkastusoikeutta, mikä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Rajoitukset 1. lakiehdotuksessa liittyisivät siten toisaalta rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen ja toisaalta kansallisen turvallisuuden varmistamiseen. Näitä on vakiintuneesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU:n tuomioistuimen sekä korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä pidetty sellaisina painavina yhteiskunnallisina intresseinä, joiden osalta tavoitteet eivät olisi saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvassa henkilötietojen käsittelyssä (2 luvun 9 §) rekisteröidyn oikeuksia voitaisiin rajoittaa ainoastaan yksittäistapauksessa, jos se on tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa säädetyin perustein oikeasuhtaista ja välttämätöntä. Rekisteröidyltä ei myöskään kokonaan evättäisi mahdollisuutta valvoa henkilötietojensa käsittelyä, vaan rajoitustilanteissakin tämä voisi käyttää oikeuttaan välillisesti tietosuojaviranomaisen välityksellä. Rajoitukset eivät siten menisi pidemmälle kuin on välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi.

Henkilötietojen luovuttaminen

Voimassa olevan lain tavoin lakiehdotukseen (4 luku) sisältyisivät myös säännökset henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille, Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille ja EU:n laajuisiin tietojärjestelmiin sekä kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille. Sen sijaan poliisin yksiköiden välisestä henkilötietojen luovuttamisesta ei säädettäisi, vaan henkilötietojen käsittely perustuisi myös tältä osin henkilötietojen käsittelytarkoituksiin, ja yksittäisen käsittelytarkoituksen tulisi aina liittyä tiettyyn poliisin tehtävään. Esityksen 1. lakiehdotuksen 4 luvun 1 ja 2 §:ään sisältyisi yksityiskohtainen luettelo viranomaisista, joille poliisilla olisi oikeus luovuttaa henkilötietoja salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai tietojoukkona. Myös 2. lakiehdotuksessa säädettäisiin matkustajarekisteridirektiivin perusteella yksityiskohtaisesti henkilötietojen luovutustilanteista.

EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö ja perusoikeussääntely asettavat rajoituksia tietojen luovuttamista koskevalle sääntelylle. Perusoikeussääntelyn kannalta merkityksellinen on tietosuojadirektiivin johdanto-osan 22 kappaleeseen sisältyvä periaate. Kyseisen johdanto-osan kappaleen mukaan viranomaisia, joille luovutetaan henkilötietoja lakisääteisen velvoitteen mukaisesti julkisen vallan käyttämistä varten, kuten vero- ja tulliviranomaisia, talousrikosten tutkintayksiköitä, itsenäisiä hallintoviranomaisia tai arvopaperimarkkinoiden sääntelystä ja valvonnasta vastaavia rahoitusmarkkinaviranomaisia, ei olisi pidettävä vastaanottajina, jos ne saavat henkilötietoja, jotka ovat tarpeen tietyn tutkimuksen suorittamiseksi yleisen edun vuoksi unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Viranomaisten tietojenluovutuspyyntö olisi aina tehtävä kirjallisesti, se olisi perusteltava, sen olisi oltava tilapäinen ja se ei saisi koskea koko rekisteriä tai johtaa rekisterien yhteenliittämiseen. Näiden viranomaisten olisi käsiteltävä henkilötietoja

sovellettavia tietosuojasääntöjä noudattaen käsittelyn tarkoitusten mukaisesti. Esityksen 1. lakiehdotuksen säännöksissä, jotka koskevat henkilötietojen luovuttamista muille viranomaisille yksittäistapauksessa, on kuitenkin huomioitu ensinnäkin se, että poliisin voi olla tarpeen luovuttaa henkilötietoja salassapitosäännösten estämättä toiselle viranomaiselle rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, sekä toisaalta se, että samat tiedot voivat osoittautua asian selvittämisen yhteydessä merkityksellisiksi toisen viranomaisen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi. Vaikka poliisin selvittämän asian osalta poliisi päätyisi siihen, että asiassa ei ole syytä epäillä rikosta, alun perin rikokseksi epäilty toiminta voisi täyttää hallinnollisen rikkomuksen kriteerit. Hallinnollisen rikkomuksen selvittämistä olisi pidettävä yhteensopivana henkilötietojen käsittelynä alkuperäisen henkilötietojen keräämisen tarkoituksen kanssa, ottaen huomioon oikeuskäytännössä vakiintuneen kaksinkertaisen rangaistuksen kiellon (ne bis in idem -periaate).

Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tietoja hallussaan pitävään viranomaiseen kohdistuvalla salassapitovelvollisuudella suojataan. Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä yksityiselämän suojan kannalta, että salassa pidettävien henkilötietojen käyttö ja tietojen paljastaminen rekisterin tarkoituksen vastaisesti on rangaistavaa siten kuin rikoslaissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja henkilötietolaissa säädetään. (PeVL 4/2014 vp s. 4, PeVL 39/2009 vp, s. 3). Ehdotetun tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn ei arvioida muodostuvan perustuslain kannalta ongelmalliseksi. Säännöksissä, jotka koskevat tietojen luovuttamista muille viranomaisille, on pyritty varmistamaan, että tietojen luovuttamisen kriteerinä on voimassa olevaa henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntöä vastaavasti henkilötietojen käsittelyn välttämättömyys toisaalta rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi taikka toisaalta asianomaisen viranomaisen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi siten, että tietoja voidaan luovuttaa myös henkilörekisterin käyttötarkoituksen kanssa yhteensopivaan tarkoitukseen. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, miten tietojensaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Tällöin tietojensaanti- ja luovuttamismahdollisuus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 19/2012 vp, s. 3–5, PeVL 62/2010 vp, s. 4/I). Henkilötietojen luovuttamista koskevat kriteerit eivät muutu oleellisesti uuden EU:n tietosuojalainsäädännön voimaantulon myötä. Lakiehdotuksia valmisteltaessa on pyritty huomioimaan EU:n tietosuojalainsäädännön perustelut siitä, mitä olisi pidettävä yhteensopivana henkilötietojen käsittelynä.

Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tämä on huomioitu tarkistamalla tekniseen käyttöyhteyteen liittyvää sääntelyä. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa velvollisuus tietojen luovuttamiseen eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (PeVL 62/2010 vp, s. 3–4, PeVL 42/2010 vp, s. 3). Poliisilla on käytännössä poliisilain nojalla laajat toimivaltuudet tietojensaantiin ja näiden valtuuksien on arvioitu kattavan myös oikeuden saada poliisin tehtävän suorittamisen kannalta tarpeelliset henkilötiedot yksittäistapauksissa. Poliisin oikeudesta saada henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona säädettäisiin lakiehdotuksen 3 luvussa voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti.

Voimassa oleva EU:n tietosuojapuitepäätos mahdollistaa henkilötietojen luovuttamisen suoraan EU:n alueella sijaitseville yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille. Uusi tietosuojadirektiivi ei sisällä vastaavaa nimenomaista säännöstä, mutta ei myöskään sisällä tältä osin erityistä rajoitussäännöstä. Toisaalta direktiivin 8 artiklan 1 kohdasta johtuu, että henkilötietojen käsittely on lainmukaista ainoastaan jos ja vain siltä osin kuin se on tarpeen toimivaltaisen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi direktiivin 1 artiklan 1 kohdan tarkoitusta varten ja perustuu unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön. Lainsäädännössä olisi täsmennettävä 2 kohdan mukaan ainakin käsittelyn tavoitteet, käsiteltävät henkilötiedot ja käsittelyn tarkoitukset. Esityksen 1. lakiehdotuksen 4 lukuun ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joilla mahdollistettaisiin henkilötietojen luovuttaminen rajallisissa tilanteissa yksityisille yhteisöille ja henkilöille silloin, kun luovuttaminen on välttämätöntä poliisin tehtävän suorittamiseksi, eikä poliisin olisi mahdollista suorittaa tehtäväänsä ilman yksityisyyden suojan rajoitusta. Sääntely vastaisi voimassa olevan lain säännöksiä, lukuun ottamatta ehdotettua 4 luvun 3 §:n 1 momenttia, joka mahdollistaisi tietojen luovuttamisen tilanteissa, joissa henkilötietojen luovuttaminen on asian kiireellisyyden, vaaratilanteen, rikosten ennalta estämisen, omaisuuden omistajalleen palauttamisen tai tutkinnallisten syiden vuoksi välttämätöntä, eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin rekisteröidyn oikeutettua etua. Säännös vastaisi tarkoitukseltaan tietosuojadirektiivin 29 artiklaa, joka mahdollistaa henkilötietojen luovuttamisen yksityiselle tarkoin rajatuissa tilanteissa. Ottaen huomioon säännökseen ehdotetut rajaukset, ehdotuksen arvioidaan täyttävän perustuslain mukaiset vaatimukset sääntelyn oikeasuhteisuudesta. Se ei myöskään merkitsisi sellaista käyttötarkoitussidonnaisuuteen tehtävää poikkeusta, joka menisi pidemmälle kuin on välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi.

Lisäksi 1. lakiehdotuksen 4 luvun 4 §:ään ehdotetaan uutta säännöstä luvan voimassaoloon liittyvien henkilötietojen luovuttamisesta sellaisille yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille, joille on muualla lainsäädännössä säädetty tehtäviä, joiden suorittaminen välttämättä edellyttää luvan voimassaoloa koskevien tietojen käsittelyä. Säännös kattaisi toisaalta kaikki poliisin käsittelemät lupa-asiat ja jättäisi avoimeksi sen, mille yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille henkilötietoja saisi luovuttaa. Nämä täsmentyisivät vasta, jos asiasta säädettäisiin muualla laissa. Toisaalta oikeus tietojen luovuttamiseen olisi pykälässä rajattu ainoastaan luvan voimassaoloa koskeviin tietoihin, jolloin säännöksen arvioidaan siltä osin täyttävän henkilötietojen käsittelyä koskevan tarkkarajaisuuden vaatimuksen. Muita henkilötietoja ei voitaisi pykälän nojalla luovuttaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Tietojen luovuttamistapaa rajattaisiin lisäksi siten, että tietoja voitaisiin hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina. Ehdotetun rajauksen tavoitteena olisi rajoittaa yksityisyyden suojaan puuttuminen siihen, mikä on välttämätöntä yksityisen yhteisön tai elinkeinonharjoittajan tehtävän suorittamiseksi.

Lakiehdotuksessa säädettäisiin perustuslakivaliokunnan tulkinta huomioiden myös siitä, millä edellytyksillä henkilötietoja voidaan luovuttaa kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle. Poliisin osalta kyseessä olisi kansainvälisten järjestöjen osalta käytännössä Interpol, joka rinnastetaan EU:n tietosuojadirektiivin johdanto-osassa kansainvälisiin järjestöihin. Kun poliisin henkilörekisterin sisältämiä henkilötietoja luovutetaan vieraan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, kyseessä tulisi EU:n uuden tietosuojalainsäädännön mukaisesti olla joko alkuperäistä käsittelytarkoitusta vastaava käsittelytarkoitus taikka rekisterin käyttötarkoituksen kanssa yhteensopiva henkilötietojen käsittely, jos tästä säädetään erikseen kansallisessa tai EU:n lainsäädännössä. Säädetäessä henkilötietojen luovuttamisesta Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisten maiden toimijoille on perustuslakivaliokunta käytännössään vakiintuneesti viitannut yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY 25 artiklaan, jonka

mukaan henkilötietojen siirtämisen edellytyksenä on, että kolmannessa maassa taataan direktiivin kannalta riittävä tietosuojan taso. Vähimmäisvaatimustaso johtuu myös perustuslain 10 §:n 1 momentista. Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään katsonut, että lakiin on syytä ottaa viittaukset direktiivin ja henkilötietolain säännöksiin tietojen luovuttamisesta, jotka sisältävät muun muassa sovellettavat säännökset tietojen siirtämisestä kolmansiin maihin (PeVL 2/2008 vp, s. 3, PeVL 43/2006 vp, s. 4, PeVL 51/2002 vp, s. 3, PeVL 14/2002 vp, s. 5). Nämä korvautuisivat nyt uusilla säännöksillä, jotka sisältyvät tietosuoja-asetuksen V lukuun ja tietosuojadirektiivin täytäntöönpanevaan lakiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Komissio tulisi myös aiemmasta poiketen antamaan päätöksiä riittävän tietosuojan tasosta rikosasioihin liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta. Riittävä tietosuojan taso voisi myös perustua muihin oikeudellisesti sitoviin takeisiin. Henkilötietoja voisi luovuttaa ilman näitä takeita ainoastaan poikkeustapauksissa. Nämä säännökset sisältyisivät myös lakiehdotukseen henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (HE /2018 vp). Tietosuojadirektiivin myötä myös rekisterinpitäjän vastuu ja henkilötietojen käsittelyn valvontaa koskevat vaatimukset, jotka nykyisellään perustuvat henkilötietolakiin, korostuvat entisestään.

Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että on tarpeellista asettaa tietoja pyytävälle etukäteen vaatimus esittää selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta on pitänyt vaatimusta tarpeellisena muun muassa siksi, että henkilörekisterin pitäjä voi toimia henkilötietolain 32 §:ään perustuvien velvoitteidensa mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin todennut, että sääntely paljastaa samalla, että huomattava osa tietojen saamiseen ja luovuttamiseen kytkeytyvistä seikoista mukaan luettuna viime kädessä niiden taustalla olevien säännösten tulkitseminen jää merkittävästi riippumaan osapuolten välisistä käytänteistä. Kysymys on esimerkiksi siitä, millä tavoin tietojensaantioikeuden ulkopuolella lain mukaan olevat seikat todella jäävät luovuttamatta teknisessä käyttöyhteydessä ja miten tällöin eri yksittäistapauksissa todennetaan laissa mahdollisesti edellytetyn tietojen välttämättömyyskriteerin tai muun tarkoituksimääräen toteutuminen. Myös vastuukysymykset saattavat olla ongelmallisia (PeVL 14/2002 vp, s. 5-6).

Esityksen 1. lakiehdotuksen henkilötietojen luovuttamista koskevissa säännöksissä on pyritty huomioimaan edellä olevat perustuslakivaliokunnan huomautukset aiempaa paremmin. Voimassa olevassa poliisin henkilötietolaissa teknistä käyttöyhteyttä on käytetty ilmaisuna myös muussa kuin sen varsinaisessa merkityksessä. Epäilyjen tietojärjestelmän osalta tekninen käyttöyhteys on voimassa olevassa laissa tiukasti rajattu myös niiden poliisin henkilöstöön kuuluvien käyttäjien osalta, joilla olisi oikeus tekniseen käyttöyhteyteen. Sen sijaan muiden tietojärjestelmien osalta teknisestä käyttöyhteydestä säädetään ainoastaan tietojen luovuttamista ja tiedonsaantioikeutta koskevissa säännöksissä. Tekninen käyttöyhteys menee tiedonluovutuskeinona ja yksityisyyden suojan rajoitustoimenpiteenä pidemmälle kuin erilliseen tietopyyntöön perustuva luovutus, ja rekisterinpitäjällä olisi vastuu henkilötietojen asianmukaisen suojan varmistamisesta riippumatta henkilötietojen luovutustavasta. Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi voimassa olevan lain tavoin yksityiskohtaiset säännökset siitä, mille viranomaisille ja mihin käsittelytarkoituksiin henkilötietoja voitaisiin luovuttaa. Rekisterinpitäjän valvontavastuun toteuttamiseksi rekisterinpitäjän olisi jatkossakin erikseen arvioitava, millä edellytyksillä tekninen käyttöyhteys voitaisiin avata, jolloin rekisterinpitäjä voisi myös varmistaa vastuukysymykset organisaatioluvalla tai sopimuksella. Niissä tilanteissa, joissa poliisin olisi tarpeen luovuttaa henkilötietoja yksittäistapauksissa ilman teknistä käyttöyhteyttä, henkilötietojen luovuttaminen ehdotetaan sidottavaksi siihen, mikä on välttämätöntä. Toisaalta säännöksiä ei ehdoteta sidottavaksi yksittäisiin poliisin

henkilörekistereihin, joista henkilötietoja luovutettaisiin. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan vastaavan perusoikeussääntelyn vaatimusta siitä, että yksityisyyden suojan rajoittamisen tulee olla välttämätöntä ja oikeasuhtaista.

Teknisten käyttöyhteyksien lisäksi poliisilla on käytössä rekisterien viitetietoihin kohdistuvia osumahakuja, jotka ovat lähtökohtaisesti merkityksellisiä perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattun henkilötietojen suojan ja yksityiselämän suojan kannalta, huomioiden erityisesti, että rekistereistä voitaisiin luovuttaa arkaluonteisia henkilötietoja, joita olisivat sormenjälkitiedot ja DNA-tiedot. Esityksen 1. lakiehdotuksella pantaisiin täytäntöön voimassa olevan lain tavoin Prümin sopimus sekä Prüm-päätös. Näiden mukaiseen tiedonvaihtoon liittyy kolme tiedonvaihtojärjestelmää, jotka perustuvat hajautettuun osumahakuun (ajoneuvorekisteritiedot, sormenjäljet ja DNA-jäljet). Perustuslakivaliokunta on aiemmin ottanut kantaa näihin järjestelmiin. (PeVL 56/2006 vp)

Poliisin käytössä olevat osumahakujärjestelmät eivät perusta itsenäistä toimivaltaa toisen jäsenvaltion rekisterin tietojen keräämiseen tai tallentamiseen, vaan toimivalta osumatietojen kohteena olevien henkilötietojen luovuttamiseen määräytyy kunkin jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan. Henkilötietojen suojan kannalta olennaista on lisäksi, että poliisilla olisi pääsy vain sellaisiin ajoneuvorekisterin, sormenjälkirekisterin ja DNA-rekisterin viitetietoihin, joita ei olisi mahdollista yhdistää suoraan yksittäiseen henkilöön. Harkinta henkilötietojen luovuttamisen osalta myös säilyisi aina poliisilla. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt tuntemerkkitietoja sisältävään poliisin henkilörekisteriin kohdistuvaan osumatiedonhakuun liittyviä sopimusmääräyksiä ongelmallisina perustuslain 7 ja 10 §:n kannalta (PeVL 56/2006 vp, s. 4). Myös Prümin sopimuksen korvaavat Prümin päätökset pitivät voimassa edelleen hajautettuun tiedonhakuun perustuvat osumahakujärjestelmät. Toisaalta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että rikosprosessiin liittyvää modernia tieteellistä teknologiaa ei saisi käyttää millä tahansa perusteella ilman, että tällaisen teknologian etuja punnitaan huolella suhteessa niiden vaikutuksiin yksityiselämän suojaan (*S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, tuomion kohta 112). Perustuslakivaliokunta on myös äskettäin ottanut kantaa tällaisen henkilötietojen käsittelyn osalta keskitetyn teknologisen ratkaisun osalta ja kiinnittänyt huomiota siihen, että keskitetty järjestelmä merkitsisi erityistä tarvetta huolehtia järjestelmään talletettavien henkilötietojen suojaamisesta väärinkäytön vaaroilta ja kaikenlaiselta tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä (PeVL 29/2016 vp, ks. myös Schrems C-362/14, kohta 91, Digital Rights Ireland C-293/12 ja C-594/12, kohdat 54 ja 55). Myös osumahakuun liittyvien henkilötietojen ja lokitietojen käsittelyn valvonnasta tulisi kuitenkin huolehtia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain mukaisesti. Ehdotetuissa säännöksissä Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen liittyvästä tiedonvaihdosta säilytettäisiin nykytila EU-lainsäädännön asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi. Säännöksissä ei tältä osin ehdoteta mentävän pidemmälle kuin on välttämätöntä täytäntöönpanon kannalta. Säännöksissä selvennettäisiin kuitenkin, mitä säännöksiä olisi sovellettava osumatiedon jälkeiseen tiedonvaihtoon. Ehdotetut säännökset eivät merkitsisi kavennusta yksityisyyden suojaan suhteessa EU-lainsäädäntöön.

Matkustajarekisteridirektiivi

Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan rajoittamista merkitsisi myös 2. lakiehdotuksessa tarkoitettu matkustajarekisteritietojen käsittely. Lakiehdotuksella pantaisiin täytäntöön EU:n matkustajarekisteridirektiivi. Perustuslakivaliokunta on todennut, että sen valtiosääntöisiin tehtäviin ei kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (PeVL 51/2014 vp). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin

Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. myös PeVL 44/2016 vp, s. 4, PeVL 51/2014 vp, s. 2/II ja niissä viitattu lausunnot). Valiokunnan mielestä tämä edellyttää, että hallituksen esityksessä selostetaan asianmukaisesti valtioneuvoston käsitys kansallisen liikkumavaran alasta (ks. myös PeVL 44/2016 vp, s. 4).

Matkustajarekisteridirektiivin 1 artiklan 1 kohdan a alakohta asettaa jäsenvaltioille velvollisuuden soveltaa direktiiviä EU:n ulkopuolisten lentojen matkustajarekisteritietojen toimittamiseen. Artiklan 2 kohta rajoittaa direktiivin mukaisesti kerättyjen käytön koskemaan vain terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä niitä koskevia syytetoimia. Direktiivin 2 artiklasta ilmenee että jäsenvaltio voi soveltaa matkustajarekisteridirektiiviä myös EU:n sisäisiin lentoihin, joko kaikkiin tai vain valikoituihin sisäisiin lentoihin, ja jättää siten soveltamisen EU:n sisäisten lentojen osalta kansalliseen harkintaan. Direktiivin soveltamisala on rajoitettu koskemaan pelkästään lentoliikenteen harjoittajia. Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain voimassa olevan 3 luvun 13 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan poliisilla on jo oikeus saada rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä tietoja matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä. Direktiivistä poiketen voimassa oleva säännös koskee kaikkia liikenteenharjoittajia ja mahdollistaa jo nykyisellään tietojen luovuttamisen teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai tietojoukkona. Toisaalta voimassa olevan säännöksen mukaisessa matkustajatietojen toimittamisessa on kyse yksittäistapauksiin liittyvästä tietojen toimittamisesta, eikä liikenteenharjoittajilla ole velvollisuutta toimittaa matkustajaluetteloita systemaattisesti ja laajamittaisesti.

Esityksen 2. lakiehdotuksen mukaan lentoliikenteen harjoittajan olisi toimitettava ehdotetun pykälän 1 momentissa tarkoitetut tiedot pääsääntöisesti kaikista Euroopan unionin ulkopuolisista ja Euroopan unionin sisäisistä saapuvista ja lähtevistä lennoista. Ehdotettu uusi matkustajatietoyksikkö voisi käsitellä matkustajarekisteritietoja sellaisten henkilöiden tunnistamiseksi, joilla voi olla osallisuutta terrorismirikoksiin tai vakavaan rikollisuuteen. Käytännössä direktiivin täytäntöönpano tarkoittaisi kuitenkin laajamittaista matkustajien tietojen käsittelyä, joka ei henkilötietoja yksiköille luovutettaessa rajoittuisi pelkästään rikolliseen toimintaan osallisuudesta epäiltyihin henkilöihin, vaan koskisi kaikkien matkustajien henkilötietoja, jotka matkustajat ovat antaneet lentoyhtiölle lippuvarauksen tekemisen yhteydessä. Lakiehdotuksessa täsmennettäisiin henkilötiedot, jotka lentoliikenteen harjoittajien olisi luovutettava matkustajatietoyksiköille Euroopan unionin ulkopuolisista ja Euroopan unionin sisäisistä saapuvista ja lähtevistä lennoista. Matkustajarekisteritietoja saisi säilyttää poliisin ylläpitämässä henkilörekisterissä viiden vuoden ajan, mutta tiedot olisi peitettävä kuuden kuukauden kuluttua niiden vastaanottamisesta. Yksityisyyden suojaa korottavina näkökohtina lakiehdotuksessa olisivat direktiivin mukaisesti lisäksi se, että henkilötietojen vertailu muihin poliisin henkilörekistereihin rajoitettaisiin koskemaan terrorismirikosten ja muun vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä, ja se, että ainoastaan tarkoitukseen perustetulla yksilöllä ja siihen erityisesti nimetyillä virkamiehillä olisi oikeus henkilötietojen vertailuun. Poliisin henkilörekisteriin talletettuja matkustajarekisteritietoja ei saisi käyttää muuhun tarkoitukseen. Lakiehdotus sisältäisi myös arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan rajoituksen.

Ensinnäkin 1. lakiehdotuksen 3 luvun 1 §:n 1 momentin 16 kohdan säännös, joka vastaisi voimassa oleva lain säännöstä, merkitsisi laajennusta suhteessa matkustajarekisteridirektiivin soveltamisalaan, millä on merkitystä yksityiselämän suojan kannalta. Matkustajarekisteridirektiivi ei vaikuta jäsenvaltioiden mahdollisuuteen säätää kansallisessa laissaan sellaisten PNR-tietojen keräämistä ja käsittelyä koskevasta järjestelmästä, jotka ovat peräisin muilta kuin lentoliikennettä

harjoittavilta talouden toimijoilta, kuten matkatoimistoilta ja matkanjärjestäjiltä, jotka suorittavat matkoihin liittyviä palveluja, mukaan lukien lentojen varaaminen, joita varten ne keräävät ja käsittelevät PNR-tietoja, taikka muilta kuin direktiivissä tarkoitetuilta liikenteenharjoittajilta, kunhan kyseinen kansallinen laki on unionin oikeuden mukainen. Voimassa olevan lain säännöstä, joka on hyväksytty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella, ei ehdoteta muutettavaksi. Toisaalta erityisesti lentoliikenteen harjoittajien toimittamien tietojen osalta sääntely laajenisi direktiivin täytäntöönpanon myötä 2. lakiehdotuksen mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on voimassa olevan säännöksen käsittelyn yhteydessä kiinnittänyt huomiota siihen, että jo tuolloin ehdotettu säännös on pykälän johdantolauseesta johtuen väljä, ja katsonut, että ehdotetun 16 kohdan alkua olisi perusteltua täsmentää koskemaan tarpeellisia tietoja "terrorismirikosten tai vakavan rajat ylittävän rikollisuuden estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi". Säännös on kuitenkin soveltamisalaltaan jossain määrin laajempi, ja poliisilla on oikeus vastaanottaa tietoja matkustajaa ja henkilökuntaa koskevista rekistereistä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi. Toisaalta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että voimassa olevaan lakiin lisätty oikeus on sinänsä varsin suppea, ja se koskee vain poliisin oikeutta saada esitettyjä tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Tietojen käsittely määräytyisi muiden henkilötietojen käsittelyä poliisitoimessa koskevien lain säännösten mukaan. Perustuslain 10 §:n 1 momentin henkilötietojen suojan kannalta perustuslakivaliokunta piti merkityksellisenä myös sitä, ettei tiedoista muodostettaisi omaa henkilörekisteriä ja pääsyoikeus saatuihin tietoihin tultaisiin rajoittamaan erillisen matkustajatietoyksikön käyttöön. (PeVL 42/2014 vp)

Toiseksi 2. lakiehdotus merkitsisi yksityiselämän suojan kavennusta suhteessa lainsäädännön nykytilaan. Voimassa olevasta sääntelystä poiketen direktiivin täytäntöönpano tarkoittaisi uuden henkilörekisterin perustamista. Direktiivi kuitenkin edellyttää rekisterin perustamista matkustajarekisteritietojen säilyttämiseksi, eikä jäsenvaltioille jätetä direktiivissä tältä osin liikkumavaraa. Lakiehdotus sisältää yksityiskohtaiset säännökset matkustajarekisteritietojen käsittelystä ja luovuttamisesta edelleen rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi muille poliisin yksiköille, toimivaltaisille viranomaisille, Europolille ja kolmansiin maihin. Direktiivi ei toisaalta vaikuttaisi antavan lainsäätäjälle liikkumavaraa myöskään siltä osin, minkä rikosten torjuntaa lainsäädännön olisi koskettava, mistä syystä lakiehdotus rajattaisiin koskemaan terrorismirikoksia ja muita vakavia rikoksia. Direktiivi kuitenkin jättää kansalliselle lainsäätäjälle liikkumavaraa siltä osin, mitkä kansalliset rekisterit katsottaisiin direktiiveissä tarkoitetuiksi terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden ennalta estämisen, paljastamisen, tutkinnan sekä tällaisiin rikoksiin liittyvien syytetoimien kannalta olennaisiksi tietokannoiksi, joihin matkustajarekisteritietoja olisi vertailtava. Matkustajatietoyksikölle ehdotetaan laajaa oikeutta vertailla vastaanottamiaan matkustajarekisteritietoja automatisoidusti toimivaltaisten viranomaisten rikostutkinnan, rikostiedustelun, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamisen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tarkoituksessa talletettuihin tietoihin, 1. lakiehdotuksen 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettuihin suojelupoliisin käsittelemiin henkilötietoihin, sekä 1. lakiehdotuksen 1 luvun 3 §:n 2 kohdassa tarkoitetun Schengenin tietojärjestelmän sekä kansainvälisen rikospoliisijärjestön (I.P.C.O. - Interpol) tietokantoihin talletettuihin tietoihin. Säännös kattaisi lähtökohtaisesti ilman rajoituksia kaikki 1. lakiehdotuksen 2 luvussa tarkoitettuihin rikosasioihin ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyviin käsittelytarkoituksiin käytettävät tietokannat. Yksityiselämän suojaan kohdistuvan rajoituksen kannalta olisi siten merkitystä myös sillä, mitä tietosisältöjä nämä tietokannat sisältäisivät.

Sekä 1. lakiehdotuksen 3 luvun 1 §:n 1 momentin 16 kohdan säännöksen että 2. lakiehdotuksen matkustajarekisteritietojen käsittelyn olisi oltava oikeassa suhteessa niillä tavoiteltuihin erityisiin turvallisuustavoitteisiin nähden. Direktiivin sisältämät rajaukset ehdotetaan pantavaksi kaikilta osin

täytäntöön, mukaan lukien henkilötietojen säilyttäminen ja peittäminen sekä niiden käytön rajoitukset, ottaen myös huomioon EU:n tuomioistuimen lausunnossa esiin nostetut näkökohdat asiassa C- 1/15 (Unionin tuomioistuimen lausunto (suuri jaosto) 26.7.2017 – Euroopan parlamentti). Toisaalta 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan käytettäväksi direktiivin sallimaa mahdollisuutta laajentaa lainsäädäntö koskemaan myös EU:n sisäisiä lentoja, ja 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säilytettäväksi direktiivin mahdollistama kansallinen muita liikenteenharjoittajia koskeva sääntely, joka kuitenkin rajattaisiin voimassa olevan lain tavoin koskemaan yksittäistapauksia. Ottaen huomioon tarpeet torjua rajat ylittävää terrorismi- ja muuta vakavaa rikollisuutta tehokkaasti, laajennuksia pidetään välttämättöminä rikosentorjunnan tavoitteiden saavuttamiseksi.

Esityksen 2. lakiehdotuksen osalta henkilötietojen luovuttamista koskevat säännökset olisivat yksityiskohtaisia. Erityisesti henkilötietojen luovuttaminen lentoliikenteen harjoittajilta poliisille merkitsisi laajamittaista henkilötietojen käsittelyä, ja henkilötietojen luovuttaminen tapahtuisi teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Lisäksi matkustajatietoyksikkö saisi luovuttaa henkilötietoja muille toimivaltaisille viranomaisille, EU:n jäsenvaltioiden matkustajatietoyksiköille, Europolille ja kolmansiin maihin. Henkilötietojen luovuttamista koskevan sääntelyn osalta ei ehdoteta direktiivin edellyttämää tasoa pidemmälle menevää sääntelyä. Henkilötietojen luovuttamisen katsotaan siten täyttävän direktiivissä edellyttämän oikeasuhtaisuuden vaatimuksen.

Esityksen 2. lakiehdotuksessa rekisteröidyn tarkastusoikeutta ehdotetaan rajoitettavaksi siltä osin kuin olisi kyse matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksia koskevista tiedoista (vertailutiedot). Sen sijaan rekisteröidyllä olisi tarkastusoikeus niihin henkilötietoihin, jotka lentoliikenteen harjoittajat ovat luovuttaneet poliisille. Ottaen huomioon, että kyse olisi samoista henkilötiedoista, jotka on talletettu lentoliikenteen harjoittajan matkustajarekisteriin, tarkastusoikeuden rajoittamiselle ei olisi perusteita. Siltä osin kuin kyse olisi esimerkiksi rikostiedustelua varten luovutetuista henkilötiedoista, tarkastusoikeuden rajoittaminen määräytyisi 1. lakiehdotuksen säännösten mukaisesti. Tietosuojavirasto voisi tarkastaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden vertailutietojen osalta. Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen ei siten menisi pidemmälle kuin on välttämätöntä rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

4.2 Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:ssä ilmaistaan yleinen yhdenvertaisuuslauseke, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yleistä yhdenvertaisuuslauseketta täydentää syrjinnän kielto.

Yleinen yhdenvertaisuuslauseke kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Lausekkeella ei kuitenkaan edellytetä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Perustuslakivaliokunta onkin vakiintuneesti todennut, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 2/2011 vp, s. 2, PeVL 64/2010 vp, s. 2, PeVL 35/2010 vp, s. 2, PeVL 5/2008 vp, s. 5, PeVL 38/2006 vp, s. 2, PeVL 1/2006 vp, s. 2, PeVL 15/2001 vp, s. 3). Keskeistä on, voidaanko kulloisetkin erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (PeVL 46/2006 vp, s. 2, PeVL

16/2006 vp, s. 2, PeVL 73/2002 vp). Valiokunta on eri yhteyksissä johtanut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimuksen, että erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä ne saa muodostua kohtuuttomiksi (Ks. esim. PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3, PeVM 11/2009 vp, s. 2, PeVL 18/2006 vp, s. 2.) Perustuslain 6 §:n 2 momentissa on luettelo eräistä kielletyistä erotteluperusteista. Luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä. Erikseen mainittuihin kiellettyihin erotteluperusteisiin rinnastetaan muut henkilöön liittyvät syyt. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on erottelun hyväksyttävyyden lisäksi kiinnitetty huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (PeVL 38/2006 vp, s. 3 ja PeVL 23/2012 vp, s. 2). Poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevat toimenpiteet eivät saisi johtaa syrjivään kohteluun.

Esityksen 2. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentti sisältäisi nimenomaisen kiellon, jonka mukaan matkustajarekisteritietojen vertailuun sovellettavat arviointikriteerit eivät saisi perustua henkilön rotuun tai etniseen alkuperään, poliittisiin mielipiteisiin, uskonnolliseen tai filosofiseen vakaumukseen, ammattiliiton jäsenyyteen eivätkä terveydentilaa, sukupuolielämää tai sukupuolista suuntautuneisuutta koskeviin tietoihin. Esityksen 2. lakiehdotuksessa on siten huomioitu perustuslain mukainen syrjinnän kieltö. Säännöksellä pantaisiin samalla 2. lakiehdotuksen osalta täytäntöön tietosuojadirektiivin vastaava kieltö sellaisesta etnisestä profiloinnista, joka voisi johtaa syrjintään.

Erityisesti arkaluonteisten henkilötietojen keräämistä koskevilla velvoitteilla on merkitystä arvioitaessa yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumista. Poliisi voi joutua käsittelemään rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi laajastikin sellaisia arkaluonteisia henkilötietoja, jotka voisivat pahimmillaan johtaa perustuslain vastaiseen syrjintään. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi rikoksesta epäillyn kansallinen tai etninen alkuperä tai terveydentilaa koskevat tiedot taikka geneettiset tiedot (DNA-jäljet) sekä sormenjälkitiedot. Perustuslain yhdenvertaista kohtelua koskevan vaatimuksen kannalta merkityksellinen olisi 2. lakiehdotuksen tarkoittaman henkilötietojen vertailun lisäksi erityisesti ehdotettu laajennus ulkomaalaislain 131 §:n nojalla kerättyjen sormenjälkien hyödyntämiseen. Ehdotus poikkeaisi passin sormenjälkien hyödyntämismahdollisuudesta siltä osin kuin on kyse vakavista rikoksista.

Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta varmistaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutuminen henkilötietojen käsittelyssä (ks. PeVL 33/2016 vp, s. 5 ja siinä viitatu lausunnot). Valiokunta on erityisesti biometristen tunnistetietojen käsittelyn kansallisen sääntelyn arvion yhteydessä korostanut, että tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on laajojen biometrisiä tunnisteita sisältävien rekisterien yhteydessä syytä suhtautua kielteisesti. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta on valiokunnan mielestä voitu tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiä luonnehdittavia poikkeuksia. Sääntely ei ole saanut johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. esim. PeVL 47/2010 vp, s. 3/II). Passirekisterin sormenjälkitietojen käyttämisen sallimista tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamisessa on voitu perustuslakivaliokunnan mielestä pitää sellaisena käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamisena, jota saatetaan vielä luonnehtia valiokunnan edellyttämällä tavalla täsmälliseksi ja vähäiseksi (PeVL 47/2010 vp). Sen sijaan perustuslakivaliokunta on pitänyt ongelmallisena Eurodac-järjestelmän alkuperäisen käyttö- ja tallettamistarkoituksen laajentamista lainvalvontatarkoituksiin (ks. PeVL 14/2017 vp, PeVL 33/2016 vp, PeVL 21/2012 vp). Perustuslakivaliokunta on myös aiemmassa ulkomaalaislain muuttamista koskevassa lausunnossaan edellyttänyt ulkomaalaislain 131 §:n perusteella poliisin rekisteriin kansallisesti talletettavien sormenjälkitietojen käytön rajoittamista niiden keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen, jotta lakiehdotus voitaisiin käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin perustanut lausuntonsa siihen, että ehdotetun ulkomaalaislain 131 §:n perusteella rekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttämiseen

olisi sovellettu henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 16 §:ää, joka olisi mahdollistanut sormenjälkitietojen käyttämisen laajasti ja selvästi niiden keräämis- ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin. Perustuslakivaliokunta piti selvänä, että kysymys ei olisi ollut valiokunnan tällaisessa tapauksessa edellyttämästä käyttötarkoitussidonnaisuuteen tehdystä täsmällisestä ja vähäisestä poikkeuksesta. Lisäksi sääntely vaikutti perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan tiettyihin ulkomaalaisryhmiin kohdistuvana arveluttavalta perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännösten näkökulmasta. (PeVL 47/2010 vp)

Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan edellä mainitussa lausunnossaan esittämät huomautukset, ulkomaalaislain 131 §:n nojalla otettavien ulkomaalaisen sormenjälkien hyödyntämistä ei ehdoteta sidottavaksi yleisesti sovellettaviin yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin, jotka vastaavat voimassa olevan poliisin henkilötietolain 16 §:n mukaisia kriteerejä. Sen sijaan 1. lakiehdotukseen on sisällytetty erillinen säännös, ehdotettu 2 luvun 11 §:n 5 momentti, jossa sormenjälkien käsittelyä rajattaisiin tarkemmin siten, että kyse olisi vähäisemmästä poikkeuksesta niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Poikkeus merkitsisi puuttumista perustuslain turvaaman yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumiseen kansalaisuuden perusteella. Ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan suhteellisuusperiaatteen, 2 luvun 11 §:n 5 momentin mukainen poikkeus rajattaisiin kuitenkin siten, että 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi kerättyjä sormenjälkitietoja saisi käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen vain samoin edellytyksin kuin passin sormenjälkitietoja sekä silloin, kun tietojen käyttäminen on välttämätöntä Eurodac-asetuksessa tarkoitettujen terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Poikkeuksen tavoitteena olisi suojata yleistä järjestystä ja turvallisuutta, jolla on vakavien rikosten osalta kiinteä yhteys valtion turvallisuuden ylläpitämiseen. Ehdotettua laajennusta pidetään välttämättömänä kansallisen turvallisuuden ja yleisen turvallisuuden suojaamiseksi, ja sen arvioidaan olevan oikeassa suhteessa suojattavaan painavaan yhteiskunnalliseen etuun nähden. Oikeus tiedon käyttöön olisi myös vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen tiedon käyttöä välttämättä edellyttää. Poikkeus olisi siten tarkkarajainen perustuslain tulkintakäytännön edellyttämällä tavalla.

Poliisilla on ulkomaalaislain 131 §:n nojalla oikeus ottaa tuntomerkkítiedot valtion turvallisuuden varmistamiseksi. Valtiolla on Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkintakäytännön mukaan laaja harkintamarginaali sen osalta, mitkä toimenpiteet ovat välttämättömiä valtion turvallisuuden varmistamiseksi. Sen varmistamiseksi pidetään tärkeänä muun muassa sen selvittämistä, ketä on syytä epäillä valtion turvallisuutta vaarantavan rikoksen tekemisestä tai sellaisen suunnittelusta. Biometristen sormenjälkitietojen käsittely rajattaisiin koskemaan niitä tilanteita, joissa henkilön tunnistaminen niiden avulla olisi välttämätöntä. Terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä olisi 1. lakiehdotuksen mukaan pidettävä valtion turvallisuuden varmistamisen kanssa yhteensopivana henkilötietojen käsittelytarkoituksena. Ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettu valtion turvallisuuden suojaaminen liittyy toisaalta poliisin laissa säädettyyn ulkomaalaisvalvontatehtävään ja toisaalta suojelupoliisin tehtäviin kansallisen turvallisuuden ylläpitämisessä. Rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti terroristisessa tarkoituksessa tehdyn teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa valtiolle. Terroristisiin tekoihin ehdotetaan rinnastettavaksi muut vakavat rikokset, joita voivat olla mainitussa rikoslain säännöksessä tarkoitetut rikokset silloin, kun terroristinen tarkoitus puuttuu. Valtiolla on katsottu ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä olevan laaja harkintamarginaali muun muassa sen arvioimiseksi, onko yksityisyyden suojan rajoittaminen välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi (*Leander v. Ruotsi*, 26.3.1987, tuomion kohta 59). Harkintamarginaaliin liittyy kuitenkin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenevä kontrolli. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on suhtautunut pidätyvämmiin yhdenvertaista kohtelua koskevan perusoikeuden rajoittamiseen. Sen tulkintakäytännön mukaan 14 artiklan mukaisten oikeuksien

rajoittamiselle kansalaisuuden perusteella tulee olla painavat perusteet, vaikka valtiolla olisi harkintamarginaali (*Andrejeva v. Latvia*, 18.2.2009, tuomion kohdat 88–91) Ehdotetun yksityiselämän suojan rajoituksen, jolla puututtaisiin samalla yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumiseen, arvioidaan olevan 1. lakiehdotuksen mukaisesti välttämätön demokraattisessa yhteiskunnassa rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen ja valtion turvallisuuden ylläpitämisen tavoitteiden saavuttamiseksi. Rajoituksen ei arvioida menevän pidemmälle kuin on välttämätöntä rikolliseen toimintaan liittyvien henkilöiden tunnistamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että sormenjälkien alkuperäistä käsittelytarkoitusta vastaava tarkoitus voisi sinänsä liittyä myös tarkasti määriteltujen rikosten estämiseen ja selvittämiseen, mutta ainoastaan siinä laajuudessa kuin tällä toiminnalla on kiinteä yhteys alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen (PeVL 47/2010 vp). Ottaen huomioon valtion turvallisuuden suojaamisen yhtenä ulkomaalaislain 131 §:n perusteella talletettujen tuntomerkkien yhtenä alkuperäisenä käyttötarkoituksena, ja terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten luonteen yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä valtion turvallisuutta vaarantavina rikoksina, ehdotetulla rajoituksella olisi kiinteä yhteys henkilötietojen alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Ehdotettu säännös on myös rajattu koskemaan kyseisten rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä, eivätkä ehdotetut yksityiselämän suojaa rajoittavat toimenpiteet eivät mene pidemmälle kuin on välttämätöntä. Sormenjäljet ovat usein ainoa luotettava tapa tunnistaa henkilö erityisesti silloin, kun kyse on henkilöstä, joka ei ole Suomen kansalainen, mistä syystä rajoitusta pidetään välttämättömänä myös yhdenvertaisuusperiaatteen osalta. Ehdotettua säännöstä sovellettaessa olisi kuitenkin huomioitava, että se ei saa johtaa syrjintään. Sormenjälkiä hyödynnettäisiin myös vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä henkilön tunnistamiseksi. Esityksen 1. lakiehdotusta olisi pidettävä tältä osin perustuslain vaatimusten mukaisina.

4.3 Hallinnolliset seuraamukset ja muutoksenhaku

Perusoikeuksien suoja koskee lähtökohtaisesti luonnollisia henkilöitä. Perusoikeudet voivat kuitenkin suojata oikeushenkilöä välillisesti silloin, kun oikeushenkilön asemaan puuttuminen saattaa merkitä kajoamista oikeushenkilön taustalla olevan yksilön oikeuksiin (HE 309/1993 vp, s. 21–25). Oikeushenkilön aseman kannalta merkityksellinen on esityksen 2. lakiehdotus, erityisesti siltä osin kuin on kyse lentoliikenteen harjoittajien toiminnan yhteydessä tapahtuvaan laissa säädetyn velvollisuuden laiminlyöntiin liittyvistä seuraamuksista ja mahdollisuudesta hakea muutosta viranomaisen hallintopäätökseen. Laiminlyönnin taustalla voisi myös olla yksittäinen henkilö, vaikka seuraamus määrättäisiin oikeushenkilölle. Esityksen 2. lakiehdotukseen sisältyisi lentoliikenteen harjoittajille asetettava velvollisuus toimittaa matkustajatietoyksikölle maksutta matkustajarekisteritiedot sekä Euroopan unionin ulkopuolisista että Euroopan unionin sisäisistä saapuvista ja lähtevistä operoimistaan lennoista siltä osin kuin niitä on kerätty tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä sekä mahdolliset matkustajia koskevat ennakkotiedot, mikäli niitä on kerätty. Laissa säädettäisiin myös siitä, millä tavalla tiedot olisi pääsääntöisesti toimitettava. Sen lisäksi, että tiedot olisi toimitettava sähköisesti, lentoliikenteen harjoittajilta edellytettäisiin erityisen teknisen yhteyden käyttämistä ja systemaattista tietojen toimittamista kunkin EU:n ulkorajat ylittävän lennon osalta. Lentoliikenteen harjoittajat ovat tähän saakka toimittaneet matkustajarekisteritietoja poliisille ainoastaan yksittäisen pyynnön perusteella. Lentoliikenteen harjoittajalle, joka rikkoo säädetyn matkustajarekisteritietojen toimittamisvelvollisuuden, voitaisiin määrätä seuraamusmaksu (lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu). Seuraamusmaksu voitaisiin määrätä kutakin sellaista lentoa kohden, jolta ei ole toimitettu matkustajarekisteritietoja tai ne olisi toimitettu ilmeisen puutteellisesti.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan lainvastaisesta teosta määrättävä seuraamusmaksu ei ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu vaan rangaistusluonteinen taloudellinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen rahamääräisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 4/2001 vp, s. 7, PeVL 32/2005 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2, PeVL 17/2012 vp s. 6). Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Laissa on perustuslakivaliokunnan mukaan täsmällisesti ja selkeästi määriteltävä seuraamuksen ja sen suuruuden perusteista ja oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 32/2005 vp, s. 2-3, PeVL 55/2005 vp, s. 2, PeVL 57/2010 vp, s. 2, PeVL 17/2012 vp s. 6). Perustuslakivaliokunta on todennut, että vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, tarkkuuden yleistä vaatimusta ei kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (PeVL 9/2012 vp, s. 2, PeVL 57/2010 vp, s. 2 ja PeVL 74/2002 vp, s. 5). Esityksen 2. lakiehdotuksessa säädettäisiin yksityiskohtaisesti perusteista, joilla seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, sen suuruudesta sekä maksun täytäntöönpanosta ja muutoksenhausta.

Sanktioita koskevan sääntelyn tulee perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan olla myös oikeasuhtaista (PeVL 58/2010 vp, s. 6/I, PeVL 11/2009 vp, s. 7-8, PeVL 12/2006 vp, s. 2-3, PeVL 74/2002 vp, s. 5). Oikeasuhtaisuuteen liittyy muun muassa kysymys lievien laiminlyöntien sanktioinnista (PeVL 58/2010 vp, s. 6, PeVL 12/2006 vp, s. 2-37). Matkustajarekisteridirektiivi edellyttää, että seuraamukset ovat tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia. Esityksen 2. lakiehdotuksessa esitetään säädettävän poliisille oikeus määrätä seuraamusmaksu, jonka enimmäismäärä olisi 3 000 euroa lentoa kohden. Ehdotetussa säännöksessä kyse ei olisi suuruudeltaan huomattavasta sanktiosta, vaikka se määräytyisikin kunkin yksittäisen toimittamatta jätetyn matkustajaluettelon perusteella. Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksua ei määrättäisi, jos virhe matkustajarekisteritietojen toimittamisessa olisi tapahtunut kaikki olosuhteet huomioon ottaen anteeksiannettavasta huomaamattomuudesta tai maksun määrääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen muutoin kohtuutonta. Seuraamusmaksua ei myöskään voitaisi määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa, tai jolle olisi samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio tai jolle olisi määrätty ulkomaalaislain (301/2004) 179 §:n mukainen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 20 §:n rikkomisesta. Ehdotettua seuraamusmaksua voidaan siten pitää oikeasuhtaisena perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Hallinnollisen sanktion määräämistä koskevaan päätökseen on voitava hakea muutosta. Mahdollisuus hakea muutosta viranomaisen päätökseen voi olla tarpeen viranomaisen toiminnan asianmukaisuuden ja muun tasapuolisuuden varmistamiseksi (PeVL 32/2012 vp, s. 4-5, PeVL 10/2009 vp, s. 4, PeVL 55/2002 vp, s. 4, PeVL 47/2002 vp, s. 4, PeVL 46/2002 vp, s. 9) samoin kuin soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi (PeVL 30/2005 vp, s. 5, PeVL 13/2005 vp, s. 3-4, PeVL 33/2000 vp, s. 3), vaikka käsillä ei olisikaan yksilön oikeutta tai velvollisuutta koskeva asia. Kun muutoksenhaun kohteena on julkisen vallan käyttöön perustuva päätös hallinnollisen seuraamuksen määräämisestä, on muutoksenhaku yleensä järjestettävä hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti (PeVL 4/2005 vp, s. 3/II). Oikeusturvajärjestelyjen asianmukaisuutta arvioitaessa on kiinnitetty huomiota myös siihen, voidaanko hallinnollinen sanktio panna täytäntöön muutoksenhausta riippumatta (PeVL 4/2004 vp, s. 7). Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu

päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Lentoliikenteen harjoittajalla olisi oikeus tulla kuulluksi ennen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä. Laissa säädettäisiin myös muutoksenhausta. Lain nojalla maksettavaksi määrätty seuraamusmaksu pantaisiin täytäntöön siinä järjestyksessä kuin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään. Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksuun haettaisiin muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Ottaen huomioon lentoliikenteen harjoittajille säädettävät oikeusturvan takeet, ehdotusta ei olisi pidettävä perustuslain mukaisen oikeusturvan kannalta ongelmallisena.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

1.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Sovellettamisala

Tässä laissa säädetään poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen poliisille kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen kokonaan tai osittain automatisoidusta käsittelystä sekä muusta henkilötietojen käsittelystä, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Henkilötietojen käsittelyyn rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemiseksi tai tällaisten uhkien ehkäisemiseksi sovelletaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (/), jollei tässä laissa toisin säädetä.

Muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (tietosuoja-asetus) sekä tietosuojalakia (/), jollei tässä laissa toisin säädetä.

Hätäkeskustietojärjestelmästä säädetään hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa (692/2010) ja ulkomaalaisrekisteristä ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997).

Henkilötietojen salassapitoon ja vaitiolovelvollisuuteen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

3 §

Määritelmät

Sen lisäksi mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 3 §:ssä ja tietosuoja-asetuksen 4 artiklassa säädetään määritelmistä, tässä laissa tarkoitetaan:

1) *Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjalla* toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1987/2006, toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä tehtyä neuvoston päätöstä 2007/533/YOS sekä ajoneuvojen rekisteröintitodistusten myöntämisestä vastaavien jäsenvaltioiden yksiköiden pääsyn sallimisesta toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmään (SIS II) annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1986/2006;

2) *Schengenin tietojärjestelmällä* Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjassa määriteltyä toisen sukupolven tietojärjestelmää (SIS II);

3) *Schengenin tietojärjestelmän kansallisella järjestelmällä* Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjassa tarkoitettua N. SIS II -järjestelmää;

4) *Schengen-valtiolla* Schengenin tietojärjestelmää käyttävää valtiota;

5) *toimivaltaisilla Schengen-viranomaisilla* poliisia, rajavartiolaitosta, Tullia, puolustusvoimia, syyttäjää, Maahanmuuttovirastoa, Liikenteen turvallisuusvirastoa, ulkoasiainministeriötä sekä Suomen edustustoa, jos ulkoasiainministeriö on antanut tarvittavan valtuuden viisumin myöntämiseen siellä palvelevalle nimetylle Suomen kansalaiselle;

6) *Sirene-toimistolla* keskusrikospoliisia;

7) *Europol-asetuksella* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/794 Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta;

8) *Europolin kansallisella yksiköllä* keskusrikospoliisia, joka toimii Europol-asetuksessa tarkoitettuna yhteyselimenä Europolin ja jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välillä;

9) *Eurodac-asetuksella* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta EU/603/2013 Eurodac-järjestelmän perustamisesta sormenjälkien vertailua varten kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön johonkin jäsenvaltioon jättämän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta annetun asetuksen (EU) N:o 604/2013 tehokkaaksi soveltamiseksi sekä jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten ja Europolin esittämistä, Eurodac-tietoihin lainvalvontatarkoituksessa tehtäviä vertailuja koskevista pyynnöistä sekä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisen tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavan eurooppalaisen viraston perustamisesta annetun asetuksen (EU) N:o 1077/2011 muuttamisesta.

2 luku

Henkilötietojen käsittely

1 §

Henkilön perustietojen käsittely

Poliisi voi käsitellä jäljempänä 3-5 ja 9 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin seuraavia tarpeellisia henkilön perustietoja:

- 1) henkilön nimet,
- 2) syntymäaika ja -paikka,
- 3) henkilötunnus,
- 4) sukupuoli,
- 5) äidinkieli,
- 6) asiointikieli,
- 7) siviilisäätty,
- 8) kansalaisuus tai kansalaisuudettomuus ja kansallisuus,
- 9) koti- ja asuinpaikka,
- 10) ammatti ja koulutus,
- 11) yhteystiedot,
- 12) henkilöllisyyden toteamiseksi tarvittavat tiedot asiakirjoista,
- 13) ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet, kansalaisuus ja kansallisuus,
- 14) matkustusasiakirjan tiedot sekä muut maahantuloon ja rajanylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot,
- 15) viranomaisen antama asiakasnumero,
- 16) tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta, ja
- 17) muut edellä mainittuihin rinnastettavat välttämättömät tiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen perustietojen lisäksi voidaan poliisi voi käsitellä tarpeellisia tietoja edunvalvonnasta, konkurssiin asettamisesta tai liiketoimintakieltoon määraamisestä sekä asevelvollisuuden suorittamisesta.

2 §

Muiden käsiteltävään asiaan liittyvien henkilötietojen käsittely

Poliisi voi käsitellä 1 §:ssä tarkoitettujen henkilöiden perustietojen lisäksi muita käsiteltävään asiaan, poliisin tehtävään, toimenpiteeseen tai tapahtumaan sisältyviä tarpeellisia henkilötietoja, joiden on liityttävä 3-5 §:ssä tai 9 §:ssä säädettyyn käsittelytarkoitukseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun käsiteltävään asiaan, tehtävään, toimenpiteeseen tai tapahtumaan liittyen poliisi voi myös käsitellä välttämättömiä erityisiä henkilötietoryhmiä 3-5 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi, pakkokeinolaissa tarkoitettuja henkilötuntemerkkejä sekä erityisiä henkilötietoryhmiä, jotka ovat tarpeen 9 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Kadonneiksi ilmoitettujen henkilöiden löytämiseksi ja tunnistamattomina löytyneiden vainajien tunnistamiseksi välttämättömiä lähisukulaisten biometrisiä ja geneettisiä tietoja voidaan tallettaa vain asianomaisen henkilön suostumuksella.

Poliisi voi käsitellä sille ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi mainitussa pykälässä tarkoitettuja henkilötuntemerkkejä (*ulkomaalaisen tunnistamistiedot*).

Poliisi voi käsitellä 3 ja 4 §:ssä säädettyä tarkoitusta varten tietoja tietolähteenä käytetystä poliisilain 5 luvun 40 §:ssä tai pakkokeinolain 10 luvun 39 §:ssä tarkoitettusta henkilöstä, tietolähteen käytöstä ja valvonnasta sekä tietolähteen antamien tietojen pääasiallinen sisältö (*tietolähdetiedot*).

Poliisi voi käsitellä toimenpiteen kohteena olevan henkilön oman turvallisuuden tai viranomaisen työturvallisuuden turvaamiseksi välttämättömiä tietoja henkilön terveydentilan ja sen seurannan taikka hänen sairautensa hoidon kannalta, tietoja kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta sekä tietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta (*turvallisuustiedot*).

3 §

Henkilötietojen käsittely tutkintatarkoituksiin

Poliisi voi käsitellä henkilötietoja, jotka liittyvät esitutkintaan, poliisitutkintaan, muuhun rikoksen ennalta estämiseen, selvittämiseen tai paljastamiseen liittyvään toimenpiteeseen taikka pakkokeinon käyttöön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen on liityttävä seuraaviin henkilöihin:

- 1) rikoksesta epäilty tai rikokseen osallinen,
- 2) alle 15-vuotias rikollisesta teosta epäilty henkilö,
- 3) esitutkinnan, poliisitutkinnan tai poliisin toimenpiteen kohteena oleva henkilö,
- 4) rikoksen ilmoittaja tai asianomistajana esiintyvä henkilö,
- 5) todistaja,
- 6) uhri,
- 7) tietolähteenä käytetty henkilö, tai
- 8) muutoin asiaan liittyvä henkilö.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut henkilötiedot, jotka koskevat eri ryhmiin kuuluvia rekisteröityjä, on mahdollisuuksien mukaan erotettava toisistaan.

4 §

Rikostiedusteluun liittyvien henkilötietojen käsittely

Poliisi voi käsitellä rikostiedusteluun liittyviä henkilötietoja:

1) sellaisten rikosten, joista saattaa seurata vankeutta, ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tarpeellista rikostiedustelua ja -analyysia varten sekä näihin liittyvän tehtävän suorittamiseksi;

2) tehtävän suorittamiseksi tarpeellisten strategisten ja aihekohtaisten analyysien tekemiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen on liityttävä henkilöihin:

- 1) joiden voidaan olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän rikokseen;
- 2) joiden voidaan olettaa edistäneen tai edistävän rikosta, josta saattaa seurata vankeutta enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikosta, tai
- 3) jotka ovat toistuvasti yhteydessä 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun henkilöön tai tavataan toistuvasti tämän seurassa, ja yhteydenpidolla tai tapaamisella oletetaan olevan yhteys rikokseen.
- 4) jotka ovat poliisilain 5 luvun 13 §:n 1 momentin tai pakkokeinolain 10 luvun 12 §:n mukaisen tarkkailun kohteena.

Poliisi voi käsitellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja silloin, kun se on rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi välttämätöntä, myös seuraavista tiedossa olevista henkilöistä:

- 1) rikoksen todistajat,
- 2) rikoksen uhrit,
- 3) rikoksen ilmoittajat tai asianomistajana esiintyvät.

Rikostiedusteluun liittyviin henkilötietoihin on liitettävä arvio tietojen antajan tai lähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

5 §

Henkilötietojen käsittely yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi

Poliisi voi käsitellä henkilötietoja oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi, poliisille säädetyn valvontatehtävän tai virka-aputehtävän suorittamiseksi, poliisilain 6 luvussa tarkoitetun poliisitutkinnan suorittamiseksi taikka säilytystilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

6 §

Havaintotietojen käsittely

Poliisilla on oikeus tallettaa poliisimiesten havaitsemia tai poliisille ilmoitettuja tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten tai henkilön muun käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan (*havaintotiedot*). Havaintotietoihin on liitettävä arvio tietojen antajan tai lähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

7 §

Yksittäiseen tehtävään liittymättömien tietojen käsittely

Poliisin tehtävien suorittamisen yhteydessä saatuja, poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia henkilötietoja, jotka eivät liity jo suoritettavana olevaan tehtävään, saa käsitellä 3–6 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen mainituissa lainkohdissa säädetyn edellytyksin.

Poliisi voi päälylystään kuuluvan poliisimiehen päätöksellä käsitellä tehtävien suorittamisen yhteydessä saatuja henkilötietoja, joilla voi olla merkitystä poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi, sen selvittämiseksi, ovatko tiedot tarpeellisia 3–6 §:ssä säädettyyn käsittelytarkoitukseen. Tarpeettomat tiedot on hävitettävä viipymättä.

8 §

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely

Poliisilain 5 luvussa tarkoitetuilla salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatu ylimääräinen tieto samoin kuin pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitetuilla salaisilla pakkokeinoilla saatu ylimääräinen tieto saadaan tallettaa 3 ja 4 §:ssä säädettyyn henkilötietojen käsittelytarkoitukseen.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään poliisilain 5 luvun 54 §:ssä ja salaisilla pakkokeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

9 §

Henkilötietojen käsittely lupahallinto- ja valvontatehtävissä sekä löytötavaralain mukaisissa tehtävissä

Poliisi voi käsitellä henkilötietoja sille löytötavaralaissa (778/1988), ampuma-aselaissa (1/1998), ampumaratalaissa (763/2015), henkilökorttilaissa (663/2016), passilaissa (671/2006), yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015), räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annetussa laissa (653/2014), rahankeräyslaissa (255/2006), arpajaislaissa (1047/2001) ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (444/2017) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien henkilötietojen on liityttävä henkilöihin, jotka ovat

- 1) nykyisiä tai entisiä luvanhakijoita tai luvanhaltijoita sekä ilmoitusten tekijöitä,
- 2) luvanhakijoina tai luvanhaltijoina toimivien yhteisöjen yhteys- ja vastuuhenkilöitä, muita yhteisön edustajia tai ampuma-aselain perusteella rekisteröityjä vastuuhenkilökokeen ilmoittautujia ja osallistujia,
- 3) ampuma-aselain (1/1998) 114 §:n mukaiseen ampuma-aseilmoitukseen liittyviä henkilöitä,
- 4) rahankeräysten ja arpajaisten yhteys- ja vastuuhenkilöitä tai käytännön toimeenpanijoita,
- 5) rahapeliyhtiön tai muun arpajaislaissa tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa poliisin valvottavaksi säädetyn elinkeinonharjoittajan tai yhteisön palveluksessa olevia henkilöitä,
- 6) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 9 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekijöitä ja kohteena olevia henkilöitä,
- 7) muutoin 1 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin liittyviä henkilöitä.

Poliisi voi osana arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa käsitellä rahapeliyhtiön tai muun sen valvottavaksi mainituissa laeissa säädetyn elinkeinonharjoittajan tai yhteisön asiakkaita koskevia henkilötietoja siinä määrin kuin se on välttämätöntä valvontatehtävän suorittamiseksi.

10 §

Teknisessä valvonnassa saatujen henkilötietojen käsittely

Poliisilla on oikeus käsitellä henkilötietoja, jotka on saatu poliisilain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa teknisessä valvonnassa.

11 §

Yhteensopiva käsittely

Jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä, poliisi voi käsitellä henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen, lukuun ottamatta arpajaislaissa ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa tarkoitetun rahapeliyhtiön valvontatietoja, silloin, kun se on tarpeen:

- 1) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta voi seurata vankeusrangaistus,
- 2) etsintäkuulutetun tavoittamiseksi,
- 3) syyttömyyttä tukevana selvityksenä,
- 4) hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi,
- 5) kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi,
- 6) henkilöllisyyden selvittämiseksi suoritettaessa sellaista poliisin yksittäistä tehtävää, joka välttämättä edellyttää henkilöllisyyden varmistamista,
- 7) päätettäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta, jos luvan myöntämisen tai voimassaolon edellytykseksi on säädetty luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus, jonka arvioiminen edellyttää luvanhakijan tai luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön, rikokseen syyllistymiseen tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja.

Sen lisäksi, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 5 §:n 3 momentissa säädetään, poliisin henkilörekisterin tietoja saa salassapitosäännösten estämättä käsitellä myös laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa. Lisäksi tietoja saa käyttää koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

Edellä 6 §:ssä tarkoitettuja havaintotietoja, 4 §:ssä säädettyyn rikostiedustelutarkoitukseen kerättyjä ja talletettuja tietoja tai 7 §:n 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen kerättyjä ja talletettuja tietoja ei saa käyttää 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi.

Passinhakijalta passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi kerättyjä sormenjälkitietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen tiedon käyttöä välttämättä edellyttää. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi kerättyjä sormenjälkitietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen vain edellä 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, kun tietojen käyttäminen on välttämätöntä Eurodac-asetuksessa tarkoitettujen terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen tiedon käyttöä välttämättä edellyttää.

Ampuma-asetlain 114 §:n mukaisen ampuma-aseilmoituksen tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin aselupatiedon käsittelyyn.

3 luku

Henkilötietojen käsittelyn erityissäännöksiä

1 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tarpeellisia tietoja rekistereistä siten kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

1) ajoneuvoliikennerekisteristä annetussa laissa (541/2003) tarkoitetusta ajoneuvoliikennerekisteristä sen 15–17 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin;

2) rikosten estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi tai henkilön luotettavuutta edellyttävän poliisin lupaa tai hyväksyntää varten henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1069/2015) 14 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyllä tavalla Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmästä tuomitusta, vangista ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetusta henkilöstä;

3) liikenne- ja viestintäministeriön liikenneluparekisteristä, liikennevalvontaa, esitutkintaa, muuta tutkintaa sekä ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä varten;

4) majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja matkustajatietoja majoitustoiminnan harjoittajilta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi ja poliisille laissa säädetyn muun tehtävän suorittamiseksi;

5) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitetusta sakkorekisteristä sen 50 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyviä tietoja sekä lupa-asoiden käsittelyä varten, rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitetusta rikosrekisteristä sen 4 ja 4 a §:ssä mainittuihin tarkoituksiin henkilöä koskevia tietoja ja oikeushallinnon viranomaisilta tieto niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäväviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista, jos tällainen tieto on saatavissa;

6) Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteristä tiedot elinkeinonharjoittajia koskevista ilmoituksista ja tiedonannoista rikosten estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten;

7) rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilörekistereistä poliisin tehtäviin, jotka vastaavat niitä tehtäviä, joita varten tiedot on kerätty ja talletettu, sekä muuhun tarkoitukseen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

8) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä Suomessa lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista, näiden perheenjäsenistä ja yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä esitutkintaa, muuta tutkintaa ja poliisille ulkomaalaislaissa säädetyn tehtävän suorittamista varten;

9) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä matkustusasiakirjaa, viisumia, oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, maahantulokieltoa ja kansalaisuutta koskevasta asiasta esitutkintaa, muuta tutkintaa ja poliisille ulkomaalaislaissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten;

10) vesikulkuneuvorekisteristä annetussa laissa (424/2014) tarkoitetusta vesikulkuneuvorekisteristä sekä Ahvenanmaan huvivenerekisteristä veneitä ja niiden omistajia ja haltijoita koskevat tarpeelliset tiedot poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi ja eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004) tarkoitettua tehtävää sekä ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä varten; (6.6.2014/427)

11) teleyritykseltä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä, poliisilain 5 luvun 8 ja 9 §:ssä sekä Tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 19 luvussa tarkoitettuja tietoja;

12) virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta tarpeellisia tietoja virka-avun antamiseksi;

13) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennuspalveluista annetun lain (661/2009) 13–17 §:ssä tarkoitetuista tiedoista;

14) puolustusvoimien asevelvollisrekisteristä asevelvollisuuslain (1438/2007) 97 a §:ssä tarkoitettuja ampuma-aselain mukaisen luvan hakijan ja haltijan sekä hyväksynnän saajaksi haettavan ja hyväksynnän saaneen henkilön henkilökohtaisen sopivuuden arviointia varten välttämättömiä tietoja asevelvollisen palveluksesta ja palveluskelpoisuudesta;

15) panostajalain (423/2016) 22 §:ssä tarkoitettua panostajan pätevyyskirjojen rekisteristä valvonta- ja hälytystehtäviä sekä rikosten estämistä, selvittämistä ja paljastamista varten;

16) rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään laissa matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetun direktiivin täytäntöönpanosta (/).

Poliisilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta, ellei laissa toisin säädetä.

Poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä. Jos henkilötietoja on luovutettu pyytämättä, poliisin on tarkistettava viipymättä, tarvitaanko niitä siihen tarkoitukseen, jota varten ne on luovutettu.

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten

Poliisin henkilökistereihin voivat, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:

1) oikeushallintoviranomaiset, Rikosseuraamuslaitos sekä Oikeusrekisterikeskus etsintäkuuluttamiaan henkilöitä koskevia tietoja, Rikosseuraamuslaitos tuntoerkkittietoja vapauteen kohdistuvaa rangaistusta suorittavista tai suorittaneista henkilöistä sekä Oikeusrekisterikeskus lähestymiskieltoja ja liiketoimintakieltoja koskevia tietoja;

2) Tulli ja sotilasviranomaiset etsintäkuuluttamiaan henkilöitä koskevia tietoja sekä Tulli ulkomaalaisten tunnistamistietoja ja rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisia tietoja;

3) ulkoasiainministeriö ja Suomen edustustot passilaissa ulkoministeriölle ja Suomen edustustoille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarvittavia tietoja, ulkoasiainministeriö Suomessa lähettävävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen, muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista ja näiden perheenjäsenistä ja yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä tarvittavia tietoja;

4) rajavartiolaitos 2 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitossa (578/2005) tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle, sekä tämän lain 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitossa tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle;

5) Metsähallituksen erätarkastaja toimivaltaansa kuuluvassa erävalvonnassa kirjattuja tarpeellisia toimenpidetietoja;

6) hätäkeskusviranomaiset hätäkeskustietojärjestelmään tallettamansa henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja;

7) Maahanmuuttovirasto kansallisia maahantulokieltoja sekä käännäytys- ja karkotuspäätöksiin ja virka-apuun liittyviä poliisitoimenpiteitä koskevia tietoja.

Poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä. Jos henkilötietoja on luovutettu pyytämättä, poliisin on tarkistettava viipymättä, tarvitaanko niitä siihen tarkoitukseen, jota varten ne on luovutettu.

3 §

Euroopan unionin viisumitietojärjestelmä

Poliisilla on oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja Euroopan unionin viisumitietojärjestelmästä poliisille ulkomaalaislaissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi siten kuin viisumitietojärjestelmästä (VIS) ja lyhytaikaista oleskelua varten myönnettäviä viisumeja koskevasta jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihdosta (VIS-asetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 767/2008 säädetään.

Poliisilla on lisäksi oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla Euroopan unionin viisumitietojärjestelmästä tietoja rikoslain 34 a luvussa säädettyjen terrorismirikosten ja rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rikosten ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi siten kuin jäsenvaltioiden nimeämien viranomaisten ja Europolin pääsystä tekemään hakuja viisumitietojärjestelmästä (VIS) terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi tehdyssä neuvoston päätöksessä 2008/633/YOS säädetään. Tiedot on pyydettävä keskusrikospoliisin tai suojelupoliisin välityksellä.

4 §

Uhkasakko

Poliisi voi velvoittaa sen, jolta se on oikeutettu saamaan 1 §:n 1 momentin 16 kohdassa tarkoitettuja tietoja, antamaan tiedot kohtuullisessa määräajassa. Poliisi voi asettaa velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aiheutta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Uhkasakon täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Henkilötietojen luovuttaminen poliisin tietojärjestelmistä

1 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Poliisi saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona henkilötietoja Tullille ja Rajavartiolaitokselle näiden käsitellessä henkilötietoja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 1 §:n 1 momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Poliisi saa luovuttaa henkilötietoja salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 1 momentissa tarkoitettuun käsittelytarkoitukseen myös silloin, kun on kyse henkilötietojen luovuttamisesta:

- 1) syyttäjälle syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 25 §:ssä säädettyssä laajuudessa;
- 2) tuomioistuimille etsintäkuulutusten seuraamista varten;
- 3) Oikeusrekisterikeskukselle etsintäkuulutusten seuraamista, toiseen EU:n jäsenvaltioon toimitettavaa tunnustamis- ja täytäntöönpanohakemusta varten sekä Suomen kansalaisen tunnistamiseksi;
- 4) Rikosseuraamuslaitokselle henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa tarkoitettua yhdyskuntaseuraamuksen tuomitsemisen edellytyksistä tuomioistuimelle annettavaa lausuntoa, yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa, tuomittuja koskevien etsintäkuulutusten ja lähestymiskielltopäätösten seuraamista, ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittujen, tutkintavankien ja vankien sijoittamista, tutkintavankusaikaisen tai vankeusaikaisen rikollisuuden estämistä, vankilaturvallisuuden ylläpitämiseksi, uhkien arvioimista ja niiden torjuntaan sekä näiden tavoitteiden toteuttamiseksi liittyvien välttämättömien toimenpiteiden suuntaamista, seuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvien lupa-asoiden käsittelyä ja lupaehtojen noudattamisen valvontaa varten; sekä
- 5) oikeushallintoviranomaisille ja sotilasviranomaiselle näiden omien etsintäkuulutusten seuraamista varten.

2 §

Henkilötietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Poliisi saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona henkilötietoja, jotka ovat tarpeen viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

- 1) Liikenteen turvallisuusvirastolle ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain 11 §:n 1 momentin 5 kohdassa sekä luvan myöntämisen, uusimisen ja peruuttamisen edellytysten arvioimiseksi ilmailulain (1194/2009) 48 §:ssä tarkoitettuja tietoja;
- 2) Hätäkeskuslaitokselle hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 19 §:ssä 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi ottaen huomioon, mitä tietojen saamista koskevan oikeuden rajoittamisesta mainitun lain 19 §:n 2 momentissa säädetään sekä tämän lain 2 luvun 2 §:n 5 momentissa tarkoitettuja turvallisuustietoja hätäkeskustietojärjestelmään tallettavaksi;
- 3) pelastusviranomaisille pelastuslain (379/2011) 32 §:ssä tarkoitettua pelastustoimintaa varten;
- 4) rajavartiolaitokselle rajavalvontaa ja rajaturvallisuuden ylläpitämistä, asevelvollisen koulutukseen ja tehtävään määräämistä sekä palveluksen järjestämistä, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014) tarkoitettujen Rajavartiolaitoksen esitutkintatehtävien ja rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevien tehtävien hoitamista, sotilasarvossa ylentämistä ja palkitsemista ja aluevalvontatehtävien hoitamista varten, muita sellaisia tehtäviä varten, jotka vastaavat tehtäviä, joita varten tiedot on kerätty ja talletettu, sekä muuhun tarkoitukseen 2 luvun 11 §:n 1 momentin mukaisissa tapauksissa;
- 5) Puolustusvoimille asevelvollisen koulutukseen ja tehtävään määräämistä sekä palveluksen järjestämistä, kriisinhallintatehtävään määräämistä ja kriisinhallintapalveluksen järjestämistä, sotilastiedustelutehtävien hoitamista, aluevalvontatehtävien hoitamista, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014) tarkoitettujen esitutkintatehtävien ja rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevien tehtävien hoitamista, sotilasarvossa ylentämistä ja palkitsemista varten sekä turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten;
- 6) sosiaaliviranomaisille ulkomaalaisen toimeentuloa koskevan asian käsittelyä varten;
- 7) Tullille tullivalvontaa, verovalvontaa, henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa ja siihen kuuluvan rajatarkastuksen suorittamista varten, muihin Tullin tehtäviin, jotka vastaavat niitä tehtäviä, joita

varten tiedot on kerätty ja talletettu sekä muuhun tarkoitukseen 2 luvun 11 §:n 1 momentin mukaisissa tapauksissa sekä haasteen ja muun tiedoksiannon suorittamista varten;

8) työviranomaisille työntekijän oleskeluluvan tai elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan antamista tai työnteon valvontaa koskevan asian käsittelyä varten;

9) ulkoasiainministeriölle ja Suomen edustustolle näiden toimivaltaan kuuluvan passia tai muuta matkustusasiakirjaa, viisumia, työntekijän oleskelulupaa, elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa tai muuta oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

10) Maahanmuuttovirastolle ulkomaalaisia ja Suomen kansalaisuutta koskevien sellaisten asioiden käsittelemistä ja ratkaisemista varten, jotka lailla tai asetuksella säädetään Maahanmuuttoviraston tehtäviksi;

11) tuomioistuimille ampuma-aseisiin, aseiden osiin, patruunoihin tai erityisen vaarallisiin ammuksiin liittyvien asioiden käsittelyä varten;

12) ulosottomiehelle ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 67 §:n mukaisesti ulosottoselvitystä tai muuta ulosottoasiain täytäntöönpanoa varten;

13) haastemieslain (505/1986) 1 ja 6 §:ssä mainitulle virkamiehelle muutorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamista varten sekä haastemiehille haasteen toimittamista varten tarpeelliset poliisiasiaintietojärjestelmän henkilötiedot, työturvallisuustiedot ja pidätettyjen tiedot;

14) Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten;

15) tienpitäjinä toimiville kunnille ja Liikennevirastolle liikenneonnettomuustietoja liikenneturvallisuuden edistämistä varten;

16) työsuojeluhallinnolle kuljettajien ajo- ja lepoaikojen valvontaa varten tieliikenteen sosiaalilainsäädännöstä annettujen neuvoston asetusten (ETY) N:o 3820/85 ja (ETY) N:o 3821/85 täytäntöönpanoa koskevista vähimmäisedellytyksistä ja neuvoston direktiivin 88/599/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/22/EY mukaiset tiedot;

17) maistraatille kansalaisuuslain (359/2003) 38 §:ssä tarkoitettua tehtävää varten;

18) puolustusvoimille, Tullille, rajavartiolaitokselle ja vankeinhoitoviranomaiselle näiden palveluksessa olevan, ampuma-aseen kantamiseen virka-, työ- tai palvelustehtävässään oikeutetun henkilön ampuma-aseen kantamista koskevan sopivuuden arvioimista varten

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, poliisi voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa toiselle viranomaiselle sellaiset henkilötiedot, jotka ovat välttämättömiä kyseessä olevan viranomaisen tai poliisin yksittäisen tehtävän suorittamiseksi, jos on ilmeistä, ettei tiedon luovuttamisesta aiheudu olennaista haittaa niille edulle, jonka suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Edellä 2 luvun 11 §:n 4 momentissa tarkoitettuja passin sormenjälkitietoja poliisi saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä ainoastaan tämän pykälän 1 momentin 4, 7, 9 ja 10 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille henkilöllisyyden varmistamiseksi ja asiakirjan aitouden toteamiseksi silloin, kun se on tarpeen henkilön maahantuloa, maassa oleskelua tai maasta lähtöä koskevien asioiden käsittelyä varten.

Ennen henkilötietojen luovuttamista niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

Luovutettavien tietojen laatu on mahdollisuuksien mukaan varmennettava ja niihin on tarvittaessa lisättävä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Jos ilmenee, että on luovutettu virheellisiä tietoja tai että tietoja on luovutettu lainvastaisesti, asiasta on ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle.

3 §

Henkilötietojen luovuttaminen yksityiselle yhteisölle tai henkilölle

Poliisi saa luovuttaa henkilötietoja yksityiselle yhteisölle tai henkilölle (vastaanottaja), jos se on asian kiireellisuuden, vaaratilanteen, rikosten ennalta estämisen, omaisuuden omistajalleen palauttamisen tai tutkinnallisten syiden vuoksi välttämätöntä, eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin rekisteröidyn oikeutettua etua.

Poliisi saa luovuttaa yleisen tietoverkon välityksellä yleisön tietoon saattamiseksi ja yleisövihjeiden saamiseksi tietoja, joista on asian kiireellisuuden, vaaratilanteen, rikosten ennalta estämisen, omaisuuden omistajalleen palauttamisen tai tutkinnallisten syiden vuoksi tarpeen erityisesti tiedottaa, eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin rekisteröidyn oikeutettua etua.

Henkilötietojen luovuttamiseen kolmanteen maahan sijoittautuneelle yksityiselle yhteisölle sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 44 §:ssä säädetään.

4 §

Henkilötietojen luovuttaminen yksityiselle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle sähköisen asiointipalvelun kautta

Poliisi voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 2 luvun 9 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin käsiteltäviä luvan voimassaoloa koskevia tietoja yksityiselle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseessä olevalle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Tiedot voidaan luovuttaa sähköisen asiointipalvelun kautta vain yksittäisinä hakuina.

Tietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella ja Euroopan talousalueella.

5 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 2 luvun 3–6 §:ssä ja 9 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, joka käsittelee henkilötietoja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 1 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen, samoilla edellytyksillä kuin poliisi voi itse käsitellä kyseessä olevia henkilötietoja. Poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi talletettuja henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa kyseiseen tarkoitukseen vain, jos tiedot ovat välttämättömiä sen tehtävän suorittamiseksi, jota varten tiedot on kerätty ja talletettu. Henkilötiedot voidaan luovuttaa sähköisesti tai tietojoukkona.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa säädetään, henkilötietojen luovuttamiseen Euroopan unionin jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle sovelletaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annettua lakia (26/2009).

6 §

Henkilötietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmän kansallisesta järjestelmästä

Poliisi saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä toimivaltaisille Schengen-viranomaisille 1 luvun 3 §:ssä tarkoitetun Schengenin tietojärjestelmän kansallisen järjestelmän tietoja sen mukaisesti kuin Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjassa säädetään.

7 §

Henkilötietojen luovuttaminen Schengen-valtiolle ja Schengenin tietojärjestelmään

Poliisi voi luovuttaa etsintäkuulutustietoja salassapitosäännösten estämättä Schengen-valtioiden toimivaltaisille viranomaisille sekä Schengenin tietojärjestelmään talletettavaksi. Kuulutuksiin liittyvät kuva- ja sormenjälkitiedot siirretään Schengenin tietojärjestelmän kansallisen järjestelmän kautta. Schengen-säädöspohjassa tarkoitetut lisätiedot on luovutettava Širene-toimiston välityksellä.

8 §

Henkilötietojen luovuttaminen Europolin tietojärjestelmiin

Poliisi voi luovuttaa 2 luvun 3–5 ja 9 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja Europol-asetuksen IV luvussa tarkoitettuun tietojenkäsittelyyn käytettäviin tietojärjestelmiin sen mukaisesti kuin Europol-asetuksessa säädetään. Luovutettavien henkilötietojen käytölle voidaan asettaa käyttörajoituksia tai edelleen luovuttamista koskevia rajoituksia.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilötiedot voidaan luovuttaa joko Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (214/2017) annetun lain 2 §:ssä tarkoitetun kansallisen yksikön välityksellä tai poliisi voi luovuttaa henkilötiedot suoraan lain 3 §:n mukaisesti.

Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus luovuttaa henkilötietoja Europolille kansallisen yksikön välityksellä rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:ssä säädettyjen tehtäviensä rajoissa.

9 §

Henkilötietojen luovuttaminen Eurodac-järjestelmään

Poliisi voi luovuttaa tietojärjestelmistään sormenjälkitietoja ja muita henkilötietoja Eurodac-järjestelmään sormenjälkitietojen vertailemiseksi keskusjärjestelmän tietoihin sen mukaisesti kuin Eurodac-asetuksessa säädetään. Keskusrikospoliisi on asetuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu nimetty viranomainen lainvalvontatarkoituksessa myönnettävää tietojen saantia varten.

10 §

Henkilötietojen luovuttaminen Prümin sopimuksen ja Prüm-päätöksen nojalla

Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen (SopS 54/2007), jäljempänä Prümin sopimus, ja rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen 2008/615/YOS (jäljempänä Prüm-päätös) nojalla tapahtuvaan DNA-tietojen, sormenjälkitietojen ja ajoneuvorekisteritietojen luovuttamiseen osumahaun perusteella sovelletaan, mitä Prüm-päätöksen 3, 9 ja 12 artiklassa säädetään.

Sen lisäksi, mitä neuvoston päätöksen 2008/615/YOS 5, 10 ja 14 artiklassa säädetään, 1 momentissa tarkoitettua osumatiedon jälkeiseen henkilötietojen luovuttamiseen sovelletaan 5 §:ää.

11 §

Henkilötietojen luovuttaminen kolmanteen maahan tai kansainväliselle rikospoliisijärjestölle

Poliisi saa luovuttaa 2 luvun 3–5 ja 9 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja rikosten ennalta estämistä, selvittämistä tai paljastamista varten kansainväliselle rikospoliisijärjestölle (I.C.P.O. - Interpol) taikka sen muun kuin Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan jäsenvaltion poliisiviranomaiselle tai muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseisten tehtävien suorittamiseksi.

Poliisi saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 2 luvun 3–5 ja 9 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja muun kuin 1 momentissa tarkoitettua kolmannen maan poliisiviranomaiselle tai muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen, jos tiedot ovat välttämättömiä:

- 1) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta saattaa seurata vankeutta, taikka sellaista rikosta koskevien syytetoimien suorittamiseksi;
- 2) välittömän ja vakavan yleistä turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi;
- 3) kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi.

Luovutettavien henkilötietojen käytölle voidaan asettaa rajoituksia ja ehtoja. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rikoksen estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai syyteharkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä.

Henkilötiedot voidaan luovuttaa kolmannen maan viranomaiselle tai kansainväliselle rikospoliisijärjestölle sähköisesti tai tietojoukkona. Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa säädetään erikseen.

12 §

Henkilötietojen luovuttaminen alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa yhteensopivaan tarkoitukseen kolmanteen maahan tai kansainväliselle rikospoliisijärjestölle

Salassapitosäännösten estämättä henkilötietoja voidaan luovuttaa laittomasti maahan saapuneiden ja maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamisesta tehdyissä kansainvälisissä sopimuksissa tai muissa järjestelyissä tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille kyseisissä kansainvälisissä sopimuksissa tai järjestelyissä tarkoitettuja tehtäviä varten.

Edellä 2 luvun 11 §:n 4 momentissa tarkoitettuja passin sormenjälkitietoja saa luovuttaa vain siten kuin kyseisessä momentissa säädetään.

Salassapitosäännösten estämättä muun valtion asevalvonnasta vastaavalle viranomaiselle voidaan luovuttaa ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten hankkimista, hallussapitoa, siirtoa, tuontia ja vientiä koskevia poliisin henkilörekisterin tietoja, jos tietojen luovuttaminen ja saanti on asevalvonnan kannalta välttämättömiä.

13 §

Kolmannelta maalta, kansainväliseltä rikospoliisijärjestöltä tai muulta kansainväliseltä rikostorjuntavirastolta saatujen henkilötietojen käsittely

Kolmannelta maalta, kansainväliseltä rikospoliisijärjestöltä tai muulta kansainväliseltä rikostorjuntavirastolta saatujen henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava, mitä henkilötietojen luovuttajan asettamissa ehdoissa määrätään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta, henkilötietojen käytön rajoituksista, henkilötietojen käytön edelleen luovutuksesta tai luovutetun aineiston palauttamisesta.

Jollei 1 momentista muuta johdu, poliisi saa käyttää sille luovutettuja henkilötietoja muuhun tarkoitukseen kuin mihin tiedot on luovutettu, jos tiedot ovat välttämättömiä:

- 1) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta saattaa seurata vankeutta, taikka sellaista rikosta koskevien syyteotoimien suorittamiseksi;
- 2) välittömän ja vakavan yleistä turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi;
- 3) kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi; tai
- 4) oikeudellisen tai hallinnollisen menettelyn toteuttamiseksi, joka liittyy suoraan muun rikoksen ennalta estämiseen, selvittämiseen, siitä syyttämiseen tai rikosoikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpanoon.

14 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja 1 ja 2 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

5 luku

Henkilötietojen poistaminen, tarkistaminen ja arkistointi

1 §

Rikosasiaan liittyvien henkilötietojen poistaminen

Syyttäjälle ratkaistavaksi siirretyn rikosasian tiedot poistetaan:

- 1) viiden vuoden kuluttua rikosasian siirtämisestä syyttäjälle, kun rikosasian törkeimmästä epäillystä rikoksesta voi seurata sakkoa;
- 2) kymmenen vuoden kuluttua tiedot rikosasian siirtämisestä syyttäjälle, kun rikosasian törkeimmästä epäillystä rikoksesta voi seurata enintään viiden vuoden vankeusrangaistus;
- 3) kahdenkymmenen vuoden kuluttua tiedot rikosasian siirtämisestä syyttäjälle, kun rikosasian törkeimmästä epäillystä rikoksesta voi seurata yli viisi vuotta vankeutta.

Muiden rikosasioiden tiedot poistetaan yhden vuoden kuluttua viimeisimmän epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta, aikaisintaan kuitenkin viiden vuoden kuluttua rikosasian kirjaamisesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja ei poisteta, jos rikoksen syyteoikeus ei ole vanhentunut.

Rikoksesta epäiltyjen henkilöiden tunnistamiseksi, rikoksen selvittämiseksi ja rikosentekijöiden rekisteröimiseksi talletetut henkilötuntemerkit ja muut henkilötiedot poistetaan viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rikoksesta epäiltyä henkilöä koskevan merkinnän tekemisestä. Tiedot poistetaan kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jos törkeimmästä rekisteröintiperusteena käytetystä rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä, jos tutkinnassa on selvinnyt ettei rikosta ole tehty.

Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään ja poistetaan noudattaen, mitä Prümin sopimuksen 39 artiklan 4 ja 5 kohdassa määrätään ja mitä Prüm-päätöksen 30 artiklan 4 ja 5 kohdassa säädetään.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitetut rikosasiaan liittyvät henkilötiedot voidaan kuitenkin säilyttää edelleen, jos ne ovat tarpeen asian käsittelemiseksi, tehtävän suorittamiseksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään kolmen vuoden välein.

Sen estämättä, mitä 1–3 momentissa säädetään tietojen poistamisesta, rekisteröidyn, joka oli rikoksen tekohetkellä alle 15-vuotias, tiedot poistetaan hänen täytettyään 18 vuotta, ellei hän 15 vuotta täytettyään ole syylistynyt rikolliseen tekoon. Tietoja ei kuitenkaan tällä perusteella poisteta, jos rikosasiaan liittyy muita rikollisesta teosta epäiltyjä, joiden tietoja ei vielä poisteta tai jokin merkinnöistä koskee rikollista tekoa, josta on seuraamukseksi säädetty ainoastaan vankeutta.

2 §

Muihin 2 luvun 3 ja 5 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Muihin 2 luvun 3 ja 5 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tai asian kirjaamisesta, jolleivät ne liity tutkittavaan rikosasiaan. Turvallisuustiedot poistetaan kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

Edellä 1 momentista poiketen henkilökuulutustiedoista poistetaan liiketoimintakieltoa koskevat tiedot viiden vuoden kuluttua liiketoimintakiellon päättymisestä, lähestymiskielloa tai tapaamiskielloa koskevat tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua lähestymiskiellon tai tapaamiskiellon määräämisestä, valvottua koevapautta tai valvontarangaistusta koskevat tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua valvotun koevapauden tai valvontarangaistuksen päättymisestä ja muut tiedot poistetaan kolmen vuoden kuluttua kuulutuksen tai kiellon peruuttamisesta tai päättymisestä.

Tietolähtetiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

Ulkomaalaisten tunnistamistiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä. Jos rekisteröity on saanut Suomen kansalaisuuden, ulkomaalaisen tunnistamistiedot poistetaan kuitenkin yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon kyseisestä kansalaisuuden saamisesta. Kaikki ulkomaalaista koskevat tunnistamistiedot poistetaan kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä henkilötietojen edelleen säilyttämiseen asian käsittelemiseksi, tehtävän suorittamiseksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

3 §

Rikostiedusteluun liittyvien henkilötietojen ja havaintotietojen poistaminen

Rikostiedusteluun liittyvät henkilötiedot tiedot poistetaan viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rikosta, rikollista toimintaa tai tehtävää koskevan tiedon merkitsemisestä tietojärjestelmään, jollei ole erityistä syytä henkilötietojen edelleen säilyttämiseen asian käsittelemiseksi, tehtävän suorittamiseksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Havaintotiedot poistetaan viimeistään kuuden kuukauden kuluttua merkinnän tekemisestä tietojärjestelmään.

Henkilötiedot, joita käsitellään 2 luvun 7 §:n 2 momentin mukaisesti sen selvittämiseksi ovatko tiedot merkityksellisiä, poistetaan viimeistään kuuden kuukauden kuluttua merkinnän tekemisestä tietojärjestelmään. Teknisillä apuvälineillä talteen otetut kuva- ja äänitallenteet on kuitenkin poistettava viimeistään 96 tunnin kuluttua merkinnän tekemisestä tietojärjestelmään.

4 §

Lupahallinto- ja valvontatehtävien sekä löytötavaralain mukaisten tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Lupahallinto- ja valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viimeistään kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkitsemisestä.

Edellä 1 momentista poiketen:

1) ampuma-aselain mukaisen ampuma-aseilmoituksen tiedot poistetaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

2) ampuma-aselain perusteella rekisteröidyn aseiden tai muun esineen omistajan tai haltijan tiedot poistetaan kolmenkymmenen vuoden kuluttua siitä, kun esine muutettiin pysyvästi toimintakyvyttömäksi, romutettiin tai vietiin pysyvästi maasta;

3) löytötavaratoimintaan liittyvät henkilötiedot poistetaan viimeistään vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin rikkomusepäilyjä koskeviin ilmoituksiin sisältyvät henkilötiedot poistetaan sen mukaisesti kuin mainitun pykälän 2 momentissa säädetään sekä muut mainitun luvun mukaiseen valvontaan liittyvät henkilötiedot viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

5) arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa varten käsiteltävät mainituissa laeissa tarkoitetun valvottavan rahapeliyhteisön tai elinkeinonharjoittajan tai yhteisön asiakkaita koskevat henkilötiedot poistetaan heti, kun niiden säilyttäminen ei ole enää valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeen.

Edellä 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut henkilötiedot poistetaan kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä tietojen edelleen säilyttämiseen. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

5 §

Virheelliseksi todettu tieto

Sen estämättä, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä ja tietosuoja-asetuksessa säädetään virheellisen tiedon korjaamisesta, virheelliseksi todettu tieto saadaan säilyttää korjatun tiedon yhteydessä, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saadaan käyttää vain mainituissa tarkoituksessa.

Virheelliseksi todettua tietoa ei kuitenkaan saa säilyttää Schengenin tietojärjestelmän kansallisessa järjestelmässä.

Virheelliseksi todettu tieto, jota 1 momentin nojalla säilytetään, on poistettava heti kun tiedon säilyttäminen oikeuksien turvaamiseksi ei enää ole tarpeen, viimeistään kuitenkin viiden vuoden kuluttua tiedon poistamiselle säädetyn määräajan päättymisestä.

6 §

Tietojen arkistointi

Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista on voimassa, mitä arkistolaissa (831/1994) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

6 luku

Rekisteröidyn oikeudet

1 §

Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttaminen

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 23 §:ssä tarkoitetun rekisteröidyn tarkastusoikeuden ja tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa tarkoitetun rekisteröidyn tietoon pääsyn toteuttamiseksi rekisterinpitäjä antaa tarvittavat henkilötiedot ja muut tiedot tarkastamista varten, jollei rekisterinpitäjä ole määrännyt muuta poliisin yksikköä antamaan tiedot.

Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle tai muulle 1 momentissa tarkoitetulle poliisiyksikölle ja todistettava henkilöllisyytensä. Pyyntö voidaan esittää myös käyttämällä luotettavaa sähköistä tunnistautumista.

2 §

Tarkastusoikeuden rajoittaminen

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 23 §:stä poiketen tarkastusoikeutta ei ole:

1) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettuihin henkilötietoihin, 6 §:ssä tarkoitettuihin havaintotietoihin ja 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin henkilötietoihin;

2) Schengenin tietojärjestelmän salaista tarkailua ja erityistarkastuksia koskeviin henkilötietoihin;

3) henkilöä tai tekoa koskeviin rikostiedustelu- luokitus- tai tietolähdetietoihin taikka rikosanalyysiin ja tekniseen tutkintaan käytettäviin tietoihin;

4) tietoihin, jotka on saatu poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun mukaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen sekä Tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 19 luvun 157 §:n nojalla.

Rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan 2 luvun 9 §:ssä säädettyjen käsittelytarkoitusten osalta rajoittaa ainoastaan yksittäistapauksessa, jos se on tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa säädetyn perusteiden oikeasuhteista ja välttämätöntä, ottaen huomioon rekisteröidyn oikeudet.

Rekisteröidyllä on oikeus käyttää oikeuksiaan 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa siten kuin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 29 §:ssä säädetään.

3 §

Tarkastusoikeuden toteuttaminen Schengenin tietojärjestelmän teknisen tuen yksikön ylläpitämän tiedoston tietoihin

Sen lisäksi, mitä 1 §:ssä säädetään, jokaisella on oikeus pyytää Schengenin yleissopimuksen 115 artiklassa tarkoitettua valvontaviranomaista varmistamaan, että häntä koskevien henkilötietojen kerääminen, tallettaminen, käsittely ja käyttö Schengenin tietojärjestelmän teknisen tuen yksikön ylläpitämässä tiedostossa tapahtuu lainmukaisesti ja oikein. Tätä tarkoittava pyyntö on esitettävä Tietosuojavirastolle tai poliisilaitokselle. Poliisilaitokselle esitetty varmistuspyyntö on poliisin viipymättä toimitettava Tietosuojavirastolle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu poliisilaitokselle esitettävä varmistuspyyntö on esitettävä henkilökohtaisesti poliisilaitokselle, ja pyynnön esittäjän on samalla todistettava henkilöllisyytensä.

4 §

Tarkastusoikeuden toteuttaminen Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen perustuvan henkilötietojen käsittelyn osalta

Sen lisäksi, mitä 1 §:ssä säädetään, rekisteröidyllä on oikeus pyytää Tietosuojavirastoa varmistamaan, että häntä koskevien henkilötietojen Prümin sopimukseen ja Prüm-päätökseen perustuva käsittely tapahtuu lainmukaisesti.

7 luku

Suojelupoliisin henkilötietojen käsittely

1 §

Soveltoamisala

Suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia lukuun ottamatta lain 7 lukua, jollei tässä luvussa toisin säädetä. (Suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn ei sovelleta tietosuojalakia (/).)

2 §

Rekisterinpito

Suojelupoliisi toimii tässä luvussa tarkoitettujen henkilötietojen rekisterinpitäjänä.

3 §

Suojelupoliisin henkilötietojen käsittely

Suojelupoliisi voi käsitellä henkilötietoja, jotka ovat tarpeen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta uhkaavien toimintojen, hankkeiden ja rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Henkilötietoja voidaan käsitellä siten kuin 2 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään.

Suojelupoliisi voi käsitellä tehtäviensä suorittamiseksi välttämättömiä erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia henkilötietoja.

Turvallisuusselvityksiä varten käsiteltävistä henkilötiedoista säädetään erikseen.

4 §

Henkilötietojen käsittely niiden merkityksellisyyden arvioimiseksi

Suojelupoliisi voi päällystöönsä kuuluvan poliisimiehen päätöksellä käsitellä tehtävän suorittamisen yhteydessä saatuja henkilötietoja, joilla voi olla merkitystä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, sen selvittämiseksi, ovatko tiedot tarpeellisia 3 §:ssä säädettyyn käsittelytarkoitukseen.

5 §

Henkilötietojen luovuttaminen

Suojelupoliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja tehtäviensä suorittamiseksi muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle.

Suojelupoliisi saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja muille poliisiyksiköille niille säädetyn tehtävän suorittamiseksi sekä muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle siten kuin 4 luvussa säädetään.

Suojelupoliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja yksityiselle yhteisölle tai henkilölle silloin, kun se on välttämätöntä tehtäviensä suorittamiseksi.

Henkilötiedot voidaan luovuttaa sähköisesti tai tietojoukkona.

6 §

Henkilötietojen luovuttaminen kansainvälisessä yhteistyössä

Suojelupoliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja tehtäviensä suorittamiseksi ulkomaan turvallisuus- ja tiedustelupalvelulle sekä ulkomaan viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen sekä kansainvälisille rikostorjuntavirastoille (Europol ja I.C.P.O - Interpol).

Henkilötiedot voidaan luovuttaa sähköisesti tai tietojoukkona.

7 §

Tietojen saanti

Suojelupoliisilla on oikeus saada tietoja 3 luvussa säädetyllä tavalla kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

8 §

Kansainvälisessä yhteistyössä saatujen henkilötietojen käsittely

Ulkomaiselta turvallisuus- ja tiedustelupalvelulta saatujen henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava, mitä tietojen luovuttajan asettamissa ehdoissa määrätään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta, tietojen käytön rajoituksista, tietojen edelleen luovutuksesta tai luovutetun aineiston palauttamisesta.

9 §

Suojelupoliisin oikeus ylläpitää tietojärjestelmäänsä

Jos rekisterinpitäjälle on muualla laissa säädetty oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilörekisteristään teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja poliisille, saa suojelupoliisi tietojärjestelmänsä ylläpitämiseksi verrata kyseisen henkilörekisterin tietoja tietojärjestelmänsä sisältöön. Tarpeettomat tiedot on hävitettävä viipymättä sen jälkeen kuin vertailu on suoritettu. Henkilötietoja talletettaessa on varmistettava, ettei tarpeettomia henkilötietoja tallenneta tietojärjestelmään.

Suojelupoliisilla on oikeus saada tiedot maksutta.

10 §

Tarkastusoikeuden rajoittaminen

Suojelupoliisin 3 §:n ja 4 §:n perusteella käsittelemiin henkilötietoihin ei ole tarkastusoikeutta.

Rekisteröidyllä on oikeus käyttää oikeuksiaan 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa siten kuin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 29 §:ssä säädetään.

11 §

Tietojen poistaminen

Edellä 3 §:n perusteella talletetut henkilöä koskevat tiedot poistetaan viimeistään 25 vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä, jollei ole erityistä syytä henkilötietojen edelleen säilyttämiseen asian käsittelemiseksi, tehtävän suorittamiseksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai suojelupoliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Edellä 4 §:n perusteella talletetut henkilöä koskevat tiedot poistetaan viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tiedon merkitsemisestä.

12 §

Tietojen arkistointi

Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista on voimassa, mitä arkistolaissa (831/1994) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

8 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Arkaluonteisten henkilötietojen tietoturva

Tallettaessaan tai muutoin käsitellessään sähköisessä muodossa olevia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 11 §:ssä ja tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, rekisterinpitäjän ja lupaviranomaisen tulee erityisesti huolehtia näiden tunnistetietojen tallettamisen ja muun käsittelyn tietoturvasta.

Henkilön arkaluonteisia tietoja tallettaessa ja muutoin käsiteltäessä on huolehdittava, että:

1) tunnistamisessa ja henkilötietojen käsittelyssä käytettävät tietojärjestelmät, laitteet ja ohjelmistot ovat turvallisia;

2) henkilötiedot on suojattu asiattomalta pääsylvä sekä henkilötietojen luottamuksellisuuteen ja eheyteen kohdistuvilta loukkauksilta, muutoksilta ja väärentämiseltä samoin kuin muulta vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta käsittelyltä; ja

3) tunnistamisessa ja tunnistetietojen käsittelyssä toteutetaan muutoinkin tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tunnistaminen ja tunnistetietojen käsittely voidaan toteuttaa tietoturvasuojalla ja yksityisyyden suojan turvaavalla tavalla.

Rekisterinpitäjä vastaa edellä tarkoitettua tietoturvasta myös sellaisen kolmannen osapuolen osalta, joka rekisterinpitäjän toimeksiannosta joko kokonaan tai osittain toteuttaa arkaluonteisten henkilötietojen tallettamisen. Rekisterinpitäjä vastaa siitä, että toimeksisaajalla on sama velvollisuus suojata tiedot kuin rekisterinpitäjällä, sekä siitä, ettei toimeksisaajalla ole muuta oikeutta käsitellä tietoja.

2 §

Rekisterinpitäjä

Poliisin valtakunnallisesti käsiteltävien henkilötietojen rekisterinpitäjä on Poliisihallitus.

3 §

Yksityisoikeuden alalla määrätyt suojelutoimenpiteet

Mitä tässä laissa säädetään lähestymiskieltoon liittyvien henkilötietojen käsittelystä, sovelletaan suojelutoimenpiteeseen, joka on ilmoitettu poliisin rekisteriin yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (227/2015) 4 §:n nojalla.

4 §

Tarkemmat säännökset ja ohjeet

Tarkempia säännöksiä menettelytavoista 4 luvun 10 §:ssä tarkoitettussa henkilötietojen luovuttamisesta päättämisessä ja 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettussa tarkastusoikeuden käyttämisessä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Poliisihallitus vahvistaa poliisille kuuluvissa toimenpiteissä käytettävien lomakkeiden kaavat, jollei laissa toisin säädetä.

5 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2018.

Tällä lailla kumotaan 1 päivänä lokakuuta 2003 annettu laki (761/2003) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2.

Laki

matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetun direktiivin täytäntöönpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sovellettamisala

Tällä lailla pannaan täytäntöön matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/681 (matkustajarekisteridirektiivi).

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään, matkustajarekisteritietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (/).

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *lentoliikenteen harjoittajalla* lentoliikenneyritystä, jolla on voimassa oleva liikennelupa tai muu vastaava lupa, jonka nojalla yritys voi kuljettaa matkustajia lentoteitse;
- 2) *Euroopan unionin ulkopuolisella lennolla* mitä tahansa lentoliikenteen harjoittajan reitti- tai tilauslentoa, joka lennetään kolmannelta maasta ja jonka on määrä laskeutua jäsenvaltion alueelle tai joka lentää jäsenvaltion alueelta ja jonka on määrä laskeutua kolmanteen maahan, mukaan lukien molemmissa tapauksissa lennot, joihin sisältyy välilasku jäsenvaltioiden tai kolmansien maiden alueella;
- 3) *Euroopan unionin sisäisellä lennolla* mitä tahansa lentoliikenteen harjoittajan reitti- tai tilauslentoa, joka lennetään jäsenvaltion alueelta ja jonka on määrä laskeutua yhden tai useamman muun jäsenvaltion alueelle ilman välilaskuja jonkin kolmannen maan alueelle;
- 4) *matkustajalla* henkilöä, mukaan lukien vaihto- tai kauttakulkumatkustajat, lukuun ottamatta miehistön jäseniä, jota kuljetetaan tai on tarkoitus kuljettaa ilma-aluksella lentoliikenteenharjoittajan suostumuksella, joka käy ilmi henkilön kirjaamisesta matkustajaluetteloon;
- 5) *matkustajarekisterillä* (PNR, Passenger Name Record) kunkin matkustajan matkustustiedot sisältävää rekisteriä, joka sisältää tiedot, joita lippuvarauksia tekevät sekä kuljetukseen osallistuvat lentoliikenteen harjoittajat tarvitsevat varausten käsittelyä ja valvontaa varten kunkin matkan osalta, jonka henkilö on varannut tai joka on varattu hänen puolestaan, riippumatta siitä, sisältyykö rekisteri varausjärjestelmään, lähtöselvitysjärjestelmään, jota käytetään lentomatkustajien lähtöselvityksen tekemiseksi, tai muuhun vastaavaan järjestelmään;
- 6) *varausjärjestelmällä* lentoliikenteen harjoittajan sisäistä järjestelmää, johon PNR -tiedot kerätään varausten käsittelyä varten;
- 7) *terrorismirikoksilla* rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1-5 §:n mukaisia rikoksia;
- 8) *vakavalla rikollisuudella* tarkoitetaan direktiivin (EU) 2016/681 liitteessä II tarkoitettuja rikosten muotoja joista enimmäisrangaistukseksi on säädetty vähintään kolme vuotta vankeutta;
- 9) *häivyttämisellä* tietojen osien, joiden avulla voisi olla mahdollista tunnistaa välittömästi matkustaja, saattamista käyttäjälle näkymättömiksi;
- 10) *toimivaltaisilla viranomaisilla* Suomessa poliisia, Tullia sekä Rajavartiolaitosta;
- 11) *Europolilla* Euroopan parlamentin ja neuvoston lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) annetun asetuksen (EU) 2016/794, jäljempänä Europol-asetus, 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua virastoa.

4 §

Lentoliikenteen harjoittajan velvollisuus toimittaa matkustajarekisteritietoja

Lentoliikenteen harjoittajan on toimitettava 5 §:ssä tarkoitetulle matkustajatieoyksikölle tässä pykälässä mainitut matkustajarekisteritiedot sekä Euroopan unionin ulkopuolisista että Euroopan unionin sisäisistä saapuvista ja lähtevistä operoimistaan lennoista siltä osin kuin niitä on kerätty tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä. Yhteistunnuksin suoritetuista lennoista velvollisuus koskee lennon operoivaa yritystä. Mikäli lentoliikenteen harjoittaja on kerännyt myös matkustajarekisteridirektiivin liitteen I kohdassa 18 mainittuja matkustajan ennakkotietoja, myös nämä tiedot on toimitettava. Lentoliikenteen harjoittajan on toimitettava matkustajarekisteritiedot maksutta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja matkustajarekisteritietoja ovat;

- 1) matkustajarekisterin varaustunnus;
- 2) lipun varauspäivä/kirjoituspäivä;
- 3) suunniteltu (suunnitellut) matkustuspäivä(t);
- 4) nimi (nimet);
- 5) osoite ja yhteystiedot;
- 6) kaikki maksutapaa koskevat tiedot;
- 7) tietyn matkustajarekisterin kaikki matkareittitiedot;
- 8) kanta-asiakastiedot;
- 9) matkatoimisto/matkatoimistovirkailijatiedot;
- 10) matkustajan matkustustilanne mukaan luettuina vahvistukset, lähtöselvitystilanne, viime hetkellä lennolta pois jääminen tai viime hetken lähtö ilman varausta;
- 11) jaetut matkustajarekisteritiedot;
- 12) yleiset huomautukset;
- 13) lipunkirjoituskentän tiedot;
- 14) istumapaikan numero ja muut paikkatiedot;
- 15) yhteistunnuksen käyttöä koskevat tiedot;
- 16) kaikki matkatavaratiedot;
- 17) muiden matkustajarekisteritiedoissa olevien matkustajien määrä ja nimet;
- 18) matkustajan ennakkotiedot, jos sellaisia on kerätty; sekä
- 19) kaikki aiemmin tehdyt muutokset 1–18 kohdassa tarkoitettuihin matkustajarekisteritietoihin.

Matkustajarekisteritiedot on toimitettava 24 tuntia ennen lennon aikataulunmukaista saapumis- tai lähtöaikaa sekä välittömästi lennon sulkeuduttua, jolloin tietojen toimittamisen voi rajata myös aikaisemmin toimitettujen siirtojen päivityksiin. Mikäli tiedot ovat tarpeen terrorismirikoksiin ja vakavaan rikollisuuteen liittyvään määrättyyn ja tosiasialliseen uhkaan reagoimiseksi, tiedot on matkustajatieoyksikön pyynnöstä toimitettava muinakin ajankohtina.

Matkustajarekisteritiedot on toimitettava käyttäen matkustajarekisteridirektiivin 16 artiklan mukaisia komission täytäntöönpanosäädöksellä hyväksyttyjä yhteisiä yhteiskäytäntöjä ja tuettuja tietomuotoja.

5 §

Matkustajatieoyksikkö

Tässä laissa tarkoitettuna matkustajatieoyksikkönä toimii poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:ssä tarkoitettu valtakunnallinen PTR- rikostiedusteluysikkö.

6 §

Matkustajarekisteritietojen käsittely

Matkustajatieoyksikkö voi käsitellä matkustajarekisteritietoja sellaisten henkilöiden tunnistamiseksi, joilla voi olla osallisuutta terrorismirikoksiin tai vakavaan rikollisuuteen, seuraavasti;

- 1) ennen matkustajien aikataulun mukaista saapumista tai lähtemistä;
- 2) toimivaltaisilta viranomaisilta tai toisen jäsenvaltion matkustajatieoyksiköltä tai Europolilta tulleesta perustellusta ja riittäviin havaintoihin perustuvasta pyynnöstä, sekä;
- 3) ennalta määritettyjen arviointi- ja analyysikriteerien mukaisesti tai kyseisten kriteerien päivittämiseksi tai uusien kriteerien määrittämiseksi.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen matkustajatieoyksikön vahvistamien ja yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa säännöllisesti tarkistettavien arviointikriteerien on oltava kohdennettuja, oikeasuhtaisia ja selkeitä. Arviointikriteerit eivät saa perustua henkilön rotuun tai etniseen alkuperään, poliittisiin mielipiteisiin, uskonnolliseen tai filosofiseen vakaumukseen, ammattiliiton jäsenyyteen eivätkä terveydentilaa, sukupuolielämää tai sukupuolista suuntautuneisuutta koskeviin tietoihin.

Matkustajatietoyksikkö voi edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun käsittelyn yhteydessä verrata matkustajarekisteritietoja automatisoidusti;

1) toimivaltaisten viranomaisten rikostutkinnan, rikostiedustelun, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamisen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tarkoituksessa talletettuihin tietoihin; ja

2) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettuihin suojelupoliisin käsittelemiin henkilötietoihin; sekä

3) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 1 luvun 3 §:n 2 kohdan tarkoitetun Schengenin tietojärjestelmän sekä kansainvälisen rikospoliisijärjestön (I.P.C.O. - Interpol) tietokantoihin talletettuihin tietoihin.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksena saadut osumat on tarkistettava yksittäin.

Edellä 3 momentin 2 kohdan mukaan tapahtuva vertailu on toteutettava tietoturvalisella tavalla, siten kuin suojelupoliisin kanssa sovitaan. Vertailun voi suorittaa ainoastaan suojelupoliisin matkustajatietoyksikköön määräämä virkamies. Vertailun perusteella havaitut matkustajarekisteritiedot ja tietojen käsittelyn tulokset voidaan luovuttaa eteenpäin ainoastaan suojelupoliisin suostumuksella.

Tässä pykälässä tarkoitettuja matkustajarekisteritietoja matkustajatietoyksikössä saavat käsitellä ainoastaan ne virkamiehet joiden tehtäviin tietojen käsittely kuuluu.

7 §

Matkustajarekisteritietojen luovuttaminen toimivaltaisille viranomaisille

Matkustajarekisteritietojen 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun käsittelyn tuloksena tunnistettujen henkilöiden matkustajarekisteritiedot tai tietojen käsittelyn tulokset on luovutettava toimivaltaisille viranomaisille, jotta nämä voivat tehdä selvityksiä kyseisten henkilöiden osallisuudesta terrorismirikoksiin tai vakavan rikollisuuteen. Tiedot tai tietojen käsittelyn tulokset voidaan luovuttaa toimivaltaisille viranomaisille myös perustellun ja riittäviin havaintoihin perustuvan pyynnön perusteella. Tässä momentissa tarkoitetut tiedot voidaan luovuttaa vain tapauskohtaisesti. Matkustajatietoyksikön tietosuojavastaavalla on pääsy matkustajarekisterin.

8 §

Matkustajarekisteritietojen vaihtaminen jäsenvaltioiden välillä

Matkustajatietoyksikkö voi pyytää matkustajarekisteritietoja toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä terrorismirikoksen tai muun vakavan rikoksen estämiseksi. Pyyntö on perusteltava. Matkustajatietoyksikön on luovutettava toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä saadut matkustajarekisteritiedot tai tietojen käsittelyn tulokset toimivaltaisille viranomaisille.

Matkustajatietoyksikön on luovutettava 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun matkustajarekisteritietojen käsittelyn perusteella tunnistamiensa henkilöiden tiedot toisten jäsenvaltioiden vastaaville matkustajatietoyksikölle. Luovutettavien tietojen on sisällettävä käsittelyn tuloksena tunnistettujen henkilöiden kaikki olennaiset ja välttämättömät matkustajarekisteritiedot tai tietojen käsittelyn tulokset. Matkustajatietoyksikkö voi tämän lisäksi luovuttaa matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle tämän perustellusta pyynnöstä.

Toimivaltaiset viranomaiset voivat pyytää matkustajarekisteritietoja suoraan toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä, kun se on tarpeen hätätilassa ja terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Pyyntö on perusteltava ja siitä on lähetettävä tieto Suomen matkustajatietoyksikölle. Vastaavilla edellytyksillä Suomen matkustajatietoyksikkö voi luovuttaa matkustajarekisteritietoja toisen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille näiden pyynnön perusteella.

9 §

Matkustajarekisteritietojen siirtäminen Europolille

Matkustajatietoyksikkö voi perustellusta pyynnöstä siirtää matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia Europolille Europol-asetuksen IV luvussa tarkoitettua tietojenkäsittelyä varten terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi, kun siirtäminen on tarpeen asetuksen 3 artiklassa tarkoitetun jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten rikostorjuntayhteistyön ja keskinäisen yhteistyön tavoitteiden toteuttamiseksi.

10 §

Matkustajarekisteritietojen siirtäminen kolmansiin maihin

Matkustajatietoyksikkö saa siirtää matkustajarekisteritietoja ja tietojen käsittelyn tuloksia kolmanteen maahan vain yksittäistapauksissa, jos:

1) henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (/) 7 luvun henkilötietojen siirtoa koskevia kolmansille maille koskevia yleisiä periaatteita käsittelevän 41 §:n säännöksiä noudatetaan; ja

2) luovuttaminen on tarpeen tässä laissa tarkoitetun terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi.

Jos matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia siirretään edelleen muuhun kolmanteen maahan, siirtämisen edellytyksenä on edellä 1 momentissa mainitun lisäksi että siirtäminen on välttämätöntä tässä laissa tarkoitetun terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi ja että matkustajatietoyksikkö on antanut luovuttamiselle luvan.

Edellä 1 momentista poiketen toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä saatuja matkustajarekisteritietoja voidaan siirtää kolmanteen maahan ilman kyseisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikön lupaa vain, jos siirto on olennaisen tärkeää jäsenvaltion tai kolmannen maan tässä laissa tarkoitettuun terrorismirikoksia tai vakavaa rikollisuutta koskevaan määrättyyn ja tosiasialliseen uhkaan vastaamiseksi, eikä lupaa voida saada ajoissa. Siirrosta on ilmoitettava kyseisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle ja siirto on kirjattava asianmukaisesti ja tarkistettava jälkikäteen.

Ennen matkustajarekisteritietojen kolmannen maan toimivaltaisille viranomaisille siirtämistä matkustajatietoyksikön on varmistettava, että kolmas maa aikoo käyttää tietoja tässä pykälässä tarkoitettujen ehtojen ja suojakeinojen mukaisesti. Tietojen siirtämisestä on ilmoitettava matkustajatietoyksikön tietosuojavastaavalle.

11 §

Matkustajarekisteritietojen poistaminen, häivyttäminen ja häivytettyjen tietojen luovuttaminen

Lentoliikenteen harjoittajan toimittamat matkustajarekisteritiedot on poistettava matkustajatietoyksikön rekisteristä viiden vuoden kuluttua siitä kun ne on toimitettu matkustajatietoyksikölle. Kuuden kuukauden kuluttua tietojen matkustajatietoyksikölle toimittamisesta tiedoista on erotettava häivyttämällä seuraavat matkustajarekisteritiedot;

1) nimi/nimet, mukaan lukien muiden PNR- tiedoissa mainittujen yhdessä matkustavien matkustajien nimet ja lukumäärä;

2) osoite ja muut yhteystiedot;

3) kaikki maksutapaa koskevat tiedot, myös laskutusosoite, sikäli kuin ne sisältävät tietoja, joiden avulla voisi olla mahdollista tunnistaa välittömästi matkustaja, johon PNR- tiedot liittyvät, tai muita henkilöitä;

4) kanta- asiakastiedot;

5) yleiset huomautukset; sekä

6) matkustajan ennakotiedot (API- tiedot), jos sellaisia on kerätty.

Matkustajatietoyksikön tulee poistaa 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun käsittelyn tulokset, kun osumasta on ilmoitettu toimivaltaisille viranomaisille tai tarvittaessa toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle. Mikäli tulos osoittautuu tarkistuksen jälkeen virheelliseksi, virheelliseksi todettu tieto saadaan myöhempien virheosumien välttämiseksi tallettaa siihen saakka kun tiedot on 1 momentin nojalla poistettu. Virheellisestä tuloksesta on ilmoitettava sille toimivaltaiselle viranomaiselle tai toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle, jolle käsittelyn tulokset on luovutettu.

Mikäli lentoliikenteen harjoittajan matkustajatietoyksikölle toimittamiin matkustajarekisteritietoihin sisältyy muita kuin 4 §:n 2 momentissa mainittuja matkustajarekisteritietoja, tiedot on poistettava välittömästi niiden vastaanottamisen jälkeen.

Matkustajarekisteritiedot, joista on erotettu häivyttämällä edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot, voi luovuttaa vain matkustajatietoyksikön päällikön tai hänen määräämänsä matkustajatietoyksikön henkilöstöön kuuluvan päätöksellä. Mikäli kyseessä on toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikön pyyntö, edellytyksenä on lisäksi että tietojen luovuttamisen voidaan kohtuudella olettaa olevan tarpeen terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi.

12 §

Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 29 §:stä poiketen tarkastusoikeutta ei ole matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksia koskeviin tietoihin.

Tietosuojavirasto voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lainmukaisuuden.

13 §

Matkustajarekisteritietojen rekisterinpitäjä

Poliisihallitus toimii matkustajarekisteritietoja sisältävän rekisterin rekisterinpitäjänä.

14 §

Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu

Lentoliikenteen harjoittajalle, joka rikkoo 4 §:ssä säädetyn matkustajarekisteritietojen toimittamisvelvollisuuden, määrätään seuraamusmaksu (*lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu*). Maksun suuruus on 3 000 euroa kutakin sellaista lentoa kohden, jolta ei ole toimitettu matkustajarekisteritietoja tai ne on toimitettu ilmeisen puutteellisesti.

Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksua ei määrätä, jos virhe matkustajarekisteritietojen toimittamisessa on tapahtunut kaikki olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta tai maksun määrääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen muutoin kohtuutonta.

Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksua ei voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksua ei voida määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio tai jolle on määrätty ulkomaalaislain (301/2004) 179 §:n mukainen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 20 §:n rikkomisesta.

15 §

Lentoliikenteen harjoittajan kuuleminen

Lentoliikenteen harjoittajalle on ennen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä varattava kirjallisesti tilaisuus antaa selityksensä määrääjassa, joka ei saa olla kahta viikkoa lyhyempi.

16 §

Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksun määrääminen

Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksun määrää matkustajatietoyksikössä päällystöön kuuluva poliisimies. Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle. Maksu määrätään päätöksessä. Seuraamusmaksun määräämistä koskevaa päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

17 §

Maksuaika

Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu on maksettava yhden kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Maksettavaksi erääntyneelle seuraamusmaksulle, jota ei ole suoritettu viimeistään eräpäivänä, peritään viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

18 §

Täytäntöönpano ja muutoksenhaku

Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtii oikeusrekisterikeskus. Oikeusrekisterikeskukselle on ilmoitettava viranomaisen tai tuomioistuimen päätöksestä, jolla seuraamusmaksua on alennettu tai maksu on poistettu. Oikeusrekisterikeskuksen on hakemuksetta palautettava perusteettomasti maksettu seuraamusmaksu.

Tämän lain nojalla maksettavaksi määrätty seuraamusmaksu pannaan täytäntöön siinä järjestyksessä kuin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään.

Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksuun haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

19 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2018.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 12 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 645/2015, seuraavasti:

12 §

Henkilötietojen käsittely ja tarkastusoikeus

Rekisteröidyllä ei ole kuitenkaan tarkastusoikeutta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 6 luvun 2 §:n 1 momentissa ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 42 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin eikä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 29 §:ssä mainituissa rekistereissä oleviin tietoihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain (469/1979) 6 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laeissa 761/2003 ja 448/2006, seuraavasti:

6 §

Matkalippujen tarkastajat

Poliisi pitää luetteloa tarkastajaksi hyväksymistä ja hyväksymisen peruuttamista koskevista päätöksistä. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

5.

Laki

lähestymiskiellosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) 15 §, sellaisena kuin se on laissa 711/2004, seuraavasti:

15 §

Lähestymiskiellon rekisteröinti

Lähestymiskieltoa koskevien tietojen tallettamiseen ja poistamiseen sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 2 luvun 5 §:ää ja 5 luvun 2 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain (485/2004) 17 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 651/2015, seuraavasti:

17 §

Tekninen valvonta

Teknisten valvontalaitteiden avulla saatujen tietojen käsittelyyn sovelletaan, mitä henkilötietolaissa (523/1999), henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (/), rajavartiolaissa (578/2005) tai henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015) säädetään, riippumatta siitä, muodostavatko tallenteet henkilötietolaissa tarkoitetun henkilörepositorin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

yksityisöiden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityisöiden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (227/2015) 9 § seuraavasti:

9 §

Suojelutoimenpiteen rekisteröinti

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa määrätyn, Suomessa täytäntöön pannun suojelutoimenpiteen tallettamisesta poliisin tietojärjestelmään ja tietojen poistamisesta järjestelmästä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (/) 8 luvun 3 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . _____

8.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 15 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 310/2016, seuraavasti:

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

15 §

Henkilöllisyyden selvittäminen

Jos joku kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ja hänen henkilöllisyyttään ei voida muutoin selvittää, tullirikostorjunnan tullimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntomerkkien sekä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015) tarkoitettujen henkilörekistereiden ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (/) annetun lain 2 luvun 3 ja 5 §:ssä tarkoitettujen tietojen perusteella. Tällöin noudatetaan, mitä pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 2–4 momentissa säädetään henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta. (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 86 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 86 § seuraavasti:

86 §

Turvallisuusalan valvontatiedot

Poliisi pitää tietoja vartijoista, voimankäyttökouluttajista, asekouluttajista, järjestyksenvalvojista, turvasuojaajista, järjestyksenvalvojakouluttajista, turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijoista sekä niiden vastaavista hoitajista ja 71 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista vastuuhenkilöistä (turvallisuusalan valvontatiedot). Turvallisuusalan valvontatietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 42 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 42 §:n 2 momentti seuraavasti:

42 §

Oikeus saada tietoja eräiden viranomaisten rekistereistä

Oikeudesta tietojen saamiseen säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (/), henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetussa laissa (422/2002), puolustusvoimista annetussa laissa ja muualla laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 17 §:n 3 momentti seuraavasti:

17 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Edellä 1 momentin 5 ja 6 kohdassa säädetystä huolimatta havaintotietoja, 4 §:ssä tarkoitetun tiedustelurekisterin ja 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun tilapäisen analyysirekisterin tietoja ei saa käyttää henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 2 luvun 11 §:n 1 momentin 7 kohdassa ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 25 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

pakkokeinolain 9 luvun 4 §:n ja 10 luvun 62 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 9 luvun 4 §:n 3 momentti ja 10 luvun 62 §:n 1 momentti
seuraavasti:

9 luku

Erityisiin tutkintakeinoihin liittyvät pakkokeinot

4 §

DNA-tunnisteiden määrittäminen ja tallettaminen

DNA-tunniste saadaan poliisilain (872/2011) 1 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tallettaa poliisin henkilörekisteriin. Tallettaa ei kuitenkaan saa DNA-tunnistetta, joka sisältää tietoa rekisteröitävän muista henkilökohtaisista ominaisuuksista kuin sukupuolesta. DNA-tunnisteiden poistamisesta rekisteristä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (/).

10 luku

Salaiset pakkokeinot

62 §

Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa

Henkilöllä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei ole viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä säädetystä huolimatta oikeutta saada tietoa tässä luvussa tarkoitetun pakkokeinon käytöstä ennen kuin 60 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty. Hänellä ei ole myöskään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (/) tarkoitettua rekisteröidyn tarkastusoikeutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

13.

Laki

ampuma-aselain 113 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 113 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 623/2017, seuraavasti:

113 §

Poliisin velvollisuus tiedostojen pitämiseen

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedostot ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä ovat myös ampumasetta, aseiden osat, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia koskeva lupahakemus ja ennakkosuostumusta, suostumusta ja asekeräilijälle annettavaa hyväksyntää koskeva hakemus sekä asiassa annettu päätös. Poliisi voi kuitenkin erityisestä syystä päätöksellään vahvistaa yksittäisen luvan voimassaoloa tai sisältöä koskevan tiedon, jos tiedon pyytäjän henkilöllisyys on poliisin tiedossa. Tiedostojen pitämiseen, käyttöön ja tietojen luovuttamiseen sovelletaan muuten, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

14.

Laki

arpajaislain 42 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arpajaislain (1047/2001) 42 b §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1184/2013, seuraavasti:

42 b §

Arpajaisten valvontatiedosto

Henkilötietojen käsittelyyn poliisin rekistereissä sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 19 §:n 1 momentin 11 kohta, sekä
muutetaan 17 §:n 4 momentti ja 19 §:n 1 momentin 1 ja 11 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 1172/2016, seuraavasti:

17 §

Hätäkeskustietojärjestelmään talletettavat tiedot

Rekisteröidyn oikeuksista hätäkeskustietojärjestelmän poliisin pitämiin tietoihin säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (/) annetun lain 4 luvussa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 6 luvussa.

19 §

Tiedonsaantioikeus rekistereistä

Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on Hätäkeskuslaitokselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen tehtävää hoitavan viranomaisen tai yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus saada:

1) poliisin tietojärjestelmistä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 3 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja sekä tietoja 4 luvun 6 §:ssä tarkoitettusta Schengenin tietojärjestelmän kansallisesta järjestelmästä;

11) tietoja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun mukaisiin käsittelytarkoituksiin poliisin toimintaa varten perustetuista tilapäisistä henkilörekistereistä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 . _____

Laki

ulkomaalaisrekisterilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaisrekisterilain (1270/1997) 3 a §:n 2 momentti, 3 b §:n 2 ja 3 momentti ja 4 a §, sellaisina kuin ne ovat, 3 a §:n 2 momentti laissa 459/2009 ja 3 b §:n 2 ja 3 momentti laissa 632/2011 sekä 4 a § laissa 763/2003, seuraavasti:

3 a §

Muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisterin sormenjälkitietojen käyttö

Oikeus sormenjälkitietojen käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Sormenjälkiä saa käyttää vain henkilöllisyyden varmistamiseksi ja muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan valmistamiseksi. Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää sormenjälkitietoja siten kuin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 2 luvun 11 §:n 4 momentissa säädetään. Tietojen käyttöön oikeutetulla on oikeus ottaa rekisteröidyltä sormenjäljet ja verrata niitä rekisteröityihin sormenjälkiin. Vertailua varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi vertailun jälkeen.

3 b §

Hakemusasioden osarekisterin sormenjälkitietojen käyttö ja vertaaminen

Rekisteriin talletettavia sormenjälkiä saa käyttää ainoastaan 2 §:n 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksien rajoissa oleskelulupakortin aitouden toteamiseksi ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten sekä valtion turvallisuuden suojaamiseksi. Tietojen käyttöön oikeutetulla viranomaisella on oikeus verrata tietoja hakemusasioden osarekisteriin jo talletettuihin sormenjälkiin sekä muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisterin sormenjälkitietoihin ja poliisin rekisteriin ulkomaalaislain 131 §:n perusteella talletettuihin sormenjälkiin. Lisäksi tietoja saa maahantulon edellytysten selvittämiseksi verrata henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin pakkokeinolain mukaisiin henkilötuntemerkkeihin kuuluviin sormenjälkiin niiltä osin kuin jo rekisteröidyt sormenjälkitiedot liittyvät rikokseen, josta ankarin säädetty rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää hakemusasioden osarekisteriin talletettuja sormenjälkitietoja siten kuin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 11 §:n 4 momentissa säädetään.

4 a §

Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyn oikeuksista 2 §:ssä tarkoitetun ulkomaalaisrekisterin poliisin pitämiin tietoihin on voimassa, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (/) 4 luvussa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 6 luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

ulkomaalaislain 131 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 631/2011, seuraavasti:

131 §

Henkilötuntomerkkien ottaminen

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilötuntomerkit tallennetaan poliisin ylläpitämään rekisteriin. Tiedot on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntomerkeistä ja ulkomaalaisrekisteriin ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 3 b §:n mukaisesti talletettavista oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta tai unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otetuista sormenjäljistä. Tiedot poistetaan noudattaen, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 5 luvun 2 §:ssä säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja sormenjälkitietoja saa verrata henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin tämän pykälän nojalla talletettuihin sormenjälkitietoihin sekä ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun ulkomaalaisrekisteriin kuuluviin hakemusasioiden osarekisteriin ja muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisteriin talletettuihin sormenjälkitietoihin. Lisäksi talletettavia sormenjälkitietoja saa maahantulon edellytysten selvittämiseksi verrata henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin pakkokeinolain mukaisiin henkilötuntomerkkeihin kuuluviin sormenjälkiin niiltä osin kuin jo rekisteröidyt sormenjälkitiedot liittyvät rikokseen, josta ankarin säädetty rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

18.

Laki

rahankeräyslain 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahankeräyslain (255/2006) 27 §:n 2 momentti seuraavasti:

27 §

Rahankeräysten valvontatiedosto

Henkilötietojen käsittelyyn poliisin rekistereissä sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 . _____

Laki

passilain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan passilain (671/2006) 29 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 456/2009, seuraavasti:

29 §

Passirekisteri

Tässä laissa poliisille, ulkoasiainministeriölle ja 10 §:ssä tarkoitetulle Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi poliisi pitää rekisteriä, johon talletetaan

1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 2 luvun 1 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset henkilön perustiedot;

2) tiedot passihakemuksesta ja päätöksestä passiasiaassa, tiedot passista tai muusta Suomen viranomaisen antamasta matkustusasiakirjasta, tiedot passin katoamisesta, anastamisesta tai haltuun ottamisesta sekä tiedot passin antamisen esteistä ja passiasiaan liittyvästä huomautuksesta;

3) edellä 6 a §:ssä tarkoitetut passihakijalta passin hakutilanteessa otetut sormenjäljet; sormenjälkitietoihin talletettuja sormenjälkiä saadaan asianomaisen henkilön suostumuksella käyttää myös hänen myöhemmin hakemansa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseen;

4) henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka henkilö on luovuttanut poliisille, ulkoasiainministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle passia hakiessaan; henkilön valokuvaa ja nimikirjoitusnäytettä saadaan asianomaisen henkilön suostumuksella käyttää muunkin hänen hakemansa hallintoluvan tai päätöksen valmistamiseen kuin sen asiakirjan valmistamiseen, johon henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte on luovutettu.

Passirekisterin tietojen käytöstä on voimassa, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 9 ja 11 §:ssä säädetään. Passirekisterin tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta on voimassa, mitä mainitun lain 4 luvussa ja 5 luvun 4 §:ssä säädetään. Henkilön fyysisiin ominaisuuksiin perustuvien tunnistetietojen tietoturvasta on voimassa, mitä mainitun lain 8 luvun 1 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

henkilökorttilain 17 ja 31 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilökorttilain (663/2016) 17 §:n 5 momentti ja 31 § seuraavasti:

17 §

Henkilökortin epääminen ja henkilökortti ilman matkustusoikeutta

Edellä 3 momentissa tarkoitetun henkilökortin myöntämisestä talletetaan tietö poliisiin henkilörekisteriin.

31 §

Henkilökorttirekisteri

Tässä laissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi poliisi pitää rekisteriä, johon talletetaan

1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 2 luvun 1 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset henkilön perustiedot;

2) tiedot tässä laissa tarkoitetusta hakemuksesta, päätöksestä, luvasta, poliisin ja Suomen edustuston toimenpiteestä, esteestä, huomautuksesta ja ilmoituksesta;

3) henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka henkilö on luovuttanut poliisille, ulkoasiainministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan; henkilön valokuvaa ja nimikirjoitusnäytettä saadaan asianomaisen henkilön suostumuksella käyttää muunkin hänen hakemansa hallintoluvan tai päätöksen valmistamiseen kuin sen asiakirjan valmistamiseen, johon henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte on luovutettu.

Rekisterin tietojen käytöstä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 9 ja 11 §:ssä. Tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta säädetään mainitun lain 4 luvussa ja 5 luvun 4 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain (26/2009) 3 §, 5§:n 2 ja 3 momentti sekä 6 §:n 2 ja 3 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 3 § laissa 1180/2013, 5 §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti laissa 312/2016 sekä 5 §:n 3 momentti ja 6 §:n 3 momentti laissa 649/2015, seuraavasti:

3 §

Tiedon ja tiedustelutiedon määritelmä

Tässä laissa tarkoitetaan tiedoilla ja tiedustelutiedoilla:

- 1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 2 luvussa tarkoitettuja tietoja;
- 2) henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 2 luvussa tarkoitettujen Tullin henkilörekisterien tietoja;
- 3) henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 3, 4 ja 7–12 §:ssä tarkoitettujen henkilörekisterien tietoja; sekä
- 4) tietoja, jotka ovat muutoin poliisin, Tullin tai rajavartiolaitoksen hallussa taikka pakkokeinoja käyttämättä saatavilla poliisilain (872/2011) 4 luvun 2 ja 3 §:n sekä 5 luvun 40–42 §:n, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 luvun 1 §:n, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 14 §:n, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 17, 18 ja 22 §:n taikka muun lain tai sopimuksen perusteella.

5 §

Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen pyynnöstä

Tiedot ja tiedustelutiedot luovutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 4 luvun 5 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 17 §:ssä sekä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 26–28 §:ssä säädetyin edellytyksin.

Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamista koskevaan päätöksentekoon sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 4 luvussa, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 18 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 29 §:ssä sekä muualla laissa säädetään.

6 §

Oma-aloitteinen tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen

Tiedot ja tiedustelutiedot luovutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 4 luvun 5 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 17 §:ssä sekä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 26–28 §:ssä säädetyin edellytyksin.

Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamista koskevaan päätöksentekoon sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 4 luvussa, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 18 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 29 §:ssä sekä muualla laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

22.

Laki

Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain (742/2010) 10 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 648/2015, seuraavasti:

10§

Henkilötietojen luovuttaminen Eurojustille

Tietojen luovuttamiseen Eurojustille poliisin, rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilökäytöstä sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 4 luvun 5 §:ää, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 38 §:ää, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 26 §:ää sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 30 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 19 §:n 2 momentti, sekä
lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 224/2008, 462/2011, 348/2013, 257/2014, 671/2015, 451/2016 ja 470/2017, uusi 12 kohta seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

12) matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetun direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain (/) 14 §:ssä tarkoitettu lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu.

19 §

Etsintäkuuluttaminen

Etsintäkuuluttaminen käsittää poliisimieheen kohdistetun poliisin tietojärjestelmään toimitetun kehotuksen periä maksuvelvollisen tavatessaan 1 momentissa tarkoitettu saatava tai haastaa maksuvelvollinen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Etsintäkuulutuksessa on mainittava saatavan maksamista ja maksusuorituksen tilittämistä varten tarvittavat tiedot sekä rekisteritietojen säilytysaika.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

24.

Laki

vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain 7 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 7 b §, sellaisena kuin se on laissa 533/2016, seuraavasti:

7 b §

Tieto passin tai henkilökortin voimassaolosta

Tunnistuspalvelun tarjoajalla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla poliisin tietojärjestelmässä oleva tieto ensitunnistamisessa käytettävän passin tai henkilökortin voimassaolosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

25.

Laki

poliisilain 5 luvun 41 ja 60 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan poliisilain (872/2011) 5 luvun 41 §:n 1 momentti ja 60 §:n 1 momentti seuraavasti:

5 luku

Salaiset tiedonhankintakeinot

41 §

Tietolähdettä koskevien tietojen käsittely ja palkkion maksu

Tietolähdettä koskevat tiedot voidaan tallettaa henkilörekisteriin. Tietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (/).

60 §

Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa

Henkilöllä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei ole viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä säädetystä huolimatta oikeutta saada tietoa tässä luvussa tarkoitetun tiedonhankintakeinon käytöstä, ennen kuin 58 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty. Hänellä ei ole myöskään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (/) tarkoitettua rekisteröidyn tarkastusoikeutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

26.

Laki

Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta annetun lain (214/2017) 5 § seuraavasti:

5 §

Kansallinen valvontaviranomainen

Tietosuojavirasto on Europol-asetuksen 42 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kansallinen valvontaviranomainen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

Laki

poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 1 luvun 7 §:n 5 momentti, 2 luvun 4 §:n 2 momentti, 7 luvun 1 §:n 2 momentti ja 5 §:n 5 momentti sekä 12 luvun 2 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 luvun 7 §:n 5 momentti laissa 1086/2015, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

7 §

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevan vartijan asema

Tässä pykälässä tarkoitetulla vartijalla ei ole käyttöoikeutta poliisin henkilörekistereihin, joihin sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (/), eikä muihinkaan viranomaistarkoituksia varten perustettuihin rekistereihin tai tietojärjestelmiin.

2 luku

Säilytystilaan ottaminen

4 §

Tulotarkastus ja tietojen rekisteröinti

Säilytystilaan otettuja vapautensa menettäneitä koskevien tietojen rekisteröinnistä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa.

7 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet säilytystilan ulkopuolelle

1 §

Tapaaminen

Vapautensa menettäneen tapaamista on tarpeellisella tavalla valvottava. Tapaamista voidaan valvoa myös videolaitteilla. Videolaitteilla tapahtuvasta valvonnasta on asianmukaisella tavalla ilmoitettava vapautensa menettäneelle ja tapaajalle. Valvonnasta syntyneiden tallenteiden säilyttämiseen ja hävittämiseen sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 10 §:ää ja 5 luvun 2 ja 3 §:ää.

5 §

Tapaamiskielto

Tapaamiskieltoja koskevien tietojen käsittelyyn poliisin henkilörekistereissä sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia.

12 luku

Tekninen valvonta

2 §

Tallentaminen

Teknisestä valvonnasta syntyneiden tallenteiden säilyttämiseen ja hävittämiseen sovelletaan
henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 10 §:ää sekä 5 luvun 2 ja 3 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 5 §:n 1 momentti laissa 881/2011 ja 6 §:n 1 momentti laissa 642/2015, seuraavasti:

5 §

PTR-rikostiedusteluyksiköt

PTR-viranomaisten rikostiedustelu- ja rikosanalyysitoimintaa varten on valtakunnallinen PTR-rikostiedusteluyksikkö, jonka lisäksi voidaan perustaa alueellisia ja paikallisia PTR-rikostiedusteluyksiköitä. PTR-rikostiedusteluyksiköissä voi toimia PTR-viranomaisten erikseen tehtävään määrättyjä edustajia ja myös muiden viranomaisten edustajia.

6 §

Tietojen käsittely PTR-rikostiedusteluyksikössä

Henkilötietojen käsittelystä PTR-rikostiedusteluyksikössä on voimassa, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (/), henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (/) ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . _____

Laki

turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 25 §:n 1 momentin 4 kohta ja 2 momentti, 32 §:n 1 momentin 2 kohta ja 3 momentti, 49 ja 56 § sekä 61 §:n 2 momentti seuraavasti:

25 §

Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

Henkilöturvallisuusselvitys voi perustua vain sellaisiin rekisteritietoihin, jotka sisältyvät:

4) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 2 luvun 3, 5 ja 9 §:ssä sekä 7 luvussa tarkoitettuja tietoja sisältäviin poliisin henkilörekistereihin;

Perusmuotoista turvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan käyttää keskusrikospoliisin tekemää ilmoitusta, joka perustuu poliisin henkilörekisterissä oleviin, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja henkilöryhmiä koskeviin tietoihin. Ilmoituksen on sisällettävä tiedot, jotka ovat tarpeen tietojen merkityksen arvioimiseksi suojelupoliisissa. Keskusrikospoliisi voi tehdä ilmoituksen, jos:

1) selvityksen kohteella on henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tietojen perusteella toistuvia ja pysyväisluonteisia yhteyksiä sellaiseen henkilöön, jonka on tuomioistuimen päätöksen mukaisesti katsottu osallistuneen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan tai jonka vireillä olevassa esitutkinnassa tai syyteharkinnassa epäillään osallistuneen tällaiseen toimintaan, jos yhteydet ovat omiaan saattamaan selvityksen kohteen alttiiksi ulkopuoliselle epäasialliselle vaikuttamiselle sekä siten vaarantamaan turvallisuusselvityksen perusteena olevan edun suojaamisen; tai

2) keskusrikospoliisi katsoo henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tietojen ja mahdollisten muiden selvitysten perusteella olevan perusteltu syy epäillä selvityksen kohteen syyllistyneen osallistumiseen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja tiedon välittäminen on välttämätöntä turvallisuusselvityksen perusteena olevan edun suojaamiseksi järjestäytyneen rikollisryhmän toimilta tai vaikutukselta taikka rikoksen ennalta estämiseksi; tai

3) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin sisältyy selvityksen kohteesta useita sellaisia laadultaan ja sisällöltään henkilön luotettavuuden arvioinnin kannalta merkittäviä merkintöjä, joiden muodostaman kokonaisuuden perusteella keskusrikospoliisi katsoo olevan perusteltu syy epäillä, että selvityksen kohde voi vaarantaa selvityksen perusteena olevassa työtehtävässään saamiensa suojaustasoon I tai II kuuluvien asiakirjojen ja niiden tietojen suojan ja siten edistävän järjestäytyneen rikollisryhmän toimia, jos tiedon välittäminen on välttämätöntä valtion keskeisten turvallisuussetujen suojaamiseksi järjestäytyneen rikollisryhmän toimilta tai vaikutuksilta taikka rikoksen ennalta estämiseksi.

32 §

Tietojen käyttörajoitukset henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa

Henkilöturvallisuusselvitystä tehtäessä ei saa käyttää:

2) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettuja rikostiedusteluun liittyviä henkilötietoja ja 2 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja havaintotietoja;

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 3, 5 ja 9 §:ssä sekä 7 luvussa tarkoitettuihin tietoihin sisältyviä terveydentilaa koskevia tietoja saa ottaa huomioon selvitystä laadittaessa vain, jos se on välttämätöntä toisten henkilökohtaisen turvallisuuden varmistamiseksi ja tiedot perustuvat lääkärintodistukseen tai muihin laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön tekemiin merkintöihin tai lain nojalla suullisesti antamiin tietoihin eikä niiden virheettömyydestä ole epäselvyyttä. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei estä toimivaltaista viranomaista kiinnittämästä työnantajan huomiota tarpeeseen toteuttaa 17 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä.

49 §

Turvallisuusselvitysrekisterin tietojen poistaminen

Turvallisuusselvitysrekisteriin talletetut tiedot poistetaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua vastaavan uuden turvallisuusselvityksen laatimisesta tai turvallisuusselvityksen tai turvallisuusselvitystodistuksen voimassaolon päättymisestä taikka siitä, kun se tehtävä, jota varten turvallisuusselvitys on laadittu, on päättynyt tai kun turvallisuusselvitystodistus on peruutettu. Tietojen poistamisessa sovelletaan muutoin, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (/) säädetään.

56 §

Tietosuojaviraston valvontaoikeus

Tietosuojavirastolla on oikeus tutustua tämän lain nojalla laadittuun turvallisuusselvitykseen sen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden tarkastamiseksi.

Tietosuojaviraston oikeudesta valvoa ja saada tietoja henkilötietojen käsittelystä säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 8 luvussa.

61 §

Viittaus rangaistussäännöksiin

Rangaistus tietosuojarikoksesta säädetään rikoslain 38 luvun 9 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 3 §:n 6 ja 8-9 momentti sekä 4 §:n 4 momentti seuraavasti:

3 §

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämispäätöksiin liittyviin tietoihin. Tietosuojavirasto voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

Jäljempänä 5 §:n 4 momenttiin perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot on pyynnöstä annettava tietosuojaviraston nähtäväksi. Lokitiedot säilytetään ainoastaan henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden sekä oikeusturvan varmistamiseksi ja ne on suojattava epäasialliselta käytöltä. Lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään kymmenen vuotta.

Poliisin henkilötietojen käsittelystä säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (/) ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (/).

4 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

Saatuja tietoja saa käyttää ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja myös ilman pyyntöä. Lisäksi tietoja saa luovuttaa ulkoasiainministeriölle varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 9 §:ssä säädettyjen tehtävien ja ulosottomiehelle mainitun lain 14 §:ssä säädettyjen tehtävien ja eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämiseksi annetun lain (659/1967) 2 b §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tietoja voidaan luovuttaa myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa tarkoitetulle toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, jos luovutettava tieto on välttämätön toimivaltaisen valvontaviranomaisen tässä laissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi. Päätöksen tässä momentissa tarkoitetusta tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies. Tässä momentissa tarkoitettuja tietoja saa luovuttaa tietojoukkona tai sähköisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 4 luvun 3 §:n 2 momentti ja 4 §:n 3 momentti sekä 7 luvun 8 §:n 3 momentti ja 9 §:n 3 momentti seuraavasti:

4 luku

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

3 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttäminen

Rekisteröidyllä ei ole oikeutta tarkastaa 1 momentissa tarkoitettuja tietoja eikä 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankittuja tietoja ja asiakirjoja. Tietosuojavirasto voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa näiden tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

4 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy siihen asiakkaaseen ja liiketoimeen, jota ilmoitus koskee. Samoilla edellytyksillä tieto voidaan luovuttaa myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua asetusta (EU) 2016/679 vastaavat henkilötietojen suojaa koskevat velvollisuudet.

7 luku

Valvonta

8 §

Menettelytavat rikkomusepäilyistä ilmoittamiseen ilmoitusvelvollisen sisällä

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei ole oikeutta tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärinkäytösten selvittämistä. Tietosuojavirasto voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

9 §

Järjestelmä rikkomusepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamiseksi

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei ole oikeutta tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärinkäytösten selvittämistä.

Tietosuojavirasto voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 49 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 49 §:n 1 momentti seuraavasti:

49 §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Poliisiammattikorkeakoululla on oikeus opiskelijaksi ottamista, kurinpitoa, opiskelun keskeyttämistä ja opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa käsitellä terveydentilaa koskevia ja rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja. Kurinpitoasian yhteydessä ei saa kuitenkaan käsitellä opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Laki

todistajansuojeluohjelmasta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan todistajansuojeluohjelmasta annetun lain (88/2015) 13 §:n 1 ja 3 momentti seuraavasti:

13 §

Todistajansuojeluohjelmia koskeva rekisteri

Keskusrikospoliisi pitää sille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitoa varten todistajansuojeluohjelmia koskevaa rekisteriä, johon kuuluvat myös toiminnassa syntyneet tallenteet ja muut asiakirjat. Jollei tässä laissa toisin säädetä, rekisteriin talletettujen henkilötietojen salassapitoon ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (/).

Sen lisäksi, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa säädetään, rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tarkastusoikeuden toteuttamisesta voi todennäköisin syin seurata vakava uhka suojeltavan tai muun henkilön turvallisuudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .